BELİRSİZLİK VE YABANCILAŞMA: TÜRKİYE'DEN İNGİLTERE'YE GÖÇÜN SEBEPLERİ VE UYUM SÜRECİ

Deniz Meltem BAŞAKÇILARDAN KATIRCI
181154205

DOKTORA TEZİ
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. Nurgün OKTİK

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Ekim, 2024

BELİRSİZLİK VE YABANCILAŞMA: TÜRKİYE'DEN İNGİLTERE'YE GÖÇÜN SEBEPLERİ VE UYUM SÜRECİ

Deniz Meltem BAŞAKÇILARDAN KATIRCI
181154205
ORCID: 0000-0002-4003-5545

DOKTORA TEZİ
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. Nurgün OKTİK

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Ekim, 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

DENİZ MELTEM BAŞAKÇILARDAN KATIRCI'ın "Belirsizlik ve Yabancılaşma: Türkiye'den İngiltere'ye Göçün Sebepleri ve Uyum Süreci" başlıklı tezi 31.10.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi oy birliğiyle/oy çokluğuyla, başarılı/başarısız olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Prof.Dr. Nurgün OKTİK (Danışman) Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Prof.Dr.Özgür SARI Sinop Üniversitesi	.....
Üye	Doç.Dr.Füsun KÖKALAN ÇIMRIN Dokuz Eylül Üniversitesi	.....
Üye	Doç.Dr.Narin BAĞDATLI VURAL Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Ferhat DEĞER Maltepe Üniversitesi	.....

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmam boyunca, bilgi ve destekleriyle yolumu aydınlatan, bana rehberlik eden saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Nurgün OKTİK'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Tez sürecinde gösterdikleri sabır, bilgi birikimi ve destekleri için çok değerli hocalarım Doç. Dr. Füsun KÖKALAN ÇIMRIN'a ve Dr. Öğr. Üyesi Ferhat DEĞER'e, tüm akademik kadroya minnettarım. Ayrıca, çalışma süresince anlayışları ve destekleri ile yanımda olan sevgili eşim Uğur Katırcı 'ya, aileme ve dostlarıma, motivasyonumu kaybettiğim anlarda yanımda olan kıymetli arkadaşlarıma teşekkür ederim. Bu yolculukta verdikleri her türlü manevi destek benim için paha biçilmezdir. Son olarak, tez çalışmamda bilgilerini ve deneyimlerini paylaşarak araştırmama katkıda bulunan tüm katılımcılara gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Deniz Meltem BAŞAKÇILARDAN KATIRCI

Ekim, 2024

ÖZET

BELİRSİZLİK VE YABANCILAŞMA: TÜRKİYE'DEN İNGİLTERE'YE GÖÇÜN SEBEPLERİ VE UYUM SÜRECİ

Deniz Meltem Başakçılardan Katırcı
Doktora Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Doktora Program
Danışman: Prof. Dr. Nurgün Oktik
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024

Bu araştırma Türkiye'den İngiltere'ye Ankara Anlaşması kapsamında göç eden bireylerin göç etme sebeplerini öğrenmek, karşılaştıkları sosyal ve ekonomik zorlukları analiz etmek ve uyum süreçlerini anlamak amacıyla yapılmış bir çalışmadır. Karma yöntem araştırma modeli kullanılarak gerçekleştirilen çalışma hem nitel hem de nicel verilerin bir arada değerlendirildiği sonuçları ortaya koymaktadır. Araştırmanın sonucuna göre göç eden bireylerin kararlarını şekillendiren temel motivasyonlar siyasi belirsizlik, özgürlük kaygısı ve ekonomik faktörlerdir. Katılımcılar, iş yaşamlarındaki yabancılaşma ve belirsizlik konularının göç kararını etkileyici unsurlardan olduğunu belirtmiştir. İngiltere'ye göç eden katılımcıların dil bariyeri ve kültürel farklılıklar nedeniyle uyum süreçlerinde zorlandığı gözlenmiştir. Bununla birlikte, İngiltere'deki yaşamlarını daha istikrarlı ve huzurlu olarak tanımlamışlardır. Ankara Anlaşması'nın sunduğu iş kurma fırsatlarının ve bireylerin çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlama motivasyonlarının, İngiltere'ye uyum sağlama çabalarını desteklediği görülmüştür. Çalışmanın sonuçları, bireylerin göç kararlarının yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve siyasi faktörlerle de şekillendiğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Ankara Anlaşması, göç, belirsizlik, yabancılaşma, uyum, dil

ABSTRACT

UNCERTAINTY AND ALIENATION: REASONS FOR MIGRATION FROM TURKEY TO THE UK AND ADAPTATION PROCESS

Deniz Meltem Başakçılardan Katırcı
PhD Thesis
Department Of Sociology
Sociology PhD Programme
Thesis Advisor: Prof. Dr. Nurgün Oktik
Maltepe University Graduate School 2024

This research aims to understand the reasons behind individuals migrating from Turkey to the UK under the Ankara Agreement, analysing the social and economic challenges they face and their adaptation processes. Conducted with a mixed-methods approach, the study combines both qualitative and quantitative data. According to the findings, the primary motivations shaping migrants' decisions are political uncertainty, concerns about freedom, and economic factors. Participants mentioned alienation and uncertainty in their work lives as influential factors in their decision to migrate. Migrants faced challenges in adapting due to language barriers and cultural differences but described their lives in the UK as more stable and peaceful. The job creation opportunities provided by the Ankara Agreement and the motivation to secure a better future for their children supported migrants' efforts to adapt to life in the UK. The results demonstrate that migration decisions are shaped not only by economic but also social and political factors.

Keywords: Ankara Agreement, migration, uncertainty, alienation, adaptation, language

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZET v
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER vii
TABLOLAR LİSTESİ x
ŞEKİLLER LİSTESİ xii
KISALTMALAR xiii
1. GİRİŞ 1
1.1 Problem 3
1.2 Amaç 5
1.3 Önem 6
1.4 Sınırlılıklar 6
1.5 Varsayımlar 7
1.6 Tanımlar 7
2. GENEL BİLGİLER 28
2.1 Literatür 28
2.1.1 İngiltere'ye göç 28
2.1.2 Göç ve uyum ilişkisi 30
2.1.3 Neoliberalizm ve küreselleşme 32
2.1.4 Göç ve dil ilişkisi 34
2.1.5 Kadın göçmenler ve toplumsal cinsiyet 35
3. TEZİN YÖNTEMİ 37

3.1 Araştırma Modeli 38
3.2 Evren ve Örneklem 43
3.2.1 Nicel verilerin örneklem özellikleri 46
3.2.2 Nitel verilerin örneklem özellikleri 48
3.3 Verilerin Toplanması 49
3.4 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 50
3.4.1 Nicel veri çözümlemesi 51
3.4.2 Nitel veri çözümlemesi 52
4. BULGULAR VE TARTIŞMA 56
4.1 Göç 56
4.1.1 Türkiye'den ayrılma nedenleri 56
4.1.2 İngiltere'ye gelme nedenleri 60
4.1.3 Göç motivasyonu ve çocuk ilişkisi 62
4.2 İş Yaşamı 65
4.2.1 Türkiye'deki iş yaşamındaki yabancılaşma ve güvencesizlik 65
4.2.2 İngiltere'deki iş yaşamı 69
4.3 Küreselleşme ve Bilgi Edinme 71
4.3.1 Bilgi edinme kaynakları ve Ankara Anlaşması 71
4.3.2 Küreselleşmenin anlamına ilişkin 73
4.3.3 Kadın ve özgürlük 76
4.4 Uyum ve Değişim 78
4.4.1 Değişim 78
4.4.2 İngiltere'deki hayatın değerlendirilmesi 82
4.4.3 Zorluklar ve tutunma nedenleri 84
4.4.4 Göç ve dil ilişkisi 87
4.5 Göç Edilen Ülkede Sosyal İlişkiler 90

4.5.1 Yeni arkadaşlıklar 90
4.5.2 Göçmenliğin yeni toplumda açıklanmasına ilişkin 94
4.6 Belirsizlik Kavramına İlişkin 97
4.6.1 Belirsizliğin anlamına ilişkin 97
4.6.2 Geleceğe ilişkin düşünceler 99
4.7 Göç ve Yabancı Olma İlişkisi 103
4.7.1 Yabancılaşma ve yabancı olma ilişkisi 103
4.7.2 Aidiyet duymaya ilişkin 106
4.8 Türkiye'ye Dönüş 109
4.9 Ankete Cevap Veren Katılımcıların Görüşleri 113
4.9.1 Zor 113
4.9.2 Dil/ ingilizce bariyeri 115
4.9.3 Özlem 116
4.9.4 Aidiyet 118
4.9.5 Göç ve göçmenlik 120
5. SONUÇ VE ÖNERİLER 124
KAYNAKÇA 134
EKLER 146
Ek:1: Ankara Anlaşması Genel Bakış 146
Ek:1: Anket Formu 147
Ek:1: Derinlemesine Görüşme Formu 153
ÖZ GEÇMİŞ 154

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1961-1993 yılları arasında resmen işe alınan Türk göçmen sayısı 21

Tablo 2. Ankete Cevap Veren Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı 46

Tablo 3. Ankete Cevap Veren Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı 47

Tablo 4. Ankete Cevap Veren Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı 47

Tablo 5. Ankete Cevap Veren Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı 47

Tablo 6. Ankete Cevap Veren Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı 48

Tablo 8. Sorulara Göre Temalar..... 55

Tablo 9. Türkiye'den İngiltere'ye Göçe İten Faktörler Tablosu..... 56

Tablo 10. Çocuklarımın Geleceği İçin Göç Ettim İfadesine Verilen Yanıtların Frekans Dağılımı 63

Tablo 11. İş Yerindeki Yabancılaşma ve Güvencesizliğin Göçe Eğilimine Etkisi Üzerine Değerlendirme Tablosu..... 66

Tablo 12. Türk Göçmenlerin Ankara Anlaşması'ndan Haberdar Olma Yolları..... 72

Tablo 13. Değişime Ayak Uydurabiliyorum İfadesine Verilen Yanıtların Frekans Dağılımı 81

Tablo 14. İngilizce Dil Bilgisinin Göçmenlerin Sosyal ve Ekonomik Yaşama Uyum Süreci Frekans Tablosu..... 88

Tablo 15. Arkadaşlık Kurma Eğilimlerine İlişkin Frekans Tablo..... 92

Tablo 16. Göçmenliğin Açıklanmasına İlişkin Frekans Tablosu..... 96

Tablo 17. Gelecek Kaygılarına İlişkin Frekans Tablosu..... 102

Tablo 18. Aidiyet Duygusuna İlişkin Frekans Tablosu 108

Tablo 19. Geri Dönüş Eğilimine İlişkin Frekans Tablosu 112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 2015-2020 yılları arasında Ankara Anlaşması'na başvuran Türk Vatandaşlarının sayısı 22

Şekil 2. Derinlemesine Görüşmelere Katılanların Yaş, Medeni Durum, Cinsiyet ve Çocuk Sahipliği 48

KISALTMALAR

ECAA : European Community Association Agreement (Ankara Anlaşması)

A : Ankete Cevap Verenler

K : Görüşmeye Cevap Verenler

E : Erkek

K : Kadın

Lgbt **:** Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Trans

H **:** Hipotez

1. GİRİŞ

Bu araştırma, Türkiye'den İngiltere'ye Ankara Anlaşması çerçevesinde göç eden bireylerin göç nedenlerini, göç kararı almalarında ve göç esnasında yaşadıkları belirsizlik ve yabancılaşma duygusunu, göç sonrasında İngiltere'de karşılaştıkları zorlukları, deneyimleri ve uyum süreçlerini incelemektedir. Neoliberal ekonomi politikalarının derinleştirdiği toplumsal ve ekonomik belirsizlikler, bireylerin hem iş hem de sosyal yaşamlarına karşı hissettikleri yabancılaşmayı artırmıştır. Bu araştırmada, küreselleşme ve neoliberalizmin bireylerin göç kararlarına nasıl etki ettiği, Türkiye'den İngiltere'ye yönelik iş temelli göçün arkasındaki dinamikler analiz edilmektedir. Göç olgusu, tarih boyunca farklı nedenlerle bireylerin sosyal, ekonomik veya siyasi koşullardan kaynaklanan zorunluluklar sonucu gerçekleşen önemli bir toplumsal harekettir. Son yıllarda yaşanan ekonomik krizler, işsizlik, siyasi belirsizlikler ve toplumsal baskılar, bireyleri daha güvenli ve istikrarlı bir yaşam arayışıyla göçe itmektedir. Türkiye'deki ekonomik ve siyasi belirsizliklerin, özellikle profesyoneller ve girişimciler üzerinde yarattığı güvensizlik ortamı, bireylerin yurt dışına göç etmelerindeki önemli bir motivasyon kaynağı haline gelmiştir. Araştırma kapsamında, Karl Marx'ın kapitalist düzen ve emek sömürüsü kavramları üzerine bireylerin göç kararlarının temelinde yatan ekonomik ve toplumsal faktörler ele alınmış ve Lee'nin itme-çekme kuramı çerçevesinde çalışma yürütülmüştür. Özellikle yeni kapitalizm kültürü, çalışanların emeklerine ve yaşamlarına karşı yabancılaşmalarına neden olurken, bireylerin yaşamda köksüz ve güvencesiz bir hale gelmelerine yol açmaktadır. Bu çerçevede, neoliberal politikaların hâkim olduğu kapitalist düzende Türkiye'de güvencesiz ve değersiz hissettiren çalışma koşulları, yabancılaşma duygusunu güçlendirmekte ve göç kararı üzerinde etkili olmaktadır. Ancak göç sonrası, bireyler İngiltere'de daha istikrarlı bir iş ortamı bulsalar da dil bariyeri ve kültürel farklar nedeniyle yeni bir yabancılaşma süreciyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu tez, kapitalist ve neoliberal düzenin bireylerin iş yaşamı ve toplumsal aidiyet algısı üzerindeki etkilerini yabancılaşma teorisi çerçevesinde tartışarak, göç sürecinde yaşanan sosyo-ekonomik ve kültürel uyum zorluklarını anlamaya katkıda bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye'den İngiltere'ye göç eden bireylerin göç kararlarının

ardındaki temel etkenleri anlama ve göç süreci sonrasında edindikleri deneyimleri değerlendirme amacı taşımaktadır.

Araştırma, karma araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. Hem nitel hem de nicel veri toplama tekniklerinin birlikte kullanıldığı bu yaklaşım, göç olgusunu kapsamlı bir şekilde incelemek için tercih edilmiştir. Creswell (2017), karma yöntemin hem sayısal hem de sözel verilerin analizini içererek araştırmacıya daha derin bir bakış açısı sunduğunu ifade etmektedir. Nicel veriler, araştırmanın genel bulgularını desteklerken, nitel veriler bireylerin kişisel deneyimlerini anlamaya yardımcı olmaktadır. Araştırma modelinde, önce Ankara Anlaşması çerçevesinde Türkiye'den İngiltere'ye göç eden 2015-2020 yılları arasındaki bireyler ile anket çalışması yapılmış, ardından bu bireyler arasından seçilen katılımcılarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Anket çalışması, bireylerin demografik özelliklerini, göç nedenlerini ve İngiltere'deki yaşam deneyimlerini anlamak amacıyla yapılandırılmıştır. Görüşmeler ise, katılımcıların göç sürecine dair kişisel tecrübelerini, yabancılaşma ve uyum süreçlerini daha ayrıntılı bir şekilde analiz etmek için yapılmıştır. Rossman ve Wilson (1994), karma yöntemin hem nitel hem de nicel verilerin avantajlarını birleştirerek daha geniş ve kapsamlı bir analiz sunma imkânı sağladığını vurgulamaktadır. Nicel boyutta, anket sonuçları istatistiksel analizler yoluyla değerlendirilirken, nitel boyutta derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler tematik analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Bu çalışmanın evrenini, 2015-2020 yılları arasında Ankara Anlaşması kapsamında Türkiye'den İngiltere'ye göç eden toplam 9,458 birey oluşturmaktadır. Araştırmada, evrenin özelliklerini temsil eden bir örneklem grubuna ulaşmak için olasılıksız örnekleme tekniği kullanılmıştır. Nicel veriler, anket yoluyla 200 katılımcıdan toplanmış, bu katılımcıların demografik özellikleri, eğitim durumları ve göç süreçlerine dair çeşitli bilgiler elde edilmiştir. Aynı zamanda, nitel veri toplama süreci için bu 200 kişilik örneklem grubundan 50 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Amaçlı örnekleme tekniği ile belirlenen bu grup, araştırmanın amacına uygun olarak, göçmenlerin deneyimlerine dair daha zengin veriler sunmuştur. Bu çalışma, Türkiye'den İngiltere'ye göç eden bireylerin göç süreçlerine dair yeni perspektifler sunmakta ve küreselleşme ile neoliberal ekonomi politikalarının göç üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemektedir. Nicel ve nitel veri analizlerinin bir arada kullanılmasıyla, hem bireylerin ekonomik belirsizlikler ve yabancılaşma karşısındaki göç motivasyonları hem de İngiltere'deki uyum süreçleri kapsamlı bir

şekilde ele alınmıştır. Bu araştırma, özellikle Ankara Anlaşması kapsamında İngiltere'ye göç eden bireylerin deneyimlerine ışık tutarak, Türkiye'deki toplumsal belirsizliklerin göç kararlarına nasıl yansıdığını ve göç sonrası uyum süreçlerini daha iyi anlamayı hedeflemektedir.

1.1 Problem

"Yüzeyden bakıldığında, insanlar ekonomik ve toplumsal yaşamda yeterince iyi durumda görünürler; ama o rahatlatıcı maskenin altında iyice yerleşmiş olan mutsuzluğu görmezden gelmek tehlikeli olur" (Fromm, 1996, s. 202).

19. Yüzyılın düşünürlerinden Karl Marx, kapitalist üretim şekillerinde "emek" unsurunun başat olduğunu öne sürmüş ve kapitalist tarafından işçinin emeğinin/ iş gücünün sömürülmesine dayanan bir düzen kurulduğunu belirtmiştir. Fabrikada ya da madende tek sermayesi olan emeğini kapitaliste satan işçi, bu alışveriş neticesinde aldığı ücret ile hayatta kalabilecek gıda, yakıt, barınma ihtiyaçlarını karşılıyordu (Marx, 1999, s. 26). Değişimin bir parçası olarak kullandığı emek, fiziksel gücünün bir üretimiydi. Madende kazmayı vuran kol, fabrikada makinenin düğmesine basan el işçinin hayatta kalması, kapitalistin ise kar için gereken metaya sahip olması anlamına geliyordu. Üstelik işçi tüm üretim sürecine kendisi için hazırlanmış bir rutine göre dahil olmaktaydı.

1980 sonrası neoliberal ekonomi politikaları esnek bir emek piyasası yaratmış ve güvencesiz istihdam ortamında çalışanlar, kartların yeniden dağıtıldığı iş dünyasında tutunma mücadelesi vermiştir. İşçi sınıfının sabit zamanlı ve istikrarlı çalışma koşullarından koparılmış bir sistemde yer alan yeni düzenin çalışanları; işi, çalışma arkadaşları, ofisi, statüsü ve diğer pek çok şeyi her an elinden alınabildiği gibi esasen bu güvencesizlik içinde neoliberalizmin özgürlük söyleminin ürettiği eşitsizliklerden fazlasıyla etkilenen bir sınıf haline gelmiştir.

Neoliberalizm kendine alan yaratırken, yeniçağın gelişen teknolojik nimetlerini ekonomik ve sosyal yaşamı kontrol edebilmek için aracı olarak kullanmaktadır. Bilgi teknolojisi insanlar ve ülkeler arasındaki sınırı kaldırmış, ekonomik yatırımları ulus ötesine taşımış ve özgürlük perdesinin ardında değişimi sürekli hale getirmiştir. Bu müdahaleci rol, ülkesindeki ekonomik ve sosyal dünyanın belirsizliğiyle mücadele etmek

durumunda kalan, tedirgin, mutsuz, kaygılı ve yabancılaşma ile yüz yüze kalmış bireyleri yeni yollar aramaya yönlendirmiştir. Bu gelişmeler nedeniyle göç konusu önemini arttırmıştır. 1970'li yıllara gelindiğinde uluslararası göçün yarattığı yabancı iş gücü, yerli halk için iş piyasasında rekabet yaratmış, bu durum göçün yapısında da bir hareketliliğe neden olmuştur. Geçici istihdam, ekonomik yetersizlikler, çetin rekabet koşulları, başarısızlık korkusu, belirsizlik, bireyin yaşamın sorumluluğunu tek başına üstlenmesi, sürekli yeteneklerin geliştirilmesine dair baskı ve öte yandan becerinin değersizleştirilmesi ve bunların yarattığı yabancılaşma gibi nedenler göç için itici unsurlar haline gelmiştir. Buna karşın, daha iyi yaşam standartları, kazançlı iş gücü piyasası, gelişmiş eğitim olanakları gibi nedenler ise başka bir ülkeye göç kararında çekici etkenler olarak görülmüştür.

Belirsizliğin ve istikrarsızlığın hâkim olduğu iş dünyasında bireyler mesleklerine, becerilerine, çalışma arkadaşlarına, kurumlarına karşı bir bağ kuramamaktadır. Bu köksüzlük, güvencesiz bir iş hayatı ve sosyal yaşam sürdürmelerine, başka bir deyişle yaşamda sürüklenmelerine sebep olmaktadır. Konu üzerine yapılan çalışmalar göstermektedir ki yeni kapitalizmin sorunlu işlevi bireyleri mutsuz, stresli, bölünmüş hissettikleri bir dünyada mücadeleye zorlamaktadır.

Bu araştırmada yeni kapitalizm kültürünün beslediği, belirsiz, esnek ve güvencesiz çalışma koşullarının, bireylerin yaptıkları işe ve yaşadıkları ülkeye dair yabancılaşma hissetmelerine neden olduğu önermesi ele alınmıştır. Aynı zamanda bu yabancılaşmanın başka bir ülkeye göç kararında itici etmen olduğu, enformasyon çağı ve küreselleşmenin de kararı etkilediği düşünülmektedir. Ankara Anlaşması, Türkiye'den İngiltere'ye göç edenler için, sağladığı fırsatlar nedeniyle çekici unsur olarak ele alınmış, bu bağlamda göç sürecine etkisi incelenmiştir. Göç sonrası yeni bir ülkede sosyal ve ekonomik hayata nasıl dahil oldukları, insanlara, kültürlere, kurallara ve düzene adaptasyon konusunda yaşadıkları deneyimler ise çalışmanın göç olgusunu derinlemesine inceleme fırsatı sağlayacağı düşünülerek araştırmaya dahil edilmiştir.

Ayrıca son yıllarda Türk vatandaşlarının Ankara Anlaşması'nın sağladığı hakları kullanarak, İngiltere'ye göç etmelerinin nedenleri, karşılaştıkları sorunlar ve uyum süreçleri ele alınmaktadır. 1963 yılından itibaren yürürlükte olan Ankara Anlaşması'na

2001 yılında 3, 2015 yılında 404 kişi başvururken, 2020 yılında bu sayı 20.891 kişiye ulaşmıştır. Bu bağlamda Türkiye'de farklı koşullarda yaşayan bireylerin, İngiltere'ye göç kararlarında kaynak ülkedeki ekonomik ve sosyal yaşam şekillerinin önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

1.2 Amaç

Bu çalışmanın amacı, yeni kapitalizm kültürünün yarattığı belirsizliğin, Türkiye'deki bireylerin İngiltere'ye göç kararlarındaki etkisini yabancılaşma olgusu üzerinden incelemek, Ankara Anlaşması'nın karardaki rolüne bakmak ve göç ile birlikte oluşan yeni hayatlarına uyum süreçlerini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan çalışma, "Belirsizlik ve yabancılaşmanın Türkiye'den İngiltere'ye göç eden bireylerin göç kararına etkisi ve göç sonrası sosyal ve ekonomik hayatlarına uyum süreçleri nasıldır? araştırma sorusuna yanıt aramak için tasarlanmıştır. Ayrıca bu amaca bağlı kalarak araştırmanın hipotezleri aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

Hipotez 1: Türkiye'deki ekonomik belirsizlik, bireylerin İngiltere'ye göç etme kararlarını olumlu yönde etkiler. Bireyler, İngiltere'deki ekonomik fırsatları değerlendirmek amacıyla göç etmeye daha eğilimlidirler.

Hipotez 2: Türkiye'deki siyasi belirsizlik, bireylerin İngiltere'ye göç etme kararlarını olumlu yönde etkiler. Geleceğe dair endişeleri artan bireyler, daha stabil ve güvenli bir ortam arayışıyla İngiltere'ye göç etmeye karar verirler.

Hipotez 3: Türkiye'de yaşayan bireylerin iş yaşamındaki olumsuzluklar İngiltere'ye göç etme eğilimlerini artırır. Bu bireyler, işlerine ve kendilerine yabancılaşmış hissederek İngiltere'de yeni bir sosyal ve ekonomik yaşam kurma isteğinde olurlar.

Hipotez 4: Bilgi teknolojisi insanlar ve ülkeler arasındaki sınırı kaldırmıştır. Türkiye'de yaşayan bireyler, Ankara Anlaşması'ndan haberdar olma konusunda en yaygın olarak bilgi teknoloji araçlarını kullanmaktadır.

Hipotez 5: Göç edilen ülkenin dilini bilmek, bireylerin göçün getirdiği zorluklarla baş etmelerini ve topluma, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama uyumlarını kolaylaştırır.

1.3 Önem

Bu çalışmada neoliberal ekonomi politikalarının yarattığı ekonomik ve sosyal dönüşüm ele alınarak, İngiltere'ye göç etmiş Türk Vatandaşlarının göç kararlarının sebeplerine, çalışma hayatlarına ve ülkede tutunma mücadelelerine nelerin yön verdiği araştırılacaktır. Müphem bir geleceğin yarattığı kaygıların, bireyin ekonomik ve sosyal yaşamındaki yansımaları tartışılacaktır. Literatürde İngiltere'ye göç eden vatandaşların göç sebepleri ve İngiltere'deki yaşamlarına dair çalışmalar söz konusudur. Ancak bu tezde göç olgusu, yeni kapitalizmin unsurları arasında yer alan belirsizlik ve yabancılaşma olguları perspektifinden değerlendirilmektedir. Bu fenomenlerin göç kararında itici unsur olarak etkileri, Ankara Anlaşması'nın ise çekici unsur olarak sürece tesiri ve göçmenlerin İngiltere'ye uyum konusundaki deneyimleri araştırılmaktadır.

1.4 Sınırlılıklar

Araştırmada Ankara Anlaşması'nın sağladığı göç imkânıyla İngiltere'de yeni bir çalışma ve sosyal yaşam kurmuş olan katılımcılarla görüşülmesi planlanmıştır. Özellikle son yıllarda İngiltere'ye göç konusunda hızlı bir talebin yaşandığı tespit edilmiştir. Göçün altında yatan sebepler konusunda birtakım araştırmalar mevcuttur ancak yeni kapitalizm kültürünün beslediği belirsizlik ve beraberinde getirdiği yabancılaşma olgusunun, bireylerin göç kararındaki etkisine dair yeterli çalışma olmadığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmada bilinmeyenin yarattığı kaygı ve yabancılaşma ilişkisi araştırılmış, bunun göç kararına ve uyum sürecine etkisi öğrenilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın nicel boyutunda Ankara Anlaşması gereğince 2015 ve 2020 yılları arasında Türkiye'den İngiltere'ye göç etmiş 740 kişi ile anket soruları paylaşılmak istenmiştir. Ancak test aşamasında katılımcıların günlük yoğunluğun, Ankara Anlaşması'nı olumsuz etkileyebileceği yönündeki kaygıların, anket cevaplama konusunda isteksizlik gibi durumların mazeret gösterildiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle tez hazırlığı süresince devam eden danışman değerlendirme ve görüşleri doğrultusunda 200 adet katılımcı ile anket, 50 katılımcı ile derinlemesine görüşme yapılması uygun görülmüştür. Saha çalışmasının yapıldığı dönemde Covid salgının etkileri devam ettiği için, mevcut kısıtlamalara uyum sağlamak için ve katılımcıların sağlık endişeleri nedeniyle yüz yüze görüşmelerin bir kısmı online uygulamalar ile gerçekleştirilmiştir. Bu noktada

araştırmacı, her bir görüşme sonrası anlık gözlem notlarını kayda geçirmiş ve her bir katılımcı için form doldurmuştur.

1.5 Varsayımlar

Bu araştırma, Türkiye'den İngiltere'ye Ankara Anlaşması kapsamında göç eden bireylerin deneyimlerini ve bu süreçte karşılaştıkları belirsizlik ve uyum süreçlerini anlamayı hedeflemektedir. Araştırma sürecinde geçerli olan temel varsayımlara kısaca aşağıda değinilmiştir.

Bunlardan ilki katılımcıların göç kararlarının temelinde ekonomik ve siyasi belirsizliklerin olduğu varsayılmaktadır. Bu belirsizliklerin bireyleri, daha güvenli ve stabil bir yaşam arayışına yönlendirdiği kabul edilmiştir. Bir diğer varsayım, Ankara Anlaşması'nın, göçmenlerin iş kurma ve İngiltere'de yasal bir statü kazanma sürecinde önemli bir araç olduğu yönündedir. Anlaşmanın, göçmenlerin İngiltere'ye göç süreçlerinde hukuki bir kolaylık sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca İngiltere'ye göç eden bireylerin, dil bariyerleri ve kültürel farklılıklar nedeniyle uyum süreçlerinde zorluk yaşadıkları varsayılmış ve dil yeterliliğinin, göçmenlerin sosyo-ekonomik uyum süreçlerinde önemli bir faktör olduğu kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra, bilgi teknolojilerinin gelişimi ve internetin yaygın kullanımı, bireylerin Ankara Anlaşması'ndan haberdar olma ve bu çerçevede göç planlarını yapma süreçlerinde etkili olduğu varsayılmaktadır. Bu varsayımlar, araştırmanın temelini oluşturarak çalışmanın yöntem ve analiz süreçlerine yön vermektedir. Araştırma kapsamında bu varsayımlar doğrultusunda veriler toplanmış ve analiz edilmiştir.

1.6 Tanımlar

Araştırmada ele alınan enformasyon çağı, yeni kapitalizm, akışkan modernite, belirsizlik, göç, Ankara Anlaşması, yabancılaşma ve uyum kavramları hakkında aşağıda bilgi paylaşılmıştır.

Enformasyon çağı: Enformasyon çağı ya da enformasyon toplumu Manuel Castells, David Harvey ve Daniel Bell gibi toplumbilimciler tarafından modern sosyal ve yapısal dönüşümlerin birleşimine atıfta bulunmak için kullanılmaktadır (Yaylagül, 2018, s. 21). Bu konuların büyük bir kısmı Castells'in *"Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve*

Kültür" adlı trilojisinde tanımlanmış ve analiz edilmiştir. Castells, bilgi teknolojisinin gelişimi ve kullanımı ile şekillenen kültür, ekonomi ve politika konularını ele alırken, küresel ağ toplumunun yükselişiyle birlikte yeniden yoksulluğun yapılandırıldığını ve sosyal hareketliliğin arttığını ileri sürmektedir (Calabrese, 1999, s. 172).

Castells'e göre, 1950'ler ve 1960'larda savaş sonrası çözüm olarak, tam istihdam, yaşam standartlarında istikrarlı bir artış ve olgun bir refah devletinin yaratılması vaat edilmekteydi. 1970'lerin sonunda, sözde savaş sonrası çözümün bir parçası olarak bilgi teknolojisinde değişikliğe ve gelişime daha çok yer verilmesi, bilgi çağının başlamasına neden olmuştur. Büyük Buhran sonrası ekonominin yeniden düzenlenmesi için hazırlanan ve Keynesyen ekonomi modeli olarak anılan siyasi-ekonomik yönetim modelinin 1970'lerde bir durgunluk ve kargaşa dönemine girmesiyle, yeni ticari faaliyet biçimlerini teşvik etmek ve teknik verimliliği arttırmak için bilgi teknolojilerini kullanan yapısal bir yeniden örgütlenmeye ihtiyaç duyulmuştur. İş gücünde insan eliyle temasın ortadan kalkarak, sermayeye bilgi teknolojisinin sunduğu esneklik, kapitalistlerin piyasayı kontrol ederken, iş gücü maliyetlerini düşürmesine olanak tanımaktadır. Castells küresel sistemin yükselişine ilişkin analizinde, küreselleşme ile yakından bağlantılı olarak değerlendirilen bu süreci, siyasi-ekonomik gelişmeyi teknolojik olasılıkların bir tahmini olarak yorumlamaktadır (Harding, 2006, s. 20).

Castells bilgi çağının doğuşuna dair teknolojik gelişmelerden kaynaklı ekonominin yeniden yapılanması, kültür eleştirisi ve küreselleşmiş bir bilgi toplumu şeklinde üç tarihsel süreçten bahsetmektedir. Üretim, güç ve insan deneyimi ağın baskın olduğu bir sosyal organizasyon içinde yeniden şekillenmiştir. Bu yeni süreçte bilginin üretimi, işlenmesi ve iletilmesi oldukça önemli hale gelmiştir. Doğal kaynakların temel üretim araçları olduğu sanayi çağının eski düzeni temelden değişmiştir. Bilgi çağında, bilginin ekonomik ve sosyal kalkınmanın hammaddesi olarak ortaya çıkmasıyla birlikte, insanlar kendi başlarına üretken bir güç haline gelmiştir. Ayrıca ulus-devletler teknolojinin sağladığı ağ ve güç karşısında varlığını yitirmeye ve bir zamanlar sahip oldukları otoritenin çoğunu açıkça kaybetmeye başlamıştır. Para politikasının kontrolü, bütçelerinin belirlenmesi, ticaretin organize edilmesi ve sosyal faydaların sürdürülmesi için kaynak sağlaması gibi konularda giderek daha aciz hale gelmişlerdir. Bununla birlikte korudukları tek şey etkileme kapasiteleri olmuş, bunu da uluslararası arenada

kendi ulusal ekonomilerini rekabete karşı başarılı olmak için kullanmışlardır. Hiyerarşilere dayanan endüstriyel mantığın yerini, enformasyonel kapitalizmin kaba rekabet dünyasında çok daha verimli olduğu kanıtlanmış ağ kurma mantığı almıştır. Castells, Doğu Asya ekonomilerindeki organizasyonun hem resmi hem de gayri resmi iş ağlarına dayanmasını son on yıldaki başarılarının temel nedeni olarak görmektedir. Bu yeni sistemde güç, bağlantılar labirentinde kaybolmaz; küresel akışlar, yerel tabanlı kimlikler ve ağa bağlı kurumlar ve şirketler arasındaki kapsamlı bir etkileşim dizisi içinde ilerletilmektedir (Wilenius, 1998, s. 270-271).

> Doğu Asya'da işletme sistemlerinin temel ortak özelliği, ağlara dayalı olmalarıdır; her ne kadar bu ağlar farklı biçimlerde de olsa. Bu sistemlerin temel yapı taşı, şirket ya da bireysel girişimci değil, farklı biçimlerde ağlar ya da girişimci gruplarıdır; bu ağlar ya da gruplar birbirlerinden ne kadar farklı olurlarsa olsunlar, ağ müessesesi olarak tanımladığım örgütlenme biçimine denk düşerler (Castells, 2008a, s. 239).

Enformasyonun ve küreselleşmenin etkisi, yeni ağ müesseseleri içindeki emek ve üretim ilişkileriyle, ağ etrafındaki teknolojik ve yönetsel dönüşüm üzerinden topluma yansımaktadır. Castells'e göre toplumsal yapının merkezinde çalışma süreci yer almaktadır (Castells, 2008b, s. 270). Enformasyon teknolojileri ağlar oluşturup, insan etkinliğinin gelişimini programlarken, ekonomik ve sosyal hayatın tüm alanlarını da dönüştürmektedir. 1970lerde kapitalizm ve ulus-devlet modeli ekonomiye yön vermekte zorlanınca, şirketler ve hükümetler bir araya gelerek yeni bir kapitalizm örgütlenmesi oluşturmuşlardır. Yeni kapitalizmin temeli, önemli ekonomik eylemlerin küreselleşmesi, esneklik ve iş gücü ilişkisinde yönetimin söz sahibi olması üzerine kurulmuştur. Bilgiyi toplama, kaydetme, işleme, uzaktan iletişimin sağlanması, ağlar oluşturma ve dahil olma, işin bireyselleşmesi, karar süreçlerinin merkezsizleştirilerek sorumluluğun bireye yüklenmesi, yeni kapitalizmin esnek tasarımını ifade etmektedir (Castells, 2007, s. 486-487).

Yeni sosyal ve ekonomik örgütlenme esasen enformasyon teknolojilerine dayanmakta ve merkezsiz yönetim, bireyselleşmiş çalışma, sipariş üzerine harekete geçen piyasalar beraberinde çalışmanın ve toplumun parçalanmasına neden olmuştur. Bunun yanında

enformasyon teknolojileri yönetimi merkezsizleştirip, bir işi kıtalararası ya da yan yana ofislerde yerine getirme imkanı sunarken, interaktif bir iletişim ağı içinde organize olmayı gerektirmektedir. Yalın üretim süreçlerinin değer görmesi ve hayata geçirilmesi, sözleşmeler ile işlerin bir başka şirkete ya da birime devredilmesi, sipariş üzerine üretim yapılması ve yurtdışında üretimin gerçekleştirilmesi gibi faaliyetler enformasyon teknolojileri ile yaygınlaşmıştır. Castells enformasyon teknolojisine dair şu bilgiyi paylaşır;

> Enformasyon teknolojisi paradigması esnekliği temel alır. Parçaların yeniden düzenlenmesi süreçleri geri çevrilebilir kılmakla kalmaz, aynı zamanda örgütlenmelerin, kurumların değiştirilmesini, hattâ kökten değiştirilmesini de sağlar(…) Bu teknolojik özelliğe bir değer yargısı atfetmekten kaçınmalıyız. Çünkü esneklik özgürleştirici bir güç olabileceği gibi, kuralları yeniden yazanlar hep gücü elinde bulunduranlar oluyorsa, baskıcı bir eğilim halini de alabilir (Castells, 2008c, s. 90-91).

Esnek çalışma düzeni teknolojinin yönlendirdiği bir eğilim olmuş, beraberinde çalışma şeklinde bir dönüşümü de getirmiştir. Castells esnek çalışma şekillerinin, tam zamanlı bir işte olduğu gibi belirli saatler ile sınırlı olmadığı, görevin gerektirdiklerine göre çalışma süresinin belirlendiği, gelecekte çalışana iş garantisi verilmediği, işin yerinin ev, ofis ya da merkezden uzak bir şehirde konumlanabildiği bir organizasyon oluşturduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra geleneksel işveren ve çalışan sözleşmelerinin sağladığı sosyal ve mesleki hakların varlığını korumasına rağmen, çalışanın rıza göstermek durumunda olduğu şartlarla ilerlediğini söylemek mümkündür. Fazla mesai ücreti talep etmemek, esnek çalışma koşullarına uyum sağlamak, işinde sabırlı olmak ve şirkete sadakat bu şartlar arasında yer almakta ve sorumluluğu çalışana bırakmaktadır (Castells, 2008b, s. 357-358).

> Enformasyon teknolojisi sayesinde, küresel rekabetin de teşvikiyle şirketlerin ya da örgütlenmelerin yeniden yapılanması çalışma biçiminde köklü bir dönüşüme yol açıyor: Üretim sürecinde emeğin bireyselleşmesi. Sanayileşme çağının baskın özelliği olan çalışmanın ücrete bağlanması ve üretimin sosyalleştirilmesi yönündeki tarihsel eğilimin tersine çevrildiğine tanıklık ediyoruz. Enformasyon

> teknolojilerine dayanan yeni toplumsal ve ekonomik örgütlenme, yönetimin merkezsizleşmesini, çalışmanın bireyselleşmesini, piyasaların siparişe bağlanmasını, böylece çalışmanın parçalanmasını, toplumların parçalanmasını beraberinde getiriyor (Castells, 2008b, s. 357).

Yeni kapitalizm geçmiş dönemlerde olduğu gibi değişimleri beraberinde getirir, etik değerler, inançlar ve davranışlar da hızla değişmiş ve bu durum sürekli hale gelmiştir. Bu hız ve süreklilik bir bakıma yeni olanın da yerleşmeden sürüklenmesine neden olmakta, çaresizlik, endişe ve kendi hayatının anlamlandıramayan (Giddens ve Sutton, 2016, s. 16) bireyleri yabancılaşmayla karşı karşıya bırakmaktadır.

Yeni kapitalizm: Neoliberalizm, 1970 ve 1980li yıllarda kapitalizmi korumak ve sürdürmek amacıyla kapitalizme ait bir örgütlenme şekli olarak oluşmuştur. Kapitalizm, bilhassa 1970lerden önce Amerika, Japonya ve bazı Avrupa ülkelerinde hızlı bir finansal büyüme, teknolojik gelişme ve istihdam ile refah sağlamış olmasına rağmen, kar oranlarının düşmesi işsizlik ve krizi beraberinde getirmiştir. Neoliberalizm, bu süreç sonrasında devlet müdahalesinden uzak, yönetici sınıfların zenginlerinin çıkarları için güç ve gelirlerin yeniden dağıtıldığı ve toplumsal yaşamı yeniden kurgulayan bir düzeni işaret etmektedir (Saad-Filho ve Johnston, 2007, s. 1-18).

1990'ların başından bu yana ulusal ekonomilerin ticaret ve yatırım bağlantılarının yanı sıra teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak birbirlerine giderek daha fazla bağlandıkları ve dünyanın küreselleşmekte olduğu görüşü söz konusudur. Küreselleşme, değişen dünyada çeşitli politikaları, kültürleri ve ekonomileri tek bir küresel bütüne yönlendiren, ulusal sınırlar boyunca artan bir faaliyet uyumunun vizyonlaştırılmasına bağlı hareket etmektedir. Bu anlamda küreselleşme, dünyadaki çeşitliliğin yavaş yavaş aşındığı ve yerini küresel bir yönetim, kültür ve ekonomiye bıraktığı bir homojenleşme süreci olarak görülmektedir (Birch ve Mykhnenko, 2009, s. 357-358).

Bir ekonomi politik kuramı olan neoliberalizm, finansal dayatmalarını uygulayabilmek için yurtiçinde devletin gücünü planlı kullanmayı hedeflerken, uluslararası düzeyde küreselleşme aracılığıyla bu dayatmayı sürekli kılmayı amaçlamaktadır. Neoliberalizm, devletin kaynaklarının yatırım, tüketim, istihdam, üretim ve iş bölümü gibi piyasanın gereklilikleri üzerindeki tahsis etme gücünü hem yerel hem de uluslararası zenginlerin

hizmetine sunmayı kapsamaktadır. Özgürlük vaadinin aksine sosyal yaşamın her alanında müdahaleci ve yönlendirici rol oynamaktadır (Saad-Filho ve Johnston, 2007, s. 18-27).

Küreselleşme, şirketler ve hükümetlerin emek piyasasındaki esneklik stratejileri doğrultusunda ücretlerin aşağı çekilmesini, firmaların çıkarlarına göre istihdamın genişletilmesini ya da daraltılmasını ve maliyetin daha az olduğu başka bir yere taşımasını kolaylaştırmaktadır (Standing, 2019, s. 19).

Sosyolog Scott Lash ve Jonh Urry "*The End of Organised Capitalism*" (Örgütleşmiş Kapitalizmin Sonu) adlı eserlerinde, ileri kapitalizmin yeni bir evresi olarak örgütsüz kapitalizm adlandırmasını kullanırlar ve yeni koşullar dâhilinde oluşturulan bir yapılanmaya vurgu yaparlar (Aytaç ve İlhan, 2008, s. 184).

> Örgütsüz kapitalizm dünyası, organize kapitalist ilişkilerinin sabit, hızla donmuş ilişkilerinin silinip gittiği bir dünyadır. Toplumlar yukarıdan, aşağıdan ve içeriden dönüşüyor. Organize kapitalizm, sınıf, endüstri, şehirler, kolektivite, ulus devlet hakkında sağlam olan her şey, hatta dünyalar bile eriyip gidiyor (Lash ve Urry, 1987, s. 312-313).

Kapitalizmin eleştirildiği katı, keskin bürokrasi şekillerinden faklı olarak serbest ya da özel girişim sistemlerine dayanan, Lash ve Urry'nin örgütsüzleşmiş ya da Sennett'in yeni kapitalizm dediği neoliberalizm, insanlara risk almayı, kendi hayatlarını özgürce belirleme fırsatı sunan bir esnekliği işaret etmektedir. Tüm bu yeni düzen dinamikleri, çalışanların esnek iş koşullarında geçici, parçalanmış, kaygılı hissetmelerine rağmen, sürekli değişime hazır ve her koşula uyumlu bir hal ile dahil olmalarını beklemektedir (Sennett, 2018, s. 9-10).

> Emek gücünün geçicileşmesi dışarıdan geçici çalışanlar ya da taşeronlar kullanılmasından daha fazlasını ifade eder; firmanın içyapısıyla ilgilidir. Çalışanlar üç ya da altı aylık sözleşmelerle bağlanabilir ve bu sözleşmeler çoğu zaman yıllar sonra yenilenir; böylelikle işveren sağlık ya da emeklilik sigortası primlerini ödemekten kaçınabilir. Dahası, kısa vadeli sözleşmelerle çalışan işçiler görevden göreve kolaylıkla hareket ettirilebilir, sözleşmeler firmanın değişen etkinliklerine uyacak şekilde değiştirilebilir (Sennett, 2015, s. 41).

Para kazanabilecekleri işi nerede bulurlarsa orada olmaya ve işin süresi dahil pek çok anlık parametrelerle çalışmaya hazır hale gelen çalışanlar, belli başlı unvan ve statüler elde etseler de sahip olduklarının geçiciliğini bilerek hareket ederler. Bir nevi sürüklenme hali olan bu durum, bir yere ya da bir işe bağlanmalarının önüne geçmektedir. Kök salamadıkları iş dünyasında kendileri, aileleri, iş arkadaşları, unvanları, maaşları ve meslekleri değişebilir ve sürüklenme kalıcı hale gelir.

Marx'ın deyimiyle işçi emeğini kapitaliste satmasının karşılığında bir miktar ücret almakta ve o ücret ile kendisini yatağa, masaya, eğlenceye götüren yaşamı sağlamaktadır (Marx, 1999, s. 28). Günümüz kapitalist sistemde ise Marx'ın resmettiği dünyadan izler çalışan için hala geçerli görünmektedir. İş yapış modelleri ve işin içeriği değişmiş ve gelişmiş olsa dahi işveren ve işçi arasındaki ilişki aynı paydada birleşmektedir. İşveren kelimesinin İngilizce kökü employ fiilinden gelmektedir ve *kullanmak* anlamı taşımaktadır (2001, s. 450). Fromm bu tanımlamayı sermaye sahibinin bir makineyi kullanması gibi insanı kullanmasına benzetmektedir. İşveren ve işçi arasındaki ilişkide taraflar birbirilerini bir araç olarak görmektedirler. Üstelik bir zanaatkârın aksine, çağdaş üretici ürettiği şeyin ne olduğuyla ve ne işe yarayacağıyla ilgilenmez, pazar neyi gerektiriyor ve talep ediyorsa ona göre değişen bir üretim sürecinin ve ürünün parçası olmaya gönüllüdür (Fromm, 1996, s. 104-105).

Yeni kapitalizmin esnekliği bir noktada, tüketicinin anlık değişen ilgisinin peşinden koşmayı gerektirirken, çalışma düzenini de adeta bir maraton içinde belirlemektedir. Galip gelebilmek için eşit şartlarda yola çıkılmadığı gibi, parkurda aynı hedefe koşan rakipler için centilmenlik en son değer konumundadır. Rutinin dışında oluşturulan esnek çalışma beraberinde görece bir özgürlük vaat etse de esasen belirsizlikler bütünü olmaktan öte değildir. Bir bütünün parçası olmaktan uzak belirsiz bir sosyo-ekonomik dünyada yaşamaya çalışanlar hem birey hem de iş gören olarak kendini yeniden ve yeniden üretmek zorunda kalmaktadır. Kendisi düzensiz yaşam tarzına uyumlanırken, bir yabancılaşma ile de sınanmaktadır. Bu düzene hazırlanan yeni kapitalizmin iş insanı, toplumun da bir üyesi olarak sosyal alanda varlığını sürdürmektedir. Sabırsız, kaygılı, bencil, güvencesiz ve güvensiz bir aktöre dönüşen insan, toplumla uyum sağlama konusunda da benzer reaksiyonlar göstermektedir. Toplumsal birlikteliğin temelindeki istikrar ve güvenin, modern anlayış içerisinde körelmesi, makinenin ürettiği metadan

farksız insan ilişkileri doğurmaktadır. Kar ve kazancın olmadığı alanlarda insan bocalamaktadır. İnsan bir devletin vatandaşı, bir kurumun çalışanı ya da bir ailenin ferdi olarak toplumsal alan içinde pasifleşmiştir (Bilgir, 2015).

İnsanın kendine, işine, emeğine karşı bağ kuramaması beraberinde yabancılaşmayı da getirmektedir. Toplumun bir parçası olarak bireyin duygu ve davranışları bütüne de etki etmektedir. Bir anlamda toplumsal bilinç ile şekillenen birey bilinci, kendini yeni düzende tekrar üretmektedir. Kapitalist toplum düzeni bireyi kendi şartlarına göre şekillendirirken elbette kendi varlığını koruyacak bir yapılanma geliştirmektedir. Burada 19. Yüzyıldan farklı bir durum söz konusu değildir, işçi/çalışan fiziksel gücünün yanında, becerileri, duygu ve düşünceleriyle de kapitalistin sermayesinin bir parçası olmaya devam etmektedir. Kendisini bir meta olarak gören insan, fiziksel enerjisini satan madenci de olabilir, kişiliğini satan memur, doktor, bankacı da olabilir. Kapitalizmin özgür bireyi daha yalnız, daha soğuk, daha soyutlanmış, ezici güçlerinden elinde bir araç, şaşkın ve aidiyet duygusundan yoksun bir yaşama mahkûm edilmiştir (Fromm, 1996, s. 105-106).

Akışkan modernite ve belirsizlik: Klasik sosyoloji teorisinde kullanılan modernite kavramının kökleri, 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'da meydana gelen sanayileşmenin ve kentleşmenin etkileri ile başa çıkma girişimine dayanmaktadır. Yaşanan teknolojik gelişmeler, toplumda köklü değişikliklere sebep olmuştur. "Modernlik" terimi, "modern" ile "geleneksel" i karşılaştırarak, ilerlemedeki bu değişiklikleri yakalamak için kullanılmıştır. Modernitenin teması, sosyolojinin ve kurucu babaları Marx, Weber ve Durkheim'ın çalışmalarını içine almaktadır. Üç düşünürün çalışmalarında modernite, yeni bir dünya deneyiminin çağrışımlarını taşımaktadır. Modernite, aktörlerin aktif ve bilinçli müdahalesi ve böylesi aktif müdahale ve sorumluluğun gerektirdiği yeni benlik duygusuyla yeniden inşa edilmiş bir dünyaya gönderme yapmaktadır. Modern toplumda dünya, hem canlandırıcı bir özgürlük ve olasılık duygusuna hem de geleceğin açıklığına dair temel bir kaygıya yol açan bir kavram şeklinde ele alınmaktadır (Eyerman, 1992, s. 37).

> Modernite belirsizliği fethetme vaadi ve kararlılığıyla geldi; ya da en azından o çok başlı canavara bir yıpratma savaşı açmakla… Yeni yönetim belirsizliğin bütün korkunç iblislerini tek bir bitirici hamlede yok etmeye eğitimli ve

> kararlıydı: tesadüfleri, rastgeleliği, zıtlığı, belirsizliği, karasızlığı ve öngörülemezliği (Bauman, 2018, s. 124).

Modernitenin hezeyanlarına karşı, net bir tanımlama yapılmasında güçlük çekilen postmodernite dönemi yer almaktadır. 1970li yıllarda daha çok dile getirilmeye başlanan postmodernizm, geç kapitalizmin sosyal ve kültürel karakterinin bir analizi ve eleştirisi şeklinde ifade edilebilir. Bununla birlikte sanayileşme sonrası yaşanan tükenmişliği, sosyal kimliklerin parçalanmasını, teknolojinin ve medyanın önemli bir rol oynadığı yenidünyayı işaret etmektedir (Preda, 2001, s. 11.865). Bauman postmodernite kelimesi yerine, kendi konumunu, konuya bakış açısını ve entelektüel yaklaşımını aktarabilmek için akışkan modernite ifadesini kullanmıştır. Bugünü belirsizlikler çağı olarak gören Bauman'a göre, gündelik ilişkiler, gelenek, görenek gibi kalıplaşmış sosyal davranış örüntüleri artık büyük ölçüde yerini akışkan yapılara bırakmıştır. Hızla ayrışan ve eriyen formlar, uzun vadeli yaşam stratejilerini, kısa vadeli yaşam beklentilerine dönüştürmüştür (Kivisto, 2011, s. 158-159).

Bauman Avrupa'daki Aydınlanma ile gerçekleşen modernizmin, toplumu akılcılıkla biçimlendirme konusundaki düşüncesinin günümüzde anlamını yitirdiğini belirtmektedir. Yaşadığımız çağın ise sürekli bir belirsizlik ve değişim içinde olduğunu, düzen ve istikrarın sağlanamadığını düşünmektedir. Bu çağın istikrarsız ve belirsiz halini akışkan modernite olarak tanımlamaktadır (Giddens ve Sutton, 2016, s. 105).

Marx, modern dünyada *"katı olanın buharlaşması ve kutsal olanın dünyevileşmesi"*nin sanayileşme ile değişen sosyal düzeni ve sermayenin emeği zenginlik için sömürdüğü sistemi işaret etmektedir. Bauman bu noktada buharlaşan şeylerin yerine, büyük ve endüstriyel düşüncenin yıkılmaz görünen inşasının yerleştirildiğini belirtmekte ve sermayedar ile işçinin ağır ya da katı modernite adı verilen, birbirine bağımlı bir düzende bir araya gelerek yeniden metalaştığını söylemektedir. Günümüzde ise bu durumun değiştiğini belirten Bauman, ağır modernitenin yerini, akışkan moderniteye bıraktığını belirtmiştir. Rutin emekçi, akışkan modernitede esnek, süresiz, güvencesiz bir sözleşme çerçevesinde sermayedar ile buluşmaktadır (Bauman, 2001, s. 32-45). Bauman bu durumu şu şeklide ifade etmiştir:

> İş değiştirme beklentisinin şimdiki kuşağın iş hayatı sona ermeden önce artmaya devam edeceği kesindir. Esneklik günün sloganıdır ve emek piyasasına uygulandığı zaman bildiğimiz haliyle işin sonu, kısa vadeli sözleşmelerle ya da sözleşmesiz, hiçbir güvencesi olmayan, ikinci bir uyarıya kadar süren konumlarda çalışma anlamına gelir (Bauman, 2001, s. 38).

Bauman'ın modernite ile andığı bir diğer kavram müphemlik/belirsizliktir. *"Müphemlik, belirsizlik, çift anlamlılık… Bu sözcükler gizem ve muamma duygusu verirler; aynı zamanda belirsizlik adı verilen bir hoşnutsuzluğu ya da karasızlık ya da duraksama denilen kasvetli bir zihin durumuna işaret ederler"* (Bauman, 2001, s. 81). Müphemliği hem güvenliğin hem de özgüvenin düşmanı olarak tanımlayan Bauman, bilinmeyene dair duyulan kuşkunun, bireyin eylemini etkilediğini söylemektedir. Aklın kuşkuculuğu ve iradenin kararsızlığı, bireyi bilinmeyen karşısında temkinli olmaya zorlar. Modernite istekler ve yetenekler arasındaki uyuşmazlık çağına girer ve günümüzde müphemlikle savaşmak için yeni stratejiler gerektirir. Bauman günümüzde müphemlikle mücadele etmenin yolu olarak, yeni başlangıçlar denense de, modernitenin dinamik yapısıyla, isteklerin ve ihtiyaçların çelişmeye devam ettiğini ifade etmektedir. Piyasanın görünmez eli, ihtiyaç ve isteklerin ne olacağını tüketici için kendisi belirlemektedir. Bauman, *günümüzde normatif düzenlemenin yerini yeni ihtiyaçların, ideolojik aşılamanın yerini reklamcılık, yönlendirmenin yerini ise ayartmanın* aldığını ifade ederek, Bourdieu'ya atıfta bulunur (Bauman, 2001, s. 82-95). Devletin denetleyici ve idari emirlerinin bireyin üzerinde bir tahakküm yaratmadığını, aksine bunun piyasanın baştan çıkarıcı güçleri tarafından gerçekleştirildiğini söylemektedir. Çağdaş toplumu anlamak için tüketim toplumu ve onun birey üzerindeki etkilerini incelemek gerektiğini düşünmektedir (Bauman'dan akataran Turner ve Elliott, 2017, s. 472). Bauman modernitenin dönüşümü konusunda eleştirel analitik tespitlerde bulunur ve müphemliği modernitenin doğal bir sonucu olarak görür. Bununla birlikte modern yaşamdaki akışkan ve belirsizlik durumunun, bireyi kimliğini yeniden yapılandırmaya zorladığına dikkat çekmektedir.

> Hayatın kırılgan malzemesinden dökmeye çalıştığımız o sanat eserine kimlik diyoruz. Ne zaman kimlikten söz etsek, aklımızın bir köşesinde, silik de olsa hep bir uyum, mantık ve bütünlük imgesi bulunur; bunlar, hayat akışımızda eksikliklerini fena halde hissettiğimiz şeylerdir. Kimlik arayışı, bu akışı

> durdurmak ya da yavaşlatmak, akışkan olanı katılaştırmak, şekilsiz olana bir şekil verme çabasıdır. Biçimin ince örtüsü altında kaynayan dehşet verici akışkanlığı inkâr etmek, ya da en azından gözden uzak tutmak için çabalarız; iç yüzüne vâkıf olamadığımız ya da kavrayamadığımız görüntülerden gözümüzü kaçırmaya çalışırız (Bauman, 2018).

Bireylerin yaşamlarında sabit yönelim noktaları olarak görebilecekleri ve yönlendirilebilecekleri geleneksel kalıplar, kodlar, kurallar veya önceden belirlenmiş referans grupları artık söz konusu değildir. Bunun yerine, bireyler kendi başlarına bir dizi çelişkili yaşam seçimleriyle karşı karşıya kalmakta, bu durum onları daha fazla izolasyon içinde ve herhangi bir kolektif organ veya sistemden çok az yardım alabilecekleri beklentisiyle yalnız bırakmaktadır (Gane, 2001, s. 269).

Göç ve Ankara Anlaşması: İnsanlık tarihi kadar eski olan göç, dünyadaki doğal felaketler, işsizlik, savaşlar, kıtlık ve sürgün gibi nedenlerle insanların yer değiştirmesi anlamında bir sosyal hareketliliği ifade eder. İç ya da dış göçlerin yaşanması, sadece fiziki bir yer değiştirme değildir. Göç edenler dilini, alışkanlıklarını, kültürünü de beraberinde taşımaktadır. Gönüllü ya da zorunlu olarak gerçekleştirilen göç, sosyal, ekonomik ve siyasi etkileri ve yarattığı değişimler nedeniyle sosyolojinin araştırma alanlarından biridir.

Göç, en yalın tanımıyla insanların belli bir mesafeden ya da olağan ikamet yerinden başka bir yere hareketi olarak ifade edilebilir (Kok, 1999, s. 19). Startup' a göre, sosyolojik olarak göçün uygun bir tanımı, bireylerin veya grupların fiziksel hareketlerinin ya bireyler arasındaki ilişkiler ya da ait oldukları grubun yapısı için sonuçları olan sınıfına işaret etmelidir. Bununla birlikte bütün bir grup hareket ettiğinde, coğrafi hareketin bir sonucu olarak fiziksel veya sosyal çevrenin yapısal değişiklikleri söz konusu olabilir. Bu bağlamda göç, bireylerin veya grupların birbirlerine göre coğrafi hareketi ya da grup yapısı için sonuçları olan bir yer değiştirmeyi ifade etmektedir (Startup, 1971, s. 177).

Göçe sebep olan etkenler araştırıldığında, insanları yeni bir yere taşınmaya sevk eden ya da eski evlerini terk etmeye zorlayan güçlerin, itme ve çekme faktörleri tarafından belirlendiği gözlemlenmiştir. Bunlar ekonomik, politik, kültürel ve çevresel konular olabilir. Konuya dair en çok bilinen kuram Lee'nin itme çekme kuramıdır. Lee'ye göre

"*Göç, kalıcı veya yarı kalıcı bir ikamet değişikliği olarak tanımlanır. Hareketin uzaklığına veya eylemin gönüllü veya istem dışı niteliğine hiçbir sınırlama getirilmez ve dış ve iç göç arasında hiçbir ayrım yapılmaz"* (Lee, 1966, s. 49). Lee, göç kararına etki eden belirli faktörler olduğuna işaret etmektedir. Bunlar kaynak ülkesi, varış ülkesi, araya giren engeller ve kişisel faktörler şeklinde özetlenmiştir. Her alanda insanları kaynak bölgede tutan veya yeni bir bölgeye çeken sayısız faktör bulunduğu gibi onları geri çevirme eğiliminde olan başka unsurlar da vardır. Lee göç kararını etkileyen faktörleri açıklarken şu örnekleri vermektedir; İyi bir iklim herkes için çekici olurken, kötü bir iklim benzer şekilde itici olabilir. İyi bir okul sistemi çocuğu olan ebeveynler için artı bir etki yaratırken, konumu gereği doğurduğu yüksek emlak vergileri nedeniyle çocuksuz bir aile için eksi yönde etki yaratmaktadır. Buna karşılık bekâr biri için iyi bir okul sistemi olumlu ya da olumsuz bir anlam ifade etmez ve duruma kayıtsız kalabilir. Bu doğrultuda bireyleri göçe yönlendiren faktörlerin bazıları, çoğu için aynı gerekçeleri barındırmakla birlikte, bazı faktörlerin kararları farklı şekilde etkileyebildiğini söylemek mümkündür (Lee, 1966, s. 49-50).

Göçe sebep olan itici faktörler, insanları evlerini terk etmeye zorlayabilen koşullardır ve kişinin kaynak ülkesiyle ilgilidir. İtici faktörler arasında ülkedeki yeterli geçim fırsatlarının bulunmaması, yoksulluk, mevcut kaynakları aşan hızlı nüfus artışı, yaşam koşullarının olumsuz olması, çölleşme, kıtlıklar, kuraklıklar, siyasi zulüm korkusu, kötü sağlık hizmetleri, servet kaybı ve doğal afetler gibi konular söz konusu olabilir. İtici faktörlerin tam tersi ise çekme faktörleridir ve göç edilen ülke ya da yer ile ilgilidir. Bir yerin çekme faktörleri ele alındığında, daha fazla iş fırsatı ve daha iyi yaşam koşulları öncelikli ana başlıklardır. Bununla birlikte yerleşim ve tarım için arazisinin kolay mevcudiyeti, siyasi ve / veya dini özgürlük, daha iyi eğitim ve refah sistemleri, ulaşım ve iletişim olanakları, daha iyi sağlık sistemi, stressiz bir çevre ve güvenlik çekici unsurlar olarak gösterilebilir (Barman ve Lumpkin, 2015).

Küreselleşmenin önemli bir özelliği, kapalı sistemlerin yıkılması ve sınırların açılmasıdır, bu durum dünya genelinde nüfus hareketlerinin artmasına yol açmıştır. Yeni teknolojik gelişmeler de hareketliliği desteklemekte ve ivmesini hızlandırmaktadır. Yirminci yüzyılın son çeyreğinde dünya genelinde ticari mallar, para, insan, bilgi, hizmetler ve kültürün karşılıklı akışının artması ve bu akışın tetiklediği bir süreç olarak görülür.

Bununla paralel olarak, göç olgusu, küreselleşmeyle birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. Hiçbir ülke, sınırlarını tamamen kontrol altında tutamamakta ve dünya genelindeki insan hareketliliği hızla artmaktadır. Küreselleşme sürecinde bilim insanlarının en çok dikkat çektikleri noktalardan biri, dünyanın bir köşesinde meydana gelen olayların, diğer bölgelerdeki insanları son derece kısa sürede etkilemesidir (Atasoy, 2020, s. 29-32).

Göç, küreselleşmenin hızına ayak uydurmanın yanı sıra içinde barındırdığı itici ve çekici faktörler ile sürecin dinamiklerinden biri olmuştur. İnsan hareketliliği ülke içinde ve başka ülkelere olmak üzere yoğunluk kazanırken, Uluslararası Göç Örgütü'ne göre 2050 yılına kadar yaklaşık 405 milyon kişinin doğduğu ülkeden farklı bir ülkede yaşayacağı tahmin edilmektedir. Göç, bir başka yere kısa ya da uzun vadeli yerleşmeyi ifade ederken, göçmenlik ülkeyi terk etme sürecini işaret etmektedir. Göç hareketleri, kültürel çeşitlilik yaratmanın yanı sıra, ekonomik, demografik ve sosyal öğelerin biçimlendirilmesini de gerektirebilir (Giddens ve Sutton, Sosyoloji, 2016, s. 717).

Küresel göç oranları son yarım yüzyılda nispeten sabit kalmakla birlikte göçün siyasi önemi güçlü bir şekilde artmıştır. Menşe toplumları için, insanların ülkeden ayrılması bir yandan "beyin göçü" ile ilgili endişeleri artırırken, aynı zamanda göçmenlerin yurtdışında topladığı para ve bilginin insani ve ekonomik kalkınmayı teşvik edebileceğine dair beklenti yaratmaktadır. Göç alan toplumlar için, göçmen grupların yerleşmesi ve etnik azınlıkların oluşumu, özellikle uzun vadede toplumların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapısında köklü değişikliklere neden olabilmektedir. Bireyler tek başlarına ya da grup halinde her zaman yeni fırsatlar bulmak, yoksulluktan, yangınlardan ya da doğal felaketlerin yol açtığı yıkımdan kaçmak için bir yerden başka yere hareket etmek durumunda kalmışlardır. Bununla birlikte göç, 16. yüzyıldan itibaren Avrupa'daki ilerlemeler ve 19. yüzyılda Sanayi Devrimi'nin yarattığı yeni iş imkânları gibi nedenlerle, kırsal alanlardan kente doğru büyük bir nüfus hareketi oluşmaya başlamıştır (Castles, Haas, ve Miller, 2014, s. 5). Öyle ki Sanayi Devriminin, göç olgusuna dair önemli bir başlangıç olduğunu söylemek mümkündür. Devrimin etkisi ile kırdan kente doğru artan göç ile beraber kentleşme olgusu daha çok dikkat çekmeye başlamıştır (Adıgüzel, 2016). Ayrıca 19. yüzyılın ortalarından I. Dünya Savaşı'na kadar Avrupa'dan Kuzey Amerika'ya kitlesel göçler önemli bir hareketlilik yaratmıştır. 1846 ile 1939 arasında, yaklaşık 59 milyon insan, özellikle Kuzey ve Güney Amerika, Güney Afrika, Avustralya ve Yeni

Zelanda'daki yerleşim bölgeleri için Avrupa'yı terk etmiştir (Stalker'dan aktaran Castles, Haas ve Miller, 2014, s. 5).

II. Dünya Savaş sonrası göçte yaşanan en önemli gelişmelerden biri, "misafir işçi" kavramının ortaya çıkmasıdır. Batı Avrupa savaş sonrası yeniden inşa sürecine girmiş, Almanya, Fransa, Belçika, İsviçre, Hollanda gibi ülkeler aktif olarak kıtanın ekonomik açıdan daha az gelişmiş bölgelerinden ve daha uzak bölgelerden insanları ülkelerine işçi olarak almaya başlamıştır. Gelenlerin bir kısmı mevsimlik işler, bir kısmı ise fabrikalarda araba imalatı gibi kilit işler için uzun süreli sözleşmeler ile çalışmışlardır (Keeley, 2009, s. 24-25). Çalışmak maksadıyla başka bir ülkede olan göçmenler, geldikleri ülkelerdeki aile ve arkadaşları ile iletişim halinde kalarak, sıklıkla gidip gelmişlerdir. Uluslararası göç, bu nedenle küreselleşmenin merkezi bir dinamiği olarak ele alınabilir. 1914'ten önceki görece düzenlenmemiş göç, genellikle devlet egemenliğine bir meydan okuma olarak görülmezken, bu durum yirminci yüzyıl boyunca gittikçe değişmiştir. Pek çok göçmen sınırları düzensiz, yasadışı ya da belgesiz bir şekilde geçmektedir. Daha sıkı önlemler ile geçiş işlemleri gerçekleştirilmesi, düzensiz göçün önüne geçmek için uygulandığı gibi aynı zamanda önemlerin zorunluluğunu da desteklemektedir. Devletlerin göçü düzenleme çabaları tüm zamanların en yüksek seviyesinde ve yoğun ikili, bölgesel ve uluslararası diplomasi içermektedir. Öte yandan insanlar daha hareketli hale geldikçe, birçoğu aynı anda iki veya daha fazla toplumda sosyal ve ekonomik ilişkileri geliştirebilecek imkânlar bulmaktadır (Castles, Haas ve Miller, 2014, s. 4-5).

Küreselleşme, *"Ortak değerler etrafında birleşen ve ulusal politikalarla şekillenen siyasi bir çerçevede yaşayan/ fikir beyan eden milletlerin bir arada yaşadığı siyasi bir düzen olan"* (Özyakışır, 2006) ulus-devletleri yapı bozuma uğratmıştır. Osmanlı Devleti'nin son döneminde cumhuriyet vizyonu ile yeniden şekillendirilen devlet yapısı, bu bağlamda aynı dili konuşan, ortak gelenek ve inançları paylaşan insanların bir arada yaşaması için uluslararası göçün yoğunlaştığı bir dönem olmuştur. Modernleşme sürecinin bir parçası olarak kentleşme başlamış ve bir yanda kırdan kente göç, kentlileşmenin etkisiyle yurtdışına işgücü göçünü hareketlendirmiştir. Bilhassa 1960lı yıllarda Avrupa'ya işgücü göçü ivmesini arttırmış ve yıllar içinde Almanya ve Hollanda öncelikli rotalar haline gelmiştir. 1970lerde Orta Doğu ve Kuzey Afrika, 1980lerde ise Sovyetler Birliği'nin

dağılmasıyla Rusya ve Ukrayna gibi Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerine göç yoğunluk kazanmıştır (İçduygu, 2014, s. 173-174).

Tablo 1. 1961-1993 yılları arasında resmen işe alınan Türk göçmen sayısı (Çiçekli, 1996, s. 30)

Yıllar	Almanya	Hollanda
1961-1973	684.029	23.259
1974-1980	9.412	1.836
1981-1984	409	42
1985	23	5
1986	17	12
1987	27	18
1988	85	19
1989	51	21
1990	62	31
1991	49	22
1992	1.685	21
1993	1.999	12

Türkiye'den ülke dışına göç arayışı içinde olan vatandaşlar farklı arayışlarını sürdürmüşlerdir. Bu bağlamda Ankara Anlaşması yıllar içinde önemli bir kaynak ve çekici faktör haline gelirken, özellikle son 10 yılda gittikçe daha fazla insanın İngiltere'ye göç etmek için başvurduğu bir araç olmuştur.

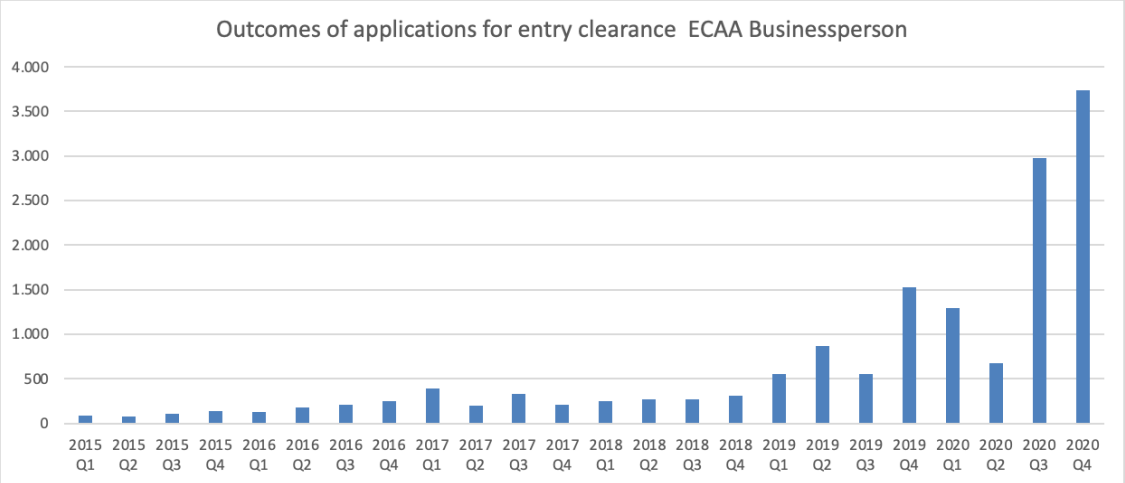
> Ankara Anlaşması,1963 yılında dönemin ortak pazarına mensup Almanya, Fransa ve Benelüks ülkeleri ile Türkiye arasında Ankara'da imzalanan ve taraf ülkelere imza tarihinde var olan kanun, yönetmelik ve uygulamaların ilerleyen yıllarda anlaşmaya imza atan ülkelerin vatandaşları için geçerli olmasını öngören Anlaşmadır (www.ingilterekonsoloslugu.net, 2021).

ECAA (European Community Association Agreement) **ya da Ankara Anlaşması Vizesi,** Avrupa Birliği ile iş birliği anlaşması bulunan ülkelerin vatandaşlarına İngiltere Birleşik Krallığı'nda kendi işini kurma ve İngiltere'de yerleşik yaşama hakkı sağlayan vize çeşidi olarak kabul edilebilir.

İngiltere Ankara Anlaşması vizesi özellikleri;

- İngiltere Ankara Anlaşması vizesi ile İngiltere'ye giriş yapan kişiler burada yerleşik yaşama hakkına sahip olurlar.

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ECAA Ankara Anlaşması vizesi ile İngiltere'de kendi işini kurabilir ya da mevcut bir şirkete ortak olabilirler.
- Ankara Anlaşması vizesi ile İngiltere'ye yerleşen kişiler İngiltere vatandaşlarına sunulan ücretsiz ve sağlık gibi haklardan faydalanabilirler.
- Ankara Anlaşması vizesi ile İngiltere'ye yerleşen kişiler askerlik hizmetlerini 37 yaşına kadar erteleyebilir ve bedelli askerlik hakkından faydalanabilirler.
- ECAA Ankara Anlaşması vizesi kapsamında İngiltere'ye yerleşen kişiler bakmakla yükümlü oldukları kişileri yanlarında götürebilirler. Aile bireyleri kişinin vize başvurusunda beyan ettiği mesleği yapmakla yükümlü değildir. İstedikleri diğer bir alanda çalışabilirler.
- Ankara Anlaşması vizesinde değiştirilemez kuralı bulunmaktadır. Yani Ankara Anlaşması vizesi ile İngiltere vatandaşlığına geçen ya da oturum hakkı elde eden kişilere ilişkin uygulamalar herhangi bir şekilde ya da koşulda değiştirilemez (www.ingilterekonsoloslugu.net, 2021).

Şekil 1. 2015-2020 yılları arasında Ankara Anlaşması'na başvuran Türk Vatandaşlarının sayısı (GOV, 2023a)

2005 yılında Ankara Anlaşmasına yapılan başvuru sayısı 2 iken, 2010 yılında 174, 2015 yılında 404 ve 2020 yılının ilk çeyreğinde 2.432, iki çeyreğinde 276, üçüncü çeyreğinde 4.472, son çeyreğinde ise 13.711 şeklindedir. Ankara Anlaşması gereğince Businessperson (iş insanı) statüsünde başvuruda bulunan kişilere dair 2020 yılında 4204 onay, 4390 ret, 37 adet başvurunun geri çekilmesi söz konusudur (GOV, 2023b). Ayrıca sonuçlandırılmamış, itiraz ve mahkeme sürecinde olan başvuruların işlem süreçleri devam etmektedir. 2015 ve 2020 yılları arasında yapılan 15.602 başvurun 9458'i onay

almışken, 5995 ret ve 149 başvuru geri çekilmiştir. Çalışma, onay almış katılımcılar dikkate alınarak yapılmıştır.

Yabancılaşma: İnsanın herhangi bir şeye karşı aidiyet hissetmemesi, bulunduğu evde, işinde, toplulukta kendisini bir yabancı gibi hissetmesine neden olabilmektedir. Toplumda kendine yer bulamadığını düşünen birey, kendini yalnızlık ve çaresizlik içinde hissedebilir. Yabancılaşma Marxist yaklaşımın önemli konularından biridir ve Marx'ın ilk yazılarında Hegel'den miras aldığı kavrama dair tartışmaları sıklıkla görülmektedir. Hegel yabancılaşmayı "ruhun dünyayı dışsallaştırmada özünü fark edemediği" ve "ruhun özünü gerçek olan şu anda değil, inancın ötesinde bulduğu" şeklinde iki yaklaşımla ele almaktadır. Hegel' e göre yabancılaşma kendisini anlamayan bir dışsallaşmadır (Dupré, 1972, s. 217-218).

Yabancılaşma bireyin toplumda ötekileşmesine işaret ederken, Marx, öznel bir duygu olarak tanımladığı yabancılaşmayı, toplumsal, politik ve ekonomik perspektiften ele alarak değerlendirmiştir (Slattery, 2015, s. 123-131). Marx'a göre insan yabancılaşmasının kökü, Hegel'in düşündüğü gibi bilincin nesneleştirilmesi değil, sosyal-ekonomik bir durumdur ve özel mülkiyet ile iş bölümüne dayalıdır (Dupré, 1972, s. 217). Bir kişinin, bir grubun, bir kurumun veya bir toplumun kendi faaliyete, faaliyetin sonuçlarına ya da ürünlerine yabancılaşması, içinde yaşadığı doğaya, diğer insanlara ve kendine yabancı kalmasıdır. (Bottomore, 2001, s. 12). Marx, insanı kendi geçim kaynaklarını yaratabilen ve bunun için gerekli araçlarını üreten canlılar olarak tanımlamaktadır. Ayrıca insanın üretim süreciyle hayvanlardan ayrıldığını ancak doğanın bir parçası olmaya devam ettiği görüşündedir. Marx için üretim ve üretim süreci insan yaşamının temelidir ve yabancılaşma bu özün kaybolması ile ortaya çıkmaktadır. Marx'a göre yabancılaşmanın bir boyutu, işçinin kendi ürününe yani emeğine yabancılaşmasıdır "(…) *yabancılaşmış emek, yani yabancılaşmış insan, yabancı kılınmış emek, yabancı kılınmış yaşam, yabancı kılınmış insan kavramının çözümlemesinden çıkar*" (Marx, 2011, s. 150). Doğa insana yaşamının sürdürmesi ve çalışabilmesi için ihtiyacı olan araçları sunmaktadır (Aydoğan, 2015, s. 278). Ancak kapitalist sistemde üretim kâr amacıyla sermayedar için işçi tarafından gerçekleştirilmekte, bu ise insan doğasıyla çelişmektedir. Kapitalizmde, işçiler ekonomik değeri olan yeni bir şey ortaya koymak için kendi emeklerine doğal kaynaklarla yatırım yapar ve bu yolla ürünler yaratırlar. Bu durum

emeği nesnelleşir ve değeri piyasada alınıp satılabilen bir metaya dönüştürür. Bireyin emeğinin kendisinden kopması ise yabancılaşmanın özüne işaret etmektedir (Shantz, Alfes ve Truss, 2012, s. 4).

Kapitalist, işçiyi kendi üretici etkinliğinden koparır, onun emeğiyle ne yapılacağına karar verir, işe alır ve istediğinde işine son verir. İşçi ne üreteceği ve ürettiği ürünle ne yapılacağı konusunda kapitalistin kontrolündedir. Ürettiği ürünle bağlantısı kapitalist tarafından kesilmiştir. Rekabet ve kayıtsızlık, çalışanlar arasındaki iş birliğini ortadan kaldırır ve birbirleriyle olan ilişkilerine mesafe koymalarına sebep olur. Üretici etkinliğinden, ürettiği üründen ve insanlardan yabancılaşan işçi, tüm bu erdemlerini yitirir ve yeteneklerini kaybeder. Bu kayıplar ve yabancılaşma bireyi zayıf, yalnız ve tükenmiş bir halde yaşamaya mecbur bırakmakta ve farkına varmadan tüm olumsuz koşulları yeniden üretmesine sebep olmaktadır (Ollman, 2006, s. 13-14). Marx'a göre yabancılaşma:

> Yabancılaşmanın yer aldığı ortamın kendisi pratiktir. Böylece yabancılaşmış emek yoluyla insan yalnız nesneye ve üretim edimine ilişkisini kendine yabancı ve düşman güçlerle olan bir ilişki şeklinde ortaya koymakla kalmaz; aynı zamanda başka insanın kendi üretimiyle ve kendi ürünüyle ilişkisini ve kendisinin bu başka insanlarla ilişkisini de ortaya koyar. Kendi üretimini nasıl kendi gerçekliğinin yitirilmesi, kendi cezası olarak doğuruyorsa; kendi ürününü nasıl bir kayıp, kendine ait olamayan bir ürün olarak doğuruyorsa; aynı şekilde üretmeyen birinin üretim ve ürün üzerindeki egemenliğini de doğurur. Kendi etkinliğini nasıl kendisiyle yabancılaştırıyorsa, yabancıya da yabancının kendisinin olmayan bir etkinlik sunar (Marx, 2011, s. 84-85).

Marx, modern sanayinin ve kapitalist iş bölümünün, çalışan için birçok işi sıradan ve sıkıcı hale indirgeyebileceğini düşünmektedir. Bir yönlendirme ve sıralı iş modeliyle çalışan işçi, özgür bir üretim sürecinde olmadığı gibi, kendi potansiyelini kullanabileceği imkânlardan yoksun bırakılmıştır. Rutin ve boğucu çalışma koşulları içinde her geçen gün aynı işi yerine getiren makinelere dönüşmektedirler. İnsanın çalışma etkinliği becerilerini, yeteneği ve potansiyelini kenara bıraktığı bir alan konumundadır.

Çalışmadaki temel amacı, hayatta kalması için ihtiyaç duyduklarına erişebileceği bir eylemi işaret etmektedir (Demir, 2018, s. 65).

Bu yönüyle 19. Yüzyıl çalışma hayatının işçi adına yabancılaşma tehlikesini içinde barındırdığını söylemek mümkündür. Öte yandan günümüzde gelişen teknoloji, fabrika bandındaki standart işi büyük ölçüde çalışanın elinden almış ve daha seri, arza göre üretimin olduğu, geçici süreli, becerinin sürekli yenilmesini gerektiren esnek bir alana taşınmıştır. Rutin çalışma koşulları çalışan için yeniden tasarlanmış ve Marx'ın yabancılaşmaya neden olarak yorumladığı geleneksel çalışma kültürü, yerini özgürlükçü vaatlerin hâkim olduğu yeni kapitalizmin enformasyonla iş birliğine bırakmıştır. Sennett, esnek çalışmayı, emeğin taşınabilir olduğu, başarısızlık korkusuyla çalışanın yüz yüze bırakıldığı ve yabancılaşmayı yeniden üreten sahte bir özgürlük olarak yorumlamaktadır (Samsum, 2017, s. 184). Birey, piyasaların çetin rekabet şartları altında çalışırken, her an sistemin dışına bırakılma kaygısıyla yüz yüzedir. Haklarının yok sayılmasını, becerilerinin değersizleştirilmesini ve emeğinin sömürüldüğü çalışma yaşamını gittikçe içselleştirmektedir. Dolasıyla razı geldiği bir sürece maruz kalmaktadır. Üretim ilişkileri bağlamında konumu her ne olursa olsun, üzerinde kaygı ve korku taşıyan herkesin (Vatansever, 2013, s. 7-8), sahip olduklarını kaybetme endişesi, zihinsel olarak stresli ve güvensiz hissetmelerine sebep olmaktadır. Ayrıca eksik istihdam edilmeleri veya gereğinden çok iş yapmaları, dışlanmış, mutsuz ve emeklerine yabancılaşmış bir halde onları sürüklenmenin bir parçası haline getirmektedir (Standing, 2019, s. 42).

İşçinin yarattığı ürüne ve üretim sürecine karşı duyduğu yabancılaşma (Marx, 2011, s. 140) günümüzde şekil değiştiren emeğe, üretim sürecine ve bizzat üreticisine sadakatini göstermeye devam etmektedir.

Uyum: Göç gönüllü ya da gönülsüz şekilde gerçekleşebilen, genellikle topluluk bağlarının kopmasını, sosyal ağların ve tanıdık bağların kaybını gerektiren bir geçiş şeklinde yaşanabilir. Bu durum bir anlamda göç öncesi kabul edilen kaynakların ve anlam sistemlerinin kaybı anlamına gelebilmektedir. Bireylerin ve grupların göç kararı almalarından, hareket değişiklikleri dâhil devam eden süreçleri, içinde olumlu olumsuz birtakım durumları barındırmaktadır. Bununla birlikte uyum süreci genellikle zorlu bir deneyim olsa da, birçok kişi ve grup için daha iyi bir gelecek, güvenlik ve umut anlamına da taşımaktadır (Sonn, 2002).

Uyum ya da adaptasyon kelimesi, bir organizmanın (veya organizmalar grubunun) yapısında veya işleyişinde, çevresinde hayatta kalma ve üreme yeteneğini geliştiren herhangi bir değişiklik olarak ifade edilebilir. Adaptasyonlar, stres faktörlerine veya organizmanın yaşadığı çevredeki değişikliklere tepki olarak meydana gelir. Stresörler abiyotik (iklim veya yüksek irtifa), biyotik (hastalık) veya sosyal (savaş ve psikolojik stres) olabilir. İnsanlar dâhil tüm organizmalar, biyolojik esneklik olarak adlandırılan biyolojik uyum sağlama yeteneğine sahiptir (Culture As An Adaptive Mechanism, 2021).

İnsanın sosyal çevresindeki değişikliklere uyum sağlama yeteneği bağlamında, insan doğasının incelenmesine yönelik yaklaşımlardan biri sosyolojiktir. Adaptasyonun incelenmesi konusunda ortaya konan sosyolojik yaklaşımdan bazıları Batılı sosyologlar Durkheim, Weber, ve Parsons'ın çalışmalarında sunulmaktadır. Durkheim'a göre uyum, bireyin iç organizasyonunun toplumun mevcut normlarına uyum sağlamasıdır. Bireysel düzeyde uyum, bireyin egemen kamu ahlakını benimsemesinden, düşüncelerinde, hedeflerinde, eylemlerinde kendini gösteren topluma karşı görevinin bilincinde olmaktan ibarettir. Toplum düzeyinde, uyum esas olarak normların kendi varlığına yansır (Terziev, 2019, s. 494). Head uyumu, sosyal ilişkilerimizi sağlam tutmak için ödediğimiz bedel olarak yorumlamaktadır. Toplumda ilişkilerimiz ne kadar yakınsa, o kadar çok uyum sağlamamız ya da başkalarının haklarını kabul etmemiz gerektiğini ifade etmektedir (Head, 1961, s. 24).

Belirli bir toplum, sınıf veya sosyal grupta geçerli olan normlar ve değerler sistemine uyum sağlamak için bireysel ve grup davranışlarının ayarlanması uyum sürecinin temel unsurlarını oluşturmaktadır. Sosyal uyum, sosyalleşme sürecinde bir takım sosyal kurallar ve devlet düzenlemesini içeren sosyal kontrol mekanizmalarının yardımıyla gerçekleşmektedir. Göç, yaştaki değişiklikler, hızlı endüstriyel gelişme veya nüfusun kırdan şehre kayması gibi ortaya çıkan durum ya da gelişmeler, sosyal değişimin birer parçası olarak görülmektedir. Bu tür değişimler nispeten kısa zaman dilimlerinde yaşamın önemli yönlerini etkilediğinde, sosyal adaptasyon giderek daha önemli hale gelir (Encyclopedia, 1970-1979). Göç kararının nedenleri ve beraberinde getirdiği sonuçlar değerlendirildiğinde sosyo-kültürel bir değişim yarattığı ve uyum içinde sonuçlanmadığı durumlarda sürecin bir bütün olarak tamamlanamayacağı belirtilmektedir. Bireyin tutumu göç sürecinin temel unsuru olarak görülmektedir ve göç edilen yere uyum sağlanamadığı

noktada göç hareketinin bir bütün olarak gerçekleştiğinden söz etmek mümkün olmayacaktır. Öyle ki uyumu sağlayamayan birey ya da gruplar için tekrar yer değiştirme potansiyeli mevcut olacak ve yeni bir göç hareketi yaşanacaktır (Akıncı, Nergiz ve Gedik , 2015, s. 67).

Ulusal ya da uluslararası olarak gerçekleştirilen göç hareketi içinde uyum sürecine dair pek çok unsurunu barındırmaktadır. Bireyin ya da grubun tek başına sorumlu olmadığı bu süreç için devlet kurumları da uyumu kolaylaştırmaya yönelik çaba sarf etmektedir. Gidilen yere yabancılık, ön yargı, dilsel veya kültürel farklılıklar birer sorun olarak sürece olumsuz etki gösterebilmektedirler. Bunları en aza indirmek ve uyum sürecini kolaylaştırarak toplumsal düzeni korumak devletin sorumluluğundadır. Bu amaçla eğitim, sağlık, barınma, istihdam gibi konularda devletler göçmenlere hizmet vermektedir ve toplumsal bütünleşmenin gerçekleşmesi için somut adımlar atmaktadırlar (Bahar, 2009, s. 76).

Uyum süreci göç edenler için psikolojik ve sosyo-kültürel etkiler barındırmaktadır. Psikolojik uyum stresle ve depresyonla baş etmek gibi becerilere odaklanırken, sosyo-kültürel uyum gündelik yaşamda toplu taşıma araçları ve vergi sistemlerini kullanabilmekten, dil yeterliliği ve baskın toplumla ilişki kurabilme becerilerine dair geniş bir yelpazede ele alınabilir. Ayrıca göç edilen yerle kültürel yakınlık, dil kapasitesi, yaşama süresi, iletişim ve etkileşim kapasitesi uyumu etkileyen unsurlar arasında gösterilmektedir (Şeker, 2015).

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Literatür

Bilimsel araştırmalarda literatür çalışmaları kapsamlı bir kaynak taraması gerektirmektedir ve çalışma için önemli bir unsurdur. Bryman literatür konusuna değinirken, araştırılan konu ya da meseleye dair daha fazla okuma yapılması gerektiğinin altını çizer. Konu hakkında zaten bilinenler, konuya hangi teori ve yaklaşımların uygulandığı, ne gibi tartışmalar yapıldığı, kanıtların hangi yolla elde edildiği ve kimlerin katkı sağladığı okuma yoluyla elde edilebilmektedir. Araştırmacı bilinenin farkında olarak, kendi araştırmasına sorular geliştirmeli, tartışma ve bulguları mevcut literatürle ilişkilendirerek, alana güvenilir ve yeni bir kaynak sağlamış olmalıdır ((Bryman, 2016). Bu bölümde araştırma için yapılan literatür çalışması, belirli konu başlıkları altında aşağıda paylaşılmıştır.

2.1.1 İngiltere'ye göç

Ankara Anlaşması ile Türkiye'den İngiltere'ye göç edenlerin gerekçeleri, ülkedeki sosyal, ekonomik yaşamları ve uyum süreçleri gibi konular hakkında yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Bilecen'nin 2015 yılında "*Zorunluluk mu?", "Gönüllü mü?" Türkiye'den Britanya'ya Yeni Göç Dalgası: Ankara Anlaşması*" adıyla hazırlanan araştırması bu çalışmalara örnek olarak gösterilebilir. Yeni bir göç yolu olarak Ankara Anlaşması'nın kullanıldığı iddiasında olan araştırma, nitel araştırma tekniği ile yapılmıştır. Londra'da yaşayan 8 kadın ve 12 erkek katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşme metodu kullanılarak 15 Şubat- 15 Mayıs 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler demografik bilgiler, göç etme sebepleri, başvuru esnasında karşılaşılan sorunlar ve uyum süreci olmak üzere belirli başlıklar altında yapılmıştır. Anlaşmaya Türkiye'den başvuran 4 katılımcı, ülkesinde askere gitmemek, mesleki yeterliliklerini uluslararası alana taşımak, politik ve toplum baskından kurtulmak gibi sebeplerle göç etmek istediğini belirtmiştir. İngiltere'den başvurusu olan 6 katılımcı, ihtisas alanlarının dışında temizlikçilik, bisiklet ile yolcu taşımacılığı, takı tasarımı, muhasebe şeklinde meslek seçimlerini ülkede oturum alabilmek için yaptıklarını ifade etmiştir. Diğer 10 katılımcı

ise grafik tasarımı, insan kaynakları, opera, oyunculuk, radyo-televizyon gibi alanlarda eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte tam zamanlı bir işte çalışmadıklarını, yarı zamanlı ya da esnek çalışma koşulları ile yaşamlarını idame ettirecek geliri elde ettiklerini dile getirmişlerdir (Bilecen, 2015, s. 394-397).

Yazarın bir diğer araştırması Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi'nde yer alan *"Londra'da Gelişen Türkiyeli Etnik Ekonominin Sosyal Hayata Yansımaları"* şeklindedir. Araştırmanın veri seti 213 göçmenle yapılan anket ve 60 göçmenle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden oluşmaktadır. Çalışmada Londra'daki Türkiyeli topluluğun oluşturduğu etnik ekonomi küçük ölçekli aile işletmelerine dayandığı tespit edilmiştir. Bu işletmelerin emek kaynağı çoğunlukla aile, akraba ve hemşeri çevresinden seçilmekte ve işletme sahipleri de ücretli çalışanlar kadar yoğun ve uzun süreli çalışmaktadır. Öte yandan etnik ekonominin genişlemesinde ikinci kuşak, dil yeterliliği ve İngiliz sistemini yakından bilmesiyle kolaylaştırıcı bir rol oynadığına dikkat çekilmektedir (Bilecen, 2016).

"Londra'da Çalışan Türkiyeli Göçmenlerin Çalışma Süreleri ve Sosyal İlişkileri" başlığıyla Kesici tarafından hazırlanmış çalışma, Londra'da yaşayan 60 Türkiyeli katılımcı ile Eylül 2014 ve Eylül 2015 tarihleri arasında derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel sorusu, Londra'da çalışan Türkiyeli göçmenlerin çalışma sürelerinin ve günlerinin, sosyal ilişkilerinde nasıl sonuçlar yarattığını irdelemek üzerine kurgulanmıştır. Yoğunlukla hizmet sektöründe yer alan Türkiyeli göçmenler, uzun ve esnek çalışma koşulları altında çalışmaktadır. Kendi hesabına çalışan döner-kebap restoranları gelir üretmede pastanın en büyük dilimidir ve genellikle işyeri sahibinin işçiden daha uzun saatler mesai yaptığı bir ayakta kalma politikası ile işletilmektedir. Kadınlar ise anne, eş gibi sıfatlarının yanı sıra ücretsiz emek işçisi konumda bu iş yerlerinde çalışmaktadır. Uzun çalışma saatleri, hem Türkiyeli göçmenler arasında sosyalleşme olasılığını düşürmekte, hem de ülkeye uyum sürecini olumsuz etkilemektedir. Bununla birlikte zorlu ve uzun çalışma koşulları, sosyal uyumun gelişmesine katkı sağlayabilecek, müşteriler, kamu çalışanları, nakliyatçı ve toptancılar vb. kişilerle sosyal ilişki kurulmasına yardımcı olmaktadır. Araştırmada çalışma koşullarının sosyal ilişkileri olumlu ve olumsuz şekilde etkilediğine dair sonuçlar olmakla

birlikte, sosyal uyumunu yavaşlatan unsurların, hızlandırıcı unsurlara kıyasla daha baskın olduğu gözlemlenmiştir (Kesici, 2015, s. 213-222).

Kesici, "*Londra'da Çalışan Türkiyeli Göçmenlerin Çalışma Süreleri ve Sosyal İlişkileri*" araştırmadan elde edilen verileri yeniden analiz ederek "*Londra'da Türkiyeli Göçmenlerin Emek Piyasalarında Ayrımcılık Deneyim ve Algıları*" başlığıyla bir makale olarak yayınlamıştır. Makalenin amacı, kadın ve erkek göçmenlerin işe girişte, iş kurarken, çalışırken, işten ayrılır veya çıkarılırken yaşadıkları deneyimleri öğrenmek, ayrımcılığa yol açan unsurları tespit etmek, aynı zamanda ayrımcılık deneyimleri ve algısı arasındaki uyumsuzlukları tartışmak şeklinde belirtilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde ayrımcılığı göçmen olmak, cinsiyet, etnik ve/veya dini aidiyet, dil, eğitim gibi konuların beslediği belirlenmiştir. Bununla birlikte ayrımcılığa neden olan önemli bir etken, İngilizce bilmemek şeklinde gösterilmiştir. İngilizce bilmeyen göçmenler etnik ekonomide daha fazla yer alırken, ücret azlığı, uzun çalışma saatleri, kayıt dışı çalışma, ücret eşitsizliği, aile, hemşeri, akraba gibi bağların çerçevesinde gelişen ekonomik ve sosyal ilişkiler söz konusudur. Öte yandan kadın göçmenler, erkeklerin maruz kaldığı ayrımcılığa ek olarak cinsiyet temelli bir ayrımcılıkla da mücadele eder konumdadırlar. Anne ve eş olmanın yanında, aile içi işletmelerde ücretsiz emek gücü olarak görülen kadınlar, ücretli emek piyasasında ise nadiren yer almaktadır. Makalede değinilen bir diğer sonuç ise, Türkiyeli göçmenlerin sosyal yaşamlarında maruz kaldıkları ayrımcılığın, çalışma yaşamında deneyimlediklerinden daha fazla olduğu yönünde görüş bildirmeleridir. Buna sebep olarak ayrımcılığı etnik ve dini düzeyde algıladıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca belirli bir ayrımcılığa maruz kaldıklarını dile getirmelerine rağmen, bir yerde çalışmalarını ve sosyal yardım almalarını bir lütuf şeklinde değerlendirdikleri tespit edilmiştir (Kesici, 2016).

2.1.2 Göç ve uyum ilişkisi

İbrahim Sirkeci ve Necla Açık tarafından göç ve uyum konusunu ele alan, "*İngiltere'de Göçmenlerin Ekonomik Uyumu ve İşgücü Piyasasında Azınlıklar"* başlıklı araştırmanın sonuçlarına göre, Birleşik Krallık'ta dini ve etnik kökenli azınlık grupları, iş gücü piyasasında "fazla nitelikli olma" dezavantajını yaşamaktadır. Burada kaynak ülkede alınan diploma ve sertifikaların İngiltere'de geçerliliğinin oldukça düşük olması

dezavantaja neden olan ana faktörlerden biri şeklinde belirtilmiştir (Sirkeci ve Açık, 2015, s. 128).

2015 yılında Kalem, Londra'da yaşayan Türkiyeli göçmenlerin gündelik hayatlarını incelemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. *Türk Çayına Süt Katmak: Londra'da Yaşayan Türkiyeli Göçmenlerin Gündelik Hayatları"* adı verilen çalışma, göç esnasında ve sonrasında yaşanılan değişim ve hayat stratejileri temel alınmıştır. Bu araştırmada göçün yaşandığı özellikle ilk dönemde kadınların eşlerine daha bağımlı bir sosyal yaşam sürdüğü, geleneklerini devam ettirme konusunda daha istekli oldukları sonuçları görülmüş, bununla birlikte yeni nesil kadın göçmenlerin sosyal hayata ve çalışma yaşamına dâhil olma süreçlerinin kolaylaştığı yönünde görüş bildirilmiştir (Sili Kalem, 2015).

Dikici'ye ait (2021) "*Göç, Entegrasyon ve Eğitim Eksen: Birleşik Krallıktaki Türkler*" başlıklı araştırma, Bristol Üniversitesi'nde 2016 yılında yapılan "*Transnational Islam and The Integration of Turks in Great Britain"* isimli doktora tezini yeniden ele alarak entegrasyon konusuna değinmektedir. Araştırma, 1960'lardan bu yana, göçmen ve mültecilerin yerleştikleri ülkelere entegrasyonu Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'daki gelişmiş ülkeler için önemli bir toplumsal ve siyasal konu/problem haline gelmesi üzerinden ilerlemektedir. Çalışmada eğitime eşit erişim hakkının, aktif katılımın ve başarının entegrasyon için kritik öneme sahip olduğunu Birleşik Krallık'taki Türk kökenli toplulukların entegrasyon süreçlerindeki rolü üzerinden ele alınmaktadır. Ayrıca, Türklerin eğitimde görece olarak daha başarısız olmalarının sebebi aile- ebeveyn, okul ve etnik topluluk olarak üç temel faktöre dayanmaktadır. Bu çalışmada, sonuç olarak, diğer etnik kökenli topluluklara nazaran Türklerin görece daha yavaş entegre olmalarında eğitimdeki başarısızlıklarının en başat etken olduğu gerçeği vurgulanmaktadır ((Dikici, 2021).

2018 yılında Buz tarafından karma araştırma tekniği ile hazırlanan *"Londra'daki Sivil Toplum Örgütlerinin Türkiyeli Göçmenlerin Uyumu Konusundaki Çalışmalarının Değerlendirilmesi"* adlı bir araştırma yürütülmüştür. 247 katılımcının nicel bölümde verileri ele alınırken, 19 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırma verilerine göre göçmen sivil toplum örgütlerinin göçmenlerin uyumunda önemli katkıları

olduğu görülmektedir. Dil yetersizliği, aidiyet, hukuki destek gibi konular nedeniyle bu kuruluşlara başvuruların olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte göçmenlerin genellikle kendi etnik toplumları ve kültürleri içinde sosyalleştikleri ve dil yetersizliği nedeniyle ana akım topluma entegre olmalarının sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Kurumlardaki uyum çalışmaları, göçmenlerin aidiyet ihtiyaçlarına olumlu katkılar yapmasına rağmen, diğer kültürlerle etkileşime girme eksikliği, yetersiz dil desteği, danışmanlık ve destek hizmetlerinin azlığı nedeniyle eleştirildiği tespit edilmiştir (Buz, 2021).

Türkiye'de eğitim almış ve iyi bir yaşam standardına sahip nitelikli işgücünün bu hayatlarından vazgeçerek neden göç ettiğini anlamak ve açıklamak amacıyla 2020 yılında Aksoy bir araştırma gerçekleştirilmiştir. *Gündelik Hayatı Yerinden Etmek: Türkiye'den İngiltere'ye Göç Eden Nitelikli İşgücünün Göç Etme Nedenleri"* başlığıyla ele alınan çalışma, insanların bilinçli bir özne olarak gündelik hayatlarında temel beklentileri, kaygıları, sıkıntıları, mutsuzlukları, güvensizlikleri ve umutsuzlukları, göç fikrinin oluşmasına nasıl neden olur sorusunu tartışmaktadır. Türkiye'de göç etme düşüncesi ile bulunan 10 katılımcıya ek olarak, İngiltere'ye göç etmiş 20 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Derinlemesine görüşmelerin içeriklerine dayanarak hazırlanan analize göre, göç etme düşüncesinin en belirgin nedeni, bireyin yaşadığı toplumda gündelik hayatını baskı altında hissetmesidir. Bu baskı, kalıp alışkanlıklar ve kuralların kişinin özgürlük alanını daraltması veya yok etmesiyle ortaya çıkmaktadır. İçinde yaşadığı topluma ve toplumsal değerlere dışarıdan bakma, kişinin kendi toplumunu ve günlük yaşamını sorgulamasına yol açabilir. Farklı ülkeleri ve yaşam biçimlerini görmüş ve deneyimlemiş kişiler, kendi ve ait oldukları toplumsal yapıları sorgulama ve eleştirel bir bakış geliştirme fırsatı bulmuştur. Öte yandan göç düşüncesinde kararsız kalma nedenleri arasında, bireyin yaşadığı toplumla kurduğu güçlü bağların göç etme düşüncesini ve hareketliliğini belirsiz bıraktığı görüşüne varılmıştır. Bu bağların, genellikle aile (anne, baba, akrabalar), dostluklar ve ülkeye dair duygusal bağlar şeklinde kendini gösterdiği belirtilmiştir (Avcı Aksoy, 2020).

2.1.3 Neoliberalizm ve küreselleşme

Neoliberalizm ve çalışma yaşamı üzerindeki etkilerinin tartışıldığı araştırmalar konusunda bira takım incelemeler bulunmakta olup, bunlardan biri Yel'e ait bir yüksek lisans tezidir. Nazilli ilçesindeki dershanelerde çalışan öğretmenlerde yapılan

görüşmeler, *"Neoliberalizm ve Küreselleşme Ekseninde Beyaz Yakalı Emeğin Dönüşümü"* adıyla hazırlanmıştır. Yoğun mesai saatleri, iş güvencesizliği, düşük maaş, sosyal ve özlük haklarının yok sayılması gibi etkenlerin, katılımcıların sosyo-ekonomik zorluklar yaşamlarını, geleceğe yönelik karamsar ve mutsuz bir bakış açısına sahip olmalarına neden olarak tespit edilmiştir (Yel, 2014).

Nart, Çelik ve Nart, 2020 yılında yaptıkları *"Çalışma Ortamı Özelliklerinin İşe Yabancılaşmaya Etkileri: Bilgi Teknolojisi Çalışanları Üzerine Bir Araştırma"* çalışmada, iş ortamını oluşturan iş özerkliği, rol çatışması ve örgütsel adalet değişkenlerinin çalışanların yabancılaşma algılarıyla doğrudan ve dolaylı etkileri araştırılmak istenmiştir. Araştırmada İstanbul'daki yedi ayrı teknoloji şirketinin çalışanlarıyla online olarak gerçekleştirilen bir anket uygulaması yapılmış ve 172 sektör çalışanın katılımı ile elde edilen veriler, yapısal denklem modeli ile analiz edilmiştir. Bu pilot çalışmada, yabancılaşmanın güçsüzlük ve anlamsızlık boyutlarının, çalışanın işi üzerinde özerk bir alana sahip olamadığı durumlarda yabancılaşma algısını negatif yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Öte yandan çalışanın iş konusunda özgür karar verebildiği durumlarda daha motive ve yabancılaşmadan uzak çalıştığı bilgisine ulaşılmıştır. Örgütsel adaletin olmadığını düşündükleri ve rol çatışması yaşadıkları iş yerleri ve görev tanımları karşısında yabancılaşma düzeyleri oldukça yüksek olarak tespit edilmiştir (Nart, Çelik ve Nart, 2020).

Ulusoy, prekaryanın, ekonomik gelir düzeyinin kendi ülkesinde istediği şekilde olmamasıyla başka bir ülkeye göç kararı arasındaki etkinin araştırmak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. *"Prekaryalar ve Küreselleşme Sürecine Beyin Göçü Üzerinden Akademik Bir Bakış*" konulu bu çalışma, 250 katılımcı ile nitel ve nicel teknikler birlikte kullanılarak hazırlanmıştır. Çalışma yaşamlarına dair memnuniyetsizliklerini belirten beyaz yakalı katılımcılar, başka bir ülkede yaşama arzusu duyduklarını ifade etmişlerdir. Küreselleşmenin topluma zarar verdiği ve yozlaşmaya neden olduğuna konusunda görüş bildiren katılımcıların büyük kısmının, iyi bir teklif geldiği takdirde çalışmak için başka bir ülkeye gitmeye hevesli oldukları gözlemlenmiştir. Küreselleşmenin ve olumsuz ekonomik koşulların beyin göçüne sebep olduğuna dair genel yargıya ulaşılmıştır (Gürsoy Ulusoy, 2020).

2.1.4 Göç ve dil ilişkisi

Göç eden bireyler ve topluluklar, yer değiştirdikleri toplumlarda farklı sorunlarla karşılaşmakta, bu sorunlardan biri de dil problemi olarak ortaya çıkmaktadır. Aning 2023 yılında dil ve göçmenlik ilişkisi üzerine yazdığı projede konuya dikkat çekmiştir. Aning'e göre, genellikle bireyin kimliğinin, kültürünün ve sosyal katılımının merkezinde yer alması nedeniyle, dil hakları insan haklarının önemli bir boyutu olarak kabul edilir. Dil engelleri, küresel ölçekte göçmen topluluklar için büyük zorluklar yaratmaktadır. Yeni bir ülkeye taşınan göçmenler, dil farklılıkları nedeniyle anadillerini konuşan kişilerle iletişim kurarken sık sık engellerle karşılaşırlar. Etkili iletişim kuramamak, temel kaynaklara ve bilgilere erişimin kısıtlanması ve ekonomik sorunlar gibi çok çeşitli olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bu durum, dezavantaj, sosyal dışlanma ve sağlık hizmetlerinde eşitsizliklere neden olabilir (Aning, 2023).

Erduyan (2022), göçün kaçınılmaz bir çıktısı olarak çokdillilik kavramına değinmiş ve göçmenlerin gittikleri ülkede iş gücüne katılımı için dil bilmelerinin önemine dikkat çekmiştir. Göçmenlerin eğitim durumu ve dil vasıflarının kariyer planlarını ve beklentilerini belirleyen kıstaslar olduğunu belirtmiştir (Erduyan, 2022, s. 630). Öyle ki Kara'ya ait *"Yurtdışına Aile Göçü: Türkiye'den Almanya'ya Göç Eden Üst Sosyo-Ekonomik Statü Grubundan Ailelerin Kültürel ve Sosyal Adaptasyonu"* tez çalışmasında göç edilen ülkedeki dili bariyeri ve öğrenme motivasyonu konuları ele alınmış ve mülakat ile görüşülen katılımcıların özellikle eğitim, akademi, iletişim, sağlık ve satış gibi meslek gruplarında dil bariyerinin etkileriyle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Öte yandan dil öğrenme konusunda başlıca motivasyonlarının iş bulma, çocuklarının eğitim hayatına dahil olma, vatandaşlık hakkı ve sosyal yaşama katılma yönünde olduğu belirtilmiştir ((Kara, 2023).

2022 yılında "*Küresel Boyutlarıyla Göç, Politik, Ekonomik ve Sosyal Etkileri"* adlı bir kitap yayınlanmış ve Yücedağ 'ın *"Göç ve Uyum Sürecinde Dilin Önemi ve Etkisi"* başlıklı çalışmasına yer verilmiştir. Yücedağ'a göre göçmenlerin, yeni yerleştikleri toplumun dilini öğrenmesi, uyum sürecinin en önemli adımlarından biridir. Ev sahibi toplumun dili, kültürü ve değerlerini öğrenmek, göçmenlerin bu toplumda kabul görmelerini ve uyumlarını kolaylaştırır. Dil, göçmenlerin iletişim kurabilmeleri ve ev

sahibi toplumla etkileşimde bulunabilmeleri için temel bir araçtır. Göçmenlerin dil öğrenme süreci, sadece temel düzeyde değil, günlük yaşamda etkin olarak kullanabilecekleri bir seviyede olmalıdır. Bu noktada Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi, göçmenlerin dil öğrenimini teşvik eden politikalar ve programlar geliştirmiştir. Bu programlar, göçmenlerin dil becerilerini geliştirmeyi ve sosyo-kültürel uyumlarını sağlamayı amaçlamaktadır. Göçmenlerin, ev sahibi toplumun dilini iyi derecede öğrenmeleri, iş olanaklarına erişimlerini, sosyal hizmetlere ve demokratik haklara ulaşmalarını ve toplum tarafından kabul edilmelerini kolaylaştırır. Dil, göçmenler için uyum sürecinde temel bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır (Karacan Yücedağ, 2022).

Dil ve göç ilişkisi üzerine Baynham'ın kaleme aldığı "*Language and Migration*" adlı çalışmada, 21. Yüzyılın çok dilli ortamları, insanların, bilginin ve ürünlerin fiziksel ve sanal sınırlar ötesinde devam eden ulusötesi ve yerel hareketliliği ve değişimi sonucunda ortaya çıktığından bahsedilmektedir. Bilgi toplumuna erişim, maddi malların değişimi ve yakın çevremizdeki ve ötesindeki insanlarla iletişim kurabilmek için yerel ve küresel/uluslararası dillere hâkim olmak gerekmektedir (Castells'den aktaran Baynham, 2011). Diller, göç yoluyla taşınır veya yeniden şekillenir. Bu bağlamda, dil, kamu ve özel kurumların oluşumunda önemli bir rol oynar ve bu kurumlarla temas kuran bireylerin maddi ve sembolik kaynaklara erişim sağlamasında kritik bir öneme sahiptir (Heller'den aktaran Baynham, 2011).

2.1.5 Kadın göçmenler ve toplumsal cinsiyet

Kadın göçmenlerin hizmet yoğun sektörlerde, ev işi, bakım, temizlik gibi vasıfsız olarak nitelendirilen işlerde çalışma eğiliminin yüksek olduğu, kayıt dışı istihdamın yarattığı zorluk ve hak mahrumiyetleri ile karşı karşıya kaldığı görülmüştür. Konuya dair yapılan çalışma, *"Uluslararası Göç Teorilerinde Kadınlar, Batı Avrupa Ülkelerine Göç, Göçmen Politikaları ve Kadın Göçmenlerin Ekonomiye Katkısı"* şeklinde bir başlık altında değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında Batı Avrupa ülkelerine yapılan kadın göçünün ekonomiye katkısı ele alınmıştır (Coşkun, 2005).

2022 yılında *European Sociological Review dergisinde yayınlanan "Migrant Women's Employment: International Turkish Migrants in Europe, Their Descendants, and Their Non-Migrant Counterparts in Turkey"* başlıklı makalede Avrupa'daki uluslararası kadın

göçmenler ve Türkiye'de göçmen olmayan kadın muadillerinin istihdamı hakkında 2000 aile ile gerçekleştirilmiş bir araştırmaya yer verilmiştir. Araştırmada dikkat çekilen konu, göç ve istihdam arasındaki bağlantının, kaynak ülke ile göç edilen ülke perspektifinde bir karşılaştırmaya ihtiyaç duyulduğu teorisi üzerine inşa edilmiştir (Güveli ve Spierings, 2022).

Siebel (2020), göç olgusunun toplumsal cinsiyet bağlamında ele alarak Almanya'ya son dönemde gelen göçmenlerin yerli halka ilişkileri üzerine çalışma gerçekleştirmiştir. *"Contact to Natives Among Recent Turkish Migrants in Germany: Gender Differences and Potential Explanations"* adı verilen araştırma 384 katılımcının anket sorularına cevap vermesi ile yapılmış 2010 ve 2011 yılları arasında yapışmıştır. Araştırmacı, potansiyel cinsiyet farklılıkları için üç ana belirleyici çerçevesinde incelediğini belirtmiş olup, bunları ailenin etkisi, fırsat yapısı ve kişisel tercihler şeklinde sıralamıştır. Kadınların erkeklere kıyasla halkla temas kurma ve istihdam oranlarının daha düşük olduğunu tespit etmiş ve bunun özellikle aile birleşimi yoluyla gelen kadınları etkilediğini ifade etmiştir (Siebel, 2020).

2009 yılında Çakır, "İngiltere'de Yaşayan Türk Göçmen Kadınların Psikolojik Sağlamlığı ile İlgili Etmenler ve Mekanizmalar" konulu doktora tez çalışmasını nitel ve nicel verileri birlikte kullanarak Londra'da yaşayan kadın göçmenlerle yapmıştır. 248 kadın katılımcı ile anket, 11 katılımcı ile görüşme formu üzerinden mülakat gerçekleştirilerek yapılan çalışma göç hikayesi/süreci, İngiltere'deki deneyimler, baş etme mekanizmaları/süreçleri, fırsatlar, ayrımcılık, dil ve ilişkiler, cinsiyetle ilgili deneyimler, karşı karşıya kalınan değişimler ve sosyal destek ağları gibi konuları içermektedir (Çakır, 2009).

3. TEZİN YÖNTEMİ

Creswell (2017) araştırmanın yöntemini bir çalışmanın önemli unsurlarından biri olarak ifade etmektedir. Araştırmacı, çalışmasını tasarlarken analiz ve yorumlama şekillerini, tüm veri toplama imkânlarını düşünerek hareket etmelidir. Araştırmacının, çalışacağı yöntemi önceden belirlenmişlik derecelerine, kapalı uçlu veya açık uçlu sorgulamalara ve sayısal veri analizi ya da sayısal olmayan veri analizine odaklanmalarına dayalı olarak düzenlemesi beklenmektedir. Araştırmacılar çalışmaları hakkında bir araç ya da test yardımıyla veri veya bilgi toplarlar. Veri toplama, araştırma alanına daha önce belirlenmiş sorular hazırlamadan gitmeyi ve bireylerin davranışlarını gözlemlemeyi veya belirli soruların kullanılmadığı, katılımcının bir konu hakkında rahatça konuşmasına olanak sağlayan görümeler yapmayı içerebilir. Araştırmacının hangi teknikle çalışacağı, çalışmanın başında bilgi türünün belirlenip belirlenmeyeceğine ya da bu bilginin katılımcılar tarafından araştırma sırasında gün yüzüne çıkarılmasına olanak verilip verilmeyeceğine bağlı olarak planlanır. Bunun yanı sıra, analiz edilen veri türü sayısal bilgiler içeren ölçeklerden toplanan veriler ya da katılımcıların söylediklerinin kaydedildiği ve rapor edildiği metinler şeklinde olabilir. Bu veriler, araştırmacılar tarafından istatistiksel sonuçları ya da temalar altında yorumlanabilir. Bazı araştırma türlerinde hem nicel hem de nitel veri toplanır, analiz edilir ve yorumlanır. Ölçme araçlarına dayalı veriler açık uçlu gözlemlerle genişletilebilir veya sayısal verileri derinlemesine keşfedici mülakatlar takip edebilir. Araştırmacı karma yöntemlerde yürütülen çalışmalarda hem nicel hem de nitel veri tabanlarından sonuçlar çıkarır (Creswell, 2017, s. 16-17). Ragin (1994), nitel ve nicel tekniklerinin kapsamlı çalışma yapmak isteyen araştırmacı için birbirini tamamlayan metotlar olduğunu şu şekilde belirtmiştir:

> Bütün nitel yöntemlerde ortak olan özellikler, bunlar nicel yöntemlerle karşılaştırıldığında görülebilir. Nicel yöntem tekniklerinin çoğu veri özetleyicidir. Büyük resmi görmek için verileri özetlerler… Nitel yöntemlerse tersine, en iyi veri çoğaltıcılar olarak düşünülebilir. Veriler arttığında olayların

anahtar yönlerini daha net görmek mümkündür (Ragin (1994) aktaran Neuman, 2014, s. 20).

Bu araştırmada karma araştırma tekniği ile çalışmış olup, aşağıda teknik ve uygulamaları hakkında bilgiler paylaşılmıştır.

3.1 Araştırma Modeli

Bilimin gerekliliği olan bilgiye erişmek amacıyla sistematik teknikler kullanılması, ampirik sorgulamalar yapılması, verilerin analiz edilmesi ve kuramsal bir çerçeve içinde tartışılması bilimsel araştırma ile gerçekleşmektedir. Araştırma, problemlere çözümler bulmak amacıyla veriler toplama, yorumlama ve elde edilenleri raporlama sürecidir (Karasar, 2012, s. 22). Neuman'a göre toplumsal araştırma, "*Toplumsal dünya hakkında bilimsel bilgi üretmek için araştırmacının sistematik biçimde uyguladığı yöntem ve yöntembilimlerinin tümüdür"* (Neuman, 2014, s. 2).

Bu araştırmada, araştırmacıların aynı çalışma içerisinde hem nicel hem de nitel verileri toplayıp analiz ettiği bir araştırma yaklaşımı olan karma yöntem ile çalışılmıştır. Nitel ve nicel yöntemler, önceden bir kavram altında birleştirilmeden farklı disiplinlerde birlikte kullanılmıştır. Ancak 1990'larda, İngiltere, Amerika ve Kanada'da eğitim, sağlık, sosyoloji, hemşirelik, işletme gibi alanlarda yapılan çalışmalar sonucunda bu teknikler, "karma yöntemler" adı altında bağımsız bir araştırma alanı olarak açıklanmıştır. Karma yöntem, uluslararası literatürde geçerliliği olan ve Karma Yöntemler Uluslararası Araştırma Birliği (Mixed Methods International Research Association) tarafından desteklenen bir yaklaşımdır ve günümüzde pek çok araştırmacı tarafından tercih edilmektedir (Toraman, 2021, s. 5). Kırka yakın tanımı olan karma yöntem için Creswell, *"Araştırmacının, araştırma problemlerini anlamak için hem nicel veriler hem de nitel veriler topladığı iki veri setini birbiriyle bütünleştirdiği ve daha sonra bu iki veri setini bütünleştirmenin avantajlarını kullanarak sonuçlar çıkardığı bir araştırma yaklaşımı"* şeklinde bir açıklama yapmaktadır (Creswell, 2019, s. 2). Karma yöntem, nicel yöntemin sağladığı istatistiki verileri, nitel yöntemle elde edilen hikâyeler ve kişisel tecrübeler ile birleştirerek, araştırmanın problemini anlama konusunda avantaj sağlamaktadır (Creswell, 2019). Bununla yanı sıra, temelde eş zamanlı ancak birbirinden bağımsız şekilde yürütülen nicel ve nitel yöntemler, bir olguyu farklı metodolojik bakış açılarından

inceleyerek, verileri daha detaylı değerlendirme ve yorumlama fırsatı sunmaktadır (Rossman ve Wilson, 1994, s. 2). Araştırmacılar, karma yöntemi kullanarak; araştırma sorularına ve hipotezlerine cevap bulmak için, nicel ve nitel verileri titizlikle bir araya getirir ve analiz ederler. Her iki yöntemle elde edilmiş verilerin sonuçlarını karşılaştırır ya da bütün olarak değerlendirmeye alırlar. Ayrıca araştırmada uyulması gereken yöntemlerin tümünü bir mantık ve tasarıma göre düzenleyip, bütün prosedürleri bir teori ve felsefe içinde ele alırlar (Creswell ve Plano Clark, 2017, s. 1).

Bu araştırmada karma teknik, en çok gerekçe gösterilen üç tipoloji çerçevesinde (a) veri çeşitlemesi (triangulation), (b) tamamlayıcılık (complementarity), (c) geliştirme (development) değerlendirilerek tercih edilmiştir. Burada veri çeşitlemesi ile nicel ve nitel araştırma sonuçları karşılaştırılarak tartışmanın geçerli olması hedeflenmektedir. Sonuçların benzer çıkması durumda araştırmacıdan tutarlılığı raporlaması, farklı çıkması durumda ise nedenlerini açıklaması beklenmektedir. Karma teknik tipolojisinde tamamlayıcılık gerekçesi, nicel ve nitel yöntemle elde edilen verilerin analizi sonucunda birinin diğerini detaylandırması, sonuçları açıklığa kavuşturması ve güçlendirmesi ilkelerini esas alınmaktadır. Nicel ya da nitel tekniğin kullanılması neticesinde ortaya çıkan sonuçlardan bir metodun diğer metodu gelişitirip, yönlendirmesi ise karma tekniğin geliştirme gerekçesine dayanmaktadır (Greene ve ark., 1998; Plano Clark ve Ivankova, 2016 aktaran Toraman, 2021, s. 12). Bu araştırmada nicel araştırmada başvurulacak örneklem gurubu içinden seçilen katılımcılar ile nitel teknik çerçevesinde derinlemesine görüşme yapılmış olup, bu durum geliştirme gerekçesi ilkesine dayandırılmaktadır.

Nicel araştırmalarda, öncelikle çalışma konusu ve konu hakkında araştırmanın amacı belirlenir, konuya dair değişkenler saptanır, yapılandırılmış araştırma soruları veya hipotezler oluşturulur, neden sonuç ilişkileri incelenir, sıralanabilen, sınıflandırılabilen ve ölçülebilen veriler değerlendirilerek istatistiki analizler yapılır ve ortaya çıkan bulgular yorumlanarak tartışılır (Creswell, 2019, s. 4; MacDonald ve Headlam, 2015, s. 8). Nitel araştırmada, araştırmacı incelenen sorun ya da konu hakkında katılımcılarla gerçekleşen sohbetin anlamını ve insan deneyiminin özüne ilişkin "Ne yaşadılar?" "Nasıl yaşadılar?" sorularını öğrenmeye çalışır (Maustakas'tan aktaran Creswell, 2019, s. 58). Araştırmacı saha çalışmalarında kendi konumunu, kendi kişisel, mesleki ve kültürel deneyimlerini katılımcılarla iletişim kurmada bir araç olarak kullanabilir. Aynı şekilde bu deneyim

araştırma konusunun belirlenmesinde de önemli bir etkiye sahiptir. Neden ve nasıl sorularının karşısında katılımcıların içinde bulundukları sosyal dünyadan ne şekilde etkilendikleri, gündelik hayatları, deneyimleri ve paylaştıkları hikâyeleri, araştırmacıya detaylı veri toplama imkânı, samimiyet ve bakış açısı kazandırır (Creswell, 2013, s. 44-48). Bu araştırmada nicel araştırma veri toplama aracı olarak anket kullanılmış ve analizler sonrası elde edilen bulgular nitel veriler ile sunulmuştur. Niceliksel araştırmalarda, her ayrıntıyı bir tablo veya grafikte tartışmak gerekli değildir. Sadece önemli ve beklenmeyen veya olağandışı bulguları ortaya koyarak, okuyucuya veriler konusunda rehberlik edecek, çalışmada ne olduğuna dikkat çekecek veri ayrıntılarını göstermek bütünlüğü korumaya yardımcı olmaktadır (Neuman, 2014). Nitel tasarımlar tipik olarak tümevarımsal ve esnektir; araştırmacının araştırma sırasında veri toplama ve analiz yöntemlerini belirli duruma ve duruma daha iyi uyacak şekilde değiştirmesine olanak tanımaktadır (Maxwell ve Reybold, 2015, s. 685). Nitel yönteminin veri toplama tekniği olarak ise derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme, nitel araştırmalarda sıklıkla başvurulan bir veri toplama tekniktir. Fenomenolojik yaklaşım doğrultusunda yapılan bu görüşmeler, katılımcıların belirli bir olguya ilişkin deneyimlerini ve algılarını anlamak amacıyla tasarlanmıştır. Bu yaklaşım, katılımcıların bakış açılarını anlamada ve deneyimlerinin özünü keşfetmede önemli bir rol oynamaktadır. Öyle ki fenomenolojik yaklaşımla hazırlanan ve yürütülen derinlemesine görüşmeler, araştırmacının katılımcılarla birebir etkileşime girerek onların deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını daha ayrıntılı bir şekilde kavramasına olanak tanımaktadır. Derinlemesine görüşme, katılımcıların bakış açıklarını anlamada önemlidir. Süreç yapılandırılmamış veya yarı yapılandırılmış soru formatında hazırlanan bir görüşme formu kullanılarak yönetilir. Bu sayede katılımcılara düşüncelerini ifade etmeleri için geniş bir alan tanınmaktadır (Patton, 2015, s. 425-426). Derinlemesine görüşme tekniği kullanan araştırmacı, katılımcı ile yeni bir ilişki başlatarak onu görüşmeye dahil etmektedir. Görüşme esnasında araştırmacıdan beklenen, odaklanma, disiplin, içe bakış ve anlama becerilerini kullanmasıdır. Araştırılan konunun özüne inmek, görünmeyeni bulmak, ayrıntıları kavramak, dolayısıyla günlük konuşmadan farklı biçimde katılımcıyı yönlendirerek bilgi edinmek, derinlemesine görüşme tekniğinin unsurları arasında yer almaktadır (Karataş, 2015).

Karma araştırmalarının bir diğer aşaması araştırmanın desenini belirlemektir. Brannen (2005) Morse'a (2003) dayanarak, araştırma tasarımlarının olası dizilimin, nitel ve nicel yöntemlerin hem sıralaması hem de baskınlığı açısından sunulabildiğini belirtmektedir. Morse ve Niehaus (2009) görüşüne göre bir araştırma, öncelikle keşfetme ve tanımlamaya ya da test etme ve tahmin etmeye odaklanır. İlk durumda teorik dürtüye "tümevarımsal" veya "niteliksel" denir. Bir "NİTEL → nicel" tasarımında, temel niteliksel bileşenden gelen verilere daha fazla ağırlık verilir. Çekirdek bileşenin belirleyici özelliğinden dolayı, çekirdek bileşenin kendi başına ayakta durabilmesi ve titizlikle uygulanması gerekmektedir (Shoonenboom ve Johnson, 2017). Bu araştırmada sıralı araştırma deseni kullanılırken nitel yoğun bir proje şeklinde süreç yönetilmiş ve hem keşfetme hem de tanımlamaya yönelik çalışma yürütülmüştür. Ayrıca Johnson ve Onwuegbuzie karma yöntem çalışmalarında mevcut tasarımların kullanılabileceği gibi, araştırmacının kendi özgün tasarımını da yaratabileceğinden bahsetmişlerdir. Bazı çalışmalar sırasında, elde edilen koşullar ve bilgilere bağlı olarak yeni bir tasarımın oluşturulması söz konusu olabilir. Karma yöntemin ilkelerinden biri, araştırmacının araştırma sorularına etkili şekilde cevap veren tasarımları yaratması gerekliliğidir (2004, s. 20-21). Bu yöntem araştırmasında önemli olan, veri toplama, veri analizi ve yorumlanmasında tekniklerin amaca uygun şekilde birlikte kullanımıdır. Anahtar kelime olan 'karma', karma yöntem yaklaşımının önemli bir adımının veri bağlantısı olduğunu veya araştırma sürecinin uygun bir aşamasında bütünleşmesini ve uyumunu ifade etmektedir (Shorten ve Smith, 2017, s. 74). Araştırmanın desenine ilişkin karar verildikten sonra, bir diğer adım örnekleme tasarımını belirlemektir. Bu aşamada nicel ve nitel örneklerin ilişkisine dair bir tasarım planlanmalıdır. Paralel, iç içe, özdeş ya da çok düzeyli ilişki boyutları arasından araştırmanın amacına uygun seçim yapılarak ilerlenmelidir (Onwuegbuzie ve Collins, 2007, s. 292). Bu araştırmada ayrımsız ilişki kullanılmış olup, çalışmanın hem nicel hem de nitel veri toplama aşamalarında aynı örneklem üyeleri ile çalışması uygun görülmüştür. Bu bağlamda, Ankara Anlaşması ile Türkiye'den İngiltere'ye 2015-2020 yılları arasında göç eden kişilerden nicel ve nitel araştırma teknikleriyle elde edilen veriler arasındaki bağlantıların ya da çelişkilerin daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir (Shorten ve Smith, 2017, s. 74). Ayrıca aynı örneklem grubuna uygulanan bu iki farklı araştırma türü ile çalışma sürecince katılımcılara deneyimlerini paylaşma fırsatları sunulmuş, bulguları

zenginleştiren ve soruların yanıtlanmasında derinlemesine fikir yürütmeye olanak sağlayan bir yapı kurulmuştur.

3.2 Evren ve Örneklem

Bir araştırmada evren, hakkında sonuca varılmak istenen grubun tamamını (Bhandari, 2022) ya da araştırma sonucunun genellenmek istendiği üyelerin bütününü ifade etmektedir (Karasar, 2012). Araştırma sorusuna cevap arayan araştırmacı için evren, evrenin kapsadığı her bir üyesinden veri gerektiğinde veya bu verilere erişimi olduğunda kullanılabilir. Evrenin her bir üyesinden veri toplamak ancak her biri erişilebilir, küçük ve işbirlikçi olduğunda kolaydır. Bu nedenle evren hakkında çıkarım yapabilmek için ya da evren büyükse, coğrafi olarak dağınıksa veya iletişim kurmak zorsa örneklem kullanmak gerekir. Araştırmacı istatistiksel analiz yaparak, evren verileriyle ilgili tahminlerde bulunmak veya hipotezleri test etmek için örneklem verilerinden faydalanabilir (Bhandari, 2022). Neuman örneklemi, araştırmacının büyük bir havuzdan seçtiği ve evrene genellediği küçük bir vaka kümesi olarak tanımlanmaktadır. Örneklemin öncelikli kullanımı, araştırılan ya da ilgilenilen evrenin özelliklerini içeren ve onu temsil eden bir örnek oluşturmasıdır (Neuman, 2014). Bu araştırmada karma yöntem ile çalışıldığı için örneklem oluşturulurken nicel ve nitel boyut dikkate alınarak araştırmanın amacı kapsamında evren ve örneklem seçimine özen gösterilmiştir. Nicel araştırmalarda örneklemenin amacı, örneklemin seçildiği grup hakkında çıkarımlar yapmak iken, nitel araştırmalarda bir durum, olay ya da bölüm hakkında derinlemesine bilgi edinmek ya da mümkün olduğu kadar çok şey bilmek amacıyla planlanmasıdır (Kumar, 2011). Bu bağlamda araştırmacının, çalıştığı konuya ilişkin kendi deneyimlerinden de yola çıktığı ancak hiçbir katılımcı ile önceden tanışıklık göstermediği bir rolü olduğu vurgulanmalıdır. Bu durum, araştırmacının hem konuyu içselleştirmesini hem de katılımcıların deneyimlerine dair özgün ve derinlemesine bir anlayış geliştirmesini sağlamıştır. Ayrıca benzer bir göç deneyimi yaşamasının araştırmaya sağlayabileceği katkıların farkında olarak hareket etmiş, ancak kişisel önyargılarının araştırmayı etkilememesi için metodolojik titizlikle ilerlenmiştir.

Bu araştırmanın evrenini 2015-2020 yılları arasında Ankara Anlaşması'na başvurup onay alan 9458 kişi oluşturmaktadır. Bunun nedeni, Ankara Anlaşmasına son 5 yıl içerisinde artan başvuru sayısı dikkate alınarak çalışma yapılmasının, veriyi desteleyeceğine ilişkin değerlendirmedir. Öyle ki yıllar içinde Türkiye ve Birleşik Krallık'tan yapılan Ankara Anlaşması başvuruları incelendiğinde, 2019 sonu itibariyle son dört yıldaki başvuruların

2002'den bu yana yapılan başvuruların toplamının %46'sını oluşturduğu görülmektedir. Bu orana anlaşmaya son başvuru yılı olan 2020 verileri eklendiğinde oturumu almak için yapılan başvuruların %50'den fazlasının son beş yılda yapıldığını görülmektedir. Bu durum Türkiye'nin son yıllarda verdiği dış göçün önemli adreslerinden biri olarak İngiltere'nin tercih edildiğini işaret etmektedir (Bilecen, 2022, s. 894). Ayrıca 2015 öncesi başvurusu sayısı 2015 yılının ilk çeyreği ve 2020 yılının dördüncü çeyreğinde elde edilen verilere göre Ankara Anlaşması'na sonuçlandırılmış 15.602 adet başvuru bulunmaktadır. Bu sayının 149'u süreç içinde başvurusunu geri çekmiş. 5995 ret ile sonuçlanmış, 9458 başvuru ise olumlu neticelendirilmiştir (www.gov.uk, 2023). Evreni oluşturan her bir grup üyesine coğrafi koşullar, pandemi sürecinin verdiği kısıtlı imkanlar, iş birliği konusunda çekimser tutumları gibi durumlar göz önüne alınarak, evrenin özelliklerini kapsayan ve gönüllü katılım ile destek vereceği öngörülen bir örnek grubuna ulaşmanın yoları aranmıştır. Bu nedenle araştırmanın hem nicel hem de nitel boyutunda olasılığa dayalı olmayan örnekleme tekniği ile çalışmıştır. Olasılıksız örnekleme tasarımları, bir popülasyondaki öğelerin sayısının bilinmediği veya bireysel olarak tanımlanamadığı durumlarda kullanılır. Bu gibi durumlarda katılımcıların seçimi diğer hususlara bağlıdır. Hem nitel hem de nicel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir teknik olmakla birlikte farklı alt teknikleri araştırmanın ihtiyaç duyduğu veriyi sağlamak için kullanılmaktadır (Kumar, 2011). Bu araştırmada olasılığa dayalı olmayan örneklem tekniğinin seçilme nedeni, Türkiye'den İngiltere'ye herhangi bir yolla göç eden kişilerle değil, Ankara Anlaşması iş insanı (bussiness person) vize tipiyle yani ana kategorisi İngiltere'de iş kurabilme imkânı ve şartı olan ticari bir anlaşmaya sahip kişi ve eşlerini kapsıyor olmasıdır.

Araştırmanın nicel boyutunda Ankara Anlaşması gereğince 2015 ve 2020 yılları arasında Türkiye'den İngiltere'ye göç etmiş kişiler ile anket çalışması planlamıştır. Home Office verilerine göre elde edilmiş istatistiki veriler dikkate alınarak onay sayısı üzerinden %4,7 (200 kişi) ile anket çalışması yürütülmüştür, araştırmaya katkı sağlayan katılımcılar nezdinde veriler değerlendirilerek ve genelleme yapılmadan bulgular yorumlanmaya özen gösterilmiştir. Ayrıca örneklem oluşturulurken izlenecek yöntem, olasılık dışı örneklem metotlarından amaçlı örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmanın nicel bölümünde ele alınan örnek grubu için genelleme yapılamayacağı, araştırmanın nitel yoğun karma araştırma şeklinde yürütüldüğü göz önüne alındığında olasılık dışı

örneklemin bir alt tekniği olan amaçlı örneklem ile çalışma gerekçelendirilmiştir. Bryman'a amaçlı örneklemeyi aşağıdaki şekilde açıklamıştır;

> Amaçlı örnekleme, olasılığa dayalı olmayan bir örnekleme türüdür. Araştırmacı, araştırma katılımcılarını rastgele bir şekilde örneklemeye çalışmaz. Amaçlı örneklemenin amacı, araştırma sorularına uygun olan olay ya da katılımcıları stratejik bir şekilde örneklemektir. Olasılığa dayalı olmayan bir örnekleme yaklaşımı olduğu için, amaçlı örnekleme, araştırmacının bir popülasyona genelleme yapmasına olanak tanımaz. Amaçlı bir örneklem rastgele bir örneklem olmasa da aynı zamanda bir tesadüfi örneklem de değildir. Tesadüfi bir örneklem, araştırmacının şans eseri erişebildiği bir örneklemdir, oysa amaçlı örneklemede araştırmacı, araştırma hedeflerini göz önünde bulundurarak örnekleme yapar. Amaçlı örneklemede, kuruluşlar gibi alanlar ve bu alanlardaki insanlar (veya analiz birimi her ne ise) araştırma sorularıyla olan ilgileri nedeniyle seçilir (2016, s. 418).

Öyle ki amaçlı örneklem belirli bir araştırma sorusu veya hipotez doğrultusunda, belirli özelliklere sahip bireylerin ya da grupların bilinçli olarak seçildiği bir örnekleme tekniğidir (Yıldız, 2017, s. 430). Bu örnekleme, araştırmacının çalışmanın hedefine en uygun ve en fazla bilgi sağlayabilecek örneklem grubunu belirlemesini sağlar. Araştırma, belirli demografik özelliklere, deneyimlere veya belirli bir duruma sahip olan bireylerin incelenmesini gerektiriyorsa, bu özellikleri taşıyan bireyler özellikle seçilir (Patton, Qualitative Research and Evaluation Methods, 2002, s. 243). Ayrıca araştırmanın konusuyla ilgili derinlemesine bilgiye sahip olan veya bu konuda geniş deneyim ve bilgi birikimine sahip olan bireylerin seçilmesi, daha zengin ve anlamlı verilerin elde edilmesine yardımcı olur (Creswell, 2017).

Bunun yanı sıra araştırmanın nitel boyutunda da çalışılmak üzere ankete katılan aynı grup içerisinden olasılıklı olmayan örneklem çeşitlerinden amaçlı örneklem tekniği ile 50 katılımcı belirlenmiştir. Nitel araştırmada örneklem, araştırmacının ne bilmek istediği, araştırmanın amacı, neyin güvenilir, neyin faydalı olacağı, sahip olunan zaman ve kaynaklarla neler yapılabileceğine bağlı olarak belirlenir. Ayrıca nitel araştırmada elde edilen anlamlılığa, geçerliliğe ve iç görülere, olayların bilgi zenginliğine bağlıdır (Patton,

2002, s. 244-245) Amaçlı örneklem ile çalışmak isteyen araştırmacı, bireyleri ve mekânları seçerken, kişilerin araştırmanın probleminin ve araştırmadaki merkezi fenomenlerin anlaşılmasına yönelik gönüllü bilgiler verebileceklerini düşünerek hareket etmektedir (Creswell, 2013, s. 292). Ayrıca özelleşmiş bir nüfus üzerinde, derinlemesine inceleme yapabilmek için olanak sağlayan amaçlı örneklem, cevapları aranan, merak duyulan sorulara zengin katkı sağlayacak durum ve kişilere odaklanmayı gerektirir (Yıldız, 2017, s. 431). Bu nedenle araştırmada nicel veri toplama tekniği olarak kullanılan anket uygulamasında, katılımcılara "eklemek istediğiniz bir şey var mı? Şeklinde açık uçlu soru hazırlanmış olup, bu soruya cevap veren katılımcılara e-posta, telefon ve yüz yüze iken görüşmeye katılım durumları sorulmuştur. Olumlu cevap veren katılımcılar arasından 50 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu örnekleme stratejisi, görüşmecilerin, araştırmanın ana konusu olan Ankara Anlaşması kapsamında Türkiye'den İngiltere'ye göç eden kişilere dair merkezi kriterler doğrultusunda amaçlı olarak seçilmesine olanak tanışmıştır (Bryman, 2016, s. 423). Ayrıca bir anket çalışmasında açık uçlu soruya yanıt vermeleri, araştırmacı tarafından görüşmelerde derinleşmeyi sağlayacak veriye ulaşmak için bir kaynak olarak görülmüş ve sürece dahil edilmelerine karar verilmiştir.

3.2.1 Nicel verilerin örneklem özellikleri

Bu bölümde nicel araştırma için katkı sağlayan örneklem grubu hakkında demografik özelliklerin yer aldığı tablolar paylaşılmış ve cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim seviyesi ve çocuk sahibi olma durumları sayısal değerler üzerinden gösterilmiştir. Tablolar örneklem grubunu tanıma ve betimleyici özelliklerini görme fırsatı sunmaktadır.

Tablo 2. Ankete Cevap Veren Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyetiniz		Sayı	%	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Erkek	90	45.0	45.0	45.0
	Kadin	94	47.0	47.0	92.0
	Lgbt	16	8.0	8.0	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların 90 (45%) erkek, 94 (47%) ve 16 (8%) Lgbt şeklinde olduğu görülmektedir. Örneklemi oluşturan katılımcıların yaşa göre dağımı aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3. Ankete Cevap Veren Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş		Sayı	%	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	25'ten az	0.0	0.0	0.0	0.0
	25-34 arası	78	39.0	39.0	39.0
	35 ve üzeri	122	61.0	61.0	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 3. incelendiğinde ankete cevap veren katılımcılardan 122'sinin 35 yaş ve üzeri, 78'nin 25- 34 yaş aralığında olduğu görülmektedir. 25 yaş altı katılımcı bulunmaması Ankara Anlaşması'nın iş vizesi olması ve mesleki uzmanlık kriterinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Elbette bu örneklem grubu genelleme yapmak için yeterli değildir. Tablo 3.2. de görüldüğü üzere ankete cevap veren 200 katılımcının %39'u 25-34 yaş aralığında, %61'i ise 35 yaş ve üzeri olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4. Ankete Cevap Veren Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı

Medeni durum		Sayı	%	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Evli	134	67.0	67.0	67.0
	Bekar	43	21.5	21.5	88.5
	Diğer	23	11.5	11.5	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 4 incelendiğinde evli katılımcı sayısı 134 (%67), bekar katılımcı sayısı 43 (%21,5) ve medeni durumu diğer kategorisinde belirtilmiş 23 (%11.5) katılımcı tespit edilmiştir.

Tablo 5. Ankete Cevap Veren Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim durumu		Sayı	%	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Lise	17	8.5	8.5	8.5
	Ön lisans	19	9.5	9.5	18.0
	Lisans	117	58.5	58.5	76.5
	Lisansüstü	47	23.5	23.5	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 5 katılımcıların eğitim durumuna göre hazırlanmış olup, lisans mezunu 17, ön lisans mezunu 19, lisans mezunu 117 ve lisansüstü mezun sayısı 47 olarak belirtilmiştir. Bu tabloya göre lisans üstü eğitimi almış katılımcı oranının %58.5 ile birinci sırada yer aldığı, buna karşın lise eğitimi alan katılımcı sayısının %8,5 oranına sahip olduğu

görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumunun yükseköğrenim oranı %91,5 şeklinde tespit edilmiştir.

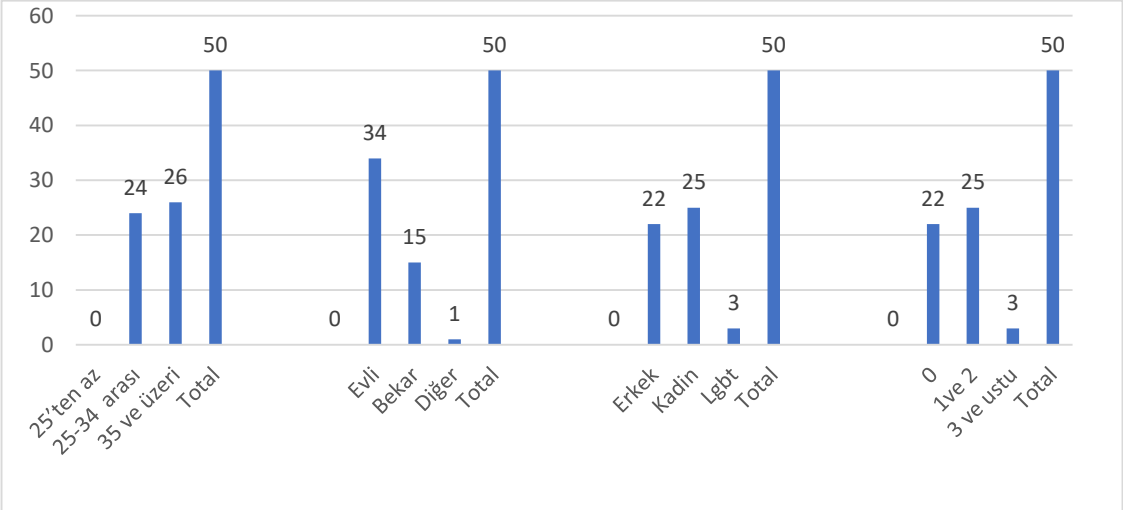
Tablo 6. Ankete Cevap Veren Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Çocuk sayısı		Sayı	%	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
	0	93	46.5	46.5	46.5
	1-2	99	49.5	49.5	96.0
	3 ve ustu	8	4.0	4.0	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 6 çocuk sahibi olma durumuna göre katılımcıların sayısal değerlerini göstermektedir. Tablo incelendiğinde 93 katılımcının çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Bu oran tüm katılımcılar içinde %46,5 büyüklüğündedir. 99 katılımcı 1-2 çocuk ve 8 katılımcı ise 3 ve üstü çocuğa sahiptir. Toplam çocuk sahibi olan katılımcı oranı %53,5 şeklidedir.

3.2.2 Nitel verilerin örneklem özellikleri

Aşağıdaki grafik derinlemesine görüşmelere katılan 50 katılımcının yaş, medeni durum, cinsiyet ve çocuk sahipliğine dair sayısal verileri sunmaktadır.

Şekil 2. Derinlemesine Görüşmelere Katılanların Yaş, Medeni Durum, Cinsiyet ve Çocuk Sahipliği

Grafiğe göre 25'ten az yaş grubunda katılımcı bulunmaz iken, 25-34 yaş grubunda 24 kişi bulunmaktadır. 35 ve üzeri yaş grubunda ise 26 katılımcı gözükmektedir. Medeni durumu evli olanların sayısı 34 iken, bekarlar 15 kişidir. Diğer kategorisinde ise 1 kişi bulunmaktadır. Çocuk sahibi olmayanlar 22 kişidir. 1 ya da 2 çocuğu olanlar ise 25 kişidir. 3 ve üstü çocuk sahibi katılımcıların sayısı 3 şeklindedir.

3.3 Verilerin Toplanması

Araştırmacı için veri toplama süreci, çalışmanın kilit noktalarından biri olarak ele alınmaktadır. Bryman'a göre araştırmacı öğrenmek istediği konuyu önceden palanlar ve bu amaç için araştırma araçlarını tasarlar. Anket bu araçlardan biridir ve araştırmacı, araştırma sorularına yanıt bulmak için veri toplamasına imkân sağlayan anket soruları hazırlayarak çalışmasını yürütür. Öte yandan görüşme formları da anket sorularına benzer şekilde aynı amaç için tasarlanmış bir dizi soruyu içermektedir. Bu araçların yanında araştırmacının açık fikirli bir yaklaşımla süreci yönetebilmesi için katılımcı gözlem ve takibi veri toplama sürecinin önemli bir parçası olarak görülmektedir ((Bryman, 2016). Bu çalışma yürütülürken, Mart 2020 tarihi itibariyle Covid-19 virüsü, Çin'in Wuhan kentinden başlayarak hızla tüm dünyaya yayılmaya başlamış ve evlerde karantina uygulamasına geçilmesine sebep olmuştur. Yaşanan salgın, Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir. Bu salgının yarattığı tehdit nedeniyle çalışmanın veri toplama sürecinde online erişim kullanılması öncelik olmuştur. Saha çalışmasına başlamadan önce 2022 Mart ayında 50 katılımcı ile anket soruları test edilmiştir. Gerekli güncellemeler tamamlandıktan sonra Nisan 2022 itibariyle Facebook platformunda yer alan ve İngiltere'deki göçmenlerin üyesi olduğu 7 ayrı grupta anket paylaşılmış, bunun yanı sıra Türklerin yaşadığı Hackney, Enfield ve Harringay çevresindeki kafe ve restoranlar ziyaret edilerek 147 katılımcıya ulaşılmıştır. Şubat 2023 tarihinde anket erişime kapatılmış olup, toplam 276 katılımcının desteği alınmıştır. Ancak eksik, hatalı ve yarım bırakılan cevaplar elenerek 200 adet anket temiz içerikle analize hazır görülmüştür. Anket 5li likert tipi soru, çoktan seçmeli ve çoklu seçmeli soru formlarına ek olarak "eklemek istedikleriniz" başlığıyla bir görüş seçeneği verilecek şeklinde hazırlanmıştır. Likert-tipi sorular araştırılan konuya ilişkin görüş ya da davranış içeren bir ifade ve ifadeye katılım düzeyini içeren seçeneklerden oluşur. Bu tür soruların kullanıldığı araştırmalarda, birden fazla soru yer almakla beraber, araştırmacının bu

soruların ortalama değerlerini kullanarak genel bir çıkarım yapma amacı yoktur. Sorular, birbirinden bağımsız olarak değerlendirilir (Turan, Şimşek ve Aslan, 2015, s. 189-191). Soru seti oluşturulurken, veri çözümlemesini kolaylaştırmak ve görüşme formlarıyla tutarlılık sağlamak amacıyla belirli başlıklar altında toplanmıştır. Bu başlıklar "Kişisel Bilgiler, Göç, Ekonomik ve Sosyal Yaşam, Yabancılaşma, Belirsizlik ve Uyum, Küreselleşme ve Enformasyon" şeklinde dört bölüm altında tasarlanmıştır. Anket SurveyMonkey aracı kullanılarak katılımcılara sunulmuş ve cevaplar elektronik ortamda kayıt altın alınmıştır. Bu sayede veri çözümlemesi için gereken veri aktarımı süreci kolaylaştırmıştır.

Derinlemesine görüşmeler, ankete katkı sağlayan katılımcılar arasından seçilmiştir. Görüşme soruları, yönlendirici herhangi bir ifadeye yer verilmeden açık uçlu şekilde tasarlanmalıdır. Bu bağlamda hazırlanan soru formunda, güvenilirliğini artırmak amacıyla, katılımcıların ifade ettiği genel fikir ve bu fikirlerin havası nedir? Bilginin nasıl kullanıldığı, derinliği ve güvenirliliği nedir? gibi sorular, araştırmacının gözleme dayanan alan notları ile cevap bulabilir (Creswell, 2017, s. 197). Bu araştırmada katılımcıların onayı alındıktan sonra, görüşmeler süresince sesli kayıt cihazı kullanılmıştır. Kayıtlardan elde edilen transkriptler ve araştırmacı notları görüşmelerin verilerini oluşturmaktadır. Notlar görüşmenin içeriği, katılımcıya ilişkin gözlem ve bağlamı kapsamaktadır. Veri toplama aşamasında, görüşmeler tekrar değerlendirilmiş, danışman ve komite toplantılarında bilgilendirme yapılmış, görüşleri alınmış, transkripsiyon esnasında katılımcıların söyledikleri üzerinde bağlamsal ayrıntılara dikkat edilerek çalışılmıştır. Veri toplanırken alınan notlar, okumalar ve çözümlemeler sırasında fayda sağlamıştır.

3.4 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Veri çözümlemesi ya da analizi ile anlatılmak istenen, araştırmalarda toplanan veririnin sistematik bir şekilde incelenmesi, yorumlanması ve verilerden anlam çıkarılması işlemidir (Bryman, 2016, s. 11). Araştırmacı hipotezleri test etmek, araştırma sorusuna cevap bulmak ve konu hakkında derinlemesine çıkarımlar yapmak için veri analizini gerçekleştirir. Analizler nicel ve nitel veri analizi olmak üzere başlıca iki yöntem altında çalışılabilir. Nicel veri analizleri, sayısal verilerin istatistiksel teknikler kullanılarak incelenmesini ifade eder. Bu yaklaşım, anket yoluyla, deneyler ve diğer sayısal veri toplama yöntemleri ile elde edilen verileri analiz etmek için kullanılır. Nicel analiz, veri

kümelerindeki desenleri ve ilişkileri belirlemeye yardımcı olur ve sayısal sonuçlar üreten değişkenlerin ölçümü yoluyla bir teori için kanıt elde etmek sonuçların genellenebilirliğine katkı sağlamak konusunda etkili bir yöntemdir (Bryman, 2016; Field, 2013). Bir diğer yöntem olan nitel veri analizinde ise metin, konuşma, gözlem ve diğer nitel verilerin içerik, tema ve desenler açısından incelenmesi söz konusudur. Bu analiz türünü kullanan araştırmacı, katılımcıların deneyimlerine, bakış açılarına ve anlamlarına odaklanır ve analiz yaparken kodlama, tematik analiz ve söylem analizi gibi çeşitli methodlardan faydalanabilir (Creswell, 2007, s. 147; Denzin ve Lincoln, 2011). Bu Araştırmada karma yöntem ile çalışma yürütüldüğü için nicel ve nitel veri analizleri tekniklerinin her ikisine de başvurulmuş olup, veri çözümlemesi yapılırken her ikisinden de faydalanılmıştır. Ayrıca analizler esnasında Creswell'in dikkat çektiği üç etik unsura bağlı kalınarak çalışmıştır. Bunlar taraf tutmaktan kaçınma, sadece olumlu sonuçları açıklamama ve katılımcıların özeline ve gizliliğine saygı gösterme şeklinde ifade edilen hususlardır (Creswell, 2017, s. 99).

3.4.1 Nicel veri çözümlemesi

Nicel içerikte analiz, genellikle tablo, çubuk, dağılım grafikleri ve pasta grafiklerinin yanı sıra histogramların üretimini içerir. Bu görsel içerikler, SPSS ve Excel gibi yazılım programlarına veri girişi yapılmasıyla üretilir ve verilerin birden çok sütunda düzenlenen çeşitli ölçütlere göre hızlı bir şekilde sıralanmasına ve sınıflandırılmasına olanak tanır. Bu şekilde veriler sorgulanabilir ve anahtar bulgulara indirgenebilir (Macnamara, 2018, s. 9). Bu araştırmada nicel verilerin analizi için IBMM SPSS Statistic (Version 29.0.2. (20)) programı kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan program aracılığıyla ankete dair veri girişleri yapılmış ve hipotezler değerlendirilmiştir. Nicel araştırma boyutunda çalışalan örnek grubu için evrene dair bir genelleme yapılmayacaktır. Bu nedenle analiz esnasında sıralama ölçütü ve ağırlıklı ortalama değer üzerinden yorumlamalar yapılmıştır. Nicel araştırmalarda ağırlıklı ortalama değer verilerin önem derecelerine göre ortalama değer hesaplamasında kullanılan bir işlemdir. Ağırlıklı ortalama, her bir değerin belirli bir önem derecesi ve veri setindeki belirli noktaların diğerlerine göre daha fazla önem taşıdığı durumlarda kullanılmaktadır (Triola, 2017). Sıralama ölçütü ise verileri belirli bir sıraya göre düzenler. Kategoriler arasında farkların eşit olması gerekmez, sade bir

sıralama önemlidir. Büyükten küçüğe, azdan çoğa şeklinde ya da memnuniyet dereceleri gibi durumları analiz ederken başvurlan bir metotdur (Bryman, 2016; Field, 2013).

3.4.2 Nitel veri çözümlemesi

Nitel araştırma boyutu için analiz yöntemleri yapılırken, izi ve tematik analiz olarak iki method ile veri çözümlemesine gidilmiştir. İçerik analizi ve tematik analiz için felsefi dayanakları, analiz süreçleri ve veri analizinde bağlamın önemi açısından benzerlikler bulunmaktadır. Her iki yaklaşımda da bir tema geliştirmek amacıyla, tekrarlayan ya da ileri-geri gidip gelen adımlar izlenir ve kod gruplarının tüm verilerle karşılaştırılması yapılır. Genel olarak, veri analizi sırasında araştırmacının görevi, içerik ya da tematik analiz ile çalışırken gerçekleri öznel olarak gözlemlemek, veri analizi sürecinde bir araç haline getirmek, verilerin arkasındaki çoklu gerçeklikleri araştırmak, verileri kategorilere ayırmak, bu kategorilerden temalar oluşturmak ve analitik içgörülerle veriye dair bir hikâye oluşturmak şeklinde özetlenebilir. Buna karşılık içerik analizi, verilerde tespit edilen ortak eğilimlerin yalnızca yüzeysel olarak rapor edilme riski taşımaktadır. Öte yandan tematik analizde verinin zengin bir içerikle sunulması, saf nitel analiz süreci, açıklamadan daha yüksek düzeyde yorumlama, gizli ve açık içeriklerin dikkate alınması, soyut temalar ve olgunun özünü yakalama gibi özellikleri barındırmaktadır (Toker, 2022, s. 326-327). Bu nedenler göz önüne alındığında iki analiz tekniğinin birlikte kullanılması, olası riskleri ortadan kaldırırken, veriyi kapsamlı bir şekilde çözümleme ve bulguları ortaya çıkarma imkânı sunmuştur.

Lasswell, Lerner ve Pool (1952) içerik analizinin, sözlü davranışın bir insan davranışı biçimi, sembol akışının olay akışının bir parçası ve iletişim sürecinin tarihsel sürecin bir yönü olduğu görüşünden yola çıkarak çalıştığını berlitmekte, ayrıca belirli bir zamanda, belirli bir yerde, belirli bir konu hakkında söylenenlerin nesnellik ve kesinlik ilkesiyle tanımlanmayı amaçlayan bir teknik olarak açıklamaktadır (aktaran Macnamara, 2018, s. 2). Krippendorf içerik analizini tanımlarken, *"metinlerden veya diğer anlamlı konulardan bunların kullanıldığı bağlamlara ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar yapmaya yönelik bir araştırma tekniğidir"* ifadesini kullanmaktadır (2018, s. 24). Weber (1990) ise *metinden geçerli çıkarımlar yapmak için bir dizi işlem kullanan bir araştırma tekniği* olarak tanımlama yapmıştır. Ayrıca çıkarımların mesajın gönderenleri, mesajın kendisi veya mesajın hedef kitlesi ile ilgi olduğuna dikkat çekmektedir. Berelson'nın içerik

analizinin amaçları konusundaki görüşlerini adapte eden Weber, bu tekniğin toplumların, kurumların veya grupların kültürel kalıplarını görmek, ilgilerinin odağını ortaya çıkarmak, özelliklerini ve niyetlerini belirlemek için kullanılabileceğini belirtmektedir (Weber, 1990, s. 9). İçerik analizi, yazılı veya sözlü materyallerin sistematik ve nesnel bir şekilde kodlanarak belirli temaların, sözcüklerin ya da kavramların kullanım sıklığını ve dağılımını belirlemeye yönelik bir tekniktir. Bunun yanı sıra verinin yapısal özelliklerini ortaya koyma ve belirli kategoriler çerçevesinde veriyi sınıflandırarak anlamayı sağlar (Krippendorff, 2018). Kategoriler genellikle incelenen çeşitli kavram ve faktörlerin hem olumlu hem de olumsuz temsillerinin tanımlanmasını içerir (Macnamara, 2018, s. 4). Bu işlemde neyin dikkate alınması gerektiğine ilişkin kararlar alırnırken içerik analizinin gidişatına ve araştırma soruya da sorularına başvurulur. Bu yolla veri belirli kategorilere ayrılarak, kelime veya ifade grupları oluşturulur (Bryman, 2016, s. 295). Bir metnin anlamının kategoriler halinde kodlanması, metinde belirli temaların hangi sıklıkla ele alındığını ölçmeyi mümkün kılar ve temalar diğer temalar ile ilişkilendirilebilir. Özellikle uzun görüşmelerde ifadelerin anlamını birkaç sade kategoriye indirgemek, transkiripte genel bakış sağlamakta ve hipotez ve/veya araştırma sorularını karşılaştırmayı kolaylaştırmaktadır (Kvale ve Svend , 2009, s. 203). Bu araştırmanın tanskripsiyonu esnasında tüm ifadeler kelimesi kelimesine yazıya geçrilmiştir. Buradaki amaç detaylı bir dil ve konuşma analizini yapabilmektir. Ayrıca kodlama için veriye hakim olmayı ve üzerinde düşünmeyi sağlamaktadır. Temaları ve konuları kodlamak verilerin sıralanmasına ve sentezlenmesine yardımcı olur. Creswell (2013, s. 186), nitel araştırmada temaları (kategoriler olarak da adlandırılabilir), belirli bir anlamı veya ortak bir fikri ifade etmek amacıyla bir araya getirilmiş birkaç koddan oluşan geniş bilgi birimleri olarak ifade eder ve sınfılandırmanın beş ila yedi ana tema ve alt temalarıyla yapılmasını tavsiye etmektedir. Bu araştırmada da yedi ana tema oluşturulmuş ve veriler bu temalar altında analiz edilmiştir. Nitel bir araştırmada kod, genellikle dil temelli veya görsel bir veriyi betimlemek için kullanılan, sembolik olarak özetleyici, çarpıcı, özü yansıtan ya da çağrışımsal nitelikte bir kelime veya kısa bir ifadedir (Saldaña, 2023, s. 4). Bu araştırmada elle kodlama tekniği ile birlikte Nvivo programından faydalanılmıştır. Ancak nitel yazılım programları veriyi depolamayı, kodlamayı, eşleştirmeyi hızlandırabilir, bununla birlikte içerik analizi ile yürütülen bir çalışmada, örüntü oluşturmak için nelerin kullanılacağına, temaları hangi öğelerin oluşturacağına ve ne isim

verilmesi gerektiğine araştırmacı karar vermelidir (Patton, 2002, s. 422). Nitel araştırmalarda nicelik değil, nitelik önemli değerdir. Bu sebeple kodların sayısal değerlerini almak ve tablolaştırmak gibi kaygılar söz konusu değildir. Ayrıca kodun ne sıklıkta kullanıldığına bakmak, o kodun yoğunluğu ve ağırlığı hakkında bilgi sağlamaktadır (Çelik, Başer Baykal ve Kılıç Memur, 2020, s. 386). Veriyi tanımak için kodlama sürecinde, metinlerde tekrarlanan ifadeler, anlamlı cümleler veya katılımcıların belirli deneyimlere dair söylediklerini belirlemek amacıyla ilk kodlama yapılmıştır. İlk kodlama aynı zamanda geçici kodlama olup, tekrar okumaları, uzman görüşleri ve diğer kodlama yöntemleri ile gözden geçirilerek güncellenmiştir. Ayrıca elle kodlama tekniği sayesinde Saldaña'nın (2023, s. 29) dikkat çektiği, araştırmacının elle verileri işlerken, konuya hakimiyeti ve işi sahiplendiği duygusu güçlenmiştir. Fenomenolojik yaklaşımla yürütülen bu çalışamada, Butler ve Kisper'in önerdiği üzere veriden birebir şekilde önemli görülen ifadeler alınarak, araştırmacının yorumları ile ifadelerin anlamlarının formüle edilmesi, organize edilmiş bir temalar altında toplanması ve zengin tanımlamalar ile temaların detaylı olarak ele alınması sağlanmıştır (Saldaña, 2023, s. 200). Bunu sağlamak için ayrıca tematik analiz tekniği kullanılmıştır. Tematik analiz, veriler içindeki kalıpları (temaları) tanımlamaya, analiz etmeye ve raporlamaya yönelik bir süreci ifade eder. Araştırma verisini zengin ayrıntılarla minimum düzeyde düzenler ve açıklar. Ayrıca çoğu zaman bunun ötesine geçerek araştırma konusunun çeşitli yönlerini yorumlamak için kullanılır (Braun ve Clarke, 2006, s. 83). Araştırmacının verilerden yola çıkarak oluşturduğu bir kategori, araştırmanın odak noktası ve araştırma sorularıyla bağlantılı olup, transkriptlerde ve/veya saha notlarında tanımlanan kodlara dayanmaktadır. Bu kategori, araştırmacıya verilerini teorik olarak yorumlaması için bir temel sunar. Ayrıca, araştırma konusuyla ilgili literatüre teorik bir katkıda bulunur (Bryman, 2016, s. 580).

Bu araştırmada derinlemesine görüşmelerin veri analizi aşamasında üst ve alt başlıklar şeklinde tablolar oluşturulmuştur. Aşağıdaki tablolarda sorulara göre oluşan üst ve alt başlıklara yer verilmiş olup, üst temalar "Göç, Uyum ve Değişim, Göç Edilen Ülkede Sosyal İlişkiler, İş Yaşamı, Küreselleşme, Belirsizlik, Yabancılaşma" şeklinde belirlenmiştir.

Tablo 8. Sorulara Göre Temalar

Üst Tema: Göç
Alt Tema: Göçün Tanımı
• Göç sürecinizden bahseder misiniz? Karşılaştığınız zorluklar ve kolaylıklar nelerdir?
Alt Tema: Türkiye'den Ayrılma Nedenleri
• Türkiye'den göç etmeye karar vermenizde etkili olan faktörler nelerdir?
Alt Tema: İngiltere'ye Çekici Sebepler
• İngiltere'ye gelmeye sizi çeken sebepler nelerdir?
Üst Tema: Uyum ve Değişim
Alt Tema: Uyum Süreci
• Değişimlere uyum sağlamak üzerinizde nasıl bir etki bırakıyor?
Alt Tema: İngiltere'deki Hayat
• İngiltere'deki yaşamınızı nasıl değerlendirirsiniz?
Alt Tema: Dönüş Düşüncesi
• Türkiye'ye geri dönmeyi düşünüyor musunuz?
Üst Tema: Göç Edilen Ülkede Sosyal İlişkiler
Alt Tema: Sosyal Bağlar ve Arkadaşlıklar
• Yeni bir ülkede arkadaş edindiniz mi?
Alt Tema: Göç Etmenin Açıklanması
• Tanıştığınız kişilere Türkiye'den göç ettiğinizi rahatlıkla söyleyebiliyor musunuz?
Alt Tema: Aidiyet Duygusu
• Kendinizi İngiltere'de ait hissediyor musunuz?
Üst Tema: İş Yaşamı
Alt Tema: Türkiye'deki İş Deneyimi
• Meslek seçiminizi etkileyen nedenler nelerdir?
Alt Tema: İngiltere'deki İş Deneyimi
• İşinizle ilgili sizi en çok zorlayan şeyler nelerdir?
Üst Tema: Küreselleşme
Alt Tema: Küreselleşmenin ve Bilgi
• Küreselleşme size ne anlam ifade ediyor?
Alt Tema: Özgürlük Algısı
• Kendinizi özgür bir birey olarak görüyor musunuz?
Üst Tema: Belirsizlik
Alt Tema: Belirsizlik Anlamı
• Belirsizlik size ne anlam ifade ediyor? • Geleceğe dair düşünceleriniz nelerdir?
Üst Tema: Yabancılaşma
Alt Tema: Yabancılaşmanın Anlamı
• Yabancılaşma size ne anlam ifade ediyor?

Araştırma verileri, belirlenen temalar çerçevesinde sınıflandırılarak, objektifliği sağlamak amacıyla, katılımcıların görüşlerini içeren doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Katılımcıların bilgilerini korumak amacıyla derinlemesine görüşmelerdeki katılımcılara "K", ankete cevap verenlere ise "A" kodlarıyla hitap edilmiş, birbirlerinden ayırt etmek amacıyla da numaralandırılmıştır. Cinsiyetleri belirtmek için kadınlar "K", erkekler "E", Lgbt ise aynı kısaltma ile gösterilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde karma metodun bulguların bir noktada birleştirilmesi özelliği dikkate alınarak çalışma yürütülmüştür. Veriler nicel ve nitel tekniklerle incelenerek belirli başlıklar altında tablolara yer verilmiştir. Tablolar hipotezlerin geçerliliği, anket sorularına verilen cevaplar üzerinden değerlendirmiş ve görüşme analizinde elde edilen katılımcıların doğrudan ifadeleri başlıkların altında paylaşılmıştır. Burada amaç, her iki yolla elde edilen verilerin çıktılarını birlikte sunmak ve benzerlikler ve/veya karşıtlıklar üzerine çıkarımda bulunmaktır. Aşağıda literatür ve temalardan faydalanılarak hazırlanmış başlıklar ve araştırma bulguları bulunmaktadır.

4.1 Göç

Göç deneyimi yaşayan katılımcılara göçü nasıl anladıkları ve deneyimlerinin neden ve sonuçlarını kavrayabilmek için sorular yöneltilmiştir.

4.1.1 Türkiye'den ayrılma nedenleri

Türkiye'den İngiltere'ye göçe iten sebeplerin öğrenilmesi için hazırlanan soru setlerine verilen cevaplar incelenmiştir. Aşağıdaki tablo araştırmanın nicel boyutuna katkı sağlayan anket cevaplarının değerlendirmesini ifade etmektedir. Tablo faktör tablosu olarak tasarlanmış ve çok yanıtlı soru şekline göre oluşturulmuştur. Bu tabloda en çok işaretlenen ilk üç seçenek üzerinden değerlendirmeler yapılmış, ayrıca her bir seçeneğin katılımcılar tarafından tercih edilme faktör sıklığına bakılmıştır.

Tablo 9. Türkiye'den İngiltere'ye Göçe İten Faktörler Tablosu

		S	Yüzde	Vaka Yüzdesi
Göç kararını almanızda etkili olan neden aşağıdakilerden hangisiydi? En fazla üç şık işaretleyebilirsiniz.	Özgürlük Kaygısı	130	21.67	65.00
	Siyasi Sorunlar	104	17.33	52.00
	İstikrarsızlık	94	15.67	47.00
	Ekonomik Sorunlar	93	15.50	46.50
	Çocukların geleceği ile ilgili kaygılar	92	15.33	46.00
	Eğitim	44	7.33	22.00
	Diğer	43	7.17	21.50

Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların her bir seçeneğin en çok işaretlendiği ilk üç şık %65 özgürlük kaygısı, %52 siyasi sorunlar ve %47 istikrarsızlık olarak belirlenmiştir. Ayrıca çoklu seçimli soru tekniği ile tasarlanmış sorunun en fazla üç seçenek ile kısıtlandığı görülmektedir. Burada amaç araştırmacının birden fazla görüş ile hipotezi test etmek ve bulguları tespit ederken geniş bir bakış açısıyla çalışmasını sağlamak olmuştur. Tablo 9 H1 ve H2 çerçevesinde incelediğinde, her iki hipotez için katılımcıların göç kararlarında etkili olduğunu söylenebilir. Hipotez 1 "Türkiye'deki ekonomik belirsizlik, bireylerin İngiltere'ye göç etme kararlarını olumlu yönde etkiler." şeklindedir. Tablodaki verilere göre ekonomik sorunlar (%15.50) göç kararını etkileyen önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir. Bu orana göre, Türkiye'deki ekonomik belirsizliklerin ve iş yaşamında karşılaşılan zorlukların, katılımcıları İngiltere'deki ekonomik fırsatları değerlendirmek amacıyla göç etmeye yönlendirdiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte, tabloya bakıldığında ekonomik sorunların göç kararını etkileyen en önemli faktör olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, ekonomik sebeplerin etkili olduğunu ancak diğer faktörlerin daha baskın olduğunu göstermekte ve H1 desteklemediği görülmektedir. Hipotez 2 ise "Türkiye'deki siyasi belirsizlik, bireylerin İngiltere'ye göç etme kararlarını olumlu yönde etkiler." şeklinde oluşturulmuş olup, tablo incelendiğinde özgürlük kaygısı (%21.67) ve siyasi sorunlar (%17.33) göç kararını etkileyen en yüksek iki faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu, siyasi belirsizliklerin ve özgürlükle ilgili endişelerin, katılımcıları daha stabil ve güvenli bir ortam arayışıyla İngiltere'ye göç etmeye yönlendirdiğini göstermektedir. İstikrarsızlık (%15.67) da dikkate değer bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum aynı zamanda siyasi belirsizliklerin bir yansıması olarak ifade edilebilir. Tablo 9 değerlendirildiğinde hem ekonomik hem de siyasi belirsizliklerin katılımcıların İngiltere'ye göç etme kararlarında etkili olduğunu görülmektedir. Ancak, siyasi nedenlerin ekonomik nedenlerden daha belirgin bir rol oynadığını belirtmek gerekir. Öyle ki, Türkiye'deki siyasi belirsizliklerin katılımcıların göç kararlarında daha baskın bir faktör olmasının yanı sıra, ekonomik belirsizliklerin de bu kararı destekleyen önemli etkenlerden biri olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak veriler Hipotez 2'yi desteklese de doğrudan bir sonuca götürmemiştir.

Araştırmanın nitel boyunda veri toplamak için derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler içerisinde bazı katılımcıların Türkiye'den İngiltere'ye

göç etme nedenlerinin, anketlerden alınan cevaplara benzer nitelikte ve tutarlı olduğu görülmektedir.

"Siyasi olaylar, istikrar yok, para kazanmak için kırk takla atıyorsun. Bahsettim çürümüşlük devletin her organında zaten var. Sahip olduğum iyi kötü özgürlüklerim tehdit altında" (K5, K, 39, Londra)

> (…) özgürlük endişesi, özgür olma arzusu. Çocuklarım bi de(…) onların geleceğini burda kurmalarını istiyorum. Umarım onlar da ister(…) baskı kurmam ama bi şansları olduğunu bilirler. Ordaki hayatlarının(…) kendi gelişimleri için, kalp ve akıl gelişimi için dünyadaki çeşitliliğin farkında olmaları lazım. Kalıplar içinde yaşamaları, onları sıradan yapar. Sıradan ve mutsuz olmalarını değil, çeşitliliğin içindeki renkleri görmelerini istiyorum. Dünyayı gezsinler, bir değil, beş farklı dil konuşsunlar, sofralarına konulmamış yemekleri yesinler, kelimelerini anlamadıkları şarkılarda hüznü ya da neşeyi paylaşsınlar. Söylediğim renklilik bu. Ben bunun için burdayım (K16, Lgbt, 37, Londra).

"Türkiye'deki toplumsal ve siyasi atmosferden rahatsızlık duymaya başlamıştık. Bu sebeplerle daha istikrarlı ve güvenli bir yaşam arayışına girdiğimizde Ankara Anlaşmasını öğrendik" (K24, K, 33, Oxford).

Yukarıda paylaşılan doğrudan katılımcı ifadeleri, siyasi sorunlar ve özgürlük kaygısı nedeniyle göç edildiğini göstermektedir. K16 özgürlük konusunda endişesini belirtirken, çocukları için bir gelecek kaygısı taşıdığını da dile getirmektedir. Özgürlük ve gelecek endişesi, sadece göç için bir sebep yaratmamakta, aynı zamanda çeşitlik içinde yaşama, mutlu olma ve farklı deneyimler edinme arzu olarak yorumlanabilir. Ayrıca ekonomik sorunların, siyasi sorunlarla benzer bir yerde göç sebebi olarak değerlendirildiği söylemek mümkündür. K24 toplumsal ve siyasi atmosferden duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Bilecen tarafından 2015 yılında gerçekleştirilen "*Zorunluluk mu?", "Gönüllü mü?" Türkiye'den Britanya'ya Yeni Göç Dalgası: Ankara Anlaşması"* adlı çalışmasında katılımcıların politik ve toplum baskısının göç kararlarına sebep olduğu yönünde ifadelerine yer verilmiştir. Bu noktada literatürde paylaşılan çalışma bulgularıyla, bu araştırmanın bulgularının örtüştüğünü söylemek mümkündür.

> Parasızlık, kazancın yetmemesi, daha iyi şartlarda insanca yaşamak, yetmiş yıl önce dedem Belçika'ya niye göç ettiyse benzer sebeplerle buraya göç ettim. Ülkede iyiye giden bi şey yok, yol, köprü yapmakla gelişmişlik olmadığını öğrenemediler (K20, E, 31, Luton).

K20 uzun yıllar önce Avrupa'ya göç eden dedesiyle, kendisinin göç nedenlerini bu yaklaşım çerçevesinde açıklamıştır. Bu noktada göç sebebinin geçmiş deneyimlerle yakın nitelikte ve hala geçerli olduğunu görülmektedir.

Derinlemesine görüşmelerde ortaya çıkan veriler, anket sorularıyla sınırlandırmadığı ve araştırma konusuna dair daha fazla detay ve içerik kazandırdığı için farklı bakış açıları görme ve yorumlama imkânı sunmaktadır. K27 Türkiye'deki toplumsal değişimlerden memnun olmadığını ve bu durumun onu kendi değişim planını yapmaya ittiğini belirtmiştir. K38 ise iş hayatındaki mobbing ve haksızlıklar nedeniyle gelişim alanının kalmadığını söylemektedir. Neden gitmeliyim, neden kalmalıyım sorularına cevap aradığını ve sonucunda hayatına bir yön vermek için göç ettiğini belirtmiştir. Her iki katılımcının ifadelerinin, bireyin değişim isteğini ve potansiyelini gerçekleştirme arzusunu yansıttığını söylemek mümkündür.

> Hayatımın bir döneminde farklı bi ülkede yaşamayı hep istemişimdir. Ama ülke seçiminde sosyal ve ekonomik şartları Türkiye'den daha iyi bir yer olması önemli bir kriterdi. Mesleki olarak stuck (tıkanmış) noktaydık. Kazandığımızın çoğu daha biz anlayamadan elimizden gidiyordu. Ee şimdi o kadar çalışıp, elinde kalan komik bi rakam olunca, daha iyi şartlar arayışına girdik. Bi de yukarda söylediğim o yabancılaşmayı yaşamaya başlamıştım. Köyüme gittiğimde, benim bildiğim, tanıdığım konu komşu ne var ne yok Araplara satıp gitmişti… sokakta gözlerinden başka bi şeyi gözükmeyen kadınlar, çığlık çığlık çocuklar… ben bunu köylüme, insanıma yakıştıramadım. Burda kiraya verdiği evi kırk kez araştıyor insanlar, mahallenin ruhuna uygun mu? İyi komşu olur mu? İster inanın ister inanmayın, buna bakıyorlar. Paranın önemi yok. Bir yıl peşin verelim dediğimiz yerler oldu. Kabul etmediler. İlk başlarda kızıyordum ama düşününce

hak verdim, göçmenden korkuyorlar. Araştırmakta çok haklılar. Biz korkmadık, başımıza gelenler ortada (K27, K, 33, Bath).

Hayatıma yeni bir yön vermek istediğimi söyleyebilirim. Göç kararını almak için nedenlerimi yazdığım bi T cetvelim vardı. Neden gitmeliyim, neden kalmalıyım? Bunu kendime göstermek istedim. Nedenlerinin özel olanları dışında, ana sorunlarım vardı. İşimin geldiği nokta, şirket içinde gelişim alanım kalmamıştı. Mobbing, adam kayırma, maddi yetersizlik. Bunlarla uğraşmak istemediğime emin oldum. Ülkenin havası tatsızlaşmıştı. Hukuka güven duymuyordum. Daha iyi bir yaşam hayaliyle buraya geldim. Her şeyi dört dörtlük ilerlemiyor, bunu zaten hani kabul ediyorum. Ama geldiğim noktadan daha iyiye gidiyorum. Buradaki olumsuzluklara rağmen, kimseye bi şey kanıtlamak zorunda olmadan, elimdekiyle sade bi hayatım var (K38, E, 44, Londra).

4.1.2 İngiltere'ye gelme nedenleri

Araştırmanın Lee'nin göçün itme ve çekme kuramı çerçevesinde ele alınması, anket ve görüşme formları için hazırlanan sorulara kaynak sağlamıştır. Bu noktada derinlemesine görüşmeye katılım sağlayan bireylerin İngiltere'ye göç etme (çekme faktörü) nedenleri öğrenilmek istenmiştir. Çekme faktörleri olarak değerlendirilen eğitim ve refah sistemleri, ulaşım ve iletişim olanakları, daha iyi sağlık sistemi, stressiz bir çevre ve güvenlik konularına aşağıdaki cevaplarda dikkat çekilmiştir.

Size yalnızlığımı alıp geldim demiştim. İngiltere bu yalnızlığımda benim potansiyelimi geliştirecek bi ülke. Dil konusunda iyi olmak, işimi yapacağım doğru adresleri bulmamı sağlayacak, buna inanıyorum. Fransa'ya gitsem üstümde bir de bu stres olurdu. Anlamak önemli. İş yaptığınız kişiye işinizi doğru anlatmalısınız. Maddi kaygıları kenara koymak mümkün değil. İngiltere'de bunu biraz daha kolay yönetebileceğimi düşündüm. Tabi Ankara anlaşması bunun için harika bi fırsat oldu. (K17, K, 34, Liverpool)

K17 İngiltere'ye göç etme nedenleri arasında dil yeterliliğinin önemli bir etken olduğunu söylemektedir. Göç edilen ülkenin dilini bilmek, ekonomik ve sosyal refahı sağlama

konusunda göçmenler için çekiciliği desteklemektedir. K17 İngilizce bilmesinin kendisine iş fırsatları yaratacağını düşünmektedir.

> Dürüst olmak gerekirse en büyük sebep İngilizce konuşulan ve aynı zamanda Türkiye'deki ailemize yakın olan bi ülkeye gitmek istedik. Onlar yaşlı ve ailemize acil durumlarda ulaşmak istiyoruz. Hayatın ne getireceğini bilemeyiz. Uzak olacaksak da bu kabul edilebilir bi uzaklık olmalıydı. Bi de Brexit bu isteğimizi tetikledi ve hızlı davranmak istedik. Mesleklerimiz Ankara Anlaşmasına uygundu (K26, K, 31, Hertford).

Yukarıdaki görüşmede K26 dil yeterliliğini en önemli sebep olarak göstermiş ayrıca ailesine yakın olma isteğinden bahsetmiştir. Burada çekme faktörü, İngiltere'nin coğrafi konumu ve Türkiye'ye olan yakınlığı nedeniyle katılımcıların aile bağlarını koruma istekleriyle örtüşmektedir. Coğrafi konumun çekiciliği, K26'nın bahsettiği şekilde başka ülkeye göç edenlerin yaşlı aile üyelerine acil durumlarda hızlıca ulaşabilme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu da göç kararı verirken ailevi sorumlulukların önemli bir etken olduğunu göstermektedir.

> Ankara anlaşması bakın çok önemli bir sebep. Ondan faydalanmak istedik. Sonra ben olmasam da eşim burada çalışıyor ve Türkiye'deyken olması zor olan bi şekilde hafta sonlarını ailecek geçirebiliyoruz. Bunun bizim için ne kadar kıymetli olduğunu burada daha iyi anladık. Türkiye'deyken durmadan çalıştığımızı, ordan oraya koşturduğumuzu hatırladığımda, ne için diye soruyorum. Ne için birbirimize ayırcamız zamanı başka şeylere ayırdık. Cevap bi kere kendimizi, gerçekten bu hayattan ne istediğimizi unutmuşuz. Sabah akşam beynin içi susmuyo, sorumlulukların altında ezildiğimizi hatırlıyorum. Para yetirme telaşı ana sorun. Herkes geçim derdinde, haklı olarak. (K1, K, 30, Kent*)*

İngiltere'de yaşamın sunduğu ekonomik fırsatlar ve yaşam kalitesine yönelik olumlu beklentilerin, katılımcı 1 için göç kararını destekleyen önemli faktörler arasında yer aldığı görülmektedir. Görüşmelerde, Türkiye'de karşılaşılan ekonomik belirsizliklerin, İngiltere'deki daha istikrarlı ve yönetilebilir ekonomik koşullarla karşılaştırıldığı ve bu durumun göç etme kararında belirleyici olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle Ankara

Anlaşması'nın sağladığı fırsatların ekonomik olarak güçlü bir motivasyon kaynağı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

*"İstikrar, eğitim olanakları, sonra eşimin İngilizce biliyor olması. Eğer böyle bir yeterliliği olmasa cesaret edemezdik. Sil baştan bir yaşam düzenliyoruz (...)"(*K39, K, 38, Londra).

K39 İngiltere'deki istikrar ve eğitim olanaklarını, göç etmek için bu ülkeyi seçmelerine neden olarak göstermektedir. Burada göç için itici faktör olan kaynak ülkedeki istikrarsızlık ve kısıtlı eğitim olanakları, hedef ülkedeki pozitif karşılığı nedeniyle çekme faktörü olarak işlev görmektedir.

4.1.3 Göç motivasyonu ve çocuk ilişkisi

İngiltere'ye göç eden bireylerin göç motivasyonları arasında, çocukların geleceği için daha iyi eğitim, sağlık ve yaşam koşulları sağlama isteği önemli bir rol oynamaktadır. Çocuk sahibi olmanın ya da bunu planlamanın, bireylerin İngiltere'ye göç kararlarını ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları aşma motivasyonlarını güçlendirdiği öngörülmektedir. Bu bağlamda, katılımcıların, çocuk faktörü ile ilişkilendirilerek İngiltere'ye taşınma, kalıcı yerleşim kararı alma, geleceğe yatırım yapma isteği gibi motivasyonları araştırmaya dahil edilmiştir.

Tablo 10. Çocuklarımın Geleceği İçin Göç Ettim İfadesine Verilen Yanıtların Frekans Dağılımı

		F	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çocuklarımın geleceği için göç ettim	Tamamen katılıyorum	49	24.5	24.5	24.5
	Katılıyorum	61	30.5	30.5	55.0
	Kararsızım/Fikrim yok	68	34.0	34.0	89.0
	Katılmıyorum	7	3.5	3.5	92.5
	Hiç katılmıyorum	15	7.5	7.5	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 10. katılımcıların çocukların geleceği için göç etme durumlarına dair veri sunmaktadır. Bu bağlamda "Tamamen Katılıyorum" diyen katılımcıların oranı (%24,5) olup, çocuklarının geleceği için göç ettiklerini tamamen kabul ettiği görülmektedir. Göç motivasyonlarında çocuklarının geleceğinin önemli olduğunu belirtenlerin oranın da "Katılıyorum" (%30,5) şeklinde ve oldukça yüksek olduğu verisine ulaşılmıştır. Kararsızım/Fikrim Yok (%34,0) seçimini yapanların, bu konuda kararsız kaldığını veya net bir fikri olmadığını göstermektedir. Katılmıyorum (%3,5) ve Hiç Katılmıyorum (%7,5) şeklinde cevap veren katılımcılar, çocukların geleceğinin göç kararlarında etkili olmadığını belirtmektedir. Bu noktada toplam çocuk sahibi katılımcı sayısının 107, çocukları için göç ettiğini belirten kişi sayısının 110 olduğu bilgisi önemlidir. Ankete cevap veren katılımcıların göç motivasyonları arasında çocukların ciddi bir faktör olduğu görülmektedir. Çocuk sahibi olmayan katılımcılar için gelecek planlarında çocuk faktörünün bir rol oynadığı söylenebilir. Öte yandan %34 gibi kısmının bu konuda net bir fikri olmaması, çocuk sahibi olmamasına ya da çocuk sahibi olsa da göç kararını etkileyecek bir faktör olarak görmemesine bağlanabilir. Tablodaki veriler değerlendirildiğinde katılımcıların göç motivasyonlarının katılımcılar arasında değişkenlik gösterebileceği ve bazı durumlarda çocukların bu süreçteki rolünün net olmayabileceği ortaya çıkmaktadır.

Derinlemesine görüşmeler esnasında katılımcıların göç öncesi ve sonrası süreçlerde çocuklarının karar noktalarını etkilediği görülmüş olup, aşağıda örnekleri paylaşılarak, değerlendirmeleri sunulmuştur.

"Çocuklar için geldik ve onların bizden bağımsız kalabileceklerini gördüğümüzde eşim dönmeliyiz diyor. Ben bu ülke böyle devam ettiği sürece burda yaşlanmak isterim. Hiç macera peşinde değilim" (K31, K, 43, Birmingham).

K31, çocuklarının bağımsız hale gelmesiyle birlikte eşinin geri dönme isteği olduğunu, ancak kendisinin İngiltere'de kalmak istediğini belirtmiştir. Bu, çocukların geleceği için göç edenlerin, çocuklarının bağımsız hale gelmesi durumunda kalma veya geri dönme kararlarının değişebileceğini göstermektedir.

"Çocuklar ne karar verir, kalırlar mı dönerler mi bilmiyorum ama mutlu olduklarını görüyorum. Onların geleceği için vatandaşlık işlemleri bitene kadar kesintisiz kalırım, sonrası için Türkiye'nin bize umut vermesi lazım" (K21, E, 44, Luton).

K21, çocuklarının İngiltere'de mutlu olduğunu ve vatandaşlık işlemleri bitene kadar kalma kararı aldığını söylemektedir. Burada, çocukların geleceği ve vatandaşlık statüsü, göç kararını etkileyen önemli faktörler olarak öne çıkmaktadır.

> Çocuklar söz konusu olunca, her şeye katlanabildiğimizi gördük. Onlara anlattık (…) ilk heycan geçince okulda zorlandılar. Büyük kızım akran zorbalığı yaşadı, ama okulla konuştuğumuzda bizi muhatap alacak adam bulduk. Sınıfı değişti, çözüm buldular, bi öğretmen gönüllü İngilizce dersleri verdi. Açığı kapattırdılar. Şimdi çok şükür mutlu. O mutlu biz mutluyuz. Bi gün döneceğiz de dedik. O günün geleceğini bilerek yaşıyorum (K9, K, 42, Bristol).

Katılımcı 42, çocuklarının yaşadığı zorluklara rağmen, eğitim sistemindeki desteğin ve çocuklarının mutluluğunun kendileri için önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, göç sürecinde çocukların eğitim hayatındaki başarıları ve mutluluklarının, ailelerin kalma veya geri dönme kararlarını etkileyen faktörlerden biri olarak değerlendirilebilir.

"Oğlumun düzeni oturdu, bu benim için çok önemliydi. Dışlanır mı? Dili konuşabilir mi? Kaygılandım, ama çocuklar yetişkinler gibi değil, öğreniyolar. Ben site işiyle meşgul olduğumdan beridir maddi olarak rahatladım. Anneme para gönderebildiğim için burda olmaya değer" (K8, K, 37, Cambridge).

Katılımcı 8, oğlunun düzeninin oturmasının kendisi için önemli olduğunu ve çocukların yeni ortamlarına adaptasyonunun hızlı ilerlediğini belirtmektedir. Ayrıca, kendi maddi durumunun düzelmesi ve aileye maddi katkı sağlama imkânı, göç kararının devamlılığında önemli bir rol oynamıştır. Bu anlamda tek başına çocuklarının göç motivasyonunu yaratmadığı söylenebilir.

Tablonun verdiği sonuçlar ve katılımcıların ifadeleri ele alındığında, katılımcıların göç süreçlerinde çocuklarının geleceği, eğitimi, sosyal uyumu ve maddi faktörlerin etkisi görülmektedir. Göç süreci, çocukların mutluluğu ve geleceği gibi birçok unsur tarafından şekillenen dinamik bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2 İş Yaşamı

Bireylerin iş yaşamlarındaki deneyimlerin, göç etme kararında ve göç edildikten sonraki iş ve özel yaşama uyum sağlama konusunda önemli bir unsur olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda aşağıdaki görüşmelerde yer alan katılımcı ifadeleri incelenmiş ve bulgular paylaşılmıştır.

4.2.1 Türkiye'deki iş yaşamındaki yabancılaşma ve güvencesizlik

Marx yabancılaşmaya ilişkin ifadelerinde işçinin kendi ürününe yani emeğine yabancılaşmasına dikkat çekmektedir "(…) *yabancılaşmış emek, yani yabancılaşmış insan, yabancı kılınmış emek, yabancı kılınmış yaşam, yabancı kılınmış insan kavramının çözümlemesinden çıkar*" (Marx, 2011, s. 150). Marx'ın işaret ettiği emeğine yabancılaşmanın, bireyin kendine yabancılaşmasına ilişkin çıkarımı, araştırmada göç etmeye neden olan boyutlardan biri olarak ele alınmıştır. İş yaşamındaki tatminsizlik, bireyi mutsuz, sürüklenmiş ve güvencesiz bir dünyada yaşamaya itmektedir. Bununla başa çıkmak için göçün bir seçenek olarak değerlendirildiği araştırma verilerinde ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada Türkiye'deki iş yaşamındaki olumsuz koşulların ve katılımcıların işlerine yabancılaşmasının, İngiltere'ye göç etme eğilimleri üzerindeki etkileri incelenmektedir. Ayrıca katılımcıların, yeni iş ortamlarında karşılaştıkları olumlu ve olumsuz deneyimlerin uyum süreçlerine etkisi öğrenilmek istenmiştir. Bu bağlamda aşağıda hem nicel hem de nitel verilere ilişkin bulgulara yer verilmiş ve değerlendirilmeler paylaşılmıştır.

Tablo 11. İş Yerindeki Yabancılaşma ve Güvencesizliğin Göçe Eğilimine Etkisi Üzerine Değerlendirme Tablosu

		F	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Türkiye'deki işimde emeğim değersiz görülüyordu ve bu benim işime yabancı hissetmeme sebep oluyordu	Tamamen katılıyorum	79	39.5	39.5	39.5
	Katılıyorum	68	34.0	34.0	73.5
	Kararsızım/Fikrim yok	18	9.0	9.0	82.5
	Katılmıyorum	23	11.5	11.5	94
	Hiç katılmıyorum	12	6.0	6.0	100
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 11 incelendiğinde 79 kişi (%39,5) “Tamamen katılıyorum”, 68 kişi (%34.0) “Katılıyorum”, 18 kişi (%9.0) “Kararsızım/Fikrim yok”, 23 kişi (%11.5) “Katılmıyorum” ve 12 kişi (%6.0) “Hiç katılmıyorum” hiç katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir. Toplamda 147 kişi (%73,5), yani "Tamamen katılıyorum" ve "Katılıyorum" diyenler, işlerinde emeğinin değersiz görüldüğünü ve bu sebeple işine yabancılaştığını ifade etmişlerdir. Bu oran, katılımcıların büyük çoğunluğunun iş yaşamındaki olumsuzlukları hissettiğini ve bu durumun göç etme kararlarını etkileyebileceğini göstermektedir. Kararsız olanlar 18 kişi (%9,0) olup, bu gruptaki kişilerin iş yaşamındaki olumsuzluklar konusunda net bir görüşe sahip olmadığı, bu durum da göç kararlarını etkileyebilir ya da etmeyebilir şeklinde karşılık bulduğu söylenebilir. Karşıt görüşe sahip 35 kişi (%17,5) ise, iş yaşamında olumsuzluk yaşamadığını veya bunun işine yabancılaşmasına neden olmadığını belirtmektedir. "Türkiye'de yaşayan bireylerin iş yaşamındaki olumsuzluklar İngiltere'ye göç etme eğilimlerini artırır. Bu bireyler, işlerine ve kendilerine yabancılaşmış hissederek İngiltere'de yeni bir sosyal ve ekonomik yaşam kurma isteğinde olurlar.″ şeklindeki Hipotez 3 ele alındığında, tablodaki verilerin hipotezi desteklediği görülmektedir. %73,5'lik bir oran, Türkiye'deki iş yaşamındaki olumsuzlukların, katılımcıların işlerine yabancılaşmasına ve dolayısıyla göç etme isteği duymasına yol açtığını göstermektedir. Bu nedenle, hipotez verilerle doğrulanabilmiştir. Ancak, %17,5 oranında bir kesimin bu durumu yaşamadığını belirtmesi, hipotezin tamamen genellenebilir bir durum olamayacağını göstermektedir. Bu noktada araştırmanın nitel yoğun karma teknikle tasarlandığı bilgisi önemlidir, ayrıca nicel verilere bulguların desteklemesi ve çeşitlendirmesi için başvurulmuştur.

Araştırmanın nitel boyutunda yapılan derinlemesine görüşmelerde katılımcıların Türkiye'deki iş deneyimlerini yabancılaşma, güvensiz ve sürüklenmiş hissetme durumları çerçevesinde kavrayabilmek için sorular yöneltilmiştir. Nicel verilerden elde edilen bulgulara benzer şekilde, Türkiye'deki iş deneyimlerinin mobbing, emek sömürüsü, uzun çalışma saatleri gibi durumları barındırdığı görülmektedir.

> Herkes kendi menfaatinin peşinde. Ha işte dostluk olmak zorunda değil tabi, ama haksızlık yapıp, emeğini sömürmek, seni geri plana itecek hamleler yapmak, bunlar olmamalı. Bunun bana yapıldığını anladığımda, çat yüzlerini söyledim, kendime başka planlar yapmam gerektiğini bildim. O menfaatçi sömürünün içinde olmayacak kadar kendime değer veriyorum. Buraya dönüp bakalım, herkes yabancı, İngiliz, Amerikalı, Ukraynalı, Moroccolu, ben bu adamların arasında yabancı hissetmiyorum. Asıl yabancılığı burda yaşamak gerekmez mi? Yok abi burda insanlar sadece kendi işini yaptığı için, rekabeti pisleştirmiyorlar. İşine bakıyor, akşam mesai bitince kapatıyor bilgisayarını, hayatına bakıyor (K23, E, 34, Kent).

K23 için Türkiye'deki iş yaşamı hakkındaki olumsuz deneyimlerinin iş yaşamında kendine değer verme ve sömürüden uzak durma ihtiyacını doğurmuştur. İngiltere'de ise, iş yaşamında bu tür olumsuz rekabetten uzak, daha dürüst ve farklı milletlerden insanlarla profesyonel bir ortam içinde çalıştığını belirtmektedir. Bu durumu onlar arasında yabancı hissetmediğini söyleyerek açıklamaktadır.

> Hep aynı yerde saydığımı düşündüğüm bi noktaya gelmiştim. Bunun sebeplerine bakınca, aşırı yoğun çalışma saatlerimiz vardı. Hafta sonu dahil, bakın her an bilgisayarımı bi şekilde açtırtacak iş oluyordu. Burda sizin alıştığınız şey, sürekli işi düşünmek oluyor. Gelişmeleri takip etmek isteseniz de enerjiniz kalmıyor. Bırakıp gitmek istiyorsunuz fakat gelir kaybı gibi bi risk alınacak bi risk olmuyor. O tuhaf ben burda n'apıyorum sorusuyla çalışmaya devam ediyorsunuz. Yabancılaşmak bence böyle bir körlüğü anlatıyor. En azından benim tecrübemle böyle ilişkilendirebilirim (K26, K, 31, Hertford).

Türkiye'de karşılaştığı yoğun çalışma temposu ve sürekli işe odaklanma zorunluluğundan bahseden K26, bu durumun tükenmişlik ve yabancılaşma hislerine neden olduğunu ifade

etmektedir. Yoğun çalışma koşulları, kişisel yaşamında ve profesyonel gelişiminde olumsuz etkiler yaratmıştır. Buna rağmen maddi kaygılar nedeniyle hoşnut olmadığı bu ortamda çalışmaya devam ettiği görülmektedir. Yabancılaşmaya dair deneyimini, içinde yaşadığı olumsuz çalışma ortamını terk edemediği bir eylemsizlik ve körlük hali olarak tanımlamaktadır.

> Burda yeni bir iş ortamının içindeyim, herkes İngilizce konuşuyor. Herkes birbirini anlıyor. Benim sessiz olduğum zamanlarda bir şekilde beni içlerine almaya çalışıyorlar. Bunu çok net görüyorum. Bana kalsa görünmez olmak istiyorum. Ya da ağzımdan çıkanı onlar kendi dillerinde anlasalar, en çok zorlandığım şey. Benim yabancı olduğumu hissettiren şey bu dil bariyeriyle birlikte gelen, gizli mobbing. Biliyorum bu eğitimle İngilizce konuşamam ve bir İngiliz şirketinde raporlama yapmam onların canını sıkıyor. İşin dili İngilizce hani bir yerde işle ilgili durumu çözüyorum ama siyaset konuşamıyorum, hafta sonu ne yaptın diye sorsam çok güzel muhabbet başladı, ee sonra, o bana özel sorular soracak ve ben tıkanacağım. Sonuçta beni içlerine almak için samimiyetsiz bir çabaları var, ama altta işime saygı duymadıklarını, yani bana saygı duymadıklarını biliyorum. Bu yabancılaşma dediğiniz şey, bence budur. Zaten Türkiye'de mobbingle çok uğraştım, orası da beni mutlu etmeyecek. Burda tutunduğum şey, iş dışındaki hayatım (K40, Lgbt, 40, Londra).

K40'nın Türkiye'deki olumsuz iş yaşamanın profesyonel ve kişisel yaşamını da aynı şekilde kötü etkilediği ifadelerinden anlaşılmıştır. Bu durum yabancılaşma ile mücadele etmesini zorlaştırmıştır. Buna karşın İngiltere'deki iş deneyiminde gizli bir mobbing olduğunu ve iş ortamında sosyal olarak kabul görme konusunda zorlandığını ifade eden K40, bu durumun da kendisinde yabancılaşma hislerine yol açtığını belirtmektedir. İngilizce iletişim kurma konusunda zorluk çekmesi, profesyonel ortamlarda tam anlamıyla kabul görmemesine yol açmıştır. Bu da dil bariyeri nedeniyle yaşanan gizli mobbing ve dışlanma duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Ancak iş dışında kurduğu hayat, bu yabancılaşma hissiyle başa çıkmasında önemli bir destek mekanizması olarak öne çıkmaktadır.

4.2.2 İngiltere'deki iş yaşamı

Göç edilen ülkedeki yeni iş dinamiklerinin, bireyin kişisel ve profesyonel gelişimini ne yönde etkilediği araştırmada ele alınan unsurlardan biridir. Bu bağlamda görüşmelerde elde edilen verilere ilişkin bulgular değerlendirilmiştir.

> İşinizde ne kadar iyi olursanız olun, İngiliz olmamanız sizi geri düşürüyor. Çalışma ortamım çok iyi, hybrid çalışıyorum zaten. Gün içinde online birçok toplantıya giriyorum, yüz yüze geldiğimde de herkes kibar. Eee ne oldu o zaman derseniz, bi terfi konusu olduğunda certifation bahaneydi. Bunu çok iyi biliyorum ama İngilizler o kadar politik ki, pokerface hepsi. Gerçek duygularını çok başarılı gizliyorlar. Açık vermedikleri için, saldıracak bi taraf bulamıyor insan (K6, K, 33, Bishop's Stortford).

Bu görüşmede, K6 iş hayatında başarılı olmasına rağmen, İngiliz olmamanın terfi sürecinde kendisini geri planda bıraktığını ifade etmektedir. Bu durum, "ayırımcılık" olarak adlandırılabilir. Katılımcının, yeterlilik ve sertifikasyon gibi gerekçelerle değil, gizli kültürel ayrımcılıkla karşılaştığı görülmektedir. K6 iş yerindeki kültürel gözlemini yüzeyde görünen kibar ve politik davranışların altında, kültürel önyargılar ve ayrımcılığın gizlenmesini olarak tanımlamakta, kariyer ilerlemesini engelleyen bir faktör olarak görmektedir.

> Yeni bir şeyler öğrenmek keyifli ama kırk yaşında biraz yavaş olabiliyor. Bildiğim bi alanın dışında, yeni şeyler öğreniyorum ve bunu bi erkek olarak yapmak alışılmışın dışında. Kariyerimden alakasız ve kadınlar arasında daha popüler olan bir konuda, aslında kendime alan açmaya çalışıyorum. Türkiye'de iyi örnekler var ama onlara gay gözüyle bakılıyor, siz de biliyorsunuz… ben gay değilim, olabilirdim, burda buna çok takılacaklarını sanmıyorum. Burada otuz yıl öncesine kadar lgbt mevzusu bizdeki gibi tabuydu. Zamanla bu değişti ve pride yürüşlerinin merkezi artık Londra olmuş. İnsanlar, burda gözlemimi söylüyorum, ne giymişin, ne iş yapmışın, vallaha billaha bakmıyorlar. Tabi ki çoğunluktan bahsediyorum, dünyada hiçbir ülke mi diyelim toplum mu diyelim, yüzde yüz kusursuzluklarla hayatta kalmıyor. Çoğunluk üzerinden bi değerlendirme yapıyorum. Bu ülkede erkek astrolog olmam şimdiye kadar tuhaf

> karşılanmadı. Şöyle, bankacılık kariyerini bırakmış bi astrolog olmam hiç karşılanmadı. Gidin bunu Pınarbaşı'ndaki dedeme söyleyin. Beni siler atar, torun dinlemez. Bunu dini tabulara bağlıyorum, yetiştirilme tarzları katı, acımasız olmak ve cezalandırmak üzerine bi aile ve okul eğitimi alınmış. Burda durum değişmiş. Belli bir şey bu (K14, E, 42, Brighton).

Türkiye'de toplum tarafından belirli mesleklerin cinsiyet ve cinsel yönelimle ilişkilendirildiğini ifade eden K14, İngiltere'de bu tür normların daha esnek olduğunu belirtmektedir. Kariyer değiştirme ve toplum tarafından alışılmışın dışında bir meslek (erkek astrolog) seçmesi, toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollerin esnekliği konusunda önemli bir bulguyu ortaya koymaktadır. Katılımcının ifadeleri değerlendirildiğinde, İngiltere'deki toplumun daha kabul edici ve açık fikirli olduğu, geleneksel cinsiyet rolleriyle ilgili katı tutumların zayıfladığı, bu durumun bireylerin kariyer tercihlerine ve kimlik inşasına olumlu yansıdığı görülmektedir. Türkiye'deki toplumsal normlar, katılımcının belirttiği gibi, cinsiyet ve meslek rolleri konusunda daha yargılayıcı olabilmektedir. Bu bulgu, katılımcının İngiltere'de mesleki kimlik oluşturma sürecinde daha özgür hissetmesine ve kendi potansiyelini keşfetmesine olanak sağladığını göstermektedir.

> Sektörümde tanınmamak büyük problem. Türkiye'de bu işi yapan sayılı isimlerden biriydim. Hala bağlantılarım çok sağlam. Burda ise noname olarak sıfırdan başlamak inanılmaz zor. Sahip olduğum tüm forsum ki hani gerçekten işimde iyi olduğum için söylüyorum, burda beş para etmiyor. Kendimi uluslararası bi camiaya tanıtmaya ve iş almaya çalışıyorum (K23, E, 34, Kent).

Sirkeci ve Açık'ın (2015) İngiltere'de göçmenlerin ekonomik uyumu ve iş gücü piyasasındaki durumları hakkındaki çalışmaları, eğitimli olmanın göç edilen ülkede bir dezavantaja dönüşebileceği yönünde veri sağlamaktadır. Benzer şekilde K34 Türkiye'de sektörde tanınmış biri olduğunu, ancak İngiltere'de "noname" yani tanınmayan biri olarak sıfırdan başlamak zorunda kaldığı vurgulamıştır. Bu durum, sahip olduğu mesleki prestijin uluslararası alanda bir değer taşımadığını ve kendini yeniden tanıtmak zorunda kaldığını göstermektedir. Aynı zamanda göçmenlerin küresel iş gücü pazarında kendilerini kabul ettirme çabalarının bir yansıması olarak görülebilir.

> Şüphesiz İngilizce. Ürün yerleştirme, arkada stok takibi filan yaptığımda kendimi daha iyi hissediyorum, ama müşteriyle yüz yüze kaldığımda anlamadığım şeylerde çok utanıyorum, moralim bozluyor. Pazarda kızlar ya da eşim yanımda oluyordu, bi de kendi işim, kimseye hesap vermek zorunda değilim, kocaman Turkish delight yazıyor, belli yani, anlamasam, dilim sürçse kendimi dipte görmüyordum. Burda sorumlu olduğum bi iş yeri olduğu için, daha dikkat etmeye çalışıyorum. Haa dilim tabi ki daha çok gelişti ama arada yine anlamadığım, günlük dilden şeyler söylendiğinde içimde belli etmemeye çalıştığım bi titreme oluyor. Supervisordan yardım istiyorum, bundan önceki gıcık, nemrut bi adamdı, ama son yedi aydır daha anlayışlı bi kadın başladı. Onunla daha rahat gidebiliyorum. Sonuçta dil hep önüme çıkacak, burda doğmadım, ana dilim değil, elimden geldiği kadar kırkımdan sonra bu kadarını yapabiliyorum (K31, K, 43, Birmingham).

Yukarıdaki görüşme değerlendirildiğinde, katılımcının İngilizce iletişimde zorlandığı ve bu durumun hem mesleki hem de kişisel yaşamını etkilediği görülmektedir. K31 özellikle müşteriyle yüz yüze geldiğinde dil yetersizliğinin bir utanç ve moral bozukluğu kaynağı olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte dili geliştirmek için çaba gösterdiğini belirtmiştir. Süpervizörden aldığı desteğin iş ortamında önemli bir faktör olması ve adaptasyon sürecine etkisi olumlu yönde olmuştur. Bu durum, iş yerinde destekleyici sosyal ağların önemine işaret etmektedir.

4.3 Küreselleşme ve Bilgi Edinme

Küreselleşme ve özgürlük kavramlarının göç kararındaki etkilerine bakılarak, göçmenlerin bu kavramlar hakkındaki görüşleri paylaşılmıştır.

4.3.1 Bilgi edinme kaynakları ve Ankara Anlaşması

Modern çağın dijitalleşme etkisiyle bilgiye erişimde internetin geleneksel medyanın önüne geçtiğini düşünülmektedir. Bu yaklaşımla bağlantılı olarak Türkiye'den İngiltere'ye göç eden bireylerin en yaygın olarak kullandıkları kaynaklar öğrenilmek istenmiş ve araştırma hipotezlerine dahil edilmiştir.

Tablo 12. Türk Göçmenlerin Ankara Anlaşması'ndan Haberdar Olma Yolları

		Sayı	Yüzde
Ankara Anlaşması'ndan hangi yolla haberdar oldunuz? Lütfen bir seçenek işaretleyiniz	Haber siteleri ve online medya aracılığıyla	120	60.00
	Aile ve arkadaş çevremden	40	20.00
	Göçmenlik konusunda uzman danışmanlık firmalarından	29	14.50
	Haber kaynakları (gazete -dergi)	8	4.0
	İngiltere'de yaşayan göçmenlerden	3	1.5

Tablo 12 incelendiğinde, Türkiye'den İngiltere'ye göç eden katılımcıların Ankara Anlaşması'ndan haberdar olma yolları arasında en yaygın olarak bilgi teknolojileri kaynaklarının kullanıldığı görülmektedir. Tek seçimli soru tekniğiyle hazırlanan ve seçenekler arasından birincil olanı tespit etmeyi amaçlayan sorudan elde edilen veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların %60'ı (120 kişi) Ankara Anlaşması'nı haber siteleri ve online medya aracılığıyla öğrendiği ortaya çıkmaktadır. Bilgi teknolojileri ve internet kaynaklarının (haber siteleri ve online medya) diğer geleneksel medya (gazete ve dergi) ve kişisel ağlara (aile, arkadaşlar, danışmanlık firmaları) kıyasla daha yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Küreselleşme, bireylerin hareketliliğini artırarak dünya genelinde iş gücü, sermaye ve bilgi akışını hızlandırmıştır. Bu süreç, bireylerin ulusal sınırların ötesinde iş ve kariyer fırsatlarına erişimini kolaylaştırmıştır. Ankara Anlaşması, bu küresel hareketliliğin bir örneği olarak değerlendirilebilir. Anlaşma, Türkiye'den İngiltere'ye göç eden katılımcıların serbest meslek sahibi olarak iş kurmalarına imkân tanırken, onları küresel iş piyasasının bir parçası haline getirmiştir. Ankara Anlaşması bu fırsatları Türk vatandaşlarına yönelik somutlaştırmıştır. Bu bağlamda, Manuel Castells'in "enformasyon çağı" teorisi önemlidir. Castells, küreselleşme ile bilginin ve teknolojinin sınırları aşan yapısını vurgulamaktadır. Katılımcıların internet ve dijital platformlar aracılığıyla dünyadaki iş fırsatlarından haberdar olması ve bu fırsatları değerlendirebilmesi, Ankara Anlaşması gibi yasal düzenlemelerle birleştiğinde, uluslararası iş pazarına uyumu hızlandıran bir yapıyı oluşturmaktadır. Ankara Anlaşması'nın getirdiği göçmenlik düzenlemeleri, küreselleşmenin ekonomik boyutunu pratik bir şekilde uygulama alanına taşımaktadır (Castells, 2010).Bu sonuç değerlendirildiğinde Hipotez 4 "Bilgi teknolojisi insanlar ve ülkeler arasındaki sınırı kaldırmıştır. Türkiye'de yaşayan bireyler, Ankara Anlaşması'ndan haberdar olma

konusunda en yaygın olarak bilgi teknoloji araçlarını kullanmaktadır.” doğrulanmış ve bu bağlamda bilgi teknolojileri ve internet kaynaklarının, araştırmaya katkı sağlayan Türk göçmenlerin Ankara Anlaşması'ndan haberdar olmasında en etkili yol olduğu görülmüştür.

4.3.2 Küreselleşmenin anlamına ilişkin

Küreselleşme, bireylerin iş yaşamından sosyal ilişkilerine, kültürel deneyimlerinden kişisel kimliklerine kadar geniş bir yelpazede etkili olan bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada, Türkiye’den İngiltere’ye göç eden bireylerin küreselleşme süreciyle nasıl etkileşime geçtiklerini ve bu etkileşimin yaşamlarına nasıl yansıdığını katılımcıların verdiği cevaplar çerçevesinde incelenmiştir.

> Mesleğimle ilintili olarak söyleyeyim, Türkiye’de eğitim almış bir insan olarak başka bir ülkede işimi yapmak için fırsat görüyorum ve bu fırsatı değerlendirecek bilgiyi kendimde yeterli görüyorum. Anlatabiliyor muyum, dünyada geçerliliği olan bir mesleğim var ve ben bunu yapmak için kıtalar aşıyorum. Bundan haberim var, biliyorum, başvurular yapıyorum. Bunu küreselleşmenin parçaları olarak görüyorum (K4, K, 30, Luton).

K4'ün ifadelerinde, küreselleşmenin mesleki kimlik üzerindeki etkisinin belirgin olduğu görülmektedir. Katılımcı, mesleki bilgi ve becerilerinin evrensel geçerliliğini vurgularken, küreselleşmenin sunduğu fırsatlardan yararlanma bilinciyle hareket ettiğini ifade etmektedir. Bu, katılımcıların küreselleşme sürecinde mesleki kimliklerini yeniden tanımlamaları ve global iş pazarına uyum sağlama çabalarını göstermektedir.

> Bir kelebek bi yerde kanat çırpar ve sen onu bulunduğun yerde hissedersin. Küreselleşme dediğin şey bir kolektifin içinde olmak. Habersiz kalmak kabil değil. Günümüz dünyasında herkes her şeyi öğreniyor. Sosyal medya müthiş bir şey. Elinin altında dünya tutuyorsun ve o alet seni kolektifin bi parçası yapıveriyor (K5, K, 39, Londra).

Yukarıdaki K5'in ifadeleri değerlendirildiğinde, küreselleşmenin bilgi akışı ve sosyal medya gibi araçlar aracılığıyla kolektif bir bilinç oluşturduğu görüşü öne çıkmaktadır. Katılımcı, küreselleşmenin bilgiye erişimi nasıl kolaylaştırdığına ve bu bilgi paylaşımının

bireyleri global bir topluluğun parçası haline getirdiğine dikkat çekmiştir. Sosyal medya, küreselleşmenin en somut araçlarından biri olmanın yanı sıra dünya çapındaki gelişmelerden haberdar olmak için önemli bir kaynak olarak görülmektedir.

> Herkes her yerden, aynı çatı altında çalışıyoruz. Bu küreselleşmiş iş modelinin bi örneği. Buna uyum sağlayamayanlar kapı dışarı oluyor. Uyumdan kastımız nedir? Yazışmalardaki dil, atıyorum aksanlı konuşmalarda sırıtmadan dinleme, benim de öyle ha, ultra bi İngilizcem yok, ama herkes birbirini pür dikkat dinliyor, küçümseme yok. Özel günlerin takibine özen gösteriliyor, Müslümanın bayramı, Hristiyanın noeli. Bunların hep farkında olmak zorundayız. İnsani olarak da bunu gerekli görüyorum. Yağmur ormanlarındaki kabileler bile o en steril hallerini kaybettiler. Onların nasıl yaşadığını biliyorsak, küreselleşme dünyanın yüzünü değiştirmiş demektir (K23, E, 34, Kent).

Küreselleşmenin iş yerlerindeki kültürel uyum üzerindeki etkisine değinen K23, küreselleşmiş iş modellerinin farklı kültürlerden gelen bireyleri bir araya getirdiğini ve çalışanlarına buna uyum sağlamak zorunda olduklarını belirtmektedir. Burada, kültürel farkındalık ve karşılıklı saygının önemine vurgu yapılmakta ve bu durumun küreselleşmenin bir sonucu olarak dünyadaki her bireye ve topluma özgü değerleri öğrenerek, yaşama dahil etme görüşü öne sürülmektedir.

> Küreselleşme, bilgi ve kültür alışverişi ile dünya genelinde daha fazla çeşitliliğin oluşmasına katkı sağlıyor ama bence bi yandan da benzeşmeyi arttırıyor. Şimdi şurda sokağa çıkıp, yemek yemek istesem, Hint, İspanyol, İtalyan, Lübnan, Portekiz, Kolombiya daha bi sürü ülkenin mutfağını aynı cadde üstünde görebilirim. İngiltere'de değil, herhangi bir Avrupa ülkesinde aynı şekilde çeşitli mutfakları bir arada görebiliriz. Bu artık herkesin herkesi özümsediğini gösteriyor. Çeşitlilik çok fazla ama aynı yerde bir araya gelebiliyorlar. Bahsettiğim benzeşme burda yaşanıyor. Bi Türk olarak, Portekiz natasını (yerel bir tatlı) yerken, bi de kendimce laz böreğine de benzetebiliyorum (K27, K, 33, Bath).

Katılımcı 27'nin görüşleri ele alındığında, küreselleşmenin hem kültürel çeşitliliği artırdığı hem de bu çeşitliliğin benzeşmeye yol açtığına dair bir görüş sahibi olduğu

söylenebilir. Katılımcı, bir caddede farklı ülkelerin mutfaklarının bir arada bulunmasını örnek vererek, kültürel çeşitliliğin yaygınlaşmasına rağmen bu durumun benzeşmeye de yol açtığını ifade etmektedir. Bu, küreselleşmenin bir yandan kültürleri birbirine yakınlaştırırken diğer yandan bir tür homojenleşmeyi de teşvik ettiği anlamı taşımaktadır.

> Devinim diye yorumlayabilirim. Sürekli bi değişim, hareket halinde olan bi dünya çağı. Kişisel deneyimde bile bu hareketliliğin bir sonucu. İngiltereye göç ederken, değişim ve hareketlilik sağlıyorum. Bu şahsi bi deneyim gibi görünse de sadece beni ilgilendirmiyor. Ayrıldığım ülkedeki yaşantım beni ben yaptı ve buraya taşıdı, ordan gelen bağlarımla burada yeni bir hayata dahil oluyorum. Bu şekilde yorum katabilirim. (K34, E, 40, Leeds)

Katılımcı 34, küreselleşme ve göç deneyimine dair ilişkiyi anlatırken, göç sürecini bir değişim ve hareketlilik olarak yorumlamakta ve bu sürecin sadece bireysel bir deneyim olmadığını, aynı zamanda eski ve yeni yaşamlar arasında bir köprü kurduğunu ifade etmektedir. Bu, küreselleşmenin katılımcıların kimliklerini yeniden şekillendirme sürecinde oynadığı role işaret etmektedir.

Katılımcıların derinlemesine görüşmelerde paylaştıkları ifadeleri incelendiğinde, küreselleşmenin iş olanaklarından haberdar olma ve kullanma eğilimleri öne çıkmaktadır. Bu yolla kariyerini tasarlarken, uyum ve değişim konusunda farkındalık kazanmalarının önemine dikkat çektikleri görülmektedir. Küreselleşmenin sunduğu fırsatları kullanarak mesleki kimliklerini yeniden inşa ederken, aynı zamanda uluslararası bir topluluğun parçası haline gelmektedirler. Bauman'ın belirttiği gibi, kimlikleri artık sabit değil, sürekli yeniden şekillenen bir akışkanlık ve esneklik içindedir (2018, s. 140). Bu bağlamda göç deneyimleriyle birlikte, katılımcıların yeni bir kimlik inşa etme çabası içine girdikleri görülmektedir. Ayrıca haber alma kaynaklarının çok hızlı ulaşılabilir olması ve bilgiyi yayma ağı genişledikçe, yeni kapitalizmin işaret ettiği, insanlara risk aldıran ve kendi hayatlarını özgürce belirleme fırsatı sunan bir esneklikle hareket ettikleri görülmektedir. Katılımcıların ifadelerinin derininde, *tüm bu yeni düzen dinamikleri, çalışanların esnek iş koşullarında geçici, parçalanmış, kaygılı hissetmelerine rağmen, sürekli değişime hazır ve her koşula uyumlu bir hal ile dahil olmaları beklentisine* (Sennett, 2018, s. 9-10) dair adaptasyonları ortaya çıkmaktadır.

4.3.3 Kadın ve özgürlük

Türkiye'den İngiltere'ye göç eden kadın katılımcıların, her iki ülkede deneyimledikleri özgürlük algısının farklı dinamiklere dayandığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde, özellikle Türkiye'de kadın olmanın getirdiği beklentiler, kadınların özgürlüklerini nasıl algıladıklarını ve yaşamlarını nasıl şekillendirdiklerini önemli ölçüde etkilemiştir. Katılımcılar, Türkiye'deki toplumsal yapıya, cinsiyet rolleri ve özgürlüklerini sınırlayan faktörlere eleştiri getirirken, İngiltere'de daha özgür ve kendilerini daha rahat ifade edebildikleri bir toplumsal atmosferle karşılaştıklarını dile getirmişlerdir.

> Burada evet ya özgür hissediyorum derim yani. Kim Türkiye'de özgür hissediyor ki, son yirmi yıla bakın çöp. Ne olursa olsun kimse yurdunu bırakmak istemez, bakın dürüst olalım, ama çocukların geleceği için, gelecek için bi sürü endişe duyuyoruz, kendim için de söylemiyorum Türkiye'den göç edip gelmiş bi çok arkadaş da böyle düşünüyor. Dünya kötüye gidiyor. Çeşitlilik güzel bi şeydir. Biz de burda o çeşitliliğin bir parçası olduk, ama uyum gösteriyoruz. Bize gelenler uyumu bozmak istiyor. Bunu göçmenler için söylemiyorum, ayrıştırıcı bi dil var ülkede. Ülkenin yöneticileri, şucu bucu diye lakaplar takarsa, milleti kendini güvende ve özgür nasıl hissetsin (K1, K, 30, Kent).

K1'in Türkiye'deki özgürlüğe ilişkin algısı ve ülkenin son yıllarına dair genel fikri bir memnuniyetsizliği içeriyor. Burada, özgürlük algısının ülkenin siyasi ve sosyal yapısıyla ne kadar bağlantılı olduğunu vurgularken, Türkiye'den İngiltere'ye göç eden katılımcıların ortak bir endişesi olarak çocuklarının geleceği için duyulan kaygı üzerinde durduğu görülmektedir. Katılımcı ayrıca, İngiltere'deki çeşitlilikten memnun olduğunu belirtmiş ancak bu çeşitliliği tehdit eden uyumsuzluklar ve ayrıştırıcı bir dilin varlığına da dikkat çekmiştir.

> Türkiye'de kadın olmak diye bir gerçek var. Bütün gözlerin üzerinizde olduğu bir hayatı yaşamak kesinlikle özgürlük olamaz. Burada her şey dört dörtlük mü diye sesli düşünüyorum, hayır. Hayır ama Türkiye kadar vahim olduğunu sanmıyorum… Şu ana kadar olumsuz bi durum yaşamadım. Genel olarak havayı kokladığımda, kadınları özgüvenli görüyorum. Bunu sağlayan şey, geçmişten

> bugüne iyileştirip taşıyabildikleri durumlar olmalı. Biz haklarımı bi çok Avrupa ülkesinden önce aldık ama bugüne taşıyamadık (K4, K, 30, Luton).

Türkiye'de kadın olmanın zorluklarını vurgulayan K4, özgürlüğün cinsiyetle ilişkili olduğuna değinmiştir. Kadınların Türkiye'deki yaşam koşullarında özgürlüklerini sınırlayan toplumsal baskılardan söz ederken bir kıyaslama yaptığı görülmektedir. Bu noktada, İngiltere'deki kadınların özgüvenli görünümünden etkilendiği ve bu durumun, tarihsel olarak kazanılmış hakların devam ettirilmesine bağlanabileceğini şeklinde yorumlanmaktadır.

> Çağımızda kimse özgür diil. Sahip olduğumuz her şey, ama her şey kendi öz seçimimiz olmaktan uzak. Başkaları için yaşamak kuralını önce kendi akrabalarımızla, mahallemizle öğrendik. Sonra bu geldi hiç tanımadığımız insanların gözetiminde yaşamaya döndü. Elimde tuttuğum şu şey, telefon. Kameralar, dronelar. İzleniyoruz alalen. Buna da ses çıkarmıyoruz, hatta gönüllüyüz. Bu durumda nasıl özgürüm derim, diyemem. Ama özgür irademle de bi katılımım var (K7, K, 40, Londra).

Yukarıdaki K7'nin ifadeleri değerlendirildiğinde, çağımızda kimsenin gerçekten özgür olmadığı görüşü öne çıkmaktadır. Bu görüşün, modern teknolojinin gözetim toplumunu nasıl şekillendirdiği ve bireylerin sürekli olarak izlenmesi fikriyle desteklendiği söylenebilir. Teknoloji aracılığıyla gözetlenmenin, bireylerin özgürlük algısını nasıl etkilediği üzerine verdiği örnekte, günümüzde çoğu insan için vazgeçilmez bir konumu olan telefona dikkat çekmiştir. Bu noktada küreselleşme ve yeni kapitalizmin sağladığı imkanların, bireye sunduğu özgürlük vaadinin aksine sosyal yaşamın her alanında müdahaleci ve yönlendirici rol oynadığı (Saad-Filho ve Johnston, 2007, s. 18-27) görüşüyle desteklendiği görülmektedir.

> Başkaları için yaşayan insanlar olduğumuzu düşünüyorum. Farklı isimler altında pek çok sorumluluk taşıyoruz. Uyanıp gözümüzü açtığımız an, artık toplumun bi üyesi olarak, bize sunulanlara uymak için çalışıyoruz. Yemek yap, çocuk yap, çalış, oku… insanlar bunların kaçını gerçekten istediği için yapıyor ki? Böyle beklendiği için, bu beklentilere otomatik olarak cevap veriyoruz. Şanslı olanlar severek yapıyor, olmayanlar şikâyet ederek (K22, K, 34, Colchester).

K22 kadın olarak üzerindeki toplumsal baskılardan bahsetmektedir. Özellikle ev içi sorumluluklar ve annelik rolü üzerinden, kadınların özgürlüklerinin nasıl kısıtlandığına konusuna dikkat çekmiştir. Katılımcının, özgürlüğü bireysel aktivitelerle ilişkilendirirken, toplumla hareket etmenin özgürlüğü sınırladığını ifade etmektedir. Toplumsal beklentilerin, bireylerin üzerindeki baskı oluşturduğunu ve bu baskının özgürlük algısını şekillendirdiğini düşünmektedir.

Kadın katılımcıların, cinsiyetlerinin özgürlüklerini nasıl sınırladığını açıkça dile getirdiği görülmektedir. Bu, toplumsal cinsiyetin özgürlük algısı üzerindeki etkisini gösteren bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca ifadeleri incelendiğinde, toplumsal yapının bireylerin yaşantısına etkisi ve bu yapıdaki değişimlerin özgürlük algısı üzerindeki rolü dikkat çekici bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye'den İngiltere'ye göç eden katılımcılar, farklı toplumsal dinamiklerle karşılaşmakta ve bu onların özgürlük algılarını yeniden şekillendirmektedir.

4.4 Uyum ve Değişim

Katılımcılara göç edilen ülkeye uyum süreçleri ve değişim karşısında yaşadıkları deneyimlere ilişkin sorular yöneltilmiş ve cevaplar alınmıştır.

4.4.1 Değişim

Değişim için bireylerin yaşamlarını dönüştüren dinamik bir süreç olarak bahsetmek mümkündür. Göç eden bireylerin değişimlerle karşılaştıklarında hem kişisel hem de toplumsal düzeyde birtakım kırılmalar yaşadıkları ve bu kırılmaların göç deneyimi yaşayan katılımcıların ifadelerinde yer bulduğu görülmektedir. Değişimin yaşamlarını nasıl etkilediğini, eski alışkanlıklarını ve yeni deneyimlerini nasıl dengeledikleri aşağıda paylaşılmıştır.

> Ben senelerce değişimden korktuğum için iş değiştiremedim. Sıkışıp kaldım. Ama o kalın kabuğu bi kırınca da iş değiştirmek nerde, ülke değiştirdim, eş değiştirdim. Kendi içimde bi kırılma yaşadım. O beni bugünkü K6'ya dönüştürdü. Aslına bakarsan işimde mutlu olsam ya da eski eşimle mutlu olsam aynı şartlarda yaşardım. Babası memur olan çocukların tarzıdır, ne kazandığını, geline gideni bilmek güven verir. Bi taraftan, içerde yani aradığım şey o. Güven

> duyacağım standart bi yaşam. Kendimce değişimler yaşasam da, standart bi düzen kurmaya çalışıyorum (K6, K, 33, Bishop's Stortford).

K6'nın değişim konusundaki ifadelerine bakıldığında, çocukluğundan beri aradığı şeyin "güven duyacağı standart bir yaşam" olduğu görülmektedir. Bu durum, sosyal güvenceler ve istikrar arayışının, karar alma süreçlerinde etkili olduğunu göstermektedir. Güvenlik, bireylerin hayatlarında öngörülebilirliği ve kontrolü sağlayan önemli bir unsurdur. Bu bağlamda, standart bir düzen arayışı, katılımcının sosyal ve ekonomik güvenceleri önceliklendirdiğini ortaya koymaktadır. Bununla beraber, "kalın kabuğu kırdıktan" sonra radikal bir değişim yaşadığını ve bu değişimin onu bugünkü kimliğine dönüştürdüğünü ifade etmektedir Bu ise boşanma, göç ve iş değişikliği gibi yaşamdaki belli kırılma noktalarının, katılımcının dünyaya bakış açısında dönüşüme yol açtığını göstermektedir.

> Değişimler her zaman iyiyi veya kötüyü kati bir biçimde ifade etmez. Bazı değişimler iyi için olur, bazıları maalesef olumsuz olabilir. Mevcudunu, sahip olduğunu korumak kısmına saygı duyuyorum, ancak çağ yeniye koşup giderken seyirci kalmayı da doğru bulmuyorum. Kabuğunu kırmak için acı duyman gerekirse, duyacaksın. Stressiz günümüz yok, bir yerde soru bildiğimiz yerden geliyor (K10, K, 39, Bristol).

K10, değişimin ne tamamen iyi ne de tamamen kötü olduğunu vurgulayan bir yaklaşım sergilemesine rağmen, yine de değişimin gerekli olduğunu kabul etmektedir. Bu durumun modern toplumlarda bireylerin karşılaştığı yaygın bir ikilemi yansıttığı söylenebilir. Yenilik ve ilerleme arzusuyla, tanıdık ve güvenli olanı koruma isteği arasındaki dengeyi bulma çabası, Bauman'ın (2001)işaret ettiği modernitenin yenidünyalar yaratmadaki dinamik yapısının, istekler ve yetenekler arasındaki çelişkiyi doğurduğu görüşüyle desteklenebilir.

> Değişimin gerekliliğini savunmuyorum ama bazı şeyleri de aynı şekilde bırakmamalıyız. Burda en çok dikkatimi çeken şey, insanların geleneksel bi anlayışı benimsemiş olması. Sonuçta krallıkla yönetilen bi ülkedeyiz ve eskiyi korumak gibi bi alışkanlıkları olduğunu görüyorum. Bu bi yerde iyi olabilir ama bi yerde yüzyılın getirdiği şeyleri de hayata katmaları gerekli. Yani hala bu kadar kâğıt israfı yapmasalar, haberleşmede teknolojiyi kullansalar. Bunun benimle

> ilgisi şurda, yeni geldiğim için gözlem yapıyorum. Neyi nasıl yaptıklarını anlamak için bakıyorum. Sonuçta benim de bilmem lazım, onlar gibi yapmam gereken şeyler var. Burda işte değişim devreye giriyor. Kendi bildiğim uygulamalar, burda değişik yapılıyor. Hatta bence garip olan, bu değişiklik eskiden yaptığım bir şey. Yani benim için eskide kalan bir şey burda nerdeyse hiç eskimemiş (K41, K, 35, Watford)

Yukarıdaki katılımcı değişim konusundaki görüşlerini belirtirken, değişimi zorunlu görmese de bazı şeylerin aynı kalmaması düşüncesini savunmaktadır. Farklı bir kültüre göç eden biri olarak, gözlem yaptığını söyleyen K41, yeni bir ülkeye yerleştikten sonra karşılaştığı geleneksel yapılarla kendi modern alışkanlıkları arasında bir karşılaştırma yapmaktadır. Bu davranışı ele alındığında, kültürel farklılıkların, katılımcıların günlük yaşam pratiklerine ilişkin etkileri ve yeni ortamlara uyum sağlamak için belirli stratejiler izledikleri görülmektedir.

> Değişime ayak uydurmak için o değişimi yaşamak ve uygulamak gerektiğini düşünüyorum. Buraya geldiğimde kolay olacağını düşündüğüm bi sürü şey aslında benim için yeni oldu. 30 senedir bildiğim şeyleri değiştirmem gerekti. En basitinden biriyle tanıştığımda kendi hakkımda bilgi vermeye yatkınım, meraklıyım, evli misin? Çocuk var mı falan, sorarım. Ama burda insanlarla o kadar hızlı samimi olamıyorsun, sınırları olduğunu düşünüyorum. Bizim kadar hızlı dökülme yok. Mesela bu benim için bi değişim. Artık ilk tanıştığımda o bana özel sorular sormadan ben hiç o konulara girmiyorum. Sonuçta bu benim kültürümün bi parçası ve burda benim için bi dönüşüm oldu (K50, E, 32, St. Albans)

K50 kültürel farklılıkların sosyal davranışlarını yeniden şekillendirdiğinden bahsetmektedir. Bu durum, özellikle iletişim biçimleri ve sosyal etkileşimler bağlamında kültürel alışkanlıklarını gözden geçirip, yeni bir ortama kendini adapte etme sürecini ortaya çıkmaktadır. Kendi kültüründen farklı bir kültüre adapte olurken kendi davranışlarının da dönüştüğünü ifade eden K50, değişime ayak uydurmak için o değişimi uygulamak gerektiğini belirtmektedir.

Derinlemesine görüşmelerde değişim için verilen cevaplar değerlendirildiğinde göç, değişim, adaptasyon ve teknolojinin katılımcılar üzerindeki etkileri, değişimi zorunlu görmeseler de gerekli gördükleri ve değişim eğiliminde oldukları yönündedir. Araştırmanın nicel boyutunda yapılan anket çalışmasında 5li likert soru tipiyle hazırlanan "değişime ayak uydurabiliyorum" ifadesi incelenmiştir.

Tablo 13. Değişime Ayak Uydurabiliyorum İfadesine Verilen Yanıtların Frekans Dağılımı

		F	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değişime ayak uydurabiliyorum.	Tamamen katılıyorum	10	5.0	5.0	5.0
	Katılıyorum	76	38.0	38.0	43.0
	Kararsızım/Fikrim yok	42	21.0	21.0	64.0
	Katılmıyorum	45	22.5	22.5	86.5
	Hiç katılmıyorum	27	13.5	13.5	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 13'ün analiz sonucu incelendiğinde %5 "Tamamen katılıyorum", %38 "Katılıyorum", %21 "Kararsızım/Fikrim yok", %22,5 "Katılmıyorum", %13.5 ,"Hiç katılmıyorum" şeklinde cevap verildiği tespit edilmiştir. Bu veriler göre katılımcıların çoğunluğunun (%43) değişime ayak uydurabildiklerini düşündüklerini görülmektedir. Ancak dikkate değer bir kesim (%36) değişime ayak uydurmakta zorlandığını ifade etmektedir. Bu sonuç, değişimin herkes için aynı derecede kabul görmediğini, bazı katılımcılar için zorlu bir süreç olabileceği yönünde çıkarım sağlamaktadır.

Her iki yolla elde edilen verilere bakıldığında, katılımcıların değişim karşısındaki tutumlarının karmaşık ve çok boyutlu olduğu ortaya çıkmaktadır. Frekans verileri, katılımcıların değişime uyum sağlama konusundaki farklılıklarını niceliksel olarak ortaya koyarken, derinlemesine görüşmeler bu farklılıkların nedenlerini niteliksel olarak açıklamaktadır. Katılımcılar, değişimi zorunlu görmeseler bile genellikle gerekli olarak değerlendirmekte ve bu süreçte zorluklarla karşılaşsalar da ayak uydurmaya çalışmaktadırlar. Bu bağlamda, değişimin kaçınılmazlığı ve bireylerin bu süreçle başa çıkma yolları aradığı söylenebilir.

4.4.2 İngiltere'deki hayatın değerlendirilmesi

İngiltere'ye göç eden bireylerin, yeni yaşamlarına dair algıları ve deneyimleri farklılıklar göstermektedir. Katılımcıların ifadeleri, İngiltere'deki sosyal çevre, iş ve günlük yaşam koşullarına ilişkin değerlendirmeler içermektedir. Göç eden katılımcılar, sosyal destek unsurlarından yararlanarak kendilerine stresle baş etme yolları bulmuş, yeni bir sosyal ortamda aidiyet geliştirme süreçlerini gözden geçirmişlerdir.

> Başıma neler geleceğini az çok tahmin ederek gelmiştim, Ilk yıllar tahminimden zor geçti çünkü Pandemi. Ama her yaşanan zorluğa şükrediyorum, çünkü şu anda olduğum noktaya geldiğim için, çok mutluyum. Her gün farklı bir şeyler öğrenme, değişim, farklı insanlar, farklı kültür… iyi ki İngiltere'ye gelmişim. En azından güzel insanlarından ve birçok konuda, benim farklı bakış açılarından bakabilmemde yardımcı olduğu için (K25, E, 32, Oxford).

Katılımcı 25, İngiltere'ye göç etmeden önce bazı zorlukları öngördüğünü, ancak pandeminin tahminlerinden daha fazla zorluk çıkardığını belirtmektedir. Bununla birlikte, bu zorluklar ona farklı bakış açıları kazandırmış ve yeni kültürel deneyimler yaşamasını sağlamıştır. *"Her yaşanan zorluğa şükrediyorum, çünkü şu anda olduğum noktaya geldiğim için, çok mutluyum"* ifadeleri, K25'nin yaşadığı zorlukları "gelişim fırsatı" olarak değerlendirdiğini ve değişime açık olduğunu göstermektedir.

> Aşırı basit bi hayat. Türkiye'deki hayata bakınca burası aşırı huzurlu. Bu bile bazen fazla gelebiliyor. Küçük bi yerde yaşadığımız için, kompakt bi düzen var. Market sayısı belli, pazar ne zaman kurulur, nerde hangi etkinlik var, ne sorun oldu da kim çözdü, hepsini facebook grubundan öğrenirsiniz. Charity'den alışveriş yapmaktan utanmazlar, kalan yemeği paket ettirmekten çekinmezler. Gösterişi yaşantılarında görmek zordur. Yaşlısı, engellisi sokaktadır. Zaten burda kalan göçmenin aklını çelen bu, yarışmak zorunda olmadığın bi yerdesin. Giydiğin kıyafeti nerden aldığın kimsenin ipinde değil (K29, E, 40, Nottingham).

Yukarıdaki örnekte bir kıyaslama üzerinden İngiltere'deki hayatın değerlendirilmesi yapılmaktadır. K29, Türkiye ile İngiltere'yi karşılaştırarak, İngiltere'deki hayatın

basitliğinden ve huzurlu oluşundan duyduğu memnuniyetini dile getirmiştir. İngiltere'deki toplumsal hayatın, bireysel özgürlüklerin ve sosyal baskıların azaldığı bir ortam sunduğunu belirmektedir. Bu durum, katılımcının yeni sosyal çevresinde kendini daha rahat ve özgür hissetmesine yol açmıştır. Bu bağlamda, gösterişsiz yaşam tarzı ve sosyal statü endişelerinin azaldığı bir ortamda, katılımcıların daha az sosyal stres yaşadığı değerlendirmesi yapılabilir.

> Covid sebebiyle işe remote (uzaktan) başlamıştım. O yüzden iş yerine ve iş arkadaşlarına bağlılık konusunda biraz zorlandım. Burdaki iş kültürünü zaten bilmiyorum, bi de hiç yüz yüze gelemeyince, ilk zamanlar çok stresli geçti. Allahtan burda bizimle gelen Türk arkadaşlarım vardı. Onların desteği beni ayakta tuttu. Resmen iş bitince onlara koştum, bi yandan hani çaktırmayım diyorum ama bi yandan anlatmak istiyorum, onlar sağolsun çok destek oldu. Birlikte atlattık diyebilirim. Sonra burayı sevmek için nedenleri görmeye başladım. İş çıkışı yürüyüşler, doğa, spora başlamam. Bunlar İngiltere'deki hayatımın özeti (K44, K, 37, Bristol).

Katılımcı 44, uzaktan çalışmanın yarattığı izolasyon hissini vurgularken, öte yandan Türk arkadaşlarının desteğinin bu süreçte ne kadar önemli olduğunu belirtilmektedir. Burada göze çarpan noktalardan biri "dayanışma" dır. Bireyin zorlukları aşmada etnik gruba veya benzer geçmişe sahip diğer bireylerle dayanışma kurması, yeni bir sosyal çevreye uyum sağlama sürecinde önemli bir faktördür. Sosyal destek, bireyin stresle başa çıkmasına ve yeni çevresine uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır. Şeker (2015) uyum sürecinin göç edenler için psikolojik ve sosyo-kültürel etkiler barındırdığından bahsetmektedir. Psikolojik uyumun stresle ve depresyonla baş etmek gibi becerilere, sosyo-kültürel uyumun ise gündelik yaşamda toplu taşıma araçları ve vergi sistemlerini kullanabilmekten, dil yeterliliği ve baskın toplumla ilişki kurabilme becerilerine kadar geniş bir kapsama sahiptir. Bu noktada K44'ün deneyimi aynı etnik gruptan destek almanın psikolojik uyuma destek sağladığını ortaya koymaktadır.

> Sakin ve kendi halinde bi düzenden bahsedebilirim. Stresi yönetebilecek zaman ve mekanlara burada erişebiliyorum. Kafamı kurcalayan iş konuları oluyor, bazen çok stresli oluyorum. Bi yerde bunu yönetebilmeyi öğrendim. Çünkü

> yaşadığım şehir mi ülke mi bilmiyorum, sessiz. Gürültü yok. O sakinlik bana da tuhaf bi relaxlık (rahatlık) verdi. Burada kalmak için son kurşunuma kadar elimden geleni yaparım. Ankara anlaşmasıyla bağlarım kopsun, gider bi markette ya da kafede çalışırım. Ordan gelecek para bana hayliyle yeter. Üstüne zamanım bile kalır. Türkiye'de böyle bi şeye asla cesaret edemezdim. Bi kere geçim zor, sonra üniversite mezunu olarak ego bile yapabilirdim. Burda öyle düşünmüyorum. Sırf bunun için bile şükrederim (K47, E, 33, Londra).

K47, İngiltere'de daha düşük statülü bir işte çalışmayı kabul etmenin Türkiye'deki durumdan çok farklı olduğunu ifade etmektedir. Öyle ki Türkiye'de üniversite mezunu olarak daha düşük statülü bir işte çalışmanın ego yapmasına neden olabileceğini belirtirken, İngiltere'de böyle bir durumun ona daha fazla özgürlük ve huzur verdiğini söylemiştir. Bu ifade, katılımcının göç sürecinde sosyal statüsünü yeniden değerlendirdiğini göstermektedir. Ayrıca bu durumun sosyalleşme sürecinde esneklik kazanmasına ve yeni sosyal çevresine uyum sağlamasına olanak tanıdığı söylenebilir. Sessiz ve sakin bir yaşam standartına sahip olduğunu belirten K47, bunu stres yönteminde olumlu bir değer olarak nitelendirmiştir. Katılımcının sessiz ve sakin şeklindeki tanımı, çevresel faktörlerin göç ve uyum sürecine etkisini ortaya koymaktadır.

4.4.3 Zorluklar ve tutunma nedenleri

Göç süreci, bireyler için bazı fiziksel ve duygusal zorlukları içinde barındırabilir. Yeni bir ülkeye yerleşmek, dil bariyerleri, kültürel farklılıklar ve aileden ayrılmanın yarattığı özlem gibi durumlar bu sürecin bir parçası haline gelebilir. Ancak göçmenlerin, karşılaştıkları zorluklara rağmen, yeni bir çevrede tutunmak ve uyum sağlamak için çeşitli stratejiler geliştirdiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda katılımcıların göç sürecinde yaşadıkları zorluklar ve buna karşın buldukları tutunma yolları aşağıda paylaşılmıştır.

> Göç kendisi yani zaten kolay bi şey değil ki. Daha önce de söylediğim gibi kim yurdunu temelli bırakıp gitmek ister ki? Biz tezcanlıyız, bekle bekle bekle her şey yavaş burda. Bunları yaşamak kolay değil. Tam miş gibi yaptığımız zamanlar işte bunlar. Haaa bi taraftan da tüm bu sancılı durumlara rağmen sana bir nefes alacak alan veriyor ve katlanmaya değdi diyorsun. Başka türlüsü olsa, olmaz zaten. Yani zorlu taraflarına bakıyorsun, seni ülkenden eden şeylerden

> daha kolay geliyor, sonra da katlanıp alışmaya karar veriyorsun. Alışamayan zaten dönüyor (K1, K, 30, Kent).

Katılımcı 1, göç sürecini fiziksel ve duygusal olarak zorlu bir deneyim olarak tanımlamakta, ancak bununla beraber sürecin ona bir "nefes alma alanı" sunduğunu belirtmektedir. Göç, bireyler için büyük bir dönüşüm anlamına gelir ve bu dönüşüm sürecinde zorluklar yaşanması kaçınılmazdır. K1, göçün yarattığı zorlukların, kaynak ülkede yaşadıkları zorluklardan daha hafif olduğunu ve bu nedenle göç sonrası döneme alışmaya karar verdiklerini ifade etmektedir. Bu ifade değerlendirildiğinde, göçmenlerin adaptasyon sürecinde karşılaştıkları zorlukları nasıl rasyonalize ettiklerini ve bu zorluklara karşı nasıl bir direnç geliştirdiklerini görmek mümkündür.

> Başta bi korkuyla karışık heyecan yaşıyor insan. Şimdi ben dil konusunda hala oldum diyemiyorum. O korku, kendimi nasıl anlatacağım korkusu sizi çok diri tutuyor. Geri çekilmiyorum, üstüne gidiyorum ki gelişebileyim. Aynı şekilde stres yoğun, yeni bir yerde kendimize bir yer bulmak, yerel topluma entegre olmak, yeniden bir hayat kurmak, göçmenler için büyük bir başarı. Bence bunu başardık (K12. E, 34, Bishop's Stortford).

Yukarıda dil bariyeri ve topluma uyum zorluklarını dile getiren K12 için yeni bir dil öğrenmek ve bu dilde kendini ifade edebilmek büyük bir stres kaynağı olarak görülmektedir. Ancak, bu zorlukların üstesinden gelmek için gösterdiği çabanın, sosyal yaşama uyumunu ve gelişimini desteklediği anlaşılmaktadır. Bu tür deneyimler, katılımcının yeni bir toplumsal rol üstlenmesinde önemli bir yere sahip olmuştur. Ayrıca, yeni bir sosyal çevrede kendini kanıtlama sürecini ortaya koymaktadır.

> Çok çok beğendiğim bi laf var; karanlık bi yerdeyken gömüldüğünü hissedersin ama aslında ekilmişsindir. Türkiye'deyken karanlık zamanlar geçirdik, bi çok konuda. Göç kararına bizi iten o karanlığı, aşamamaktı. Buraya gelmeden önce, vize merkezinden mail atıyolar, mailde kabul mu red mi yazmaz. İnanın o mail geldi, eşim bankadan çıkıp Profilo'ya gidene kadar, hiç bi duygum yoktu. Beni aradı vizenin onaylı pasaport resmini attı, ben bi şeyler yeniden başlıyor dedim. Bu yenilik bize iyi geldi. Durağanlık yorucu, ekildiğimizi, burada

> yeşereceğimizi biliyorum. Her zorun yanında bi kolay var (K14, E, 42, Brighton).

K14, göçü "karanlık zamanlardan kaçış" olarak tanımlamakta ve bu süreci bir tür yeniden doğuş olarak görmektedir. Göç kararı alan bireyeler için umutsuzluk, güvencesizlik ve mutsuzluk birer neden olabildiği gibi (Avcı Aksoy, 2020) aynı zamanda yeni başlangıçlar ve umut dolu bir gelecek arayışını temsil eder. Bu bağlamada katılımcının "gömülmek" ve "ekilmek" metaforları, göçün katılımcının hayatında yarattığı derin dönüşümü ve yeniden filizlenme sürecini simgelemekte ve K14'ün göç sürecinde yaşadığı duygusal dönüşümü ve bu süreçte umutlarını nasıl canlı tuttuğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ayrıca göç deneyimiyle birlikte geçmişini yeniden değerlendirip, geleceğini şekillendirme çabası dikkat çekici bir unsurdur.

> Göç fiziksel ve duygusal bir değişim deneyimi. Bu değişime zorunlu olmayan bir konumda bile çıksanız, sizi bi titretiyor. Bildiğini sandığın geçmişini kenara koyup, yeni bir geçmiş yaratmaya gidiyorsun. Her geçen günün geçmişinin bir parçası oluyor. Tertemiz bi geçmiş yazmak için, doğru adımlar atmaya çalıyorsun. Göç doğruyla, yanlışı karıştırmana neden olabiliyor. Duygusal olarak ayrılık duygusunu çok gündemde tuttuğu için, biz erkekler belki daha soğuk kalabiliyoruz, ama küçük bi çocuksan ya da aile ilişkileri sağlam bi kadınsan, savaşın daha büyük oluyor. Eşim kaç kez dönelim dedi. Sabretmek için sebeplerimizi hatırladığında, şu an arayıp sorayım iyi ki kalmışız der (K15, E, 38, Peterborough).

K15 göçün kendisi için yeni bir geçmiş ve kimlik yaratma süreci olduğunu ifade etmektedir. Katılımcı, göç sürecinin doğru ve yanlış kavramlarını karıştırmasına neden olduğunu, bu süreçte duygusal olarak zorluklar yaşadığını ifade etmektedir. Ayrıca geldiği ülkede sahip olduklarını ve aidiyet duygularını bir kenara bırakarak, yeni bir sosyal çevrede yer edinmenin özellikle çocuklar ve kadınlar için daha zor olabileceğini düşünmektedir. Yeni kazanımları ve eski alışkanlıklarıyla çatışma içine giren katılımcı, göçün gönüllü bile yapılsa "titreten" bir sarsılma durumu olduğuna dikkat çekmektedir. Eşinin bu süreçte geri dönme arzusuna karşın sabretmek için sebeplerini hatırlamak, burada tutunmalarını sağlamıştır.

> Aileyi geride bırakmak. Yetmiş beş yaşında anne babam var. Onları orada bırakmak çok zordu. Katlanamadığınız ne diye sorarsanız, onları bırakmak diyebilirim. İmkânım olsa yanımdan ayırmasam. O kadar özlüyorum. Yeğenlerim orda. Ülkenin pasaportu o kadar değersiz ki, öğretmen kardeşim ve eşi vize alıp gelemediler buraya. Ret yediler. Biz gidiyoruz ama gönül ister daha çok bir araya gelebilsek. Yoksa her şey daha kolay olurdu. İnsanı en çok zorlayan şey duygusal yükler. Fiziki sorunlarla baş ederken bu da prosedür ya da yasa deyip, bi tarafına tutunabiliyorsun ama duygusal konularda insan daha güçsüz olabiliyormuş. Bu göçle onu gördüm (K31, K, 43, Birmingham).

Katılımcı 31'in göçün zorlukları hakkında görüşleri değerlendirildiğinde, göçün en zor yanının aileyi geride bırakmak olduğu ve duygusal yüklerin fiziksel sorunlardan daha ağır bastığı tespit edilmiştir. Aile bağlarının güçlü olduğu toplumlarda, aileden ayrılmak büyük bir duygusal zorluk yaratabilir. K31'in ifadeleri, duygusal olarak yaşadığı zorlukların, fiziksel zorluklardan daha derin ve kalıcı etkiler bırakabileceğini ortaya koymaktadır.

Dil bariyerleri, topluma uyum ve aileden ayrılmanın getirdiği özlem gibi unsurlar, katılımcıların adaptasyon sürecinde karşılaştıkları başlıca zorluklardır. Bununla beraber, göç zorluklarla dolu bir süreç olsa da aynı zamanda sunduğu yeni fırsatlar ve gelişim imkanları sayesinde göç edilen ülkede kalma motivasyonunu artıran ve tutunmak için kaynak yaratan bir süreci ifade etmektedir.

4.4.4 Göç ve dil ilişkisi

Göçmenlerin, yeni yerleştikleri toplumun dilini öğrenmesi, uyum sürecinin en önemli adımlarından biri olarak görülmektedir. Ev sahibi toplumun dili, kültürü ve değerlerini öğrenmek, göçmenlerin bu toplumda kabul görmelerini ve uyumlarını kolaylaştırır (Karacan Yücedağ, 2022). Bu bağlamda araştırmada dil hakimiyeti ve uyum ilişkisini kavramak üzere anket ve derinlemesine görüşmelerde sorular yöneltilmiştir. Aşağıda 5li likert soru tipine göre katılımcılara yöneltilen soru ve elde edilen verinin tablosu bulunmaktadır.

Tablo 14. İngilizce Dil Bilgisinin Göçmenlerin Sosyal ve Ekonomik Yaşama Uyum Süreci Frekans Tablosu

		F	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İngilizceye yeterince hâkim olmak sosyal ve ekonomik yaşama uyum sağlamak için avantaj sağlıyor.	Tamamen katılıyorum	116	58.0	58.0	58.0
	Katılıyorum	75	37.5	37.5	95.5
	Kararsızım/Fikrim yok	7	3.5	3.5	99.0
	Katılmıyorum	2	1.0	1.0	100.0
	Hiç katılmıyorum	0	0	0	

Tablo 14 incelendiğinde 116 katılımcı (%58,0) "Tamamen katılıyorum", 75 katılımcı (%37.5) "Katılıyorum", 7 katılımcı (%3,5) "Kararsızım/Fikrim yok", 2 katılımcı (%1) katılmıyorum şeklinde cevap vermiş olup, "Hiç katılmıyorum" ifadesinin seçilmediği görülmektedir. Bu verilere göre, tamamen katılıyorum ve katılıyorum diyen katılımcıların toplamı %95,5 (116 +75 kişi) gibi çok yüksek bir orana ulaşmaktadır. Bu durum, katılımcıların büyük çoğunluğunun İngilizce dil bilgisine hâkim olmanın sosyal ve ekonomik yaşama uyum konusunda önemli bir avantaj sağladığı görüşünde olduğunu göstermektedir. Kararsız olanların oranı ise %3,5, yani oldukça düşük bir değerdedir. Bu değer, çoğu katılımcının dil bilmenin önemini farkında olduğunu, kararsız olanların çok az olduğunu göstermektedir. Katılmıyorum diyenlerin oranı %1,0 şeklinde olup, çok küçük bir azınlık için dil bilgisinin uyum sürecine katkı sağlamadığını yönünde görüşe sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda "Göç edilen ülkenin dilini bilmek, bireylerin göçün getirdiği zorluklarla baş etmelerini ve topluma, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama uyumlarını kolaylaştırır." hipotezi, tabloya göre doğrulanmıştır. Verilere göre, katılımcıların %95,5'i İngilizce dil bilgisine hâkim olmanın sosyal ve ekonomik yaşama uyum sağlamak için bir avantaj sağladığını düşünmektedir. Bu bulgu, hipotez 5'i destekler niteliktedir.

Araştırmanın nitel boyutunda katılımcıların uyum süreçlerinden bahsederken dile ilişkin ifadeleri aşağıda paylaşılmıştır.

> Size yalnızlığımı alıp geldim demiştim. İngiltere bu yalnızlığımda benim potansiyelimi geliştirecek bi ülke. Dil konusunda iyi olmak, işimi yapacağım doğru adresleri bulmamı sağlayacak, buna inanıyorum. Fransa'ya gitsem

> üstümde bir de bu stres olurdu. Anlamak önemli. İş yaptığınız kişiye işinizi doğru anlatmalısınız. Maddi kaygıları kenara koymak mümkün değil. İngiltere'de bunu biraz daha kolay yönetebileceğimi düşündüm. Tabi Ankara anlaşması bunun için harika bi fırsat oldu (K17, K, 34, Liverpool).

K17, İngilizce bilmenin işini doğru yapabilmek ve doğru insanlarla iletişim kurabilmek için önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, İngiltere'nin sağladığı kariyer avantajlarından yararlanırken, dilini bilmenin olumlu etkisi olacağını ve potansiyelini geliştirmek için katkı sağlayacağını düşünmektedir.

> Eşimin İngilizce biliyor olması. Eğer böyle bir yeterliliği olmasa cesaret edemezdik. Sil baştan bir yaşam düzenliyoruz. Bi dünya problemle uğraşırken bi de dil sıkıntısı yaşamayı göze almazdık. Hele buraya geldikten sonra bunun ne kadar doğru bi tahlil olduğunu görmüş olduk. İyi kötü benim de bi şeyleri yapabiliyorum. Aksi olsa, yani anlaşamasak, çok demorilize olurduk. Bazı arkadaşlar bu problemi yaşıyor ve sorsanız ilk söyleyecekleri şey, problem olarak yani, dil bilmemek olur. Çünkü en çok bundan yakındıklarını duyuyorum (K39, K, 38, Londra).

Katılımcı 39', dil yeterliliğinin göç kararında cesaretlerini artırdığını ve uyum sağlama sürecinde kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Eşinin İngilizce bilmesi sayesinde, göç sürecinde karşılaştıkları zorlukları daha kolay aşabildiklerini ifade ederken, dil bilmemeyi diğer göçmenler için büyük bir problem olarak tanımlanmıştır.

> Bizi hayvandan ayıran şey konuşabilmemiz değil mi? Sosyal varlık olma sebebimiz bu. Maalesef boşuna ana dil dememişler. İnsan kedini en iyi anadilinde ifade edebilir, bu da ben öyle düşünüyorum yani, kusursuzca hâkim olduğunuz dil, sizin her anlamda varlığınızı hissetmenizi sağlar. Burada en çok zorlandığım şey, dili kendi anadilim gibi özgürce kullanamamak (K27, K, 33, Bath).

Katılımcı 27'nin ifadelerine bakıldığında, anadilinde kendini ifade edebilmenin önemi öne çıkmaktadır. K27, dilin, kişinin sosyal varlığı ve kimliği üzerindeki etkisi üzerinde

durmuştur. Yabancı bir dilde özgürce kendini ifade edememenin, kendisi için büyük zorluklardan biri olduğu görülmektedir.

Her iki veri incelendiğinde dilin uyum sürecindeki önemli unsurlardan biri olduğu tespit edilmiştir. Nitel verilerdeki katılımcıların ifadeleri, dil yeterliliğinin hem iş bulma hem de sosyal ilişkiler kurma konularında önemli bir avantaj sağladığını ortaya koymaktadır. Bu durum, tablodaki bulgularla da örtüşmektedir. Tablo, göçmenlerin büyük çoğunluğunun dil yeterliliğinin uyum sürecinde ne kadar kritik olduğuna inandığını göstermektedir. Ayrıca nitel bulgular, dil yeterliliğinin sosyal ve ekonomik yaşama uyumu kolaylaştırdığına dair hipotezi desteklemektedir.

4.5 Göç Edilen Ülkede Sosyal İlişkiler

Göç edilen yerde kurulan arkadaşlıklar, göçmenliğin açıklanması ve aidiyet duygusunun gelişmesine ilişkin sorular ve katılımcıların tutumları hakkında bilgiler edinilmiştir.

4.5.1 Yeni arkadaşlıklar

Yeni bir ülkeye göç eden bireyler için sosyal ilişkiler kurmak, uyum sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak bu süreç, dil yeterliliği, kültürel farklar ve kişisel sosyal ihtiyaçlar gibi faktörlerle şekillenir. Bu araştırmaya katkı sağlayan göçmenlerden bazıları, dil engeli nedeniyle arkadaşlık kurmada zorluk çekerken, bazıları aynı dili konuşan veya benzer kültürel geçmişe sahip bireylerle daha anlamlı ilişkiler kurmayı tercih ettiğinden bahsetmiştir.

> Sosyal bi insanım, işim bu. İnsansız kalamam, kapısını çalacak arkadaş ararım. Bi iki tane sevdiğim Türk arkadaşım var, iş yerinden arkadaşlarla da bi kahve içecek kadar samimiyet kurduysam benim için okey demektir. Dilim daha iyi olsa daha çok arkadaş edinir miydim, sohbet için belki evet ama yine insanımla içtiğim çayın tadı başka olurdu. Ya ülkeden, aileden bi haber alıyorsun, bunu seninle aynı yerden gelmiş inanla konuştuğunda bi yere vardırabiliyorsun. İletişimde ağızdan çıkanın karşıda anlam bulması önemli. Bunun en katışıksız şekilde oluşması için aynı havayı solumuş olduğun insana ihtiyaç duyarsın. Ben şimdi yanan ormanların yerine otel için rant sağlamışlar desem ya da hadi basit olsun fırında sütlaç tarifi istesem bunu kiminle paylaşırsam tatmin olurum? Aynı

> yerden geldiğim insanla. Sebebi bu yani, derine inmeden sade haliyle aynı dil, aynı kültür istiyor insan (K10, K, 39, Bristol).

K10, kendini sosyal bir insan olarak tanımlamaktadır. Dilin arkadaşlık kurmadaki rolüne değinen katılımcı öte yandan aynı dili ve kültürü paylaşmanın önemine vurgu yapmaktadır. İngilizceyi daha iyi konuşabilse daha fazla arkadaş edinebileceğini görüşüne rağmen, Türkçe konuşarak Türk arkadaşlarla daha anlamlı bağlar kurduğunu ifade etmesi bir başka bulgu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu, dil becerilerinin arkadaşlıklar üzerindeki etkisini ve dil ile kültür arasındaki bağı göstermektedir. Aynı dili konuşmanın getirdiği konfor, özellikle göçmenler arasında arkadaşlık kurarken önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

> Evet şahane arkadaşlıklar kurdum. Bu bence göç eden insanlar için çok önemli. O yalnızlık ve gurbet kelimesinin o acı hissini unutturan bi şey. Söylediğim gibi kendi dilinde konuşabildiğin insanlarla kurduğun bağ, bi de aynı deneyim üzerinden olunca şahane bir hikâyeye dönüyo. Burda hem Türk arkadaşlar edindim hem de oğlumun okulundan bazı annelerle çok tatlı arkadaşlıklar kurdum. Mesela diyorum ah bi de İngilizceyi tam konuşabilsen daha ne çok arkadaşın olurmuş, bu hali bile çok keyiflim (K27, K, 33, Bath).

Yukarıdaki katılımcı, göçmenlerin yalnızlık hissini yenmek için yeni arkadaşlıklar kurmasının önemli olduğunu düşünmektedir. Ayrıca Türk ve İngiliz arkadaşlar edinmiş olmasına rağmen, dil yeterliliği arttıkça daha fazla arkadaş edinebileceğini belirtmiştir. Yeni arkadaşlıklar, göçmenlik deneyiminin getirdiği yalnızlık ve yabancılaşma duygularını hafifletmede önemli bir rol olarak katılımcı ifadelerinde yer almaktadır.

> Türk arkadaşlarım daha çok, şimdi yalan söylemek istemiyorum. Hala İngilizce konusunda çekincelerim var. İstediğim gibi sosyalleşemiyorum. İster istemez geride durduğumun farkındayım. Eşim çok baskı yapıyor, aslında o baskıladıkça ben kendimi daha yetersiz hissetmeye başladım. Onun yanında hiç konuşasım gelmiyor. Bu arada İngilizce seviyem C1. Baya baya kursa gittim. Ama yok yani, bi İngilizce karşılaştığımda ellim ayağıma giriyor. Nedeni tamamen kendime güvensizliğim. Dalga geçerler diye utanıyorum. Bu yaşta alaycı bakışlar beni daha çok üzer. Buna eminim, çünkü yaşadım. O yüzden zorda kalmadıkça

İngilizlerle konuşmuyorum, göçmenlerle daha rahat iletişim kuruyorum (K42, K, 38, Londra).

K42 dil yeterliliği olmasına rağmen, özgüven eksikliği nedeniyle İngilizce konuşanlarla arkadaşlık kurmakta zorlandığını ifade etmektedir. C1 seviyesinde İngilizce bilmesine karşın, sosyal ortamlardan kaçındığını ve bunun da yeni arkadaşlıklar kurmayı zorlaştırdığını belirtmektedir. Bu durum, sosyal kaygıların dil becerilerinin üzerindeki etkisini ve bu kaygıların yeni arkadaşlıklar kurmada nasıl bir engel oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

"Yeterince. Yani yalnız değilim. Tabi ki Türkiye'deki gibi çok arkadaşım yok. Ama öyle bi şeye, öyle bi kalabalığa da ihtiyacım yok. Hâl hatır soranım var, sıkılsam gel bi kahve içelim diyebildiğim var. Bu kâfi." (K36, K, 41, Canterbury)

Katılımcı 36 diğer katılımcılardan farklı olarak, fazla arkadaşa ihtiyaç duymadığını, hâlihazırda sahip olduğu arkadaşlarının kendisine yettiğini ifade etmektedir. Bu ifade, katılımcıların sosyal ihtiyaçlarının kişisel farklılıklar gösterebileceğini ve herkesin aynı yoğunlukta sosyal bağlara ihtiyaç duymadığı göstermektedir. Ayrıca göçmenlerin sosyal uyum sürecinde yeni arkadaşlıklar kurma konusundaki yaklaşımları, kişisel tercihleri ve sosyal ihtiyaçları doğrultusunda değişebilmektedir.

Tablo 15. Arkadaşlık Kurma Eğilimlerine İlişkin Frekans Tablo

		F	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İngilizler ile arkadaşlık kurmak konusunda çekimserim.	Tamamen katılıyorum	8	4.0	4.0	4.0
	Katılıyorum	40	20.0	20.0	24.0
	Kararsızım/Fikrim yok	44	22.0	22.0	46.0
	Katılmıyorum	70	35.0	35.0	81.0
	Hiç katılmıyorum	38	19.0	19.0	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 15'teki bulgulara göre, katılımcıların %24'ünün (Tamamen Katılıyorum + Katılıyorum) İngilizlerle arkadaşlık kurma konusunda çekimser olduklarını görülmektedir. Bu durum, dil yetersizliği ve sosyal kaygılar nedeniyle İngilizlerle etkileşimde zorluk yaşadıklarına işaret etmektedir. Öte yandan, ankette yer alan "Türkiye'den göç eden diğer göçmenlerle arkadaşlık kuruyor musunuz?" sorusuna verilen cevaplar, göçmenler arasında güçlü bir sosyal ağın varlığını göstermektedir.

Aşağıda anket verileri ve derinlemesine görüşmelerdeki katılımcı ifadeleri birlikte paylaşılmış ve tutarlılıklar değerlendirilmiştir.

Katılımcıların 145'i "evet" yanıtını vererek, göç ettikleri yeni ülkede kendileri gibi Türkiye'den gelen göçmenlerle arkadaşlık kurmayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, aynı kültürel köklere sahip olmanın ve ortak deneyimleri paylaşmanın, göçmenlerin birbirileriyle daha kolay ilişki kurduklarına işaret etmektedir. Derinlemesine görüşmelerde katılımcıların ifadeleri ortak deneyimin önemini göstermektedir.

"Türkiye'den gelenlerle irtibatta olmak başka bi tat veriyo. Dil bilmemezlikten yana kaygım yok. Ama bi yerde ülkede olup biteni ballandıra ballandıra konuşmak hoşuma gidiyo. O arkadaşlıkları kuramasam eksik hissederdim" (K13, E, 40, Londra).

"Hayır" diyen 38 katılımcı ise, Türkiye'den gelen diğer göçmenlerle arkadaşlık kurmamayı tercih etmediğini belirtmiştir. Bu grup, yeni topluma daha fazla entegre olma çabası göstererek, kültürle ve gündelik hayatla kaynaşmaya yönelik bir strateji geliştirmiş olabilir. Ancak bazı göçmenlerin, kendi topluluklarıyla ilişki kurmanın uyum süreçlerini zorlaştıracağını düşünmeleri nedeniyle bu tercihi yapmış olabileceklerini de gösterebilir.

> Şimdi bi gerçek var, buraya gelip yine full Türklerle takılacaksam, buraya alışmam çok zor olur. Sürekli kendi insanımla birlikte olursam, buradaki hayatı kaçırırım. Şunu kabul etmek lazım, burası yeni bi dünya, ben buranın insanıyla yer içersem, kol kola yürürsem, bi şeyleri anlayabilirim. Bu beni soru işaretlerinden kurtarır. Her düştüğümde keşke demem, buranın insanından destek alırım (K46, E, 35, Londra)

"Belirtmek istemiyorum" diyen 17 katılımcı ise bu konuda net bir yanıt vermekten kaçınarak, sosyal ilişkilerinde kararsız kaldıklarını ya da belki de bu konuya ilişkin mahremiyet arayışında olduklarını yansıtmaktadır. Aynı zamanda, katılımcıların %54'ü (Katılmıyorum + Hiç Katılmıyorum) yanıtı ile İngilizlerle arkadaşlık kurma konusunda çekimser olmadıklarını belirtmektedir. Bu değerin, dil becerilerine güvenen ya da dil bariyerini aşabilen ve farklı kültürlerle etkileşime açık olan göçmenleri temsil ettiği şeklinde yorumlanabilir. Kararsızım/Fikrim yok diyen %22.0 ile 44 katılımcı da ise ne tam olarak çekimser ne de tam olarak açık, değildir.

"İngilizce de sorun olmayınca bi pubta bi pint içerken maçtan ordan burdan konuşacak insan oluyo. Oturduğum sokağın pubına gidip, kafa dağıtmak ve bunun bi lüks değil, kahveye gitmek gibi sıradan olduğunu görmek vallaha çok hoşuma gidiyo (...)" (K11, E, 33, Londra)

Bu oran, göçmenlerin sosyal bağlar kurma sürecinde yaşadıkları belirsizliği ve kararsızlığı yansıtmaktadır. Görüşme verileri ve tablodaki veriler birlikte ele alındığında İngilizlerle arkadaşlık kurma konusunda katılımcıların farklı seviyelerde çekimserlik yaşadığını ve bu çekimserliğin dil becerileri, sosyal kaygılar ve kişisel tercihler gibi faktörlere dayandığını söylemek mümkündür. Çoğunluk, İngilizlerle arkadaşlık kurmada çekimserlik yaşamasa da dil ve sosyal kaygılar nedeniyle bu konuda zorlanan önemli bir azınlık olduğu da görülmektedir. Bu veriler, göçmenlerin sosyal uyum süreçlerinde yaşadıkları zorlukları ve bu süreçte dil becerileri ile sosyal ilişkilerin önemini vurgulamaktadır. Anket sonuçları ve derinlemesine görüşmeler birlikte değerlendirildiğinde, sorulara verilen cevapların tutarlı yansımaları görülmektedir.

4.5.2 Göçmenliğin yeni toplumda açıklanmasına ilişkin

Araştırmada göçmenlerin kendi kültürel kimliklerini koruma, bulundukları topluma uyum sağlama ve "göçmen" etiketine karşı nasıl bir tutum geliştirdiklerini anlamak için derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Aşağıda katılımcıların ifadelerine yer verilerek, konuya ilişkin değerlendirmeler paylaşılmıştır.

> Türkleri çalışkan biliyorlar. Diğer göçmenlere göre yani, Bulgarlar, Sırplar, Yunanlılara göre bizim işimizi düzgün yaptığımızı söylüyorlar. Ama Müslüman olmamız bi soru işareti. Orda bi bağ kurmadıkları için bi tercih yapmak zorunda kalsalar bizi değil, kendi dinlerinden olanları seçerler. Bunun müsebbibi bizim imajımız. Buradaki Türklerin misyonu, bu imajı değiştirmek olmalı. Ben anlatıyorum, açıklıyorum aydın, okumuş, görgülü insanlar olduğumuzu her fırsatta, bakın her fırsatta anlatıyorum. Bilinçaltlarına o bilgiyi yerleştiriyorum. İnsan ülkesinin aynası olmalı. Bu zamana kadar yanlış aynalar tutulmuş, bizlerin bu onur kırıcı algıyı değiştirmek için fırsatı var. Burdaki vatani sorumluluğumuz bu olmalı (K13, E, 40, Londra).

> Söylüyorum, Avrupa ülkesinde bunu söylemek daha zordur, çünkü Türkiyeliye doymuşlar. Kreuzberg'te girişte hoş geldiniz yazıyor, skandal. Şaka bi yana, Avrupa'daki profille burdaki göçmen Türkiyeli profili farklı. Özellikle Ankara Anlaşmalıları farklı görüyorlar, çalışkan, eğitimli, beyaz yakalı. Bu önemli, eğitimli olmak burda fark yaratmış (K30, Lgbt, 36, Londra).

> Hiçbir rahatsızlık duymuyorum. Bence bizim gibi göçmenler onlar için büyük nimet. Suç oranı en düşük göçmen grupları arasındayız, meslek sahibiyiz, İngilizce konusunda kendimizi anlatacak bilgimiz var. Şimdi böyle göçmenlik her dünya ülkesinin kabul edebileceği bir statü olur. Düzeni ne bozar, kuralsızlık. Özellikle Ankara anlaşmalıların öyle bir durumu yok ki. Herkes elinden geldiğince dikkatli adım atıyor. Hatta iddia ediyorum, Türkiye'de olduklarından çok daha fazla kanunlara ve sosyal hayata uyumlular. Çünkü kaybetmek istemediğimiz bir yaşam tarzına sahip olduk. Kaybetmeye değer bulanlar döndü, gitti. Yani göç edenler arasında da otomatik bir eleme gerçekleşiyor. Kalanlar buradaki yaşama tutunanlar. Diğerleri geri dönerek, bu ülkedeki yükü de azaltmış oluyorlar (K49, E, 37, Londra).

Yukarıdaki 3 katılımcının ifadeleri değerlendirildiğinde benzer şekilde değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir. Özellikle Türk göçmenlerin, kendilerinin diğer göçmen gruplara kıyasla çalışkan ve disiplinli olarak algılandığını ifade etmektedirler. Bu, onların toplumda pozitif bir imaj yaratmaya çalıştıklarını ve bu imajı sürdürmek için çaba gösterdiklerini anlatmaktadır. Ancak, aynı zamanda Müslüman kimliklerinin bir soru işareti olarak algılandığının da farkında oldukları söylenebilir. Bu durum, dinî ve etnik kimliğin, göçmenlerin toplumda nasıl yer aldığını ve nasıl algılandığını şekillendiren bir unsur olduğunu göstermektedir. Ayrıca kendilerini ülkelerinin bir "ayna"sı olarak görme eğilimindedirler. Öyle ki, bulundukları ülkede Türkiye'nin imajını temsil etmek ve bu imajı olumlu yönde değiştirmek gibi bir misyon üstlendiklerini hissetmişlerdir. Bu, katılımcıların bireysel olarak ulusal kimliklerine sahip çıkmaları ve bu kimliği koruma isteği olarak yorumlanabilir. Buradaki bulgulara ek olarak Ankara Anlaşması gibi özel statülerle gelmenin, kendilerini diğer göçmen gruplarından farklı bir konumda görmelerine neden olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitimli ve beyaz yakalı olarak bulundukları topluma daha kolay entegre olma ve bu toplum içinde kabul görme

eğilimindedirler. Bu görüş, katılımcıları göçmenler arasında da bir tür hiyerarşi olduğu ve eğitim düzeyinin bu hiyerarşide önemli bir rol oynadığını sonucuna götürmektedir.

> İlk zamanlar bi tık iç huzursuzluk duyuyordum ama sonra o da kalmadı. Dediğim gibi alışıyorum. Çünkü göçmensin yani, alışırken burada yabancı olduğun aklının bi köşesinde duruyor. Bi Amerikalı tereddüt etmeden geldiği yeri söylüyordur ama Türkiye gibi Müslüman bi ülkeden geliyorsanız, ilk zamanlar için konuşuyorum, yanlış anlarlar mı diye düşünmedim diyemem. Sonra bazı ortamlarda konu Türkiye olunca siyasi konuşmalar oldu falan, meraktan sormalarını anlıyorum ama imalı şeyler söylediklerinde canım sıkılıyordu. Hayır öyle değil desem yooo gayet dedikleri gibi şeyler var, ama bi taraftan gururuma dokunuyor, sonra Türk arkadaşlarla hani bu durumu konuştuğumuzda dedik bu böyle yürümez, ya konuyu değiştirip, hava güzel, güneş güzel demek lazım, ya da onlara ayna tutmalıyız. Dünyanın en büyük sömürge devletlerinden birindeyiz. Onlara bunu hatırlatmak içerde bi yerde bizi rahatlatıyor (K17, K, 34, Liverpool).

Katılımcı 17 ifadelerinde, ilk dönemlerde içsel bir huzursuzluk ve yabancılık hissi yaşandığı, ancak zamanla bu duyguların azaldığı belirtmektedir. Bu süreç, katılımcının yeni bir topluma uyum sağlama sürecinin psikolojik bir yönünü ortaya koymaktadır. K17'nin, yabancı bir ülkede yaşarken kendi kimliğini nasıl yeniden tanımladığı ve bu süreçte İngiltere'deki kültürel ve siyasi temsil ile ilgili zorluklar yaşadığını belirtmesi önemli bir bulgu olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 16. Göçmenliğin Açıklanmasına İlişkin Frekans Tablosu

		F	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Türkiye'den göç ettiğimi söylemekten çekiniyorum	Tamamen katılıyorum	6	3.0	3.0	3.0
	Katılıyorum	40	20.0	20.0	23.0
	Kararsızım/Fikrim yok	26	13.0	13.0	36.0
	Katılmıyorum	52	26.0	26.0	62.0
	Hiç katılmıyorum	76	38.0	38.0	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 16 incelendiğinde 3%'ü "Tamamen katılıyorum" ve 20%'si "Katılıyorum" diyerek, Türkiye'den göç ettiğini söylemekten çekinenlerin toplamda 23%'lük bir kesim olduğunu ortaya çıkmaktadır. 13%'lük değer "Kararsızım/Fikrim yok" şeklinde olup, belirsizlik ya

da kararsızlık ifade etmektedir. Buna karşın, 26% "Katılmıyorum" ve 38% "Hiç katılmıyorum" seçeneğini işaretleyen 64%'lük bir kesim ise, göç ettiklerini ifade etmekten çekinmediklerini belirtmektedir.

Anket sonuçlarına göre hazırlanan Tablo 16 ve derinlemesine görüşmelerdeki veriler ele alındığında, katılımcıların bulundukları topluma uyum sağlama süreçlerinde yaşadıkları zorluklar, kimliklerini koruma çabaları ve toplumsal algılara dair endişeleri görülmektedir. Göçmen kimliği, sosyal uyum ve kültürel temsiliyet, göçmenlerin topluma uyum süreçlerini ve günlük yaşamlarını etkileyen kritik unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Göç süreci, her katılımcı için farklı dinamiklere sahip olmakla birlikte, genel olarak, bulundukları toplumla olan ilişkilerini konusunda net olamama ve bu ilişkilerde denge kurmaya çalıştıkları bir mücadele alanı olarak değerlendirilebilir.

4.6 Belirsizlik Kavramına İlişkin

Bauman (2001) bilinmeyene dair duyulan kuşkunun, bireyin eylemini etkilediğini söylemektedir. Bu bağlamda belirsizlik kavramının göçmenlerin göç kararındaki etkisi ve gelecek konusundaki görüşleri öğrenilmek amacıyla kendi ifadeleri değerlendirmeye alınmıştır.

4.6.1 Belirsizliğin anlamına ilişkin

Belirsizlik, bireylerin hayatlarında karşı karşıya kaldıkları kaçınılmaz bir durum olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, belirsizliği günlük yaşamlarının bir parçası olarak kabul ederken, bazıları için bu durumun, göç kararlarının ardındaki önemli bir itici güç haline geldiği görülmektedir. Bu bağlamda, göçmenlerin belirsizlikle başa çıkma yöntemleri ve bu durumun onları nasıl etkilediği üzerine yapılan değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır.

*"Tüm hayat başlı başına bizi belirsizlik içinde yeni güne uyanmaya itiyor. Planladığım ne varsa diyorum, bakın ne varsa yapmak istiyorum, denemek ve olup olmadığını görmek için beklemekten başka elimde bir şeyim yok. Belirsizlik burada. Beklemek zorunda olduklarımızda" (*K14, E, 42, Brighton*).*

> Belirsizlik kesin sonuçları olmayan sınırsız durumlar gibi bi şey. Hep soru işaretleriyle yaşadığınızı düşünün. Geleceği bilemedikçe, sorular artıyor. İnsanın

> büyük takıntısı bu. Geleceği bilmek, bilinmezi yok etmek. Bilmezsek uyku uyuyamıyoruz, insanın en büyük sınavlarından biri bu belirsizlik. Endişelerimizin ana kaynağı olarak görüyorum (K16, Lgbt, 37, Londra).

Yukarıdaki katılımcıların belirsizlik konusundaki görüşleri değerlendirilmiş olup, katılımcıların belirsizliği insan yaşamının kaçınılmaz bir parçası olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. K14 "tüm hayatın belirsizlik içinde olduğu" K16 ise "insanın en büyük sınavlarından biri" şeklinde yorumlamaktadır. Bu durum, sürekli bir endişe kaynağı olarak tanımlanırken, özellikle geleceği öngörememenin getirdiği belirsizliğin katılımcılar üzerinde ciddi bir yük oluşturduğu ortadır. Ayrıca insanların geleceği bilme arzusu, belirsizlikle baş etmeyi daha zor hale getirmektedir.

> Sisli bir yolda araç kullanmak gibi(…) belirsizlik böyle bir şey. Sisin içinde yolu bulmaya çalışırken n'aparız? daha dikkatli olursun, tetiktesindir, tahmin etmeye çalışırsın. Belirsizlik hayatımızda karşımıza neyin ne zaman çıkacağını bilmeden yol almaya benziyor, ürkütücü yani. Bu yola çıkmak tam olarak buna benziyordu. Ne olacağını net bilmeden ya bismillah dedik, geldik. Neye güveniyorsun diye sorsalar bi tek kendime derim, ben elimden geleni yapayım, gerisi Allaha kalmış (K20, E, 31, Luton)

"Sisli bir yolda araba kullanmak" metaforunu kullanan K20, belirsizlik durumunda dikkatli olmanın ve kendi yeteneklerine güvenmenin önemini vurgulamaktadır. Bu, belirsizliğin katılımcılar üzerinde sürekli bir tetikte olma hali yarattığını göstermektedir. Bu noktada "aklın kuşkuculuğunun ve iradenin kararsızlığının, bireyi bilinmeyen karşısında temkinli olmaya zorladığı (Bauman, 2001) görüşünü destekler bir bulgudan söz etmek mümkündür. Ayrıca belirsizlik karşısında kişisel güvence arayışları öne çıkarken, Katılımcı 20 en büyük dayanağının kendi yeteneklerine güvenmek olduğunu belirtmektedir. Belirsizlik karşısında katılımcının kendi içsel kaynaklarına ve inanç sistemlerine yöneldiğini ve bu yolla dayanıklılık oluşturduğunu söylemek mümkündür.

> Hayatta beni en çok rahatsız eden durumlardan biridir ki belki göçümüzün ana nedeni Türkiye'de bazı şeylerin belirsizliği bile diyebiliriz. Her sabah yeni bi gündeme uyanıp, akşam olmadan gündemin değiştiği bi ülkede her şey

> belirsizdir. Bi vatandaş olarak bu güven duymadığın bi yerde yaşama deneyimi bizi buraya sürükledi (K37, 36, E, Hitchin).

Belirsizliğin, göç kararlarında bir rol oynadığına değinen K37, Türkiye'deki sürekli değişen gündem ve belirsizliklerin, göç kararında belirleyici olduğunu ifade etmektedir. Bu durum, belirsizliğin sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde de etkili olduğunu ve göç gibi büyük kararların arkasındaki itici güçlerden biri olabileceğini gösteren bir bulgu olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda belirsizliğin, bireyleri daha öngörülebilir ve istikrarlı bir yaşam arayışına iten bir faktör olarak değerlendirildiğini görülmektedir. Türkiye'den İngiltere'ye göç eden katılımcıların yaşadığı belirsizlik ve güvencesizlik, Bauman'ın belirsizlik kuramıyla yakından ilişkili görülmüştür. Araştırma bulguları, katılımcıların Türkiye'deki ekonomik ve siyasi belirsizlikler nedeniyle göç etmeye karar verdiklerini, ancak İngiltere'de de farklı bir belirsizlikle karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Bauman'ın (2001) ifade ettiği bilinmeyene karşı duyulan şüphe, bireyin davranışlarını doğrudan etkiler ve onu temkinli olmaya iter teorisi, katılımcılar için yeni bir ülkeye uyum sağlamaya çalışırken, dil bariyeri ve kültürel farklılıklar nedeniyle yine bir tür "akışkanlık" ve "belirsizlikle" yüzleşme haline dönmüştür. Akıl, sürekli bir şüphe içinde kalırken, iradenin kararsızlığı bireyi endişe duyduğu bir alanda yaşamaya zorlamaktadır. Modern dünyada istekler ile yetenekler arasında uyumsuzluk ortaya çıkar ve bu uyumsuzlukla başa çıkmak durumunda kalan bireyler yeni stratejiler geliştirmektedirler.

4.6.2 Geleceğe ilişkin düşünceler

Katılımcıların gelecek hakkında düşünceleri hem umut hem de endişeleri içermektedir. Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, belirsizlikle başa çıkma yöntemleri kişisel yeteneklerine olan güven, toplumsal farkındalık, sosyal ve kültürel bağlar gibi unsurlara göre şekillenmektedir.

> Rus edebiyatının en göze çarpan özelliği nedir biliyor musunuz? Rus yazarların eserleri, gelecek konusunda umutları, korkuları, idealleri anlatır. Gelecek bütünüyle bundan ibarettir, duygular ve planlar geleceğin bilinmezliğini diri tutar. Belirsizliği gelecekten ayrı tutamayız. Geleceğe dair planlanan her bir eylem, kendisi zihinde yer bulduğu an belirsizlikle aynı düzlemde ilerlemeye

başlar. Umut ya da kaygı fark etmez. Eylem belirsizlikle tanışmıştır (K15, E, 38, Peterborough)

Katılımcı 15, Rus edebiyatının temel özelliklerinden yola çıkarak, belirsizliği insan varoluşunun ve geleceğe dair düşüncelerin ayrılmaz bir parçası olarak tanımlamaktadır. Geleceği, umutlar ve korkularla şekillenen bir belirsizlik alanı olarak gören K15, bu bakış açısı çerçevesinde, geleceği tahmin edilemez, ancak duygular ve planlarla dolu bir alan olarak nitelendirmektedir. Bununla birlikte gelecek, ne kadar planlanmış veya düşünülmüş olursa olsun, belirsizlikle iç içe geçmektedir. Bu durum, katılımcının umutlarının ve korkularının, gelecek planlarını belirsizliğin zemininde şekillendirdiğini göstermektedir.

Doğrusunu söylemek gerekirse karamsar bakıyorum. Ama burda kocaman bi ama var. Kendimi de eleştirerek aslında olması gerektiğini düşündüğüm şeyden bahsedeyim. Şahıslar veya toplum daha derin bir anlayışa ve farkındalığa ulaşmak için bi çabaya sahip olmalı. Böylece, geleceğin nasıl şekilleneceği konusunda daha bilinçli karar alınır. Bu karamsarlığı ortadan kaldırmak için topluca yapılması gereken bir çabaya ihtiyaç var. Ama ben dahil, kolayı seçiyoruz. Şikâyet ediyoruz. İyiye gideceğine dair umutlarımız azaldı belki, kestiremiyorum. İyiden çok kötüde bir araya geliyoruz, orda ağlamak sızlamak daha kolay. Tek başına bir şeyi düzeltemeyeceğimize inandırıldık. O yüzden birinin eteğinin dibine sığınmak kolay geliyor. Kadercilik, nasıl bir kolaya kaçma, suçu at kadere, yürü. Bu doğru değil. İnsanın zayıflığının kanıtı bu (K18, E, 31, Londra).

K18, geleceğe dair düşüncelerini paylaşırken, karamsar bir bakış açısına sahip olduğunu belirtmekte, ancak bu durumun bireysel ve toplumsal bir eleştiri olarak görülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Geleceğin şekillendirilmesinde toplumsal çabanın eksikliğinden bahsederken, bireylerin kadercilik eğilimine dikkat çekmektedir. Kaderci yaklaşım, belirsizlikle başa çıkma yöntemlerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır, ancak katılımcının bu durumu zayıflık olarak değerlendirdiği görülmektedir. Ayrıca toplumun ve bireylerin daha derin bir farkındalığa ulaşmaları gerektiğini savunmaktadır. Buna

karşılık pratikte bu çabanın gösterilmediğini, bunun yerine şikâyet ve karamsarlığın tercih edildiğini belirtmektedir.

> İyi hislerim maalesef yok. Gençliğimde ümit ettiğim şeylerin tersi durumlara şahit oldum. İyimser olmak lazım tabi ki, ama beni kırkında göç ettiren hayat, gelecekte neler yaptırmaz. Farklı bir kültürde, tatiller dışında gelmediğim bi toplumda kendimi yabancı hissetmekten çekindim. Uyum sağlamak, yeni bir ortama adapte olmak beni rahatsız edebilirdi. Bu korkularım vardı. Doğduğum, büyüdüğüm toplum ve kültür benim kimliğimle özdeşleşmiş. Kızsam da bu böyle. Bu bağları koparmak veya değiştirmek korkusu, göç ederken beni düşündürdü. Sonuçta bunlar gelecek kaygılarımın içinde beni düşündüren, endişe duyduran şeylerdi (K21, E, 44, Luton) .

Yukarıdaki katılımcı ifadeleri, geleceğe dair umutların zamanla nasıl zedelendiğine dair sorgulama içermektedir. K21, gençliğinde sahip olduğu umutların gerçekleşmediğini ve hayatın onu hayal kırıklığına uğrattığını dile getirmiştir. Göç kararı alırken, içinde bulunduğu kültürel bağlarından kopma korkusu ve bu yeni ortamda uyum sağlama endişesi onun en büyük kaygılarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ifade, geçmiş deneyimlerin geleceğe yönelik umutlar ve korkular üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. K21'in doğduğu ve büyüdüğü kültürle olan bağı ve bu bağın kopması ihtimali, geleceğe dair yaşamındaki belirsizlikleri arttırmıştır.

> Umut doluyum. Ben kendi hayatıma baktığımda başardıklarımla gurur duyuyorum. Kendime güvendiğim için, ne zorluk olursa olsun üstesinden bi şekilde, öyle ya da böyle geliyorum. Ha canım sıkılıyor, zaman zaman moralim bozuluyor, ama bunları normal görüyorum, kalk hadi yeni bi gün deyip, savaşmaya devam ediyorum. Bu insanı uyanık tutan bir şey. Monoton bi yaşam olsun eyvallah, güzel ama arada sapmalar olacak ki herkesle aynı olmasın. Kendi seçimlerimizin geleceğe etkisini görelim. Çeşitlilik olsun (K23, E, 34, Kent).

K23 görüşleri ile K20'nin belirsizlik konusundaki görüşleri kendilerine güven duymaları noktasında benzerlik göstermektedir. Her ikisi de geleceğin belirsizliğine karşı kendi yeteneklerine tutunduklarını belirtmiştir. Ayıca Umut dolu bir bakış açısı, K23'ün gelecekten beklentilerini daha olumlu kılarken, bu durumun insanı uyanık ve motive

tuttuğunu ifade etmektedir. Bununla bağlantılı olarak, monoton bir yaşam yerine, yaşamın çeşitliliklerle dolu olmasının ve bu çeşitliliklerin kişinin kendi seçimleriyle şekillenmesinin önemine değindiği görülmektedir.

Yukarıdaki ifadelerin yanında ankete katılan katılımcılara 5li likert soru tipine göre "gelecek ile ilgili kaygılarım var" şeklinde değerlendirme soru olarak yöneltilmiştir. Aşağıdaki tabloda veriler paylaşılmıştır.

Tablo 17. Gelecek Kaygılarına İlişkin Frekans Tablosu

		F	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Gelecekle ilgili kaygılarım var.	Tamamen katılıyorum	35	17.5	17.5	17.5
	Katılıyorum	98	49.0	49.0	66.5
	Kararsızım/Fikrim yok	28	14.0	14.0	80.5
	Katılmıyorum	32	16.0	16.0	96.5
	Hiç katılmıyorum	7	3.5	3.5	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 17 incelendiğinde, "Tamamen katılıyorum" diyen katılımcıların %17,5'inin gelecekle ilgili kaygılarının yoğun olduğunu görülmektedir. Bu değer, belirsizlikler ve gelecekteki olası olumsuzluklar hakkında endişe duydukları şeklinde yorumlanabilir. Katılımcıların neredeyse yarısı, yani %49 oranla "Katılıyorum" u seçmiştir. Bu, katılımcıların büyük bir kısmının gelecekteki belirsizlikler konusunda kaygılı olduğunu göstermektedir. Ancak bu kaygı, "Tamamen katılıyorum" diyenlerden daha hafif bir düzeyde olabilir. Katılımcıların %14'ü bu konuda kararsız ya da net bir fikre sahip değildir. Bu oran, gelecekle ilgili kaygıların farkında olmakla birlikte, bu kaygılarının yoğunluğunu tam olarak belirleyememiş ya da bu konuda tarafsız bir tutum sergilendiği anlamına gelmektedir. Katılımcıların %16'sı (katılmıyorum), gelecekle ilgili kaygılarının olmadığını belirtmiştir. Bu noktada, gelecekteki belirsizliklerle ilgili kaygı yaşamayan veya bu belirsizliklerle başa çıkabilen bir grup katılımcı olduğu söylenebilir. Katılımcıların %3,5'i (hiç katılmıyorum) gelecekle ilgili hiçbir kaygı duymadığını ifade etmektedir. Bu oranın içinde yer alan katılımcıların, geleceğe dair güven duygusu taşıdıklarını veya geleceğin belirsizliklerinden etkilenmediklerini söylemek mümkündür.

Tablodaki veriler ve bireysel ifadeler ele alındığında belirsizliğin katılımcılar arasında yaygın bir endişe kaynağı olduğu ve bu endişenin yaşam kalitesi ve psikolojik sağlık üzerinde önemli bir etkisi olabileceği görülmektedir. Kişisel dayanıklılık ve umut, bazı

katılımcılar için belirsizlikle başa çıkmada yardımcı olurken, çoğunluk için bu konuda zorluk yaşadıkları görülmektedir.

4.7 Göç ve Yabancı Olma İlişkisi

Göç ve yabancı olma ilişkisi, bireyin göç ettiği ülkede kendisini evinde hissedip hissetmediği ya da o ülkeye ne kadar uyum sağladığıyla bağlantılı olarak açıklanabilir. Göçmenlerin yeni bir ülkede karşılaştıkları kültürel, dilsel ve toplumsal zorluklar, bir tür yabancılaşma hissi yaratabilir. Bu yabancılaşma, hem yeni ülkenin kültürüne uyum sağlarken hem de doğdukları topraklarla olan bağların zayıflaması sebebiyle yaşanabilmektedir. Bununla birlikte göçmenlerin yabancı olma durumu, aidiyetlerini sorgulamaya yol açabilmektedir.

4.7.1 Yabancılaşma ve yabancı olma ilişkisi

Göç eden bireyler fiziksel olarak yeni bir çevrede yaşamanın yanı sıra, içsel olarak kendilerini dışlanmış ya da yabancı hissedebilirler. Bu durum, yalnızca başka bir ülkede yaşamaktan değil, aynı zamanda bireyin kendi kültürel değerlerini koruma mücadelesiyle de bağlantılı bir deneyimi içermektedir. Yabancılaşma, sadece fiziksel bir göç deneyimiyle sınırlı kalmayıp, bireyin sosyal çevresi ve kendisiyle olan ilişkisini de etkileyen derin bir süreç şeklinde ele alınabilir.

> Ben mesela yabancı olduğum bir toplumdayım, dillerini konuşsam, çalışsam, çocuğumu okullarına göndersem (…)Bütün bunlar burada yabancı olduğum gerçeğini değiştirmiyor. Mutsuz muyum? Aksine mutluyum derim ama tarif edemediğim bir boşluk duygum var. Bunun sebebi belki sonradan gelmektir, burda doğup büyüseydim belki öyle hissetmezdim (K6, K. 33, Bishop's Stortford).

> Her şey iyi gibi görünse de ben burda yabancıyım. Bi kere dillerini doğru dürüst konuşamıyorum. Gülüyorlar anlamıyorum, kızıyorum cevap veremiyorum. Kaç gece sinirden ağlamışlığım var. Neden cevap veremedim diye çok ağladım. Kaçıyorum bi kere. Yeni bi ortama girsem tedirginim. Bu tedirginlik, kaç yıldır geçmedi. İnan bak hafifledi ama geçmedi (K8, K. 37, Cambridge).

K6 ve K8, göçmen olarak yaşadıkları ülkede uyum sağlamakta zorlandıklarını ifade etmektedir. Dil bariyerleri ve kültürel farklılıklar, bu katılımcıların yeni çevrelerine uyum sağlayamamalarına ve bu nedenle içsel bir boşluk hissetmelerine neden olmaktadır. Bu duygusal boşluk, katılımcıların kendilerini sürekli olarak yabancı ve dışlanmış hissetmeleri, ayrıca endişe duymaları anlamı taşımaktadır.

> Kendi kültürüme ya da burdaki yeni kültüre duyarlılık geliştirmezsem, bizi bir arada tutan değerleri kaybetmişiz demektir. Bu aynı şekilde onların da bana karşı duyarlılık göstermeleri anlamına gelir. Birimizi anlamadığımız anda, yabancı olmuşuz demektir. Birbirimizi anlamadığımız bi yüzde ellinin içine sıkıştık. Ötekileştirildik. Tahammülsüzlük ve saygısızlık fikirleri karşı karşıya getirdi. Oysa aynı gökyüzü altında yaşayan bi avuç insanız (K21, E, 44, Luton).

> Özgün sesimi ve değerlerimi kaybetme. Herkesi memnun etmeye çalıştığımız bi dünyada yaşıyoruz. Herkes için yaşamak, kendimizi bi yerlere bırakıp, unutmak tehlikesini de kapsıyor. Biz herkes için yaşayan bi toplumdan geliyoruz. Buraya geldiğimizde kendi için yaşayanlarla karşılaşmak, tuhaftı. Bizim alışagelmiş normlarımızdan farklı bi hayat anlayışları var. Şehirlerini gezdiğimde çok fazla gözlem imkânı buluyorum. Yaşlıları sokakta, çay içerken ya da bi pubta onları görebilirsiniz. Bizdeki yaşlılarımız, yaşlı olmaya meraklı. Bakım seviyorlar, baktırmaktan acayip zevk duyuyorlar. Herkes ömrünü başkası için yaşarken, yaşlılıklarında yaptıkları fedakarlıkların bedeli olarak, kendilerine baktırıyorlar. Ben sesimi ve değerlerimi kaybetmek istemediğimi fark ettiğimde, beni sınırlandıran ya da sorudaki gibi yabancılaştıran şeylerden uzak durmam gerektiğini anladım. Bu yüzden hareket alanımı değiştirmeye karar verdim. Başkaları için değil, kendim için yaşamı seçtim (K28, E, 34, Brighton).

K21'in ifadesinde, göçmenlerin yeni kültüre adapte olma çabalarının, kendi kültürlerine ve değerlerine yabancılaşma ile sonuçlanabileceği vurgulanmaktadır. Aynı şekilde, K28, göç edilen ülkede farklı bir yaşam anlayışı ve değer sistemi ile karşılaştığını, bunun da kendi değerlerini sorgulamasına neden olduğunu belirtmiştir. Bu tür kültürel çatışmalar, bireyin değerlerini koruma çabalarını zorlaştırmaktadır. Öte yandan K28, kendi değerlerini ve sesini kaybetmemek için bilinçli bir çaba göstermesi gerektiğini fark

ettiğinden bahsetmektedir. Göçmenlerin, yeni bir ülkede yaşamaya çalışırken, kaynak ülkedeki yaşam tarzlarıyla, İngiltere'de gözlemlediği yaşam tarzının farklılığına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda kendi ülkesindeki yaşam şekillerinden duyduğu hoşnutsuzluğun bir yabancılaşma yarattığını ve bundan sıyrılmak için göç kararı aldığı söylenebilir.

"Yabancılaşma sadece başka bir ülkede yaşamak anlamına gelmiyor, eminim başka alt anlamları da vardır. Bendeki anlamı bu. Varlığının olduğu haliyle kabul görmemesi diyebilirim. Bunun için acı çekmek ve yabancı hissetmeden yaşayacağın yeri ellerinle inşa etmek gerekiyor" (K30, Lgbt, 36, Londra).

K30, yabancılaşmayı "varlığının olduğu haliyle kabul görmemesi" olarak tanımlamaktadır. Bu ifade değerlendirildiğinde, katılımcının tam anlamıyla kabul görmek için gerekirse acı çekerek, yabancı hissetmeden bir yaşam inşa etmenin önemini vurgulamaktadır. Burada diğerlerinden farklı olarak, yabancı olma durumunu bir göç deneyiminden bağımsız olarak ele aldığı görülmektedir.

> Şehre gelen yabancı, hikâyeyi başlatıyor ya, ben de şöyle düşünüyorum, şu anda çağrıştırdığı şey, yabancı olduğumuz yerde yeni bi hikâye yazmak için harekete geçeriz. Bu ister başka bi ülkede olsun ister evinde yuvanda olsun, yabancı gibi hissettiğinde, yeni bir arayışa girersin. Üzerindeki o bakışlar seni rahatsız etmesin diye ya onlara benzersin ya da onlardan uzaklaşırsın. Yabancılaşma bu süreci kapsar. O yabancılığı anlayıp, kavradığın süreçtir (K31, K, 43, Birmingham).

K31, yabancılaşma sürecini bir farkındalık ve dönüşüm süreci olarak tanımlamaktadır. Yabancı bir ortamda bulunmanın, bireyleri yeni arayışlara itebileceğini ve bu süreçte ya çevrelerine uyum sağlama ya da onlardan uzaklaşma yolunu seçtiklerini belirtmektedir. Katılımcı 31'in ifadeleri, yabancılaşmayı kendini yeniden tanımlama ve konumlandırma süreci olarak gördüğü yönündedir.

Katılımcılar, kendilerini hem doğdukları yere hem de göç ettikleri yeni yere yabancı hissedebilmektedir. Bu durum, dil bariyerleri, kültürel farklılıklar, aidiyet duygusu eksikliği ve değerlerin kaybı gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda

Albert Camus'nun (2016) Yabancı 'da yer alan *"Bugün annem öldü. Belki de dün. Bilmiyorum"* cümlesi, kitabın kahramanı Meursault' nun hayatındaki en önemli olaylardan birine karşı kaldığı kayıtsızlığın, çevresine ve topluma olan yabancılaşmasının bir yansıması olarak yorumlanabilir. Katılımcıların yaşadığı dil yetersizliği, kültürel farklılık ve aidiyet kaybı neticesinde hissettikleri boşluk, Yabancı' daki kayıtsızlık ve yalnızlık duygusuyla paralellik göstermektedir. Tıpkı Meursault gibi, göçmenler de yeni bir toplum içinde kendilerini dışlanmış ve kopuk hissedebilirler, bu da göç sonucu yalnızlık ve anlamsızlık duygusuna yol açan sorunlardan biri olarak ortaya çıkar.

4.7.2 Aidiyet duymaya ilişkin

Aidiyet, tıpkı uyum gibi göç sonrası sürecin önemli unsurlarından biridir. Aşağıdaki katılımcı ifadeleri, aidiyet duygusunun her bireyde farklı şekillerde ortaya çıktığını göstermektedir. Bazıları, çevre ve doğayla kurdukları bağ sayesinde yeni yaşam alanlarına aidiyet hissi geliştirebilirken, diğerleri dil bariyeri ve geçmiş yaşantılarından dolayı kendilerini yabancı hissetmeye devam ettiğinden bahsetmiştir.

"Elimden geleni yapıyorum, belki hiç bi zaman ait hissedemem ama şu halimden memnunum, zorlamaya gerek yok, ait hissetmesem de burada güzel bi hayat için elimden geleni yapıyorum. Bunu daha değerli buluyorum" (K10, K, 39, Bristol).

K10, ait hissetmese bile bulunduğu yerden memnun olduğunu belirtmektedir. Katılımcı 10'nun, yeni bir ülkede aidiyet hissi eksikliği yaşasa da bu durumu kabullenip orada iyi bir yaşam kurma çabası içinde olduğu görülmektedir. Ayrıca aidiyet hissetmemenin mutlu bir yaşam sürmeyi engellemediğini ortaya koymaktadır.

"Hissediyorum. Marketime gidiyorum, ordan parkta bi yürüyüş, ördekleri izle. Şehrin ortasında orman havası. Nefesimi içime çekip, verdiğim an rahatladığımı hissediyorum. Aitlik dediğimiz şey, sahip olduğun şeyin sana tat vermesi. Burada o tadı alıyorum" (K14, E, 42, Brighton).

K14, ait olma hissini doğa ve çevreyle bağlantı kurarak deneyimlemiştir. Ayrıca şehrin doğal ortamında huzur bulduğunu belirtmektedir. Bu veriler, katılımcının doğayla ve çevreleriyle kurduğu ilişkinin, aidiyet hissini güçlendirebileceği göstermektedir.

"Bunca senenin sonunda bi yere ait olmanın ne demek olduğunu anlamaya başladım. Ait hissetmek için, senin o toplumda görünür olman gerekiyormuş. Burda görünen yüzümü gizlememe gerek yok" (K16, Lgbt, 37, Londra).

Katılımcı 16, toplumda görünür olmanın aidiyet hissini arttırdığını ifade etmektedir. Burada, bireyin kimliğini özgürce yaşayabildiği ve kabul gördüğü bir ortamda aidiyet hissinin güçlendiği vurgulanmaktadır. Öte yandan toplumda kabul görmek, katılımcıların kendilerini ait hissetmelerinde önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

"Hayır, bu hiç bi zaman oluru olacak bir şey değil. Ana dilim Türkçe. bu ait olduğum yerin nere olduğunu söylüyor. Burda yaşarım, iyi de yaşarım ama ait olduğum yer burası değil" (K18, E, 31, Londra).

K18, anadilinin Türkçe olması nedeniyle kendisini yeni yaşadığı ülkede ait hissetmediğini belirtmiştir. Bu, dil bariyerinin aidiyet hissi üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu gösteren bir bulgudur. Aynı zamanda, dilin kültürel kimlik ve aidiyet ile nasıl derin bir bağlantıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

> Yaşadığım şehre kesinlikle evet, burdaki evime yuva diyebilirim, bence bu ait hissetmek için çok önemli (…) ocağında yemek yaptığım, uyuduğum, eşimle ve oğlumla zaman geçirdiğim yer yuvam. Ama tüm ülkeye memleketimmiş gibi ait hissetmiyorum. Gerçi kendi memleketime de öyle hissetmiyorum, hele son zamanlarda o aitlik, o bağ kalmadı. Daha çok yabancı gibi hissediyorum. Uçaktan indiğim an kargaşa başlıyor, yoruluyorum orda (K27, K, 33, Bath).

K27, yaşadığı şehre ve evine ait hissettiğini ancak göç ettiği ülkeye karşı aynı duyguları beslemediğini söylemektedir. Bu ifadeler, ev ve şehirle kurulan bağların, ülkeye dair genel anlamda aidiyet hissinden farklı olabileceğini ortaya koymaktadır Bunun yanı sıra K27, kendi memleketine olan aidiyet bağlarının da zayıfladığını belirtmiştir, bu durum göçmenlerin zamanla iki kültür arasında sıkışmışlık hissi yaşayabileceğini göstermektedir.

> Hayır. Burası benim için uygun bi yer desem de sonradan yaşamaya başladığım için, ait hissettiğimi söyleyemem. Belki kızım bunu evet diye cevap verecektir. Çünkü arkadaşları burda, o burda doğdu, kültür bariyeri yok(…) ama benim bi

> geçmiş yaşamım var. Beğenirim veya beğenmem, eleştiririm ama ait olduğum yer doğup, büyüdüğüm yer (K38, E, 44, Londra).

K38, geçmişinin olduğu ve doğduğu yeri, ait olduğu yerin belirleyicisi olarak göstermektedir. Katılımcının, yeni bir ülkede uyum sağlarken geçmişteki kültürel ve toplumsal bağlarını da yanında taşıdığı görülmektedir. Ancak aidiyet oluşmasa da yaşanılan yerin kendisi için uygun olduğu söylemektedir.

> Hissediyorum noktasındayım. Aitlik güçlü bir anlam taşıyor. Ait olabilmek için bulunduğun yerin de seni kabul etmesi gerekir. Tek taraflı bi ilişkiden bahsedemiyorum. Bence bu ülkede ben varım dedikçe, yani ürettikçe, konuştukça, buradaki bir olay hakkında bi duygu hissedebildiğimde, yani şehirdeki tanıdık bir yüz öldüğünde ona üzüldüğümde benim tarafımda bağ oluşmaya başlamış demektir. Aynı şekilde sokakta karşılaştığım biri selamlıyorsa, kahvemi aldığım yer artık ismimi kendi yazıyorsa karşılıklı bir ilişki vardır diyebiliyorum. Bu yavaş yavaş oluşmaya başladı ve beni gerçekten mutlu ediyor. Ait hissetmek insanı güvende tutar. Yani benim için öyle bir anlamı var (K45, K, 39, Londra).

K45, ait olma hissini iki taraflı bir ilişki olarak tanımlamaktadır. Toplumda kabul görmek ve görünür olmak, katılımcının kendisini güvende hissetmesini sağlayan unsurlar arasındadır. Aidiyet hissi, katılımcının kendisini güvende hissetmesiyle doğrudan ilişkili görülmüştür ve bu güvenlik hissi, toplumsal kabul ile güçlenebilmektedir.

Tablo 18. Aidiyet Duygusuna İlişkin Frekans Tablosu

		F	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kendimi buraya ait hissediyorum	Tamamen katılıyorum	13	6.5	6.5	6.5
	Katılıyorum	74	37.0	37.0	43.5
	Kararsızım/Fikrim yok	67	33.5	33.5	77.0
	Katılmıyorum	20	10.0	10.0	87.0
	Hiç katılmıyorum	26	13.0	13.0	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Yukarıdaki tabloda ankete cevap veren katılımcıların aidiyet duymalarına ilişkin durumları öğrenilmek istenmiş ve veriler paylaşılmıştır. Tablo 18 incelendiğinde, yeni ortamlarda aidiyet hissi konusunda farklı görüşler taşıdığını görülmektedir. Katılımcıların sadece %6.5'i kendini tamamen ait hissederken, %37'si bu hisse

katılıyorum demiştir. Ancak, %33.5'i kararsız veya fikri olmadığını belirtmiş, %10'u katılmadığını ve %13'ü ise tamamen katılmadığını söylemiştir. Tablo 18 ve görüşmelerdeki ifadeler ele alındığında tablonun, aidiyet hissinin katılımcılar arasında değişkenlik gösterdiğini ve çok boyutlu bir süreç olduğu görülmektedir. Katılımcıların doğayla, toplumla ve çevreyle kurdukları ilişkilerin aidiyet hissini etkileyen faktörler olmakla beraber, bu süreçte dil bariyerleri, kültürel farklılıklar ve geçmişten gelen bağların nasıl karmaşıklık yaratabileceğine değinilmiştir. Ayrıca zamanla bu süreçte farklı stratejiler geliştirerek, aidiyet duygusunu güçlenebileceği ya da zayıflayabileceği tespit edilmiştir.

4.8 Türkiye'ye Dönüş

Aşağıda katılımcıların Türkiye'ye geri dönme veya yerleşik oldukları ülkede kalma konusundaki düşüncelerini içermektedir. Bu ifadeler, bireylerin göç deneyimleri, aidiyet hisleri, kültürel bağları ve gelecek planları gibi çeşitli faktörler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

> Kuşkusuz. Çocuğum kendi ayakları üzerinde durduktan sonra, ben kendi ülkeme dönerim, o kendi yaşamını kursun, ona karışmam. Ne kadar kızgın olursam olayım, orası memleketim. Bakın ben dil bilen, yüksek öğrenim görmüş, özgüvenli, bekar bi anne ve iş insanıyım. İngiltere'de yaşamak hayalimdi ve bi şekilde bunu başardım. Buradaki hayatımı seviyorum. Bana kattığı her şey için teşekkür ederim. Şu anki huzurumu bu ülkeye borçluyum. Bunun için örnek bi vatandaş olarak yaşıyorum. Mutluyum, daha az kaygılıyım, falan filan. Ama her şeyi bi kenara koyduğumda ölmek istediğim yer orası. Burda başı boş bi mezar istemiyorum. Bi kavuşma gibi düşünebiliriz bunu, bi gün geri dönmek üzere çıkılmış bi yolculuğu memleketimde bitirmek isterim. Nedeni basit, köklerim orda (K6, K, 33 Bishop's Stortford).

K6'nın "köklerim orda" ifadesi, memleketiyle güçlü bir bağ kurduğunu ve nihayetinde oraya geri dönmek istediğini işaret etmektedir. Bu ifadeler, katılımcının aidiyet hissinin doğduğu yere bağlı olduğunu ve bu bağın göç deneyimi boyunca korunduğunu göstermektedir. Öyle ki göç ettiği ülkede bir düzen kurmasına ve huzurlu bir yaşam alanına sahip olmasına rağmen, mezarının Türkiye'de olmasına dair arzusunu dile

getirmekte ve bunu bir kavuşma olarak nitelendirmektedir. Bu bağlamda geri dönme isteğini kültürel köklerine ve memleketlerine olan bağlılığına dayandırdığını söylemek mümkündür.

"Düşünmüyorum, vatandaşlık alıp kalan düzenimi tamamen burda kurmak istiyorum. Türkiye benim için artık tatil demek" (K11, E, 33, Londra).

K11'in geri dönüş düşüncesi değerlendirildiğinde, bulunduğu ülkede yeni bir düzen kurmuş olmaktan memnun ve geri dönmeyi düşünmediği anlaşılmaktadır. K11'in ifadesi, İngiltere'de kurulan düzenin devam ettirilmesi ve Türkiye'nin artık sadece bir tatil yeri olarak görülmesi gibi bir bakış açısını yansıtmaktadır. Bu yaklaşıma göre katılımcıların bazı durumlarda yeni bir ülkede tamamen yerleşik hale geldikleri ve geri dönüşün artık bir seçenek olarak görülmediği tespit edilmiştir.

"Kesin konuşamayacağım bi konu. Aileniz bıraktığınız yerde oldukça bu ihtimal hep vardır. Bi kere ayağınızın biri geldiğiniz yerde oluyor, tatilde gidiyoruz, ziyarete gidiyoruz falan. Tamamen bi terk ediş durumu söz konusu değil" (K17, K, 34, Liverpool).

Geri dönme konusunda kararsız olduğunu belirten K17'nin, "tamamen bi terk ediş durumu söz konusu değil" ifadesi, aile bağlarının ve sosyal ilişkilerinin, geri dönme kararında önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, her iki ülke ile olan bağlarını koruma çabası içinde olduğu anlaşılmaktadır.

> Eşim asla istemiyor. O çok mutlu, işini oturttu. Arabasını aldı. Ofise gidiyor. Onun için her şey hayali gibiymiş. Ben daha o noktaya gelmedim. Tabi ki aile birliğimiz ne gerektiriyorsa ona göre davranacağız ama ben bi gün geri dönmeyi çok istiyorum. Yazlık alalım, uzaktan çalışabildiğimiz sürece, iki üç ay okul kapandığında gidelim istiyorum. Kızımın aile büyüklerini tanımasını ve Türkçe konuşmasını istiyorum. Burada yaşıyoruz diye köklerinden kopartmam. Her şeyi bilsin, dünyayı öyle tanısın (K22, K, 34, Colchester).

K22'nin ifadesi hem İngiltere'de yaşamayı sürdürme hem de Türk kültürel değerlerini ve aile bağlarını koruma isteğini yansıtmaktadır. Bu durum, katılımcının iki kültür arasında kalmışlık hissini ve her iki kültürü de çocuklarına aktarma arzusu şeklinde değerlendirilebilir.

> Sanmıyorum. Kurduğum bi düzen var, yeniden başlamak istemiyorum. Çünkü geri döndüğümde, Türkiye'yi bırakan ben olarak dönmeyeceğim. Bi değişim yaşıyorum ve geri dönmek, buraya geldiğimde yaşadığım benzer zorlukları yeniden yaşamak olabilir. Bunu sadece Lgbt üyesi olduğum için söylemiyorum. Ben sadece cinsel kimliğimden ibaret değilim. Kariyerim var, çevrem var, duygularım var. Bunları yeniden değiştirmek istemiyorum. İleri adım atmalıyım, geriye adım atmak emeklerime ihanet olur. Türkiye, şu an için söylüyorum beni kariyer noktasında mutlu etmiyor (K40, Lgbt, 40, Londra)

K40'ın cinsel kimliği, kariyeri ve duygusal gelişimi, geri dönme kararı üzerinde belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu yaklaşımı, sadece memleketine değil, aynı zamanda kişisel kimliğine ve kariyerine de bir bağlılık hissettiğini ve geri dönmenin bu bağlılıkları tehlikeye atabileceğini düşündüğünü gösteren bir bulgudur.

> Döneceğimizi düşünüyorum. Hatta yaylada ev yapmak istiyoruz. Yaşlılıkta köyümüzde olmak gibi bi hayalimiz var. Rize'nin köyleri doğa olarak buraya çok benzer. Yeşili, doğası bizim anneden babadan gördüğümüz alışkanlıklarımız var. Herkes bi gün köyüne dönmüştür yani. Biz de bu geleneği devam ettirmek istiyoruz (K49, E, 37, Londra).

Katılımcı 49'un geri dönme konusundaki ifadeleri, emeklilik planlarını memleketlerinde gerçekleştirmek istediği, ancak bu planların mevcut yaşamlarından tamamen kopma anlamına gelmediği yönündedir. Buradaki çıkarım, katılımcının yaşamın ilerleyen dönemlerinde kendi köklerine geri dönme arzusu taşıdığını, ancak yine de bulunduğu ülkeyle bağlantılarını koruduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırmanın nicel bölümünde 5'li likert soru tipine göre hazırlanmış ve katılımcıların geri dönme düşüncelerine ilişkin bilgi edinmek için soru yöneltilmiştir. Aşağıdaki baloda elde veriler ve edinilen bulgular paylaşılmıştır.

Tablo 19. Geri Dönüş Eğilimine İlişkin Frekans Tablosu

		F	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geri dönmeyi düşünmüyorum	Tamamen katılıyorum	50	25.0	25.0	25.0
	Katılıyorum	47	23.5	23.5	48.5
	Kararsızım/Fikrim yok	59	29.5	29.5	78.0
	Katılmıyorum	32	16.0	16.0	94.0
	Hiç katılmıyorum	12	6.0	6.0	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tablo 19 incelendiğinde ankete cevap verenlerin %25'i "Tamamen katılıyorum" ve %23.5'i "Katılıyorum" seçeneklerini işaretlediği görülmektedir. Bu, toplamda 48.5%'lik bir kesimin geri dönmeyi düşünmediğini göstermektedir. %29.5'lik bir grup "Kararsızım/Fikrim yok" seçeneğini tercih etmiş olup, bu oran belirsizliği ya da karar vermede zorlandıkları anlamına gelmektedir. %16 "Katılmıyorum" ve %6 "Hiç katılmıyorum" diyenler ise geri dönmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. %48,5 ile tamamen katılıyorum ve katılıyorum seçeneğini işaretleyenler, bulundukları ülkede kök salmış ve geri dönmeyi planlamayan bir grup olarak değerlendirilebilir. Bu kişilerin bulundukları ülkede yaşam kurmuş, kariyer hedeflerine ulaşmış ya da kültürel olarak adapte olmuş oldukları söylenebilir. Kararsız olan %29,5, her iki seçenek arasında gidip gelmektedir. Kararsızlık, katılımcıların ülkeleri ile olan bağlarının hala güçlü olabileceğini, ancak bulundukları ülkede de tutunduklarını şeklinde yorumlanabilir. Aile bağları, mevcut ülke ile memleket arasında denge kurma çabası, geri dönüş ya da kalma kararını zorlaştırabilen unsurlar arasındadır. %22 ise memleketlerine geri dönmeyi düşünenleri kapsamaktadır. Kültürel kimlik, memleket özlemi, aile bağları gibi faktörler, geri dönme arzusunu güçlendirebilir. Bunun yanı sıra, bulundukları ülkede yaşadıkları zorlukların ya da memleketlerine dair olumlu duyguların, geri dönme kararını etkileyen faktörler olması mümkündür.

Her iki veri gurubu değerlendirildiğinde Türkiye'den İngiltere'ye göç etmiş katılımcıların geri dönme kararlarının çok boyutlu bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu süreç, katılımcıların kişisel deneyimleri, kimlikleri, aile ve sosyal bağları, kariyer hedefleri ve bireysel gelişimleri gibi çeşitli faktörlere dayanmakta ve geri dönüş kararlarını etkilemektedir.

4.9 Ankete Cevap Veren Katılımcıların Görüşleri

Araştırmanın nicel bölümünde 200 kişi ile anket yürütülmüştür, bu ankette katılımcılara eklemek/paylaşmak istedikleri bir konu olup olmadığına dair açık uçlu bir cevap alanı bırakılmıştır. Aşağıda kendi istekleri doğrultusunda anketin genel yapısına uygun şekilde görüşlerini aktaran katılımcıların ifadeleri paylaşılmıştır. Bu ifadeler ankete cevap veren katılımcılar çerçevesinde ele alınmış olup, genel olarak göç ve göçmenlik deneyimlerinin, üzerlerinde derin ve karmaşık etkiler yarattığını göstermektedir. Göçmenlik, kişisel menfaatler, ailevi sebepler, çocukların geleceği gibi birçok nedenden dolayı zorunlu hale gelmiş olabilir, ancak bu süreçte karşılaşılan zorluklar ve elde edilen başarılar, göçmenlerin hayatlarını şekillendirmektedir. Göçmenler, hem yeni bir hayata uyum sürecinde duygusal ve psikolojik zorluklarla yüzleşmekte hem de bu süreçte elde ettikleri kazanımların tatminini yaşamaktadırlar. Ancak, göçmenlik her ne kadar başarılı bir yaşam sunarsa sunsun, bu süreçte yaşanan aidiyet sorunları, toplumsal algılar ve dil bariyerleri gibi faktörler, göç deneyiminin karmaşıklığını ve çok boyutluluğunu ortaya koymaktadır.

4.9.1 Zor

Bu ifade ankete cevap veren 200 kişi arasında 47 kez göç ile ilgili görüşlerini paylaşırken kullanılmıştır. Bu görüşler, "zor" kodu altında incelendiğinde, göç sürecinin katılımcılar üzerindeki olumsuz etkilerini çeşitli görüşler ile ortaya koymaktadır. Kişilerin yaşadığı zorluklar, farklı nedenlere dayanmakla birlikte, göçün bireysel, toplumsal ve duygusal yönlerine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

> Sisteme uyum sağlamak zaman alıyor. Türkiye'de uzun yıllar vaktiniz var çünkü orda yasamışsınız, ama burada o vaktiniz yok ve alışkın olduğunuz o düzeni tekrar sahip olmak için çok az vaktiniz var. Zorlayan şey bu. Örneğin ehliyet. Trafiğe kurallara alışmak zaman alıyor, bir an önce ehliyet alıp o sureci bitirmiş olmayı istiyorsunuz ayni Türkiye'deki gibi (A12, K, 37, Londra).

A12 ifadesine bakıldığında, Türkiye'de yıllar boyu oluşturulmuş bir düzenin, yeni bir ülkede ve sınırlı bir zaman diliminde yeniden kurulması gerekliliği öne çıkmaktadır. Ayrıca bu durumu büyük bir baskı unsuru olarak ifade edildiği görülmektedir.

*"Kişisel olarak göçün zorlayıcı etkilerinin farkında olmadan göç edildiğinde büyük hayal kırıklıkları yaşatabileceğini düşünüyorum. Her şey seni neyin beklediğini analiz edebilmek üzerinde toplanıyor. Büyük beklentilere girmeden anın tadını çıkararak yaşamak en doğrusu" (*A8, K, 32, St. Albans).

A8, göç sürecine dair beklentilerin doğru yönetilmediğinde büyük hayal kırıklıklarına yol açabileceğine dikkat çekmiştir. Göçmenlerin, karşılaşacakları zorlukları yeterince öngörememesi durumunda, yeni yaşamlarına uyum sağlamak konusunda ciddi sorunlar yaşayabileceğini belirtmiştir.

"Her ne kadar dil bilsem de İngilizlerin kültürel kodlarına hâkim olmadığından sohbet ederken zorlanmak, bazen şakaları anlamamak ve dolayısıyla arkadaşlık ilişkileri kurmakta zorlanmak. Topluma dahil olamadığım ve asla dahil olamayacağım hissine kapılıyorum açıkçası" (A29 ,K, 32, Londra)

A29, dil bilmesine rağmen İngiliz kültürel kodlarına hâkim olamamanın, toplumsal uyum sürecini zorlaştırdığını ifade etmektedir. Dil bariyerinin dışında, kültürel farklılıkların, sosyalleşme ve arkadaşlık kurma süreçlerinde yarattığı zorluklar, bireyde dışlanmışlık hissine yol açan unsurlar olarak değerlendirilebilir.

> İngiltere'ye geldiğim için pişman değilim dönmeyi de düşünmüyorum ama keşke göç yapmak zorunda olmasam da rahatça ve özgürce kendi ülkemde yaşayıp buraya ve birçok ülke ve kültüre tatile gidebilsem. Ama dünya düzeni iste ve Türkiye'nin durumu başka yapabilecek bir şey yok (A67, E, 34, Kent).

A67'nin görüşleri incelendiğinde göç kararından pişmanlık duymadığını ifade etmesine rağmen, bu kararı zorunluluklar nedeniyle almak durumunda olmanın getirdiği içsel bir çatışma yaşadığı görülmektedir.

> Covid e denk gelinmesi sosyal ve maddi açıdan zorlukları getirdi. Vize uzatma sonuçlarının geç açıklanması/ açıklanmaması hayatımızdaki belirsizlikleri arttırdığından geleceğe yönelik plan yapamamak, ülkeden çıkamamak psikolojik olarak çok etkiledi. Şu anda 17 aydır vize bekliyorum ve bu süreçte kanser olan babamı kaybetmeme rağmen vize başvurumun sonuçlanmamalı nedeniyle TR ye gidemedim (A79, K, 32, Kent).

COVID-19 pandemisinin getirdiği sosyal ve maddi zorluklara dikkat çeken A79, vize sürecindeki belirsizliklerin yaşam planlamasını zorlaştırırken, aynı zamanda psikolojik olarak etkileyen önemli bir faktör olarak belirtmiştir. Özellikle, bu belirsizlik nedeniyle ailesel kayıplar karşısında yaşanan çaresizliğin, göç sürecinin duygusal açıdan ne kadar zorlayıcı olabileceğini gözler önüne seren bir bulgu olarak görülmüştür.

4.9.2 Dil/ ingilizce bariyeri

Ankete içerisinde dil ve İngilizce ifadelerini kullanarak görüşlerini paylaşan 27 kişi yer almıştır. Aşağıda dil yeterliliğinin göçmenlerin sosyal, profesyonel ve kişisel yaşamlarında merkezi bir rol oynadığını ortaya koyan ifadeler bulunmaktadır.

"Dil sıkıntısı yaşıyorum. Benim ailemin İngilizcesi orta seviyede bu da birçok konuda bize sıkıntı oluyor. Ama hızlı bir şekilde dilimizi geliştirmeye çalışıyoruz" (A81, E, 43, Birmingham).

A81, dilin günlük hayatın her alanında kritik bir rolü olduğunu ve dil becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu ifade, göçmenlerin dil konusunda yaşadıkları zorluklarla başa çıkmaya çalıştıklarını, ancak bunun zaman alan ve zorlu bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

> Burada en büyük sorun dil yetersizliği olabilir. Göç ettiğin ülkenin dilini bilmek zorundasın. Bi de Türklerle çalışmak büyük hata. Onlardan uzak durup, yabancılarla is yapmak daha sağlıklı. Ankara anlaşması da aslında yükümlülükleri yerine getirmek kolay değil. Pandemide gelen biri olarak çok zorlandığımı söylemeliyim (A106, Lgbt, 33 Liverpool).

A106, dil yetersizliğinin profesyonel hayatta engel yarattığını ve göç edilen ülkenin dilini öğrenmenin zorunluluk olduğunu vurgulamaktadır. Aynı zamanda, Türklerle çalışmayı hata olarak gören A106, yerel halkla iş yapmanın ve iletişim kurmanın daha sağlıklı olduğu görüşündedir. Bu, dilin iş hayatında uyum ve başarı için önemine işaret ederken, aynı zamanda yerel kültüre uyum sağlamak için dil becerilerinin kritik bir araç olduğunu göstermektedir.

"İngilizce yeterlilik burada iş yapmak ve sosyalleşmek için çok önemli. Biz Akdeniz insaniyiz, arkadaşlık kurmayı, gezmeyi, sohbet etmeyi severiz. Bu alışkanlıkları yerine getirmek için dil bilmek çok önemli. Ben dil konusunda çok çekimserdim ve destek alarak ilerledim" (A109, E, 41, Watford).

"İlki dil bariyeri. Çok iyi konuşup anlayamadığınızda çekimserlik oluyor ve çevrenizin genişlemesi zor oluyor. Bu bariyer olmasa herhangi bir ortama girip insanlarla kaynaşmanız çok muhtemel. o açıdan insanlar çok rahatlar" (A155, E, 42, Londra).

A109, arkadaşlık kurma, gezme ve sohbet etme gibi sosyal alışkanlıkları sürdürmenin, dil yeterliliği olmadan devam ettirmenin zorluğuna değinmiştir. Bu nedenle, dil konusunda çekimserlik yaşasa da destek alarak ilerlemeye çalıştığını belirtmiştir. Benzer şekilde A155 de dil bariyerinin yeni insanlarla kaynaşmada bir problem oluşturduğundan bahsetmektedir. İyi bir dil becerisine sahip olmamak, sosyal ortamlarda çekimser davranılmasına neden olmaktadır. Bu durum, dil becerilerinin, sosyal çevre oluşturma ve göç edilen ülkenin kültürüne uyum sağlama sürecinde önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

4.9.3 Özlem

Ankete cevap veren katılımcılar arasında "özlem, aile, hasret, arkadaşlar" hakkında 29 kişi görüşlerini yazmıştır. Paylaştıkları ifadeler, geride bıraktıkları aile, arkadaşlar, kültürel değerler ve coğrafi özelliklere dair özlemlerini farklı açılardan ortaya koymaktadır.

"Kendi işimi yapıyorum, bi şekilde alıştım buraya. Ama geride bıraktığım ailemi anne babayı çok özlüyorum. Çocuklar ve bazı başka sebeplerle buraya göç ettik. Her şey bir anda kolayca ilerledi desem yalan olur" (A110, E, 40, Watford).

A110, kendi işini kurmuş ve İngiltere'ye alışmış olmasına rağmen, ailesine duyduğu özlemin yoğun olduğunu ifade etmektedir. Bu durum, göçmenlerin profesyonel anlamda ülkedeki yeni yaşama uyum sağlasalar bile, aile bağlarının koparılmasının ve bunun göç sürecindeki zorlayıcı duygusal faktörlerden biri olarak deneyimlediklerini göstermektedir.

“Aile özlemi, özellikle pandemi zamanı yanlarına gidememek çok üzdü, bi de yağmur, bulut usandım, güneşi özlüyorum” (A128, K, 38, Greenwich).

Pandemi döneminde ailesini ziyaret edememenin yarattığı üzüntüyü ve İngiltere'nin sürekli bulutlu ve yağmurlu havasına karşı duyduğu bıkkınlığı ifade eden A128, sadece ailesine değil, aynı zamanda doğup büyüdüğü coğrafyanın iklimine ve doğal çevresine olan bağlılığını ve duyduğu özlemi de paylaşmıştır. Bu noktada iklim gibi çevre faktörleri, göçmenlerin yaşadıkları özlem duygusunu tetikleyebilen bir unsur olarak değerlendirilebilir.

“Ailemi özlüyorum, Cihangir’i özlüyorum. Basitçe bi özlem, ama derin” (A119, E, 39, Reading).

“Arkadaş buluşmalarımızın tadı burada yok, en çok mahallemi ve arkadaşlarımı özlüyorum. Ama eminim onlar da benim yerimde olmak isterdi, acı ama gerçek olan bu” (A149, E, 31, Luton).

A119, Cihangir gibi spesifik bir mekâna duyduğu özlemi dile getirirken, sadece bir yerin fiziksel varlığına değil, aynı zamanda o yerle bağlantılı kültürel ve sosyal deneyimlere duyulan özlemini ifade etmektedir. A149’un ifadesi ise, arkadaş buluşmalarının İngiltere'de aynı tadı vermediği ve özellikle mahallesini ve arkadaşlarını özlediği yönündedir. Bu ifadeler değerlendirildiğinde mahalle kültürü ve sosyal yaşamın, özlem duygusunu derinleştiren unsurlar arasında yer aldığını söylemek mümkündür. Ayrıca, kendi yerinde olmak isteyen tanıdıklarına rağmen, geride bıraktıkları hayatın boşluğunu hissettikleri görülmektedir.

> Kafasında hala soru işaretleri olan biriyim, geri dönüp dönmeme konusunda net olamıyorum. Türkiye’deki eş dost bizim yerimizde olmak istiyor, haklılar bi şey söyleyemem ancak göç etmekte kolay bir karar olmadı. Havasını suyunu özlüyorum, bi yandan da oradaki haberleri görüp üzülüyorum, iyi ki gelmişiz diyorum (A134, K, 34, Londra).

A134’ün görüşleri değerlendirildiğinde, Türkiye'ye geri dönüp dönmeme konusunda kararsız olduğunu ve Türkiye'yi özlediği görülmektedir. Aynı zamanda Türkiye'deki

güncel olaylar ve haberler karşısında yaşadığı karışık duygular, göçmenlerin ülkeleriyle olan bağlarını tamamen koparamadıkları hem fiziksel hem de duygusal olarak iki farklı dünyada yaşama deneyimi şeklinde yorumlanabilir.

4.9.4 Aidiyet

Ankete cevap veren katılımcılardan 23 kişi aidiyet konusuna değinmiş olup, aidiyetin sadece bir yer veya ülkeyle sınırlı olmadığı, aynı zamanda kimlik, kültür ve sosyal ilişkilerle de derin bir bağlantısı olduğu yönünde görüşlerini paylaşmıştır.

> Aidiyet hissi. 2 senedir buradayım ama sanki hiç burada olamamışım gibi hiçbir güzellik bunu unutturamıyor maalesef. Yerimde olmak isteyen onlarca insan var belki de evet, farkındayım. Ama bana soracak olursanız hayat bunu hissetmeye değecek kadar uzun değil. TR'deki ekonomik zorlukların farkındayım. Ama bilmelisiniz ki; bir göçmen olarak ve hatta Ankara Anlaşmalı olarak bir hayat sürdürmek her anlamda zor. Ekonomik olarak hiçbir zaman tam anlamıyla iyi olamıyoruz belki de olur gibi olursak da tek bir TR tatilinde bütün birikim (vergi ve vize masraflarından kalırsa tabi) bitiyor. Vize bekleme sürecinden zaten hiç bahsetmek istemiyorum. Bunlar çok ağır duygular inanın bana. Bir kadın olarak şu an da 1+1 evimde ekonomik olarak kendime yeterek yaşıyorum. Evet bu kulağa hoş geliyor öyle değil mi? Kim istemez ki zaten 1+1 evde, ahşap masalı, L koltuğu olan bir evde yalnız yaşamayı:) üstelik Avrupa'da. Olağanüstü:) Söyleyecek çok şey var içimde biriken. Özetleyecek olursam, bana bu hayatın kısa bir tanımı var. 11 ay gece gündüz çalışıyoruz ki tek 1 ay TR'ye gidip sevdiklerimizi görelim diye gerçekten buna değer mi bilemiyorum. Öyle ki burada 40 yıldır yaşayan insanların da hâlâ aynı duyguları beslediklerini ve ait hissetmediklerini görüyorum. Ben dönme planları yapan ama ekonomik olarak biraz güçleşmeye çalışan 27 yaşında bir kadınım. Bu biraz uzun oldu belki de ama umarım hislerimi anlayabilmişsinizdir. Bana da çok iyi geldi, teşekkür ederim (A34, K, 27, Manchester).

A34, İngiltere'de geçirdiği iki yıl boyunca kendini hiçbir zaman tam anlamıyla ait hissedemediğini, yerleştiği ülkenin sunduğu güzelliklerin bile bu aidiyetsizlik hissini değiştirmediğini ifade etmektedir. Göçmenlik sürecinin getirdiği ekonomik zorluklar,

vize süreci gibi problemler, bu aidiyetsizlik hissini derinleştirirken, içinde bulunduğu durumu sorgulamakta ve bu nedenle geri dönme planları yaptığını belirtmektedir. Bu durum göç ettiği yerde ekonomik veya sosyal başarı elde etmesine rağmen, aidiyet duygusunun eksikliği nedeniyle tam bir memnuniyet yaşayamadığını göstermektedir.

> Yaklaşık 6 sene önce, henüz 22 yaşındayken tek başına göç etmiş biri olarak gittim geldim, 4 senedir temelli Ankara anlaşmalıyım, ben dahil birçok Türk göçmenin bir süre sonra aidiyet problemleri yasamaya başladığını gözlemliyorum. Ekonomik, sosyal, kültürel anlamda bambaşka hayatlar yasamaya başlıyoruz bir yerden sonra ve ne göçtüğümüz ne de doğup büyüdüğümüz topraklara tam olarak ait hissediyoruz kendimizi. Ben bunu kendimce arafta yaşamak olarak nitelendiriyorum ve yaş aldıkça bu durum beni daha da üzüyor. Benim gibi göçmen olan arkadaşlarımla bu tarz konuları her konuştuğumuzda onların da benzer şeyler hissettiğini gözlemliyorum ve hepimize Çelik'ten Ateşteyim şarkisini armağan ediyorum. Gitsem gidemem, kalsam kalamam, sevsem sevemem şaştım bu işe! Benim nezdimde göçmen olmanın genel psikolojisi maalesef budur (A75, K, 28, Brighton).

A75, göç deneyime dair yaşadığı "arafta olma" durumun net bir şekilde ifade etmektedir. Ne tamamen göç ettiği ülkeye ne de doğup büyüdüğü topraklara ait hissedemediğini söyleyen A75 için bu durum, psikolojik bir yük yaratmış ve zamanla artan bir üzüntü kaynağına dönüşmüştür. Ayrıca içinde olduğu durumu "ateşte olmak" şeklinde tanımlayarak, sürekli bir çıkmazda olma hissinden bahsetmektedir. Bu aidiyetsizlik duygusunu, yalnızca bireysel bir deneyim olarak değil, aynı zamanda birçok göçmenin ortak bir sorunu olarak da gördüğünü dile getirmektedir.

> Kendimi Türkiye'ye hic ait hissetmedim, hep dışarıdan gelmiş biri gibiydim. İngiltere'ye daha ait hissediyorum. Her ne kadar zaman geçtikçe daha fazla görüp bildikçe pek hayranlık besleyemesem de yine de Türkiye'den iyidir. Tabi ki çok kişisel bu söylediklerim. Kendimde bir gariplik olduğunu düşünüyorum hatta, büyüdüğüm, 33 yaşına kadar yasadığım yere bu denli soğuk hissetmek çok enteresan. Daha önce göçmediğime inanamıyorum (A177, K, 39, Londra).

A177, Türkiye'de büyümüş olmasına rağmen hiçbir zaman kendini oraya ait hissetmediğini, hatta daha çok dışarıdan gelmiş biri gibi hissettiğini dile getirmektedir. Bununla birlikte İngiltere'ye göç ettikten sonra bu ülkeye daha fazla ait hissettiğini fakat, zaman geçtikçe İngiltere'ye olan hayranlığının azaldığını ve kendisini iki kültür arasında bir yerde konumlandırdığını ifade etmektedir. Bu durum, yeni bir kültüre uyum sağlama sürecinde yaşadığı çelişkileri ve geçmişten gelen aidiyet hislerinin nasıl karmaşıklaştığını gösteren bulgular olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, Türkiye'ye karşı hissettiği soğukluk ifadesi, kişisel aidiyet duygusunun değişken ve karmaşık olabileceğini, göç sürecinin bu hisleri nasıl dönüştürebileceğini ortaya koyan bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

4.9.5 Göç ve göçmenlik

Göç ve göçmenlik konusunda 38 katılımcı görüşlerini paylaşmıştır. Bu görüşler, göçmenlik sürecinin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde şekillendiğini, karşılaşılan zorlukların ve elde edilen başarıların önemli olduğunu vurgulamaktadır. Aynı zamanda bu sürecin duygusal etkilerinin de güçlü olduğunu ve deneyimin çeşitliliğini göstermektedir.

"Göçmenlik hayat çok güzel olsa bile kendini unutturmayan bir sızı" (A18, K, 40, Londra).

A18, göçmenliğin bir "sızı" olarak tanımlanması, göç sürecinin getirdiği çelişkilerin ve duygusal yükün derinliğini yansıtmaktadır. Bu ifade, göçmenlik deneyiminin olumlu olsa dahi, kişinin köklerinden kopmasının yarattığı sürekli bir eksiklik hissi ile başa çıkmaya çalıştığını bir süreci göstermektedir. A18 için, yeni bir hayata adapte olmaya çalışırken bile, geride bıraktığı hayatının, vazgeçilmez bir parçası olduğu ve kişinin mücadele etmek zorunda kaldığı bir deneyime dönüştüğü söylenebilir.

"Biz göçmenler neredeyse hepimiz ülkemizi çok seviyoruz ama bazen sevmek yetmiyor işte, sonuçta göç edip İngiltere'ye geldik. Göç etmek zor, ülkeyi bırakmak zor ama kişisel menfaatlerimizi ve huzurumuzu düşünmek zorundayız. Her koyun kendi bacağından" (A33, E, 27, Londra).

A33, göç deneyiminin ve ülkeyi terk etmenin zor bir karar olduğunu vurgulamaktadır. Ancak, ifadeleri incelendiğinde kişisel menfaatler ve huzur arayışı, bu zorluklara rağmen

göçü gerekli kılmıştır. Bu ifade, kendi yaşam koşullarını iyileştirme amacıyla ülkeyi terk etmenin bir zorunluluk haline geldiğini ve bu kararın duygusal etkilerine rağmen olumlu bir tercih olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

"Burada ev sahibi olmuş, arabasını almış, düzenini kurmuş biriyim. Bunları Türkiye'de yapmak çok zordu, şimdi birçokları için imkânsız bile. Göç etmenin kolay olduğunu söylemiyorum, sonuçlarına değdiğini söylüyorum" (A98, E,36, Bristol).

A98, göç etmenin zorlu bir süreç olmasına rağmen, sonucunda elde edilen başarıların bu zorluklara değdiğini vurgulamaktadır., İngiltere'de ev sahibi olduğuna ve düzenini kurduğuna değinen A33, bunu Türkiye'de yapmanın neredeyse imkânsız olduğunu belirtmektedir. Bu ifade, göç ettiği ülkede elde ettiği başarıların, göç kararını haklı çıkardığını ve göç sürecinin getirdiği zorlukların üstesinden gelindiğinde önemli kazanımların mümkün olduğunu göstermektedir.

> Buraya daha önce gelen Türk toplum üyelerinin yeterince bu ülke ile bağ kuramadığı için herkes için her şey sıfırdan başlıyor. Devlet yetkilileri bu konuda çok yetersiz. İngiltere'de yaşayan Türkiyeli göçmenlerin yüzde 80 inden fazlası Kürt, Alevi ve solcu olduğu için kamu görevlileri çok mesafeli duruyor. Son dönemde İngiltere'ye gelen göçmenlerin çoğu eğitimli ve batılı değerlileri kabul etmeye hazır. Bu yüzden 4- 5 yıl sonra buradaki Türk algısı daha olumlu olacaktır diye düşünüyorum (A55, E, 40, Cambridge).

A55, Türk göçmenlerin İngiltere'deki toplumsal algıları ve uyum sorunları üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Göçmenlerin çoğunun etnik farklılıkları olması nedeniyle kamu görevlileri tarafından mesafeli karşılandığı ve bu durumun uyum sürecini zorlaştırdığı yönünde görüş belirtmektedir. Bununla birlikte, son dönemde İngiltere'ye gelen eğitimli göçmenlerin batılı değerleri daha kolay kabul ettiği ve bu durumun zamanla Türk algısını olumlu yönde değiştirebileceği düşünmektedir. Bu ifade, toplumsal kabul görme ve uyum süreçlerindeki zorlukları, aynı zamanda bu zorlukların zamanla nasıl aşılabileceğine ilişkin kendi deneyimlerini ve gözlemlerini yansıtmaktadır.

"Çocukların geleceği ve is imkânı için göç etmek zorunda kalmıştık. İlk 1 sene esimi getiremedim ve aile özlemi çok zordu. Şimdi o günleri geride bırakıp yeni bir dünya kurduğumuza bazen inanamıyorum" (A97, E, 38, Manchester).

Göç sürecinde ailevi zorlukların üstesinden nasıl gelindiğini anlatan A97, ilk yıl eşini getirememesinin ve aile özleminin, göç sürecini zorlayıcı hale getirdiğinden bahsetmiştir. Ancak sonrasında yeni bir dünya kurabilmenin verdiği tatmin duygusu ifadesinde ön plana çıkmaktadır. Bu anlatım değerlendirildiğinde, aileler yeni bir hayata adapte olma sürecinde büyük zorluklar yaşayabilirler, ancak bu zorluklar aşılınca elde edilen yeni yaşamın, sürecin zorluklarını unutturacak kadar anlamlı hale gelebildiği yönünde çıkarım yapmak mümkündür.

> Çocuklarımızın geleceğini düşünmek, Avrupa ülkesinde onlara eğitim imkânı sunmak göçün tüm zor şartlarına katlanmaya razı ediyor insanı. Mesela Burada bir pandemi yaşadım ve her şey bir anda değişti. Değişim konusunda esnek olduğumu düşünürdüm ama covidle bu fikrimde yanıldığımı gördüm. Türkiye'ye gidememek burada yaşadığım en büyük zorluk oldu. Küçük kızım ve ben, sadece ikimiz günlerce dışarı çıkamadık. Bunu atlatmam kolay olmadı. (A131, K,36, Londra)

A131, göçün zorlu şartlarına katlanmanın, çocukların geleceği gibi önemli sebeplerle mümkün olduğunu, Pandemi sürecinde yaşadığı zorluklara rağmen, çocuklarına Avrupa'da daha iyi bir gelecek sunabilme motivasyonu ile göçün tüm zorluklarına katlanabildiğini belirtmiştir. Bu durum, zor şartlara rağmen gelecek kaygıları ve çocuklarının refahını ön planda tutarak, göçmenliğin getirdiği sıkıntılara karşı dayanıklılık geliştirdiğini göstermektedir.

> İngilizce biliyor olmama rağmen yine de speaking kurslarına gittim, özellikle iş hayatında hata yapma lüksü yok. Doğru anlamak ve yönetmek durumdaydım. Türkiye'den geldiğini söylemekten çekinen çok göçmen tanıdım, bir bakıma haklılar çünkü bu ülke de göçe doymuş durumda ama dili etkili kullanabiliyorsan sana saygı duyuyorlar. Bunun için kendimi geliştirmeye gayret ettim ve başarılı olduğumu düşünüyorum (A160, K, 43, Liverpool).

A160, göçmenlik sürecinde dil becerilerinin geliştirilmesinin ne kadar kritik olduğunu vurgulayan ifadeler kullanmıştır. İngilizce bilmesine rağmen, iş hayatında hata yapma lüksü olmadığı görüşündedir ve bu nedenle dil kurslarına katılarak, başarılı olabilmek için dili etkili kullanmanın kendisi için önemli olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, bazı göçmenlerin Türkiye'den geldiklerini söylemekten çekindiklerini belirtmiştir. Bu durum göçmenlerin, kendilerini kabul ettirmek için kültürel ve dilsel yeterliliklerini geliştirmek zorunda kaldıklarını göstermekte ve kendisi buna dair bir eleştiri yapmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Türkiye'den İngiltere'ye Ankara Anlaşması kapsamında göç eden katılımcıların göç motivasyonlarını, göç süreçlerini ve bu süreçlerde karşılaştıkları sosyal, ekonomik ve kültürel zorlukları incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan çalışma, belirsizlik ve yabancılaşmanın Türkiye'den İngiltere'ye göç eden bireylerin göç kararına etkisi ve göç sonrası sosyal ve ekonomik hayatlarına uyum süreçlerini anlamaya yöneliktir. Karma araştırma modeli kullanılarak gerçekleştirilen çalışma hem nicel hem de nitel veriler aracılığıyla göç olgusunu derinlemesine analiz etmiştir. Araştırmada ortaya çıkan bulgular neticesinde, bireylerin göç kararlarının çok boyutlu nedenlere dayandığını ve göç ettikleri ülkedeki hayatlarında ekonomik, sosyal ve kültürel uyum süreçlerinde çeşitli zorluklarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Göç nedenleri üzerine elde edilen bulgular, Türkiye'den İngiltere'ye göç eden bireylerin motivasyonlarının hem itici hem de çekici faktörler doğrultusunda şekillendiğini göstermektedir. Lee'nin "itme-çekme" teorisi çerçevesinde değerlendirilen bu sonuçlar, Türkiye'deki siyasi belirsizlik, özgürlük kaygısı ve ekonomik istikrarsızlık gibi faktörlerin göç kararlarında etkin bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Katılımcılar derinlemesine görüşmelerde, Türkiye'deki siyasi baskılar, özgürlüğe dair kısıtlamalar ve ekonomik belirsizliklerin kendilerini İngiltere gibi daha istikrarlı, demokratik ve özgür bir ortam arayışına yönlendirdiğini ifade etmişlerdir. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde ekonomik sorunların Türkiye'den göç eden bireylerin önemli bir kısmı için belirleyici bir neden olmasına rağmen, diğer sosyo-politik kaygılar kadar baskın bir göç nedeni olarak ortaya çıkmadığı tespit edilmiştir. "Türkiye'deki ekonomik belirsizlik bireylerin İngiltere'ye göç etme kararlarını olumlu yönde etkiler. Bireyler, İngiltere'deki ekonomik fırsatları değerlendirmek amacıyla göç etmeye daha eğilimlidirler." hipotezine dair ortaya çıkan çalışma bulguları, ekonomik sorunların (%15.50) göç kararını etkileyen faktörlerden biri olduğunu göstermektedir. Ancak bu, göç kararı üzerindeki en baskın faktör değildir. Araştırmaya katkı sağlayan bireyler, siyasi belirsizlikleri ve özgürlük temalarını, ekonomik sorunlardan daha etkili bulmuştur. Veriler incelendiğinde göç kararlarının sadece maddi kaygılarla değil, daha geniş çerçevede siyasi ve sosyal kaygılarla şekillendiği görülmektedir. Bu nedenle, H1 hipotezi

desteklenmemiştir. Araştırma bulguları, ekonomik sorunların göç kararında itici bir faktör olmasına rağmen, bireylerin gelecekteki sosyal ve siyasi güvenliğe yönelik arayışlarının daha belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, literatürde yer alan çalışmalarla tutarlıdır. Örneğin, Türkiye'deki ekonomik ve siyasi belirsizlikler, 2015 yılından itibaren artan göç dalgalarının temel nedenleri arasında gösterilmektedir (Bilecen, 2022). Bu noktada nitel bulgular da nicel bulgularla tutarlı veriler sağlamıştır.

Araştırmada dikkat çeken itici unsurlara bakıldığında, özgürlük kaygısının (%65) ve siyasi sorunların (%52) göç kararını şekillendiren önemli etkenler arasında yer aldığı görülmüştür. Bu bulgular, bireylerin kişisel hak ve özgürlüklerine yönelik duydukları rahatsızlıklar ile siyasi belirsizliklerden dolayı göç etmeyi tercih ettikleri şeklinde değerlendirilmiştir. Araştırmada yer alan, "Türkiye'deki siyasi belirsizlik bireylerin İngiltere'ye göç etme kararlarını olumlu yönde etkiler. Bireyler, İngiltere'deki ekonomik fırsatları değerlendirmek amacıyla göç etmeye daha eğilimlidirler." şeklindeki hipoteze ilişkin veriler değerlendirilmiş, siyasi sorunlar (%17.33) ve özgürlük arayışı (%21.67) olarak tespit edilmiştir. Bu bulgular katılımcıların göç kararlarını en güçlü şekilde etkileyen iki temel faktör olarak öne çıkmıştır. Katılımcılar, Türkiye'deki siyasi ortam ve genel siyasi belirsizliklerin İngiltere'ye göç kararlarında önemli bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Özellikle, daha demokratik ve özgür bir toplum arayışı, göç kararının merkezinde yer almıştır. Bu bulgu, H2 hipotezini desteklemiştir. Katılımcılar arasında yapılan derinlemesine görüşmelerde de bireylerin daha güvenli ve özgür bir ortamda yaşama arzusunun göç motivasyonlarını belirlediği gözlemlenmiştir. Öyle ki Türkiye'deki siyasi istikrarsızlık, bireylerin hem kişisel haklarını koruma hem de çocuklarının geleceğini güvence altına alma isteğiyle göç kararlarını şekillendiren unsurlar arasında yer almıştır.

Katılımcıların göç kararlarında çocukların geleceği ve gelecek kaygısı gibi faktörler diğer önemli nedenler arasında değerlendirilmiştir. Katılımcıların %17,5'inin tamamen, %49'unun ise büyük ölçüde gelecekle ilgili kaygılar taşıdığı göz önünde bulundurulduğunda, belirsizliğin yaygın bir endişe kaynağı olduğu görülmektedir. Bu noktada Bauman'ın (2017, s. 84) geleceğin belirsizliğinin ve değişkenliğinin, geçmişteki dünyaya kıyasla çok daha kontrol edilemez hale geldiği, özellikle, modern dünyanın esnek çalışma şekilleri, insan ilişkilerindeki kırılganlıklar, sürekli değişen tehditler ve

belirsizlikler sebebiyle bu durumu daha da karmaşıklaştığı teorisi, araştırma bulgularını desteklemiştir. İngiltere'de Ankara Anlaşması kapsamında sunulan iş kurma ve yerleşme imkânları, katılımcılara bu belirsizlikten uzaklaşma şansı vermiştir. Ancak Brexit süreciyle birlikte Ankara Anlaşması'nın geleceği de belirsizlik içine girmiştir ve bu durum göçmenler için yeni bir endişe kaynağı oluşturmuştur. Bauman her şeyin üstünde tam yetkili bir otoritenin olmadığı ya da farklı kurumların üstünlük için yarıştığı bir durumda, hedefler sorununun yeniden gündeme geldiğinden bahsetmektedir. Bu durum, kararsızlık ve bitmeyen bir üzüntüye yol açmakta ve belirsizlik, özgüveni sarsıp sürekli bir kaygı durumuna neden olmaktadır. Bauman'a göre yeni koşullar altında, insanların hayatı büyük olasılıkla, hedeflerini belirlerken yaşadıkları acılarla geçecek; araçları bulmaktan çok, doğru hedefi seçmek zorlayıcı olacaktır (2018, s. 101). Bauman'ın dikkat çektiği kimlik ve belirsizlik üzerine ortaya çıkan sorunlar, göçmenlerin İngiltere'deki yeni yaşamlarına uyum sağlama sürecinde karşılaştıkları zorlukları daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra, katılımcıların bir kısmı gelecekle ilgili kaygı duymadıklarını ifade etmiştir. Bu durum, kişisel dayanıklılık ve umudun belirsizlikle başa çıkmada bazı bireyler için önemli bir destek unsuru olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, belirsizlikle baş edebilen bireylerin, yaşamlarına dair daha olumlu bir bakış açısına sahip oldukları ve bu sayede gelecek kaygılarından daha az etkilendikleri söylemek mümkündür.

Araştırmadaki katılımcılar için İngiltere'ye gitme sebepleri arasında, özellikle Ankara Anlaşması'nın sağladığı iş kurma fırsatları, dil yeterliliği ve coğrafi yakınlık gibi çekici faktörler söz konusudur. Yeni kapitalizmin esnek ve girişimci yapısı, bireylerin iş yaşamında daha bağımsız ve esnek çalışma şartlarına yönelmesine olanak tanımıştır. Ankara Anlaşması, Türkiye'den İngiltere'ye göç eden bireylere iş kurma ve serbest meslek sahibi olma fırsatları sunmuştur. Bu bulgu, göç edilen ülkenin sunduğu fırsatların ve katılımcıların yeni bir yaşam kurma konusundaki motivasyonlarının önemli olduğunu göstermektedir. Özellikle Ankara Anlaşması, birçok katılımcı için bu süreci hızlandıran bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Katılımcıların Türkiye'deki iş yaşamı ile ilgili olumsuzluklar, emeğin değersiz görülmesi ve iş ortamındaki adaletsizlikler, göç kararlarında etkili olmuştur. Katılımcıların %73.5'i, Türkiye'de iş yerinde emeğinin değersiz görüldüğünü ve bu durumun kendilerini işlerine yabancılaştırdığını belirtmiştir. Bu yabancılaşma, bireylerin sadece iş yaşamını değil, sosyal yaşamlarını ve genel hayata

bakışlarını da olumsuz yönde etkilemiştir. Marx'ın yabancılaşma teorisi, kapitalist üretim süreçlerinin işçiyi emeğinden, ürettiği üründen ve kendi yaratıcı potansiyelinden yabancılaştırdığını savunur. Ayrıca işçinin, emeği üzerindeki kontrolünü kaybetmesiyle birlikte hem kendisine hem de sosyal çevresine karşı yabancılaştığını ifade eder (2011). Bu çalışma bağlamında Türkiye'deki iş yaşamının uzun çalışma saatleri, emeğin değersiz görülmesi ve güvencesizlik gibi özellikleri, katılımcılar tarafından benzer bir yabancılaşma duygusu olarak tanımlanmıştır. Göç etme kararı, bireylerin bu olumsuz koşullardan kurtulma ve kendilerini yeniden tanımlama arzusunun bir yansımasıdır. Yabancılaşma teorisi çerçevesinde değerlendirilen bu bulgular, katılımcıların iş yaşamlarındaki tatminsizlik ve değersizlik hissi nedeniyle göç etmeyi bir çözüm olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. Bu bulgulara göre, "Türkiye'de yaşayan bireylerin iş yaşamındaki olumsuzluklar İngiltere'ye göç etme eğilimlerini artırır. Bu bireyler, işlerine ve kendilerine yabancılaşmış hissederek İngiltere'de yeni bir sosyal ve ekonomik yaşam kurma isteğinde olurlar." şeklindeki H3 desteklenmiştir. Nitel verilerde katılımcıların birçoğu, Türkiye'deki uzun çalışma saatleri, düşük ücretler, mobbing ve güvencesiz iş ortamlarının iş yaşamına dair olumsuz deneyimlere neden olduğunu ve bu durumun göç kararlarını hızlandırdığını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda, İngiltere'de daha istikrarlı ve adil bir iş ortamı arayışı, bu göçlerin belirgin nedenlerinden biri olarak öne çıkmıştır. Nitel verilerde de bu yabancılaşmanın, bireylerin sadece iş yaşamlarını değil, sosyal yaşamlarını ve genel olarak hayata bakış açılarını etkilediği görülmüştür. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

"Sürekli iş düşünmek zorundaydım. Yabancılaşmak bence böyle bir körlüğü anlatıyor" (K26, K, 31, Hertford).

İngiltere'deki iş yaşamında ise, katılımcılar genellikle daha istikrarlı ve destekleyici bir ortam bulduklarını ifade etmişlerdir. Ancak İngiltere'de iş hayatında karşılaştıkları en önemli zorluklar arasında dil bariyeri ve gizli ayrımcılık konusu dikkat çekmiştir. Bazı katılımcılar özellikle İngilizce dil yetersizliği nedeniyle iş yerinde kendilerini dışlanmış veya yeterince takdir edilmemiş hissettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, kariyerlerinde ilerleme kaydedemediklerini, çünkü "İngiliz olmamanın" bir engel oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Bu bulgular, göçmenlerin iş gücü piyasasında karşılaştıkları zorlukları göstermektedir. Ancak iş dışında kurulan sosyal ağlar ve yaşam kalitesi, katılımcıların

göç sonrası yaşamdan tatmin olmalarını sağlayan unsurlar arasında öne çıkmaktadır. Göç ve aile ele alındığında, ailelerin göç kararlarını şekillendiren en önemli faktörlerden birinin çocuklarının geleceği olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı, çocuklarının daha iyi bir eğitim, sağlık ve yaşam koşullarına sahip olabilmesi için göç ettiklerini belirtmiştir. Nitel bulgular, göç kararının sadece bireysel değil, aynı zamanda aile odaklı olduğunu ve çocukların geleceğinin göç motivasyonlarını güçlendirdiğini göstermektedir. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

"Çocuklarımın geleceği için geldik. Onların burada daha mutlu olduğunu görmek, kalmamız için bir sebep" (K31, K, 43, Birmingham).

Araştırmaya katkı sağlayan göçmenler arasında, çocuklarının eğitimi, sosyal uyumu ve geleceği konusunda olumlu beklentilere sahip olduklarını, ancak bu süreçte bazı zorluklarla da karşılaştıklarını belirten ifadeler bulunmaktadır. Özellikle kültürel uyum, çocukların okulda yaşadığı akran zorbalığı ve dil bariyeri gibi sorunlar, göç sürecinde aileler için zorlu deneyimler olarak öne çıkmaktadır. Ancak bu sorunlar, genellikle çocukların zamanla yeni ortamlara uyum sağlaması ve sosyal destek ağlarının devreye girmesiyle aşılabilmektedir.

Katılımcıların ifadeleri, aidiyet hissinin yalnızca fiziksel varlıkla değil, aynı zamanda toplumsal kabul, görünür olma ve kimliğin özgürce yaşanmasıyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Katılımcı K45'in de belirttiği,

"Ait hissetmek insanı güvende tutar. Yani benim için öyle bir anlamı var" (K45, K, 39, Londra).

İfadesi, aidiyet hissi insanın kendisini güvende hissetmesiyle doğrudan bağlantılı olarak değerlendirilmiştir. K16, toplumda görünür olmanın aidiyet duygusunu nasıl artırdığını vurgulamakta ve kimliğini özgürce yaşayabildiği bir ortamın, aidiyet hissinin temelini oluşturduğunu belirtmektedir.

"*Ait hissetmek için, senin o toplumda görünür olman gerekiyormuş. Burda görünen yüzümü gizlememe gerek yok"* (K16, Lgbt, 37, Londra).

Bunun yanı sıra, yabancılaşma kavramının göç deneyiminden bağımsız olarak ele alındığı görülmektedir. K30'un ifadesine göre,

"Yabancılaşma sadece başka bir ülkede yaşamak anlamına gelmiyor, eminim başka alt anlamları da vardır. Bendeki anlamı bu. Varlığının olduğu haliyle kabul görmemesi diyebilirim. Bunun için acı çekmek ve yabancı hissetmeden yaşayacağın yeri ellerinle inşa etmek gerekiyor" (K30, Lgbt, 36, Londra).

Yabancılaşmanın aşılması için bireyin, gerekirse acı çekerek ve mücadele ederek kendine yeni bir yaşam inşa etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Araştırmanın sonuçları, aidiyet hissinin bireylerin güvenlik ve mutluluk arayışlarıyla iç içe geçtiğini göstermektedir. Aidiyet, yalnızca fiziki şartlarda değil, aynı zamanda toplumsal kabul, dil yeterliliği, kültürel uyum ve kimliklerin özgürce yaşanmasıyla güçlenmektedir. Yabancılaşma ise, bireyin kendini toplumda dışlanmış hissetmesine yol açarken, bu süreçte toplumsal kabul ve destek almanın önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Göçmenlerin yeni bir topluma entegre olma süreçlerinde aidiyet ve yabancılaşma kavramları, bireysel deneyimlerin merkezinde yer almakta ve bu süreçte toplumsal kabul, kimliklerin özgürce ifade edilmesi ve güven hissi, uyum sağlamanın en önemli unsurları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktada Marx'ın kapitalist toplumlarda bireylerin, emeğinin üzerindeki kontrolü kaybettiklerinde kendilerine, işlerine ve topluma yabancılaşırlar teorisinin günümüzde bir dönüşüm ile varlığını sürdürdüğünü söylemek mümkündür. Öyle ki, Türkiye'den İngiltere'ye göç eden katılımcılar, Türkiye'deki güvencesiz çalışma koşulları ve emeğin değersiz görülmesi nedeniyle yabancılaşma hissetmişlerdir. Neoliberal politikalar, esnek ve güvencesiz çalışma koşullarını teşvik ederek bu yabancılaşmayı derinleştirmiştir. Türkiye'deki ekonomik istikrarsızlık ve iş güvencesizliği bireyleri göçe zorlayan itici faktörler olurken, İngiltere'nin sunduğu daha istikrarlı iş fırsatları bir çekici unsur olarak göç kararını etkilemiştir. Ancak İngiltere'de de katılımcılar, dil bariyeri ve kültürel farklılıklar nedeniyle iş hayatında ve toplumda yeni bir yabancılaşma süreci yaşamaktadır. Bu bağlamda, Marx'ın yabancılaşma teorisi, kapitalist ve neoliberal ekonomik düzenin göçmenlerin iş ve sosyal yaşamlarında aidiyet hissini nasıl zayıflattığını ve yabancılaşma deneyimlerini nasıl yeniden ürettiğini anlamak için kullanılmıştır. Kapitalist düzen, bireylerin iş hayatında yalnızca ekonomik faktörlerle

değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel engellerle de karşılaştıkları bir yabancılaşma döngüsü yaratmaktadır.

Araştırma katkı sağlayan katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde, göçmen grubunun eğitim düzeyi bu göçün dinamiklerini anlamada önemli bir faktör olarak ele alınmıştır. Örneklem grubunda yer alan 200 katılımcının büyük bir çoğunluğunun yükseköğrenim mezunu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %58.5'i lisans düzeyinde eğitim almışken, %23.5'i yüksek lisans veya üstü dereceye sahiptir. Bu eğitim düzeyi, katılımcıların iş kurma ve profesyonel alanlarda çalışma amacıyla İngiltere'ye göç ettiklerini desteklemektedir. Yüksek eğitim seviyesine sahip olan bu katılımcılar, Türkiye'de karşılaştıkları iş güvencesizliği ve mesleki tatminsizlik gibi faktörlerin etkisiyle göç kararı almışlardır. Ayrıca, katılımcıların yüksek eğitim düzeyi, İngiltere'deki iş ortamına uyum sağlama süreçlerinde karşılaştıkları dil bariyeri ve kültürel farklılıklara rağmen profesyonel pozisyonlarda çalışma motivasyonlarını da açıklamaktadır. Bu durum, Marx'ın yabancılaşma teorisiyle de paralellik gösterirken, aynı zamanda Castells'in bilgi toplumu ve ağ ekonomisi teorisi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Katılımcıların yüksek eğitim düzeyi, onları bilgiye dayalı bir ekonomide daha avantajlı kılmaktadır. İngiltere'nin sunduğu profesyonel iş kaynakları ve küresel iş gücü piyasasına katılım imkânları, katılımcıların eğitim seviyelerinin sağladığı fırsatları daha etkili kullanmalarına olanak tanımıştır. Enformasyon çağı, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla bireylerin uluslararası bilgiye erişimini kolaylaştırmış ve ülkeler arasındaki sınırları önemli ölçüde kaldırmıştır. Castells, enformasyonun küreselleşen dünyadaki merkezi rolünü vurgulamaktadır. Castells'e göre, enformasyon teknolojileri, bireylerin ve toplumların ekonomik ve sosyal yapılarında devrim yaratmıştır, bilgi küresel bir mal haline gelmiş ve ulus-devletlerin sınırlarını aşmıştır (2007). Giderek artan uzman iş gücünün küreselleşme süreci, sadece yüksek vasıflı iş gücü değil, aynı zamanda dünya genelinde çok yüksek talep gören ve bu nedenle göç yasaları, maaşlar veya çalışma koşulları gibi alışılmış kurallara uymayan iş gücü de bu sürecin bir parçası olmaktadır. Herhangi bir pazarda katma değer yaratma kapasitesine sahip olan herkes, dünya genelinde fırsat arayabilir ve aynı zamanda bu fırsatlar tarafından aranan kişi haline gelebilir (Castells, 2010, s. 130) Bu çalışmada da Türkiye'den İngiltere'ye göç eden bireylerin, bilgi teknolojilerini kullanarak göç süreçlerini hızlandırdığı görülmektedir. Castells'in teorisi, bilgiye erişimin küresel göç

süreçlerinde oynadığı önemli rolü açıkça desteklemektedir. Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'den İngiltere'ye göç eden bireylerin Ankara Anlaşması'ndan haberdar olma konusunda en yaygın bilgi kaynağının dijital platformlar olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların %60'ı, Ankara Anlaşması'ndan haber siteleri ve online medya aracılığıyla haberdar olduklarını belirtmiştir. Bu oran, diğer bilgi kaynaklarına kıyasla oldukça yüksektir ve bilgiye erişim açısından dijitalleşmenin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca bu bulgu, internetin ve bilgi teknolojilerinin bireylerin uluslararası anlaşmalar ve göç süreçleri gibi konularda bilgi edinmelerinde ne kadar etkili olduğunu ortaya koymakta ve "Bilgi teknolojisi insanlar ve ülkeler arasındaki sınırı kaldırmıştır. Türkiye'de yaşayan bireyler, Ankara Anlaşması'ndan haberdar olma konusunda en yaygın olarak bilgi teknoloji araçlarını kullanmaktadır.' şeklindeki hipotez 4'ü desteklemektedir. Dijital teknolojilerin yaygınlaşması ve internetin sunduğu erişim kolaylığı, bireylerin uluslararası bilgilere hızlı ve sınırsız şekilde erişimini sağlayan etkin araçlar arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra, geleneksel medya kaynakları ve kişisel ağlar (aile, arkadaşlar, danışmanlık firmaları) dijital kaynaklar kadar etkin kullanılmamıştır, bu da dijitalleşmenin bilgi akışındaki gücünü vurgulamaktadır.

Bulgularda ortaya çıkan bir diğer önemli nokta dil ve göç arasındaki ilişkidir. Nitel bulgularda ortaya çıkan verilerle benzer şekilde anket çalışmasının sonuçları, dil bariyerinin özellikle iş yaşamında ve sosyal uyumda önemli bir zorluk olduğunu göstermektedir. Öyle ki katılımcılar, İngiltere'ye geldikten sonra karşılaştıkları en büyük engellerden birinin dil olduğunu belirtmişlerdir. Dil yetersizliği, özellikle iş yerinde ayrımcılığa maruz kalma ve kendilerini yeterince ifade edememe gibi sorunlara yol açmıştır. Bu başlık altında tespit edilen bulgular, "Göç edilen ülkenin dilini bilmek, bireylerin göçün getirdiği zorluklarla baş etmelerini ve topluma uyumlarını kolaylaştırır." şeklindeki H5'i desteklemektedir. Ayrıca katılımcılar arasında dil öğrenmeye yönelik çabaların, iş yaşamında ve sosyal hayatta daha başarılı olma eğilimlerini artırdığı gözlenmiştir.

"İngilizce yeterlilik burada iş yapmak ve sosyalleşmek için çok önemli. Biz Akdeniz insaniyiz, arkadaşlık kurmayı, gezmeyi, sohbet etmeyi severiz. Bu alışkanlıkları yerine getirmek için dil bilmek çok önemli. Ben dil konusunda çok çekimserdim ve destek alarak ilerledim" (A109, E, 41, Watford).

Bu araştırma, Türkiye'den İngiltere'ye göç eden bireylerin göç süreçlerinin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde karmaşık ve çok boyutlu olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular, göçün sadece ekonomik bir olgu olarak ele alınamayacağını, aynı zamanda siyasi, sosyal ve kültürel faktörlerin de göç kararlarında belirleyici etmenler olduğunu göstermektedir. Bireylerin özgürlük arayışı, çocuklarının geleceğine yönelik kaygıları ve iş yaşamında karşılaştıkları güvencesizlikler, göç motivasyonlarını etkilemektedir. Gelecek araştırmalarda, göç süreçlerine yönelik daha uzun vadeli çalışmaların yapılması ve göçmenlerin İngiltere'deki uyum süreçlerinin izlenmesi önerilmektedir. Ayrıca, farklı sosyo-ekonomik ve kültürel gruplardan gelen göçmenlerin deneyimlerinin karşılaştırılması, göçmenlerin uyum süreçlerindeki farklılıkları anlamak açısından önemli olabilir. Bu bağlamda, aşağıdaki araştırma soruları gelecek çalışmalar için önerilmektedir:

- Göçmenlerin iş yaşamında karşılaştıkları ayrımcılık ve cam tavan etkisi, kariyer ilerlemelerini nasıl etkilemektedir?
- Çocukların eğitim hayatında karşılaştıkları zorluklar, göçmen ailelerin geri dönme ya da kalıcı olma kararlarını nasıl şekillendirmektedir?
- Göçmenlerin kültürel uyum süreçlerinde dil yeterliliğinin yanı sıra sosyal destek ağlarının rolü nedir?
- Göç sonrası toplumsal aidiyet duygusu, göçmenlerin sosyo-kültürel uyumunu nasıl etkilemektedir?

Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye'den İngiltere'ye göç eden bireylerin göç motivasyonları ve yaşadıkları deneyimler üzerine bulgular sunmaktadır. Göç edenlerin temel motivasyonlarına bakıldığında neden gittiler sorusuna cevaben ekonomik ve siyasi belirsizliklerin başat olduğu görülmektedir. Türkiye'de yaşanan ekonomik krizler, çalışma koşulları, siyasi belirsizlikler ve toplumsal sorunlar, katılımcıların İngiltere'ye göç etmelerinde itici unsurlar olarak öne çıkmıştır. Ankara Anlaşması'nın sağladığı iş kurma ve çalışma fırsatları ise göç eden bireyler için önemli bir çekici unsur olmuştur. Katılımcılar, özellikle daha güvenli, istikrarlı ve demokratik bir ortam arayışındadırlar. Lee'nin "itme-çekme" kuramına göre Türkiye'deki itici faktörler ekonomik ve siyasi sorunların yanı sıra iş yaşamındaki güvencesizlik ve yabancılaşma da bireyleri göç etmeye iten faktörler olarak tespit edilmiştir.

Bununla birlikte araştırmada elde edilen bulgular, katılımcıların göç sonrası daha istikrarlı iş fırsatları, daha özgür bir sosyal ortam ve çocukları için daha iyi eğitim imkanları arayışında olduklarını ortaya koymaktadır. Özellikle özgürlük arayışı ve demokratik bir ortamda yaşama isteği, göç kararlarını şekillendiren önemli unsurlardır.

Katılımcıların İngiltere'de karşılaştıkları en önemli zorluklar arasında dil bariyeri, kültürel farklılıklar ve iş yaşamında maruz kaldıkları ayrımcılık yer almaktadır. İş yaşamında daha istikrarlı bir ortam bulmalarına rağmen, dil yetersizliği gibi faktörler nedeniyle sosyal uyumda zorluklar yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca, katılımcılar iş yaşamında yabancılaşma ve güvencesizlik duygularıyla karşılaşmışlardır. Göç sonrası yeni bir yaşam kurma çabaları içinde aidiyet duygusu ve toplumsal kabul gibi konularda da deneyimleri söz konusudur. Ancak, bazı katılımcılar sosyal uyum süreçlerini yönetme konusunda stratejiler geliştirmiş ve İngiltere'de yaşam kalitelerinden memnuniyet duymaya başlamışlardır.

Araştırmaya katkı sağlayan bireyler göç sürecinde belirsizlik ve yabancılaşma gibi zorluklarla karşılaşmalarına rağmen, bilgi teknolojilerinin sağladığı imkanlar ve yeni kapitalizmin sunduğu esnek çalışma koşulları zorluklarla baş etmeleri konusunda onlara yardımcı olmuştur. Göç süreci, bireylerin sadece ekonomik arayışları değil, sosyal ve kültürel uyum, gelecek kaygısı ve özgürlük talepleriyle de şekillenen karmaşık bir olgu olarak ele alınmalıdır. Bu çalışma, göçmenlerin deneyimlerini enformasyon çağı, yeni kapitalizm ve Ankara Anlaşması gibi temel kavramlar çerçevesinde değerlendirmiş ve bu süreçlerin çok boyutlu dinamiklerini ortaya koymuştur.

Bu bulgular, gelecekteki çalışmalar için veriler sunmakta ve göçmenlerin uyum süreçlerini daha kapsamlı bir şekilde incelemeye olanak tanımaktadır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Y. (2016). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.

Akyıldız, İ. E. (2019). *Göç hareketliliğinin E. Lee kuramı perspektifinden yorumlanması: Türkiye örneği*. (Yayın no: 555142). [Yüksek Lisans, Bursa Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Aning, R. (2023). *Language barriers among immigrant communities*. Fairhaven College of Interdisciplinary Studies. 15.07.2024 tarihinde https://cedar.wwu.edu/wwu_honors/638 adresinden alınmıştır.

Atasoy, F. (2020). Küreselleşme sürecinin göç olgusuna etkisi. Ç. Sarp (Ed.), *Göç sosyolojisi- Türkiye'den örneklerle* (ss. 29-54). Ankara: Orion Kitapevi.

Avcı Aksoy, Ö. (2020). Gündelik hayatı yerinden etmek: Türkiye'den İngiltere'ye göç eden nitelikli işgücünün göç etme nedenleri. *ADAM Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 183-218.

Aydınlı, K. (2019). *Özel sektörde hizmet alanında çalışan beyaz yakalıların kurumsal kimlik ve çeşitli öznellik biçimleri*. (Yayın no: 552431). [Yüksek Lisans, İstanbul Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Aydoğan, E. (2015). Marx ve öncülerinde yabancılaşma kavramı. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (54), 273-282.

Aytaç, Ö. ve İlhan, S. (2008). Yeni kapitalizmin kaotik evreni: Belirsizlik, sömürü ve ahlaki kriz. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 182-210.

Bahar, H. İ. (2009). Toplumsallaşma ve toplumsal değişme. *Sosyoloji* (3. baskı, ss. 69-87). Ankara: Uşak Yayınları.

Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem çalışmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.

Barman, R. ve Lumpkin, T. (2015). Lee's migration model: Push and pull factors. 15.07.2024 tarihinde http://www.cobblearning.net/wade02/files/2015/12/Lees-Migration-Model-1ujg5ln.pdf adresinden alınmıştır.

Bauman, Z. (2001). *Bireyselleşmiş toplum*. İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.

Bauman, Z. (2017). *Kimlik*. Ankara: Heretik Yayınları.

Bauman, Z. (2018). *Akışkan modernite* (3. baskı). İstanbul: Can Yayınları.

Bauman, Z. (2018). *Modernite, kapitalizm, sosyalizm: Küresel çağda sosyal eşitsizlik* (3. baskı). Ankara: Say Yayınları.

Baynham, M. (2011). Language and migration. J. Simpson (Ed.), *The Routledge Handbook of Applied Linguistics* (ss. 413-427). London: Routledge.

Bhandari, P. (2022). Population versus sample. Scribbr. 15.07.2024 tarihinde https://www.scribbr.co.uk/research-methods/population-versus-sample/ adresinden alınmıştır.

Bilecen, T. (2015). "Zorunluluk mu?", "Gönüllü mü?" Türkiye'den Britanya'ya yeni göç dalgası: Ankara Anlaşması. G. Şeker, A. Tilbe, M. Ökmen, P. Yazgan, D. Eroğlu, ve İ. Sirkeci (Eds.), *Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings* (ss. 394-420). London: Transnational Press London.

Bilecen, T. (2022). Ankara Anlaşması: Türkiye'den Birleşik Krallık'a yeni bir politik göç akını mı? *Çalışma ve Toplum*, 2(73), 887-904.

Bilgir, M. T. (2015). Richard Sennett'in çalışmalarında toplumsallaşmanın bazı referans alanları ve modernlik. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (34), 267-282.

Birch, K. ve Mykhnenko, V. (2009). Varieties of neoliberalism? Restructuring in large industrially dependent regions across Western and Eastern Europe. *Journal of Economic Geography*, 9(3), 355-380.

Bottomore, T. (2001). *The dictionary of Marxist thought* (2nd ed.). Oxford: Blackwell Publishers.

Brannen, J. (2005). Mixed methods research: A discussion paper. National Centre for Research Methods. 15.07.2024 tarihinde https://eprints.ncrm.ac.uk/id/eprint/89/1/MethodsReviewPaperNCRM-005.pdf adresinden alınmıştır.

Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

Bryman, A. (2016). *Social research methods* (4th ed.). Oxford: Oxford University Press.

Buz, S. (2021). Londra'daki sivil toplum örgütlerinin Türkiyeli göçmenlerin uyumu konusundaki çalışmaları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 603-638.

Calabrese, A. (1999). The information age according to Manuel Castells. *Journal of Communication*, 49(3), 172-186.

Camus, A. (2016). *Yabancı*. İstanbul: Can Yayınları.

Castells, M. (2007). *Enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür: Bin yılın sonu* (Cilt 3). (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Castells, M. (2008a). Ağ kurumu: Enformasyonel ekonominin kültürü, kurumlar ve örgütlenmeleri. M. Castells içinde, *Enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür: Ağ toplumunun yükselişi* (E. Kılıç, Çev., ss. 205-272). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Castells, M. (2008b). Çalışma ve istihdamın dönüşümü: Ağ işçileri, işsizler ve esnek zamanlı çalışanlar. M. Castells içinde, *Enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve*

kültür: Ağ toplumunun yükselişi (E. Kılıç, Çev., Cilt 1, ss. 273-283). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Castells, M. (2008c). Enformasyon teknolojisi devrimi. M. Castells içinde, *Enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür: Ağ toplumunun yükselişi* (E. Kılıç, Çev., ss. 35-96). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Castells, M. (2010). The new economy: Informationalism, globalization, networking. M. Castells içinde, *The rise of the network society - The information age: Economy, society, and culture* (2nd ed.). West Sussex: Blackwell Publishing.

Castles, S., Haas, H. ve Miller, M. (2014). *The age of migration: International population movements in the modern world* (5th ed.). New York: Palgrave Macmillan.

Coşkun, E. (2005). *Uluslararası göç teorilerinde kadınlar, Batı Avrupa ülkelerine göç, göçmen politikaları ve kadın göçmenlerin ekonomiye katkıları.* (Yayın no: 158990). [Yüksek Lisans, Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). New York: Sage Publications.

Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma nedeni* (3rd ed.). (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Kitapevi.

Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yaklaşımlar* (3rd ed.). (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.

Creswell, J. W. (2019). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. Ankara: Pegem Akademi.

Creswell, J. W. (2021, 11 25). *Choosing a mixed methods design.* New York: Sage Publications.

Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. New York: SAGE.

Culture as an adaptive mechanism. (2021). LibreTexts. 15.07.2024 tarihinde https://socialsci.libretexts.org/@go/page/56361 adresinden alınmıştır.

Çakır, S. G. (2009). *İngiltere'de yaşayan Türk göçmen kadınların psikolojik sağlamlığı ile ilgili etmen ve mekanizmalar*. (Yayın no: 250733). [Doktora, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Çelik, H. ve Ekşi, H. (2008). Söylem analizi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.

Çelik, H., Başer Baykal, N. ve Kılıç Memur, H. N. (2020). Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(21), 379-406.

Çiçekli, B. (1996). *The legal reception and status of Turkish immigrants in the EU*. [Doctoral Thesis, University of London, London]. 17.07.2024 tarihinde https://www.london.ac.uk/ adresinden alınmıştır.

Demir, Z. (2018). Karl Marx'ın bakış açısından kapitalist toplumda yabancılaşma ve sonuçları. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 63-74.

Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (2011). *The SAGE handbook of qualitative research*. New York: Sage Publications.

Dikici, E. (2021). Göç, entegrasyon ve eğitim eksen: Birleşik Krallıktaki Türkler. *Milli Eğitim Dergisi*, 1(50), 969-990.

Dupré, L. (1972). Hegel's concept of alienation and Marx's reinterpretation of it. *Hegel-Studien*, 7, 217-236.

Erduyan, I. (2022). Göç ve dil. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 625-642.

Eyerman, R. (1992). Modernity and social movements. H. Haferkamp ve N. J. Smelser (Eds.), *Social change and modernity* (pp. 39-55). Berkeley: University of California Press.

Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4th ed.). New York: Sage Publications.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York: McGraw-Hill.

Fromm, E. (1996). *Özgürlükten kaçış*. İstanbul: Payel Yayınevi.

Gane, N. (2001). Zygmunt Bauman: Liquid modernity and beyond. *Acta Sociologica*, 44(3), 267-275.

Giddens, A. ve Sutton, P. W. (2016). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

GOV. (2023a). *Immigration statistics year ending December 2020*. https://www.gov.uk/government/statistics/immigration-statistics-year-ending-december-2020/list-of-tables adresinden alınmıştır.

GOV. (2023b). *Managed migration datasets: Entry clearance visas granted outside the UK*. 17.07.2024 tarihinde https://www.gov.uk/government/statistical-data-sets/managed-migration-datasets#entry-clearance-visas-granted-outside-the-uk adresinden alınmıştır.

Gürsoy Ulusoy, Ş. (2020). Prekaryalar ve küreselleşme sürecine beyin göçü üzerinden akademik bir bakış. *Kesit Akademi Dergisi*(6), 121-138.

Güveli, A. ve Spierings, N. (2022). Migrant women's employment: International Turkish migrants in Europe, their descendants, and their non-migrant counterparts in Turkey. *European Sociological Review*, 38(5), 725-738.

Harding, R. (2006). Manuel Castells's technocultural epoch in the information age. *Science-Fiction Studies*, 33(1), 18-29.

Head, W. G. (1961). Adaptive sociology. *The British Journal of Sociology*, 12(1), 23-40.

İçduygu, A. (2014). 1950'lerden 2000'lere Türkiye'den yurtdışına işgücü göçü. A. İçduygu, S. Erder, ve Ö. F. Gençkaya (Eds.), *Türkiye'nin uluslararası göç politikaları: Ulus-devlet oluşumundan ulus-ötesi dönüşümlere* (pp. 173-215). İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmalar Merkezi.

İngiltere Konsolosluğu. (2021, Şubat 22). *Ankara Anlaşması ve İngiltere vatandaşlığı*. 17.07.2024 tarihinde https://www.ingilterekonsoloslugu.net/ankara-antlasmasi-ingiltere-vatandasligi adresinden alınmıştır.

Johnson, R. B. ve Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher,* 33(7), 14-26.

Kara, F. S. (2023). *Yurtdışına aile göçü: Türkiye'den Almanya'ya göç eden üst sosyo-ekonomik statü grubundan ailelerin kültürel ve sosyal adaptasyonu*. (Yayın no: 819099). [Doktora, Maltepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Karacan Yücedağ, E. (2022). Göç ve uyum sürecinde dilin önemi ve etkisi. E. Turan ve S. Çevik (Eds.), *Küresel boyutlarıyla göç: Politik, ekonomik ve sosyal etkileri* (pp. 123-138). Ankara: Atlas Akademik Basın ve Yayın.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (23. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.

Keeley, B. (2009). *International migration: The human face of globalisation*. Paris: OECD Publishing.

Kesici, M. R. (2015). Londra'da çalışan Türkiyeli göçmenlerin çalışma süreleri ve sosyal ilişkileri. G. Şeker, A. Tilbe, M. Ökmen, P. Yazgan, D. Eroğlu, ve İ. Sirkeci (Eds.), *Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings* (pp. 212-222). London: Transnational Press London.

Kesici, M. R. (2016). Londra'da Türkiyeli göçmenlerin emek piyasalarında ayrımcılık deneyim ve algıları. *Göç Dergisi,* 3(2), 261-281.

Kızıltaş, K. (2019). *Yeni kapitalizm; Üretim süreci ve prekaryalaşma*. (Yayın no: 555322). [Yüksek Lisans, Trakya Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Kivisto, P. (2011). Modernity: From the promise of modern society to postmodern suspicions. *Key Ideas in Sociology* (pp. 131-167). New York: Sage Publishing.

Kok, P. (1999). The definition of migration and its application: Making sense of recent South African census and survey data. *Southern African Journal of Demography*, 7(1), 19-30.

Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. New York: Sage Publications.

Kumar, R. (2011). *Research methodology: A step-by-step guide for beginners* (3rd ed.). New York: Sage Publications.

Kvale, S. ve Svend, B. (2009). *Interviews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (2nd ed.). New York: Sage Publications.

Lash, S. ve Urry, J. (1987). *The end of organized capitalism*. Wisconsin: The University of Wisconsin Press.

Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.

Mayor, M. (Ed.). (2009). *Longman dictionary of contemporary English*. Pearson Education India.

Macnamara, J. (2018). 11. Content Analysis. *Mediated Communication*, *7*, 191.

Marx, K. (1999). *Ücretli emek ve sermaye*. Ankara: İnter Yayınları.

Marx, K. (2011). *1844 elyazmaları: Ekonomi, politik ve felsefe* (4. baskı). (K. Somer, Çev.) Ankara: Sol Yayınları.

Maxwell, J. A. ve Reybold, L. E. (2015). Qualitative research. J. D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (2nd ed., pp. 685-689). Oxford: Elsevier Ltd.

Nart, S., Çelik, C. ve Nart, S. (2020). Çalışma ortamı özelliklerinin işe yabancılaşmaya etkileri: Bilgi teknolojisi çalışanları üzerine bir araştırma. *Business ve Management Studies: An International Journal*, 8(2), 1687-1720.

Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar* (Cilt 1). Ankara: Yayınodası.

Ollman, B. (2006). *Marksizme sıradışı bir giriş*. İstanbul: Yordam Kitap.

Onwuegbuzie, A. J. ve Collins, K. M. (2007). A typology of mixed methods sampling designs in social science research. *The Qualitative Report*, 12, 281-316.

Özcan, D. G. (2019). *Sağlık çalışanlarının prekaryalaşma deneyimleri ve mücadele biçimleri*. (Yayın no: 583977). [Yüksek Lisans, Ankara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Özyakışır, D. (2006). Ulus-devletin ÇUŞ'larla imtihanı. *Yarın Dergisi*, (47), 22-25.

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). New York: Sage Publications.

Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research ve evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). California: SAGE Publications.

Preda, A. (2001). Postmodernism in sociology. N. J. Smelser ve P. B. Baltes (Eds.), *International Encyclopedia of Social & Behavioral Sciences* (1st ed., pp. 11,865-11,868). Pergamon.

Rossman, G. B., ve Wilson, B. L. (1994). Numbers and words revisited: Being "shamelessly eclectic." *Quality & Quantity*, 28(3), 315-327.

Saad-Filho, A., ve Johnston, D. (2007). *Neoliberalizm*. İstanbul: Yordam Kitap.

Saldaña, J. (2023). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı* (3. baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Samsum, N. (2017). Çalışmanın değişen anlamı ve güncel durumuna ilişkin tartışmalar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 160-210.

Sennett, R. (2015). *Yeni kapitalizm kültürü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sennett, R. (2018). *Karakter aşınması: Yeni kapitalizmde işin kişilik üzerine etkileri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Shantz, A., Alfes, K. ve Truss, C. (2012). Alienation from work: Marxist ideologies and twenty-first-century practice. *The International Journal of Human Resource Management*, 1-22.

Shoonenboom, J. ve Johnson, B. R. (2017). How to construct a mixed methods research design. *Köln Z Soziologie und Sozialpsychologie*, 69(2), 107-131.

Shorten, A. Ve Smith, J. (2017). Mixed methods research: Expanding the evidence base. *Evidence-Based Nursing*, 20, 74-75.

Siebel, V. (2020). Contact to natives among recent Turkish migrants in Germany: Gender differences and potential explanations. *Frontiers in Sociology*, 5, 45-52.

Sili Kalem, A. (2015). Türk çayına süt katmak: Londra'da yaşayan Türkiyeli göçmenlerin gündelik hayatları. *İnsan ve Toplum*, 5(10), 43-72.

Sirkeci, İ. ve Açık, N. (2015). İngiltere'de göçmenlerin ekonomik uyumu ve işgücü piyasasında azınlıklar. D. B. Şeker, İ. Sirkeci, ve M. M. Yüceşahin (Eds.), *Göç ve uyum* (pp. 113-130). London: Transnational Press London.

Sonn, C. (2002). Immigrant adaptation. A. T. Fisher, C. C. Sonn, ve B. J. Bishop (Eds.), *Psychological sense of community* (pp. 205-222). Boston: Springer.

Standing, G. (2019). *Prekarya: Yeni tehlikeli sınıf*. İstanbul: İletişim.

Startup, R. (1971). A sociology of migration. *The Sociological Quarterly*, 12(2), 177-199.

Şeker, B. D. (2015). Göç ve uyum süreci: Sosyal-psikolojik bir değerlendirme. B. D. Şeker, İ. Sirkeci, ve M. M. Yüceşahin (Eds.), *Göç ve uyum* (2nd ed., pp. 9-21). London: Transnational Press London.

Terziev, V. (2019). Conceptual framework of social adaptation. *INTCESS 2019 - 6th International Conference on Education and Social Sciences*, 494-503. Dubai.

The Free Dictionary (Ed.). (1970-1979). *Social adaptation*. https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Social+Adaptation adresinden alınmıştır.

Toker, A. (2022). Sosyal bilimlerde nitel veri analizi için bir kılavuz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 319-345.

Toraman, S. (2021). Karma yöntemler araştırması: Kısa tarihi, tanımı, bakış açıları ve temel. *Nitel Sosyal Bilimler - Qualitative Social Sciences*, 3(1), 1-29.

Triola, M. F. (2017). *Elementary statistics* (13th ed.). Boston: Pearson.

Turan, İ., Şimşek, U. and Aslan, H. (2015). Eğitim araştırmalarında Likert ölçeği ve Likert-tipi soruların kullanımı ve analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 186-203.

Vatansever, A. (2013). Prekarya geceleri: 21. yüzyıl dünyasında geleceği olmayan beyaz yakalıların rüyası. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 1-20.

Weber, R. P. (1990). *Basic content analysis* (2nd ed.). New York: Sage Publications.

Wilenius, M. (1998). A new globe in the making: Manuel Castells on the information age. *Acta Sociologica*, 41(3), 269-276.

Yaylagül, L. (2018). Enformasyon toplumunun ekonomi politiği. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (46), 20-39.

Yel, Ş. Y. (2014). *Neoliberalizm ve küreselleşme ekseninde beyaz yakalı emeğin dönüşümü: Nazilli'de özel dershanelerde çalışan öğretmenler üzerine bir araştırma* (Yayın no: 375799). [Yüksek Lisans, Adnan Menderes Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Yıldız, S. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme sorunu: Nicel ve nitel paradigmalardan örnekleme kuramına bütüncül bir bakış. *Kesit Akademi*, 11(11), 421-442.

EKLER

Ek:1: Ankara Anlaşması Genel Bakış

GOV.UK

Turkish Businessperson visa

1. Overview

You can apply to extend your Turkish Businessperson visa if you already have permission to stay in the UK as a Turkish Businessperson.

You can:

- continue running your business in the UK, and start another one
- continue to help run an established business in the UK

You must meet the eligibility requirements (/turkish-business-person/eligibility).

> New applications for the Turkish Businessperson visa have closed. Only children under 21 ('child dependants') (/turkish-business-person/your-partner-and-children) can apply to join you in the UK on this visa.

Eligibility

You can only extend your visa if you're already in the UK. You'll need to meet the eligibility requirements (/turkish-business-person/eligibility) to extend your visa.

How long you can stay

You can apply to extend your visa for up to 3 years.

If you want to stay longer in the UK

You can apply to extend your visa as many times as you like as long as you still meet the eligibility requirements.

After 5 years, you may be able to apply to settle permanently in the UK (/turkish-worker-business-person-settlement/eligibility) (also known as 'indefinite leave to remain'). This gives you the right to live, work and study here for as long as you like, and apply for benefits if you're eligible.

Ek:1: Anket Formu

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

BELİRSİZLİK, ESNEKLİK, YABANCILAŞMA: TÜRKİYE'DEN İNGİLTERE'YE GÖÇÜN SEBEPLERİ ve UYUM SÜRECİ

Deniz Meltem Başakçılardan

Değerli katılımcılar,

Belirsizlik ve yabancılaşma olguları çerçevesinde Türkiye'den İngiltere'ye göçün sebepleri ve uyum süreçleri üzere yapılan araştırmanın anketini içtenlikle doldurarak çalışmama katkı verdiğiniz için teşekkür ederim.

Deniz Meltem Başakçılardan Katırcı

Kişi Tanıtım Numarası:……..

A- Kişisel Özellikler

1. **Cinsiyetiniz**:

a) Kadın b)Erkek c) Lgbt d)Belirtmek istemiyor

2. **Yaşınız**: …….

3. **Yaşadığınız şehir**: ……..

4. **Eğitim durumunuz**

a) İlköğretim b)Lise c)Yüksek Okul

d) Üniversite e)Master- Doktora

5. **Medeni Haliniz?**

a) Bekar b)Evli c)Diğer d)Belirtmek istemiyor

6. **Çocuklarınız var mı?**

a) Evet B)Hayır

7. **Hane geliriniz nedir?**

a)1000 Pound'tan az b) Asgari ücret c)2500-4999 Pound d)5000-7499 Pound

e)7500-9999 Pound f) 10.000 pound ve üzeri

8. **Oturduğunuz konutun durumu nedir?**

a) Ev sahibi b) Kira c) Diğer

B- Göç, Ekonomik ve Sosyal Yaşam soruları

9. **İngiltere'ye ne zaman göç ettiniz? Sene/yıl bilgisi yazınız…**

10.**İngiltere'ye göç etme sebepleriniz nelerdir? Birden fazla şık seçebilirsiniz.**

a) Ekonomik sorunlar b) İstikrarsızlık c) Çocuklarımın geleceği ile ilgili kaygılar d)Eğitim e)Siyasi sorunlar f) Özgürlük kaygısı g)Diğer

11. **Göç etmek için neden İngiltere'yi seçtiniz?**

a) Akraba/arkadaşlarım önerdi

b) İngilizce bilmem etkili oldu

c)İş bağlantılarım mevcuttu

d)Bireysel ve ekonomik açılımların uygun olduğunu düşündüm

e) Ankara Antlaşması'nın imkanlarından faydalanmak istedim

f) Diğer

12. **İngilizce dil yeterliliğinizi nasıl tanımlarsınız?**

a) Yetersiz b) Orta c)İyi d)Çok iyi

13. **İngilizce dil bilginizi geliştirmek için Türkiye'de kursa/okula gittiniz mi?**

a) Evet b) Hayır c) Belirtmek istemiyor

14. **İngilizce dil bilginizi geliştirmek için İngiltere'de kursa/okula gittiniz mi/ gidiyor musunuz?**

a) Evet b) Hayır c) Devam ediyor d) Belirtmek istemiyor

15**. Ankara Anlaşması'ndan hangi yolla haberdar oldunuz? Lütfen bir seçenek işaretleyiniz**

a) Haber siteleri ve online medya aracılığıyla

b) Aile ve arkadaş çevremden c) Göçmenlik konusunda uzman danışmanlık firmalarından

d) Haber kaynakları (gazete -dergi) e) İngiltere'de yaşayan göçmenlerden

16. **İngiltere'deki sosyal yaşama uyum sağlarken zorluk yaşadınız mı/ yaşıyor musunuz?**

a) Evet b)Hayır c)Belirtmek istemiyor

17. **İngiltere'deki sosyal yaşama uyum sağlarken zorluk yaşadınız mı/ yaşıyor musunuz?**

a) Evet b)Hayır c)Belirtmek istemiyor

18. **Kendinizi İngiltere'de mutlu hissediyor musunuz?**

a) Evet b) Hayır c)Belirtmek istemiyor

C-Yabancılaşma, Belirsizlik, Uyum ve Göç

Aşağıda bazı cümleler bulunmaktadır. Bunların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Her biri hakkında herkesin/hepimizin kendine göre fikirleri/fikirlerimiz vardır. Okuyacağınız cümle, fikrinize tamamen uygunsa "kesinlikle katılıyorum.", uygunsa "katılıyorum.", kararsız kalıyorsanız "kararsızım/fikrim yok.", fikrinize uygun değilse " katılmıyorum." ya da fikrinize hiç uygun değilse, "hiç katılmıyorum." kutucuklarını işaretlemenizi rica ediyorum.

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	Belirsizlik					
1	Gelecekle ilgili kaygılarım var.					
2	Değişime ayak uyduramıyorum.					
3	Güven duyduğum bir işim yok.					
4	İngiltere'deki çalışma koşullarınızdan memnun musunuz?					
	Uyum					
5	Değişime ayak uydurabiliyorum.					
6	İngilizceye yeterince hâkim olmak sosyal ve ekonomik yaşama uyum sağlamak için avantaj sağlıyor.					

7	Geri dönmeyi düşünmüyorum.					
8	İngilizler ile arkadaşlık kurmak konusunda çekimserim.					
	Göç					
9	Türkiye'deki işimde emeğim değersiz görülüyordu ve bu benim işime yabancı hissetmeme sebep oluyordu					
10	Çocuklarımın geleceği için göç ettim.					
11	İngiltere'deki çalışma koşullarım Türkiye'deki çalışma koşullarımdan iyidir.					
12	Kendimi buraya ait hissediyorum.					

13	İngiltere'deki sosyal koşullarım Türkiye'deki sosyal koşullarımdan iyidir.					
14	Türkiye'den göç ettiğimi söylemekten çekiniyorum.					
15	İngilizce'ye yeterince hakim olmak sosyal ve ekonomik yaşama uyum sağlamak için avantaj sağlıyor.					

16. Şimdiye kadar belirttiklerinizin dışında genel olarak göç konusunda belirtmek istediğiniz şeyler var mı?

Ek:1: Derinlemesine Görüşme Formu

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI
DOKTORA PORGRAMI

Derinlemesine Görüşmeler için Görüşme Çerçevesi

Tanışma:

Araştırmacı: 'Merhaba, ben Deniz Meltem Başakçılardan Katırcı. Maltepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde doktora öğrencisiyim. 2020 Haziran ayından itibaren Londra'da eşimle birlikte yaşıyorum. Sizlere gönüllü katılım ile görüşmeyi kabul ettiğiniz ve destek olduğunuz için teşekkür ederim. Çalışmamda sizi tanımak, İngiltere'ye göç kararınızda etkili olan nedenleri öğrenmek, sizlerden fikir almak ve belki başka araştırmalara da ışık tutacak önerilerinizi dinlemek için bazı sorular soracağım. Bilmenizi isterim ki soruların tek bir cevabı yoktur. Soruları sizin ya da çevrenizdekilerin yaşadıklarının birer değerlendirmesi olarak düşünmeniz ve kendinizi rahat hissederek cevaplamanız çok önemli. Akışı bozmamak adına izin verirseniz ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum. Araştırmanın süreci ve sonucunda hiçbir ifade kimliğinize işaret etmeyecek ve tüm veriler gizli tutulacaktır. İstediğiniz durumda çalışmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz, herhangi bir sorunuz olduğunda paylaşmış olduğum iletişim bilgilerinden tarafımla irtibata geçebilirsiniz.

Adı:

Cinsiyeti:

Yaşı:

Yaşadığı şehir:

Medeni Durumu:

Tarih:

Yer:

Saat:

ÖZ GEÇMİŞ

Deniz Meltem BAŞAKÇILARDAN KATIRCI

Eğitim

Derece	Yıl	Üniversite, Enstitü, Anabilim/Ana sanat Dalı
Doktora	Devam	Maltepe Üniversitesi / Sosyoloji Doktora Programı
Yüksek Lisans	2018	Maltepe Üniversitesi / Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
Lisans	2009	Ege University / Bachelor's degree Alman Dili ve Edebiyatı

İş/İstihdam (Varsa)

Yıl	Görev
2017 -	Bireysel Bankacılık Müşteri Temsilcisi /TEB, Istanbul
2012-	Bireysel Bankacılık Müşteri Temsilcisi / Finansbank, Istanbul
2010	Eğitim Danışmanı / Helen Doron Early English, Izmir

Yayınlar ve Diğer Bilimsel/Sanatsal Faaliyetler

2019	Altınbaş University (Türkiye) Yaratıcı Yazarlık
2018	Kadir Has University Lifelong Education Academy Eğitmenlik ve Danışmanlık Programı
2017	IK Ussu (Turkey) İnsan Kaynakları Yönetimi